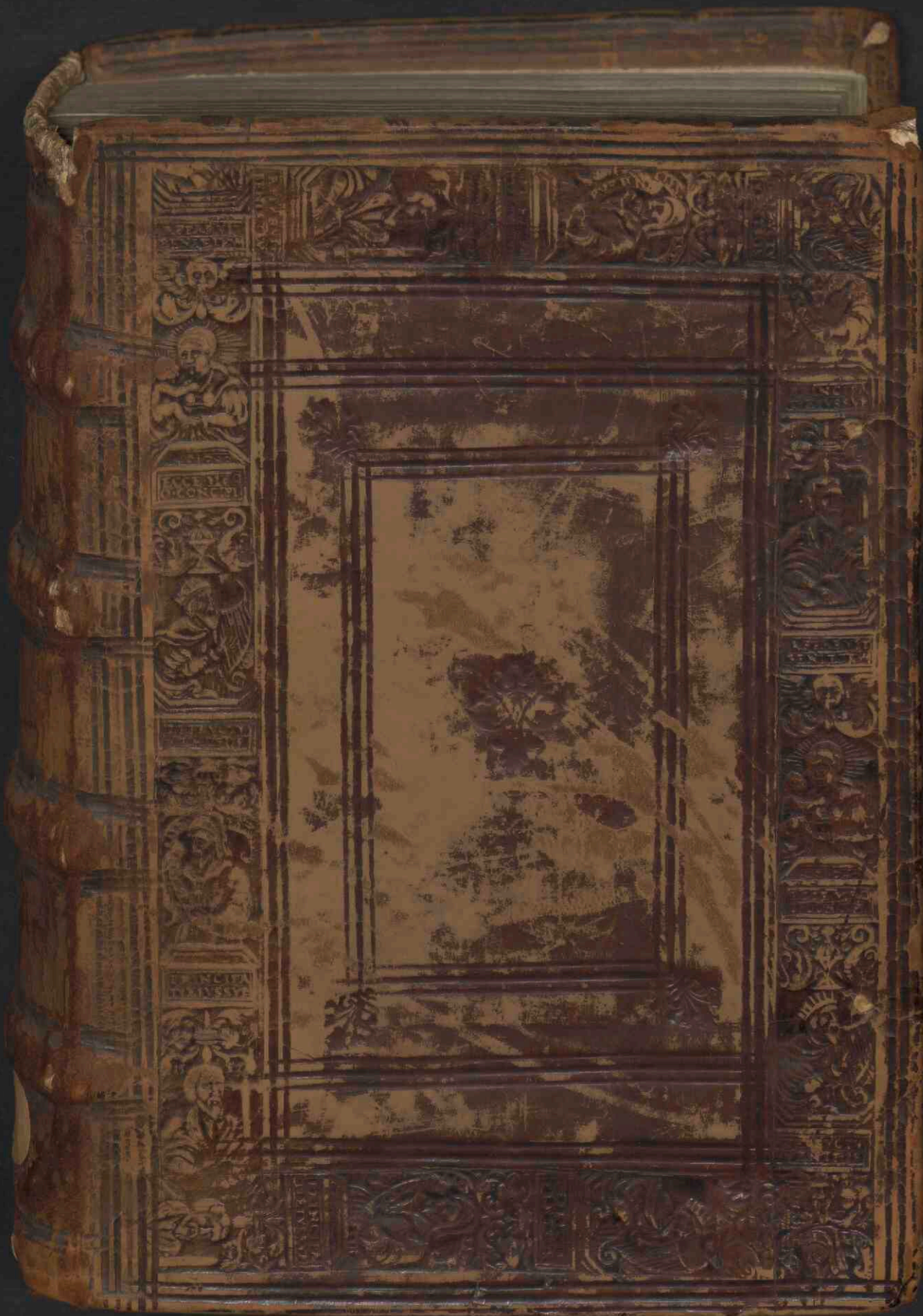

Ad acta Colloquii Montisbelgardensis Tubingæ edita

<https://hdl.handle.net/1874/427108>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

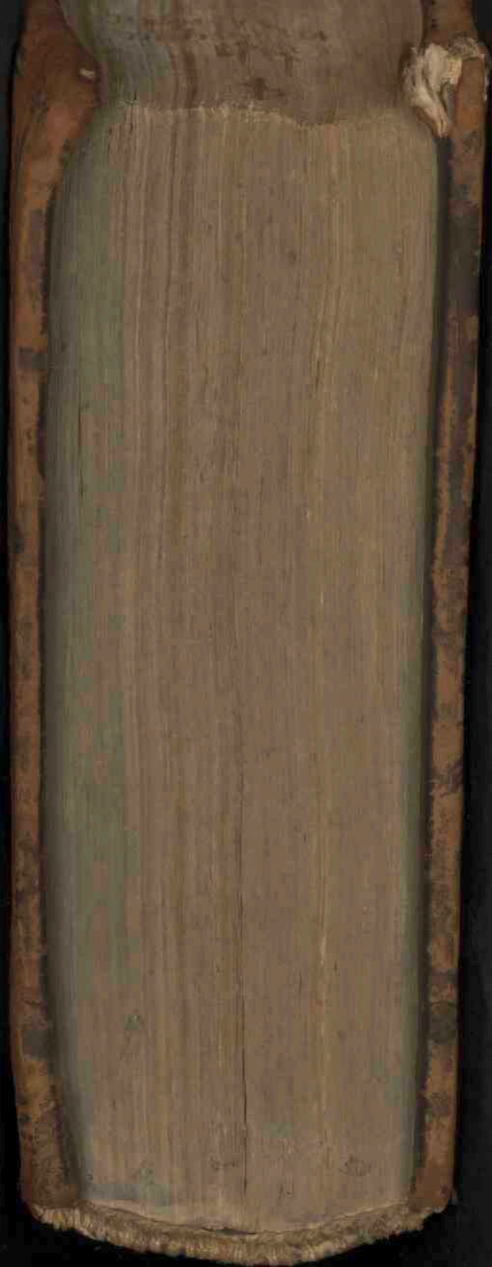
More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E. Ju.
289

4

147
Olivier
M. J. J. J.

Theologia

Quarto n°. 279.

[Faint, mostly illegible text, possibly a title or chapter heading]

[Faint, mostly illegible text, possibly a list or index of contents]

[Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through from the reverse side]

+ *Ye*

AD ACTA
COLLOQVII

MONTISBELGARDENSIS

TUBINGÆ EDITA,

THEODORI BEZÆ

Responsio.

QVI C QVID AGAS

Ex domo Belgicæ

GENEVÆ,

Excudebat Joannes le Preux.

M. D. LXXXVII.

4. 88.

AD. NO. 1
OLDFIELD

2. 25/10/18

18/10/18
18/10/18
18/10/18

18/10/18

3

*IN RESPONSIONEM
ad Acta Colloquij Montisbelgardensis
Tubingæ edita, Theodori
Bezæ prefatio.*

PEDITA quidem sunt Acta meæ illius cum Iacobo Andrea collocutionis, ex Illustrissimi Principis ac Domini, Domini Friderici Comitis Vvirtembergici & Mompelgardensis auctoritate, sed D. Iacobi Andreae consilio, hortatu & suasu: quum non aliunde quàm ab illo profecta sint, quæ illis inserta voluit. Cum illo igitur mihi negotium est, non cum Illustris. Principe: de cuius humanitate singulari & propenso in procurâda Ecclesiarum pace studio, dubitare me ipsa experientia non sinit. Cæterùm, quas ille huius editionis Illustris. Principi persuadendæ causas habuerit, ipse viderit: quas autem ipse habere mihi videor iustissimas ea de re expostulandi rationes, dissimulare me, neque veritas, neque existimatio mea patitur. Primùm igitur omnium quod ad huius Colloquij occasiones attinet, sciat D. Andreas ipsum Dominum Baronem Cleruantium Regis Nauarreni apud Germanos principes legatum testari, vanissimū esse quod de ipso, quasi huius Colloquij apud ipsum promotore, D. Andreas commemorat. Nec enim ea de re vllum habuisse mādatum, nec quid iam antea Mompelgardis agi cœptum esset, ex quoquam cognouisse. Immò quum fortè de pace Ecclesiarum procuranda, ab omnibus bonis tantopere expetita, sermo esset inter ipsos Tubingæ iniectus, & Andreas de hac ipsa Collocutione non nihil diceret: testatur idem Dominus Baro Cleruantius se longè aliud vrsisse, nempe vt potius v-

trinque delectorum aliquot doctorum & piorum hominum Synodus, adhibita Principū auctoritate, cogere-
 retur. Etenim, inquiebat, ista inter duas priuatas personas Collocutio, vel nihil vel certè parū ponderis ad
 componendas tantas controuersias habebit. Ad hæc verò Andreas, suo more iocatus, totidem istis verbis,
 (adhibito inter ipsos interprete, ipsius Domini Cleruantij fratre) Dicor ego, inquit, Germaniæ Papa, Beza
 verò Galliæ: si inter hos duos Papas conuenerit, Episcopi reliqui facillè assentientur. Res autem omnis ita se
 habet. Quadriennium & ampliùs præterit ex quo agi de hac re cœpit, ipso Andrea, vt tum quidem ad me
 ab honestissimis viris Mompelgardo scribebatur, instigante, me verò, non quidem à studio pacis, quam ego
 vel mea ipsius vita redemptam velim, abhorrente: sed hoc ipsum quod nunc euenit, iam tum prospiciente.
 Ecce verò hyeme superiore, mihi & corpore ægrotanti, & animo nihil minus cogitanti, à nobilibus quibus-
 dam Gallis propter religionem exulibus, qui tum erant Mompelgardi, nuntiatur gratum me facturum
 Illustrissimo Principi, & ipsis quoque exulibus, si in hoc Colloquium possem consentire. Recusavi, additis cau-
 sis quibus illorum plerique facillè sunt assensu. Mox tamen eadem iteratur petitio. Ego, nequid fortè hic pec-
 carem, percontor ea de re vicinas, huic coniunctissimas Ecclesias, Tigurinam & Bernensem. Peto à symmistic
 meis consilium. Respondent omnes, nihil quidem boni ab hoc Colloquio, quòd ad ipsum D. Andream attinet,
 expectandum videri, sed quum hoc tantopere desiderare Illustrissimus Princeps diceretur, obtemperandum
 ipsius voluntati, quòd fortassis ea res aditum ad moderationem aliquam istarum rixarum obtinendam esset
 patefactura. Sic igitur, cõsentientibus nostris Magistratibus Amplissimis Bernensi & Geneuensi, ad quos
 etiam

etiã, vt ad me quoque, iam antea de ea re Illustrissimus Princeps scripserat, Mompelgardum, Abrahamus Musculus Bernensis, & ego cum nobis additis comitibus, asperrimo tempore, 20. Martij peruenimus: inuitissimus quidem ego, vel eam ob causam, quòd sub idem tempus D. Andreas, edito virulentissimo & planè sanguinario scripto, fatis ostèdisset quo animo in nostras omnes Ecclesias esset affectus: vt videri meritò posset nõ aliud hoc Colloquio captare, quàm vt, hac occasione redintegrato certamine, Germanos Principes ab auxilio piis, in Gallia extrema quæque patientibus, quos isti teterrimos hæreticos ex pulpitis appellare cõfuerunt, summittendo deterreret. Cæterum, benignissimè ab Illustrissimo Principe excepti, agere de processu Colloquij cæpimus. Cuius rei narrationem quis contexuerit ita vt in his Actis pag. 10. & 13. refertur, nescio. Nec enim vllus vtrunque delectus fuit aut adhibitus notarius. Sed hoc scio, mihi nunquam excidisse, vt dicerem collocutionem hanc fuisse ad Gallorum exulum petitionem institutam. Credideram enim hoc totum non aliunde quàm ab ipsius Principis sancto desiderio profectum, cuius etiam existimationi multum videntur detrachere, qui ad alios istud tam Christianum factum transferunt. Gallos autem meos satis sciebam istis collocutionibus minimè indigere: nec aliam ob causam institisse vt illuc proficiscerer, quàm partim vt Illustris. Principi gratũ facerem, partim ne veluti bonitati causæ diffidens disputationem videret subterfugisse. Sed maioris est momenti quod in illa narratione præteritur. Petiuimus enim initio, vt vtrunque omnia scriptis, propria collocutorum manu subsignatis, agerentur. Quod quũ D. Andrea non placuisset, qui verbis agi malebat, postulauì vt vtrunque dicta, à probatis & vtriusque partis consensu delectis notariis exciperentur: quæ deinde cuique parti reco-

gnoscere, & addita subscriptione confirmare liceret. Hæc enim erat profectò iusta & sincera colloquendi ratio, vt sic falsationi occurreretur, quam ex duplicis protocolli Mulbrunnensis disceptationis editione cognoueram. Quum autem ne hoc quidem admitteret Andreas, disertis quoque verbis restatus, sese ne latum quidem pilum ab ea quam adhuc professus esset doctrina discessurum: tum ego ad Musculum & alios meos collegas conuersus, Quorsum igitur, inquam, huc aduenimus? Et certè iam tum iustissimã habuimus recusandi omnis colloquij causam. Sed rursus veriti ne discedendi occasiones captasse, & Illustris. Principem illuisse videremur, admisimus conditionem qualis in istis Actis continetur. Et de his quidem hætenus.

Venio ad huius editionis causas, in præfatione Illustrissimi Principis (sive à D. Andrea, sive ab alio quopiã dictata) comprehensas: quæ omnino duæ sunt: Scholæ videlicet Tubingensis alumnorum vtilitas, & refellendarum calumniarum necessitas: vtraque iustissima, si tam vera esset quàm fuit Illustris. Principi persuasum. Cuius Celsitudinem humillimè precor, vt me bona cū sua pace audiat respondentem. Quod igitur ad priorem illam causam attinet, quum satis superque sit omnibus Ecclesiis notū, quæ sit & D. Andreae & mea de istis controuersis sententia, & in hac disceptatione nihil prorsus contineatur, quod non sit plenissimè tot editis aliis scriptis millies vtrinque dictum: quid tandem aliud ex horum Actorum editione consequi potuit, quàm quod factum videmus? nempe vt noua redintegrandi certaminis istius occasio ambitiosis & contentiosis scriptitatoribus præberetur. Sed age licuerit Theses vtrinque exhibitas, & inter hominum manus volitantes ad cauendam falsitatem promulgare. Quo iure tamen potuit D. Andreas illas ex animi sui sensu, additis ad marginem scholiis

scholiis interpretari, & si in ipsa disputatione satis Bezam, sola pertinacia & meris glossis, (vt ipse loquitur,) impia sua dogmata tutantem refutauit, quo consilio alias istas marginales, quas vocat, refutationes adiecit, nisi vt imposta mihi respōdendi necessitate, certamen recrudesceret? Quod quum ab Illustris. Principis mēte alienissimum esse non immeritō mihi persuaserim, absit vt hoc consilium ab ipso profectum fuisse existimem. Sed quum impetrare non potuerim vt adhibitis vtrinque delectis bonæ fidei notariis, ageretur: patietur, vt spero, me, Illustris. Princeps, ab iis qui hanc editionem ipsi suggererunt, petere, quo iure, quæ auctōritate, quæ conscientia, me superstite & inconsulto, quæ à nescio quibus raptim, vt res ipsa ostendit, excepta sunt, quasi authentica & fide digna in publicum proferretur. Nam ne in ipsis licuerit. reos quidem capitalis criminis conuictos, sic agi consuevit. Et tamen Illustris. Principem publicè testari voluerunt, nihil omnino in horum Actorum collectione vel insertum, vel ademptum esse, in quo cardo controuersiarum verteretur. Neque quum hæc ego dico, cuiusquam ex istis exceptoribus conscientiam pungo, sed hoc dico, nimium iustas causas habere me cur neque Osiandri, neque Mompelgardensis superintendentis manui fidem habeam: quos tamen arbitror inter omnes adstantes maximè quæ dicebantur intelligere & annotare potuisse. Denique, nemo nescit quantum sit sæpe in vnus etiam vculæ prætermissione vel immutatione positum. D. Andreæ verò quānam sua dispicere, expendere, expolire, (sicut ab illo factū fuisse res ipsa euincit,) mea verò pro arbitrio mutilata, interpolata, diminuta proferre in manus hominum licuerit? Et vt licuisse demus, quorsum illa mea ne sic quidem intacta relinquere, sed obseruationes & refutationes adiecere fas fuit? Et certè quum inter nos, vt apparet ex huius ipsius editio-

nis cui nunc respondeo, pagina 564, expressè conuen-
 erit, ne excerpta ista vllam vim & authenticam auctori-
 tatem Protocolli habeant, optimo iure possum ista om-
 nia nullo dignari responso. Sed quum D. Andream &
 illius affectas videam illud per nos in discessu nostro
 postulatum perinde accipere, ac si nostræ defensionis
 diffili, editionem illius metuissemus, (quod tamè quàm
 falsò & absurdè dicatur, vel ex eo constat, quòd peti-
 mus quidè, sed obtinere non potuimus, vt à notariis sin-
 gula exciperètur, quæ collocutorū subscriptione post-
 ea confirmarètur,) age, ne hunc quidè laborem, aliqua-
 tenus, quanquam inuitissimus eò pertractus, refugiam.

Accedo ad calumnias quæ dicuntur huius editionis
 necessitatem Illustris. Principi præbuisse, quarum aliæ
 in ipsius Principis Celsitudine, aliæ in ipsam causam
 sint contortæ. De prioribus, siquæ sunt vllò modo à me,
 aut alio quoquam, me conscio, profectæ, causam non
 dico quin calumniator habear, & eius criminis pœnas
 luam. Epistolam quidem illam, Deum Opt. Max. testor,
 neque hîc, neque vsquam alibi, vel directè, vel obliquè,
 me conscio scriptam vel editam fuisse: nec à me priùs
 visam quàm duo, nec plura, eius exemplaria, librarius
 quidam noster ex Francfurtensibus nundinis attulisset.
 Testor etiam me, sicuti decuit, & vt discedens promise-
 ram, Illustris. Principis singularem in nobis in arce sua
 excipiendis & tractandis humanitatem, & indefessam
 in vtraque audienda parte assiduitatem cum maxima
 æquitate coniunctam, vbique tum verbis, tum literis
 prædicasse. Epistola igitur illa nihil ad me prorsus atti-
 net. Quod enim in Illustris. Principis præfatione adii-
 citur, prohibere me debuisse ne publicè inter nostros
 spargeretur, quasi ad hanc epistolâ conuiuendo, meum
 cum eius epistolæ auctore, quisquis est, (nam ne nunc
 quidem quis ille sit certò noui) consensum prodiderim:
 quis-

quisquis istud Illustris. Principi suggestit, magna imprudētia & in ipsum Principem & in me peccauit. Quinam enim ego Geneuæ positus, quæ in intima Germania, me prorsus inscio & nihil minus cogitante geruntur prohibere, & iam in celeberrimis illis nundinis passim dispersam Epistolam, ex cuiusquam manibus extorquere potuissem? An autem venales hic tres istæ pagellæ propositæ fuerint, ita me bene Deus amet, vt ego prorsus ignoro, nec illas vnquam in cuiusquam manibus conspexi. Quòd si quis existimat oportuisse me saltem scriptum aliquod opponere, quò Epistolam illam iugularem, velim illum scire, non esse mihi tantum ab re mea ori, vt istis scriptitationibus legendis, nedum refellendis, quicquam temporis impēdam. Quod si etiam aliter esset, quis sum ego, vt existimare potuerim Illustris. Principis Celsitudinem vlla mea defensione apud quenquam indigere, quem sua satis dignitas & amplitudo tuetur? Denique quod attinet ad illa quæ variis & rumoribus & scriptis dicuntur à nostra parte sparsa cum alterius partis, atque ad eò veritatis ipsius offensione: minimè vereor, vt possim ego huius criminationis reus inueniri. Obsisti verò potuisse quin de hoc publicè habito Colloquio varij varia scriptitarent, prout in hanc vel illam partem forent affecti, nescio an quisquam cogitauerit. Mihi quidem certè nunquam visum est fieri istud posse, quod nulli Imperatores, nec Reges, vllis quātumuis seueris edictis potuerunt obtinere. Et inter huius à me diu recusatæ colloctionis causas, hæc fuit non postrema, quòd ista mox inde necessariò consecutura prospicerem. Istis verò incommodis occurri hac vna, quam dixi commoda ratione potuit, nempe, si à delectis notariis cuncta exciperentur, quæ postea, si necessitas postularēt, bona fide publicarētur. Id verò quum impetrare potuissemus, putauimus huic malo satis cautum, si int^{non}

quod etiam consensum est, vtraque pars in eo consentiret, vt nullam vim & auctoritatē protocolli haberent quæcunque à priuatis essent excerpta. Hæc autem, spes & cautio, quum me, nulla mea culpa fefellerit, & D. Andreæ placuerit ista editione scriptitationes huiusmodi, quasi infuso oleo accendere, quid hîc fecerim? Quum ad me verò plurima variis ex locis huiusmodi significarentur, amicos in primis rogavi vt ista omnia paterentur per se spatio temporis euanescere, & modestè quomodo discessum esset significauit: testatus non posse me existimare tam absurda & calumniosa nonnulla ex ipsius D. Andreæ voluntate spargi. Quid amplius? Quum certiora quædam & iniquiora de his rebus procul scripta accepissem, D. ipsum Andream putavi per literas commonefaciendum, vt suos Tubingenses pro auctoritate sua, compesceret. Denique quum ambigere meritò non possem quin literas quas ad illum hac de re dederam accepisset, ad quas nihil responderet: hoc egi quod necessitas ipsa coëgit, id est mēdaciam quædam manifestissima scriptis ad amicos literis sum inficiatus: & calumnias intolerabiles refellere studui: ne id quidē, ita me bene Deus amet, facturum, siquid commodi responsi à D. Andrea accepissem. Neque verò me illorum pudet, quæ, si sit opus, edere quoque sum paratus. Et ne quid hîc comminisci videar, ecce studiosi cuiusdam Tubingensis, hac de re scriptæ literæ 24. Maij, vt omnes intelligāt iustasne potiùs ego offensionis causas habuerim quàm quisquam alius, quas tamen omnes Ecclesiarum paci posthabui.

*Instituta fuit dissertatio & colloquium de quinque capitibus
controuerfis: de Idolis: de Prædeterminatione: de Persona Christi:*

sti: de Baptismo Infantium: & de Sacramento. De primo facile conuenit. De secundo Beza per sesquihoram perorauit, & sua illa placita, de consilio Dei in hominibus quibusdam uita aeterna, absque uel fidei uel incredulitatis respectu adiudicandis, protulit. Quae patienter audita sunt: & prolixè à D. Iacobo refutata. De ceteris parum fuit actum, sed quae in libris Antagonistarum fuerunt scripta confirmare studuit Beza. Plura non habeo. Istud addo, Bezam lachrymabundum ex colloquio discessisse. Quare hoc effectum est ut Princeps Mompelgardensis, qui ad partes Calvinianas iam inclinauerat, cognita & audita Bezae blasphemia, illud dogma exhorrescere, & detestari atque execrari inciperet. Interfuerunt Colloquio sex Pastores Gallici: qui quum audirent quaedam δ'ὐσφρυγ. à D. Iacobo proferri, quae Danæus hisce aliquot annis scripserat, quae Beza confirmaret, sibi illa ignota esse dixerunt & studiosè dissimularunt. Vnde satis constat Antagonistas nostros ea dogmata profiteri, quae lucem ueritatis non ferre possunt, sed quorum ipsosmet pudet, & quae tanquam uenena mortifera exteris propinant, à quorum contactu nisi abstineant, sibi malè cauent. Sed quò delabor &c. Hoc tantum scribo, à nostris Doctoribus uulgò hoc iactari, Lutherum sancta memoria dixisse, Diabolum à Sacramento Cænae, tanquam materia δ'ὐδ'εω initium cepisse: ut per huius latus reliqua doctrinae capita, in quibus plurimum momenti situm est, confoderet. Sed versantur ista in foro Theologico, in conspectu totius Ecclesiae, cuius nescio quomodo iudicium non reformident, qui tam impiè de beata Christi carne salutis nostrae organo, & sacris mysteriis loquuntur, &c.

Hæc ille quisquis est, ex quibus nemo non intelligit quàm uanis rumoribus nonnulli curioforū & maleuolorū aures compleuerint, neq; fallam uel commentitiã fuisse occasionē quam is quisquis est arripuit à quo fuit altera illa epist. Francfurtensibus nundinis edita. De Ido-

lis, inquit, facile conuenit. Scilicet. Editã est ab his ipsis nota super hac re responsio, ad quam prouoco. Protulit Beza sua illa placita de consilio Dei in hominibus, quibusdam uita aeternæ, quibusdam morti aeternæ, absque vel fidei vel pietatis respectu ad iudicandis. Os impurum. Quis vnquam ex me audiuit vel ista vel istis aliquid simile? Hoc quidem ego non ex vno sed ex innumerabilib⁹ penè Scripturæ locis, & Augustini præsertim aduersus Pelagianos notissimis disputationibus asserui, fidei præuisionem ordine causarum non præire æterno Dei de eligendis & seruandis suis decreto, sed illi substerni: id est neminem vitæ æternæ destinari quòd Deus illum crediturum præuiderit, sed contrà idcirco eligi & credere quicumque eliguntur & credunt, quoniam hoc illis Deus ex æterno & gratuito suo proposito, suo tempore vocatis, largiatur. In opposito autem membro dixi, incredulitatem & eius fructus, ex proposito quidem Dei non nasci (quoniam salus quidem ex Deo est, perditio autem reproborum est ab ipsis improbis,) sed illam decreto Dei æterno de relinquendis in sua natiua maledictione reprobis non præire, verùm subordinari: quoniam Deus neminem damnat, cuius causam in eo qui dānatur non inueniat. Illud qui non confitetur manifestè Pelagianus est, & à tota scriptura & Orthodoxa Ecclesia refellitur: illo verò confesso, istud quoq; ex contrariorum doctrina necessariò consequitur. Hoccine verò est docere, vel salutem in Christo ab æterno destinatos nullo, fidei suo tempore, illis donandæ, respectu seruari: vel è contrario, nullos extrà Christum, ab æterno, æternæ morti ab eo deputatos, (qui nemini iniuriam faceret etiam si omnes & singulos perderet,) nullo peccati natiui & eius in adultis fructuum respectu damnari? Sed quid istis hominibus facias, qui neque salutis & damnationis causarum oppositarum seriem & nexum, neque distinctionem inter
 Dei

Dei decretum, omnes secundas causas ordine antegrediens, & eius decreti executionem, non modò non norunt, sed ne nosse quidem volunt? Qui denique in hac quidem de Cœna Domini controuersia Lutherum habent pro summo & irrefragabili Theologo: in doctrina verò de Prædestinatione (quæ sanè est doctrinæ iustificationis ex fide, atq; adeò totius Christianismi fundamentū) per nostrū latus, apertè, vt impiū & blasphemū, à se cõfodi nõ sentiunt? *Beza lachrymabundus ex colloquio discessit.* Magnū debellati Beze argumentū. Discessi certè non semel tot miserorum populorum commiseratione ductus, ipsiusq; adeò Illustris. Principis & aliorum nimiū multorum vicem ex animo deplorans. Quod autem iste dicit. Illustris. Principem, cui fausta & felicia omnia ex animo precor, ad partes Calvinianas, (vt iste factiosus loquitur,) antea inclinauisse, an ipsius Celsitudini gratum sit futurum, nescio. Sed hinc cõiicio non prorsus vanum fuisse quod Tubingæ non obscurè ante hunc congressum iactabatur: Andreæ videlicet omnino procurandam & maturandam esse hanc profectioem & collocationem, vt Principem inter Gallos exules versantem, & qui dissimulato suo nomine, Geneuam vsque, anno altero progressus, publicæ concioni interfuisset, à Calvinismo auerteret. Quod autem idem de sex pastoribus Gallicis narrat, qui Danæi *Δυσφημια* quædam, vt sibi ignota dissimulauerint, in eadem mētiendi officina fuit excogitatū. Danæum enim nos omnes, vt de Ecclesia Dei optimè meritum, pro verè docto & pio fratre & collega agnouimus: & in iis quæ D. Andreas in ipso vt blasphemata damnabat, dicere ausim Danæum iniustè prorsus reprehensum, meo patrociniò non magis quàm ipsam veritatem, indignuisse. Illam denique D. Lutheri prophetiam, vtinam nimis veram esse non probarent, ij quos à Consubstãtiationis dogmate ad carnis

Christi ubi quitatem, quouis etiam Euty chianismo portentiosiore delapsos videmus, & in illo infernali luto tam pertinaciter hærere, vt ne à doctioribus & sanioribus quidem eiusdem Consubstantiationis propugnatoribus, inde sese extrahi, neque argumentis, neque conuiciis patiantur.

Ecce & aliam epistolam Argentina scriptam 13. Maij, impudentissimorum mendaciorum plenam.

Venerunt ad nos animi gratia D. Theodo. Schnepfius & D. Ioh. Brentius. Hi exposuerunt nobis quid Montpelgardia inter D. Iacob. Andrea & Bezam actum sit, planè ferè iisdem verbis quibus & superintēdens Montbelgardicus prius istud Colloquiū D. Pappo exposuit: videlicet Comitē Vvirtembergensem, cuius sumptibus istud Colloquium institutū fuit, nunc magis confirmatū in vera sentētia sana doctrina, quē antea Calvinista fuerāt conati à veritatis via auertere, & Legatū etiā Bernēsem publicè affirmasse se nunquam credidisse quod ipsorū Theologi tam vanam defendant doctrinā, quæ saltem glossis nitatur dictorum ex patribus desumptorum, quum nostri ipsius scripturæ fundamento insistant. Cūmq; Beza intercessisset pro Calvinistis apud Comitē Vvirtembergensem, vt ipsis exercitium Religionis Montbelgardia concederetur, Comitē id planè detrectasse & respondisse, sibi non integrum fore vt diuersa religionis doctrina sub ipsius tutela spargantur. Denique hoc etiam contigisse, quòd in festo Paschatis ultra 40. viri, qui antè Cinglianis adhaeserant cum cæteris sincere Religionis assertoribus vnà sacram celebrarint synaxin. Fertur quidem disputationem seu Colloquium illud Basileæ nunc typis excudi opera D. Iohan. Iacobi Grynei. Quòd si pro more suo aliquid minùs dextrè recensuerint, proculdubio nostrates excitabuntur vt veram etiam descriptionem illius publicè edant. Data Argentina 13. Maij 86.

Quænam autem est ista quiduis comminiscendi licentia? An Illustris. Principem conati sint exules Galli à via veritatis auertere, testetur sanè ipsius Celsitudo.

Domi-

Domino verò Samueli Meyero Bernensi Senatori, & ornatissimo viro, excidisse quod isti narrant, non magis verum est quàm bonos viros esse qui hoc confingere sunt ausi. Sed hoc commento tantò intolerabilior est hæc quæ sequitur calumnia, quantò plures attingit: *Gallos videlicet ad 40. antea Cinglianis* vt isti vocant, id est Gallicæ confessioni *adherentes, post illud solutū colloquium, cum cæteris sincera Religionis assertoribus. sacram Synaxin celebrasse,* argumentis nimirum Andrea in veritatis viam reuocatos. Nam è contrario audite, quid vobis verè merito respondeam, Tu Schnepfi, & tu Brenti, grauiter in illos & genere & pietate nobilissimos, peccastis, quibus omnibus cū honestissimis matronis, imò cū tota ciuitate Monpelgardensi facile fuerit falsitatis manifestissime, & Theologis præsertim indignissimæ vos coargue-re. Sed & vir ille tantò inter doctos omnes huius ætatis Theologos laudatior, quantò in illum estis contumeliosiores, nempe D. Ioannes Iacobus Grynæus, vanissimi commenti vos nullo negotio conuicerit, quod hic illi à vobis impingitur. Quod autem ille quidem facere nunquam cogitauit, illi ipsi vestri Doctores re ipsa ausi sunt designare, id est sub Illustrissimi Principis nomine delitescendo, huius colloquutionis acta quæ à notariis excipi nolulistis, à suis excerpta, quasi authentica contra suam ipsorum subscriptionem edere. Itaq; causam dicere iustam non possunt, quominus D. Grynæi falsa insinulatio vos & illos meritò coarguat.

Illis duabus addo & tertiam ab Osiandro Vvitebergam vsque his totidem verbis ac penè dixerim mendaciis scriptam.

Dn. D. Polycarpo Leisero, Pastori Ecclesiæ
Vvitebergensis.

*D. D. Iacobus Andrea & ego nuper vocati sumus Montpelgar-
tum, ibi D. D. Iacobus & Beza comparuerunt: & presente Illu-*

*stris. Principe, comite Friderico, & Gallis exulibus circiter 30. disputatum est aliquot dies: sed pax nulla facta. Beza enim in his erroribus perstitit: Quod corpus Christi ante nouissimum diem tantum sit in Cælo & nusquam, (quacunq; etiam ratione) in terris. Ideoq; corpus Christi, nec à dignis, nec ab indignis ore accipi posse, neque ullum modum manducationis nisi aut Spiritualem, aut Capernaïticum concedit. Communicationem Idiomatum in persona Christi nullam nisi verbalem concedit. & omnia quæ de communicatione proprietatum diuina natura in sacra scriptura dicuntur, tantum de bonis creatis intelligit. Baptismum à Paulo vocari lauacrum regenerationis improprie contendit, neque ab eo errore recessit. Baptismum enim ob signationem tantum esse regenerationis asserbat, & quidem innumerabiles pueros in Baptismo non regenerari. Et inter cetera dicebat Beza, electos etiam in sceleribus contra conscientiam admissis, neque Spiritum Sanctum, neque fidem amittere. Et quamuis à D. D. Iacobo, Dauidis lapsus allegaretur, qui in summa securitate (ante correptionem Nathanis Prophetæ) vixerat: tamen asserere Beza non dubitauit, Dauidem in eo lapsu, nec Spiritum S. nec fidem amisisse. Quum illi offerretur distinctio inter peccata mortalia & venialia, Sardonio risu eam excepit. In disputatione de Prædestinatione ultra sesquihoram locutus Beza, vnius tantum scripturæ testimoniij mentionem fecit, idque incidenter. Dixit autem, Deum in æterno suo consilio ante conditum mundum aliam rationem ad declarandam suam misericordiam (quæ præsupponeret miseriam) & ostendendam iustitiam non inuenisse, nisi esset qui labi posset, & hac ratione notam faceret suam misericordiam erga electos, & iustitiam erga reprobos. Neque has propositiones suas, quas in scripto illi obiecimur retractauit aut explicare conatus est, quibus asseruit reprobos ad æternam damnationem destinatos, conditos & ordinatos esse. Neque ille cessit sacre scripturæ testimoniis, quæ illi opposita fuere, sed in impia sua sententia perstitit. Fuerunt cum eo Abrahamus Musculus pastor Ecclesiæ Bernensis, & quidam Doctor, Medicus Lausannensis, & alius professor Græcæ lin-
 guæ*

gna, hi auscultarunt. Partes enim dicendi, D. D. Iacobo & Beza commendatae fuerunt. Itaque discessum est ab hoc colloquio, in se-
cunda pace. Tametsi enim fraternitatem nostram scriptis, & viva vo-
ce peterent: nos tamen assentiri nec volumus, nec potuimus nisi
errores suos abjicerent.

Et quannus Illustriss. Princeps, Comes Fridericus, semper à
Caluinianorum dogmatibus abhorruit: tamen coram suis expressè
confessus est, se nunquam credidisse tantam impietatē sub dogma-
te Caluiniano latēre: & se per omnem vitam suam studiosè ope-
ram daturum, ne in hos labyrinthos incidat.

Speramus etiam aliquem eius colloquij fructum ad Gallos au-
ditores redundaturum: attentissimè enim auscultarunt, & haud
dubiè animaduertent Beza tergiversationem, qui postquam de
Cœna Domini, & de persona Christi disputatum erat, eiq; locus de
predestinatione proponeretur: supplici libello (cum suis adiunctis)
petijt ut sibi domum redire liceret. prætendens ferias Paschatis,
quas tamen aliàs parùm sollicitè obseruant. Hæc paucus R. T. refer-
re volui, & spero, hanc commemorationem R. tua D. non fore in-
gratam. Bene & feliciter, Vale.

Hic verò cogor tecum Osiander expostulare, & le-
ctoribus ostendere, quum tu, inter ceteros, & tibi proxi-
mus Superintendēs Mompelgard. Germanus, attentis-
simè sermones meos exceperitis, quantā habeam, de ve-
stra in illis exscribēdis fide, ambigendi occasionē. Est e-
nim hæc tua Epistola, velut omniū eorū epitome, quæ
inter vos collecta, partim in hæc acta, partim in vestras
ad marginē descriptas obseruationes postea cōtulistis.
Nā verum quidem est, dixisse Bezam & dicere, Christi
carnem nusquā realiter alibi nunc esse quàm supra cœ-
los in quos ascendit, & vnde vltimo demum die reditu-
ra sit (quod quisquis negat, Christum, vel directè vel ne-
cessariā consecutione negat.) sed quod addis dixisse Be-
zam, nusquam quacunque etiam ratione illam nunc esse in ter-
ris, calumniosè scribis. Nec enim ignorare potes adiuce-

re nostros consueuiffie, illam, etsi sua essentia (quod astute præteristi) non adsit in terris, præsentissimam tamen esse fidelibus sui Spiritus energia. Et quãuis illa quidem in cœlis permaneat, nos autem in terris sumus, tanto ab ipsa Christi carnis, verè nunc quoque finite, circumscriptæ & organicæ substantia interuallo separati, quanto terra ab illis beatorum sedibus supra cœlos omnes fitis distant, nihilominus tamen tam verè virtute illa arcana & inenarrabili Sp. Sãcti Christum ipsum (illius suæ pro nobis passæ carnis vero interuentu) nostrum fieri, & nos vicissim illi per fidei instrumentũ, spiritali modo consociari, vt ipse in nobis spiritualement vitam viuat, & nos in ipso. Nos enim ista spiritali vnitione aliter profusus, id est absque vlla partium *συναφή*, cum ipso cohærere, quàm hæc membra visibilia inter se compacta cum capite singulorum hominum annectantur, vnde naturalem sensum ac motum percipiunt: sed tamen non minus nos verè & magis etiam efficaciter spiritali nexu Christo adiũgi, vt omnes spirituales inde sensus & motus iam nunc hauriamus, & tandem beatam immortalitatem corporibus etiam ipsis vltimo die recipiamus. Hæc, inquam, exprimere te oportuit, vt tuæ & tuorum calumniæ occurratur, qui testamentum Christi à nobis euacuari, & nuda sacra signa relinqui, nos denique ipsis Turcis deteriores, Omnipotẽtiam Dei inficiari, falsissimè declamatis. Quasi verò huius spiritalis quidem, at non imaginariæ, sed verissimæ & efficacissimæ cum Christo vnitionis mysterium, quod propterea Paul. Ephes. 5. magnum appellat, non sit multò admirabilius, & Omnipotentia Dei cõuenientius: quàm vestum illud, finitum simul & infinitum, visibile & inuisibile, Vbiquiticum & Locale, corpus denique absque corporis definitione, Omnimaestaticum: quo & hypostatica vnio & corporis Christi veritas, tollitur, & eius supra cœlos
Ascen-

Ascensio in Disparitionem, siue externum spectaculum vsque ad nubes, (vt ausus est Brentius totidem verbis scribere, pag. egregia illius suæ Recognit. 167.) commutatur, & Reuersio è cælis expungitur, quum Reuerti nõ sit ex inuisibili visibilem, sed ex verè absente presentem fieri, quo denique cælum terræ miscetur, & indigni, etsi inutiliter, tamen verè & propriè Christum participare finguntur: quæ omnia ex illo vestro dogmate tam necessariò quàm dies lucem, consequuntur.

Deinde, qualis hæc tua calūnia, est? *Beza*, inquis, *nulam Idiomatum communicationem in persona Christi nisi verbalem concedit*, quod ipsum quum tu scriberes, vel quid scriberes ignorasti, vel insigni vsus es Sophistica. Communicationis enim Idiomatū appellatione, si modum illum prædicationis intelligis, quo in vocibus Concretis, Christo, à diuersa natura denominato, tribuitur alterius naturæ proprietas, vt quum dicitur, Deus gloriæ crucifixus, &, Filius hominis, in terris loquens cum Nicodemo, in cælis fuisse, falsissimū est quod ais, hanc prædicationem à me verbalem in persona constitui, quod merè Nestorianum fuerit. Sed si prædicatum in eiusmodi locutionibus concretis propria sua significatione accipiatur, (Deus enim gloriæ, nihil aliud propriè quàm Deum significat, & Filius hominis, nihil aliud quàm hominem,) tum dixi & dico, hanc phrasin, siue hunc prædicandi modum, esse verbalem non realem, id est quod verba propriè sonant non esse ad rem ipsam transferendum, quoniam merus inde Eutychnismus consequeretur: nec tamè falsam esse hanc prædicationē, quoniã, propter Personæ vnitatem, in huiusmodi locutionibus, quas veteres variis nominibus appellarūt, persona tota ab altera tantum natura in concreto denominatur. Prædicationes verò quibus vnus naturæ idiomata in abstracto alteri tribuuntur, vt si Deitatē passam, carnē au-

rem Christi vbique siue Omnipræsentem esse dicas, (quod vos quidem magna cum Christiani nominis infamia asserere non pudet) non verbales, non reales, sed falsas, impias, blasphemias esse affirmavi & affirmo. Deinde quod subiicis, quo pudore rursus mihi adscribis? *Omnia, inquis, quæ de communicatione proprietatum diuinæ naturæ in sacra Scriptura dicuntur, tantum de bonis creatis intelligit.* Nam, obsecro, quodnam istud est ænigma? Quod tamen, quātum assequi poterō, diuinabo. Si *νοηώνας* appellatione vnionem ipsam hypostaticam intelligis, vt veteres sæpe loquuntur: hæc impietas Nestoriana, non mihi, sed Brentio, sed Iacobo Andreæ, tribuenda est. Sic enim totidem verbis. Brentius pag. suæ Recognit. 40. *Discrimen Christi & Petri in eo statuendum est, quod Filius Dei, etsi sua essentia implet Petrum, sicut hominem Christum, non tamen communicat Petro omnes suas proprietates, sed tantum nonnullas.* Et pag. 131. *Discrimē inter Christū, & alios homines, non constat proprie in habitatione Filij Dei in Filio hominis (& ecce tibi rursus duos ex Nestorio Filios) sed communicatione proprietatum, quibus Filius hominis ab inhabitante Filio Dei ornatur.* Et D. Andreas Apolog. ad Thef. Ingolstadian. p. 24. *Res omnes à Deo subsistentialiter sustentantur.* Sint ergo secundū D. Andream bestix etiam omnes, atque adeo, quod dictu horrendum est, ipsi Dæmones subsistentialiter Deus. Et pag. 25. *Homo Christus dicitur Deus, non quia Deus sit in ipso, qui in omnibus creaturis est, etiam secundum subsistentias: sed quia in assumptione carnis dedit huic homini omnem potestatem in cælo & in terra.* Et rursus, *Diuinitas hominis Christi, non est illa εὐωδης, & æterna cum patre & Spiritu essentia communis, sed communicata à secunda hypostasi.* Et ne quis hæc perinde acciperet ac si orthodoxo sensu, non patris nõ Sp. Sancti, sed solius verbi hypostasin diceret incarnatam (hypostasis autem ab hypostasi re, ab essentia verò in diuinis, ratione non re, differt) mox adiicit, vt

*uno verbo dicam, quum hominem esse Deum dicimus, nihil aliud intelligimus quàm quòd homo ad dextram Dei sedeat. Nam carnem assumere in Deum, nihil aliud est quàm quòd ei communicauit omnia dona. Auditis hæc portenta, Germani Principes, ciuitates, Ecclesiæ, & vos diutius fascinari patimini? Sin verò, Osiander, per proprietatum diuinæ naturæ communicationem, non ipsam naturarum hypostaticam vnitionem, sed dona in ipsam Christi carnem, personaliter, siue substantialiter assumptam, vt in subiectum effusa intelligis, quæ Iohan. per Spiritum sine mēsurā intelligit, Ioh. 3. 34. tum sanè verum dicis. Sunt enim illa omnia meræ qualitates creatæ: &, quum hoc mihi vt erroneum impingis, te ipsum cædis, vt modò ex D. Andrea intellexisti, Diuinitatē ὁμοῦν, id est Deitatem non aliā Christo, quàm cuius homini tribuente. Quid quod idem pag. 18. apertius etiam hæc scribat, *Apostolum per formam Dei, secundum quam Christus dicitur equalis Deo, intellexisse dona in ipsam carnem assumptam realiter effusa.* Quas impietates simul & Nestorianas in naturarum separatione & Eutychianas in proprietatum confusione, frustra nunc conamini Chemnitiano id est Monothelitico pigmento fucare. Pergamus. *Baptismum Beza à Paulo improprie vocari lauacrum regenerationis contendit, neq̄ ab eo errore recessit, & Baptismum tantum esse voluit Regenerationis ob signationem.* Rursum calumniaris, prætermissa Baptismi exterioris, qui est aquæ, & interioris, qui est Christi Spiritum S. largientis, distinctione: cuius, nos auctores non sumus, sed Christus ipse, & Christum sequutus Petrus. Baptismum ergo exteriorem per se & sigillatim consideratum, rectè & orthodoxè negaui proprie dici lauacrum per quod regeneremur: id quod affirmare nō potes quin ad aquæ elemētum vel ad Ministrum baptifantem, ex parte saltem, illud transferas, quod vnus est diuinæ virtutis incommunicabiliter, & quarto (vt in c. ij.*

(scholis loquuntur) modo proprium. Denique sentire aliter non potes quin in doctrina operis operati cum idololatris Papistis consentias. Sin verò Baptismum vtrumque coniungas, tum sanè anathema sit qui Baptismum propriè & efficienter, propter & per Deum eius auctore, regenerationis lauacrum esse negauerit, quum in illa actione, ablutio illa externa sit interioris pignus certissimum. Sed errat scilicet quisquis vobis non assentitur. Nam & illud, cuiusmodi est, quod erroneum esse dicitis, *existimare innumerabiles pueros in Baptismo non regenerari*. Dic enim, obsecro, si vera est illius enuntiationis quam ego tueor *ὑποφωτισ*, & quicumque baptisuntur etiam regenerantur, cur nō etiam omnes Turcarum, Iudæorum, Papistarum, hæreticorum quorumuis liberos pro viribus ad Baptismum abripitis, vt seruentur? Cur in tota vetere puriore Ecclesia Catechismus in adultis Baptismo semper præibat? Cur pueros quoque multi propterea, licet magno errore, ad pleniorē vsque ætatem baptisandos non offerebant? Nempe quòd vestra tunc doctrina in Ecclesiis Christianis non sonaret. Et cur agnoscitis quidem in Cœna Domini indignos, non modò inutiliter, verum etiam ad suū exitium symbola atque ad eò corpus Domini sumere: omnes autem ad Baptismum accedētes, vultis Baptismi interioris fructum, id est Regenerationem adipisci? Quodnam igitur erit inter ignorantes vel hypocritas, & verè Christum confitentes, & in Christo baptisari petētes discrimen? Et quum fidem vsque ad eò in singulis baptisatis requiritis, vt pueros etiā velitis esse fide in ipso vtero matris præditos, aut certè vobis contradicatis, aut fidem etiam hypocritis & hæreticis tribuatis oportet, vt sine exceptione verum sit, omnes in Baptismo Regenerationem cōsequi. Sed age quoniam fortassis excipies de solis & quidem fidelium liberis, tuam illam doctrinam intelligi, a-

ge hoc quoque diligentius expendamus. Cedò igitur, qui regenerationem ad actum Baptismi, & quidem vt ad causam efficientem, vt indiuiduam illius comitem, refers, dic, quæso, quid regenerationem appelles. Nam ego quidem præcipuam Regenerationis partem statuo in mentis illustratione, qua fit vt ex ignorantibus scientes, ex non credentibus, vel etiam pertinaciter incredulis, credentes virtute Sancti Spiritus euadamus: Quod si verum est, vt verissimum esse fatentur omnes non Pelagiani: & verum est itidem quod docetis, particulari Ioan. Baptistæ exëplo manifestissimè, per ignorantem elenchi abutentes, fide nimirum re ipsa præditos iam tum esse infantes, quum ad Baptisum adferuntur: consequetur omnes Christianos in infantia baptifatos, præcipua sui parte prius etiã regeneratos, quàm baptifarentur. Erit igitur illis Baptismus, (quod tamen tu mihi vt erroneum tribuis) non causa efficiens, non instrumentum, sed *σφεγγίς* duntaxat infantium regenerationis, vsque adeò se vestræ sententiæ mutuò collidit. Præterea concessio rursus vobis illo quod statuitis, omnes fidelium patrũ infantes re ipsa fide in ipso matrum vtero donari: multò sanè felicior fuerit eorum quàm a dultorum conditio, inter quos paucissimi sunt ex plurimis quos verè possis scientes & credentes existimare. Eos autem si dixeris à fide quam habebant excidisse, vbi illa conscientia tranquillitas, in fidei tanquam doni electorum proprij, ac proinde *ἀμεταμέλητον*, immotam firmitatē, immutabili videlicet Dei æterno proposito, nobis in ipsius Euangelico verbo patefacto nitentem, firmiter aduersus omnes tentationes recumbēs? Deinde, des mihi, quæso, baptifatum puerum quempiam, qui ad ætatem intelligentiæ & rationis capacem adoleuerit, nec tamen de Euangelij vera doctrina quicquam audierit: quales sunt hodie innumerabiles, & ex illo per-

contator illius fidei Christianæ mysteria, qua iam tum
 illū præditum fuisse vultis quum baptisaretur, quid tan-
 dem ex eo audiet, quod vnquam crediderit? Qualis igitur,
 quæso, fides illa extiterit? quando ab ista infantili fi-
 de exciderit? quando ex fideli puero infidelis adultus
 factus fuerit, quem ne vos quidem ad Domini mensam
 admiseritis? Præterea si Apostolicum dictum illud, ve-
 rum est. *Fides est ex auditu, & quidem ex prædicantis ore,*
 vnde tandem illa fides vestra infantilis? Et an audien-
 dum fuerit verbum prædicatum, vt fides tum demum
 in nobis existat, an verò potius vt in nobis ex vtero in-
 choata, sic demum cum ætate adolescat? Item, si fides il-
 la, quam vniuersalem esse vultis in singulis fidelium li-
 beris, ex arcano afflatu merè *ωαδνμω* nascitur, afflatus
 ille certè arcanus ordinaria & vniuersalis causa hodie
 fuerit fidei in Ecclesia: verbi autem prædicatio fuerit
 illius tantum appendix. Vides igitur quàm falsa, quàm
 absurda, quàm inepta plurima ex illo vestro dogmate
 consequantur? Itaque nunquam simpliciter dixi ego
 Baptismum esse Regenerationis in pueris obsignatio-
 nem, sed adoptionis, ex fœderis formula, *Ero Deus tibi
 & semini tuo.* Neque dixi, pueros vel omnes vel aliquos
 reipsa in illo Baptismi momento regenerari, sed rege-
 nationis beneficium suo demum tempore diuinitus
 ordinato, illum Baptismi actum in infantibus, ex verbi
 auditu subsequi: quemadmodum contrà in adultis fi-
 des & fidei effectus Baptismum ipsorum antegrediuntur,
 vt in Abrahamo Circuncisio, fidei iustitiam non an-
 tecessit, sed obsignauit, & Baptismus in Eunucho &
 Cornelio ac ipsius domesticis. Et istud est in Ecclesia
 perpetuò verum, vbi ritè Baptismus administratur, ad
 quem nemo nisi fidem Christianam professus rectè ad-
 mittitur. At quando, dices, illa Regeneratio Baptismum
 puerorum consequitur? Certè quo tempore Deo visum
 est,

est, quosdam etiam vndecima demum hora vocanti, & Baptismo iam olim ab ipsis recepto tum demum benedicenti. At num in omnibus baptisatis istud euenit? Nequaquam. Solis enim electis donum fidei, & quæ illud necessariò consequuntur, Dominus quo demum tempore ipsi visum est largitur. Probabiliter autem quosuis, tum pueros tum adultos, censere nos Christiana charitas iubet inter electos, & Deo commendare. Quod si tibi ne istud quidem satisfacit, agedum, da mihi vel vnicum hominem etiam adultum qui Christum ore, ac etiam si voles, honestis moribus profiteatur: quem tamè ausis, Deo vel hominibus, sine exceptione spòdere, syncerè credere, & saluum futurū: quin magnum falsi promissi periculum subeas? Neque istud verò Papisticam dubitationem ponit, & fidei veræ *πνευματικῆς* tollit. Aliud enim est profiteri se nosse aliorum cordis latebras, quàm in testimonio Spiritus Sancti, quem in sese quisque fidelis audit clamàtem, Abba pater, & in quo Christi mentem tenet, constanter acquiescere. Nec derogat etiam istud magis Sacramètorum naturæ, vel ipsius Dei veritati, quàm Euangelio decedere quidpiam existimandum est, quum incredulorum culpa sit inutile, vel etiam odor mortis ad mortem.

Quid amplius? *Beza distinctionē inter Venialia & Mortalia peccata, Sardonio risu excepit.* Immò, bone vir, si te ipsum etiam non ridentem in speculo contemplareris, natiuè expressam haberes Sardonij risus istius, quam immerito mihi imaginem exprobras. Ego quidem ad illud, fateor, subrifi, sed ita vt nulli præbitam certè voluerim animi in Christianam Charitatem peccantis suspicionem. Quidni verò fædas istas scholasticæ cloacæ sordes, si nō indignarer vt impias, saltem moderato risu testarer ferre me facile non posse in quibusdā Ecclesiasticis scholis, obtètu nescio cuius moderationis in quâ

nullus modus est retineri? Cæterùm paria non esse peccata ac proinde impares illorum pœnas esse oportere, extra controuersiam est apud orthodoxos. Matthæi 10. 15. Capitalia tamen esse vniuersaliter peccata docet ipse diuinæ maiestatis sensus, & expressis verbis scribit Apostolus Rom. 6. 23. nec sanè aliter sensit Paulus ipse quàm sese, quanuis per ignorantiam peccasset, tamè blasphemum ac proinde peccatorem primum, id est ex præcipuis eorum esse testaretur, 1. Tim. 1. 15. & 16. Vnde igitur istâ venialium & mortalium peccatorum distinctionē, si naturam ipsam illorum cōsideres, exortâ putabimus, nisi ex hominum sibi adulantium cerebro? Sin verò gratuitam in Christo promissionem remissionis peccatorum consideremus, omnia certè resipiscentibus (est autem & ipsa resipiscentia Dei donum, non ex nobis) sunt venialia, vnico excepto, ex quo etiam nullus vnquam resipuit. Ergo sic quoque inutile, imò etiam valde periculosum est, & meritò abolendum illud discrimen, ex Scholasticorum, vel potiùs sophistarum lacunis haustum: vtpote quod non possit, nisi admodum *ἀνέως*, ad iudicandam peccatorum imparitatem accommodari. Hoc refelle si potes. Sin minùs, calumniari desine. Sed quoniam hîc tibi subrisum meū exagitare libuit, quæro à te & cæteris verborum meorum exceptoribus, cur duas alias non irrisionis profectò, sed tamen paulo plenioris risus occasiones prætermiseritis, quum ad rem non parum faciant. Quærebam, instabam, vrgebam vt D. Andreas non declamitaret sed syllogisticè mecum ageret. At ille, per vitam meam, inquit, nunquam sic vidi in scholis nostris disputari, Ego tum subrisisse me fateor: sed neque blando risu neque precibus obtinere syllogisticam disputationem potui. Verum an falsum dicam, auditores omnes tibi testes fero. Vrgenti verò Andree intolerabilè illam Baptismi

tismi obstetricum corruptelam, quum opponerem veram illam Bernardi decisionem, Baptismi contemptu, non autem priuatione quęquam fieri damnationis reum: & contempsisse Baptismum videri non posse, qui Baptismo legitimè, & eo, quod instituit sacro ministerio Dominus, illum obtinere non potuisset: nec illi responsioni acquiesceret: tum D. Andreas obiiciens moribundi alicuius antea infidelis exemplum, qui spiritu Dei tactus baptismum instantet peteret, nec illum à quopiam pastore nancisci posset: Ego vicissim quęsiui, quid si miserimus aliquis ac penè desperatus peccator, Cœnam Domini instantissimè flagitaret, nec vllus adesset pastor, ac ne vir quidem, sed muliercula quępiam, an cœnam illi à muliere administrandã censeret. Tum ille, causatus (vt etiam in his actis pagina 501.) magnum esse in his discrimen, quoniam infans in casu necessitatis nunquam antea fuerit baptisatus, ille verò Christianus adultus sæpe antea Cœnã Domini in cœtu Ecclesię celebrauerit. Ego verò contrã, Immò, inquam, hominem hunc repentè ex papismo liberatum, vel recens ex Iudæo, vel Turca, factũ Christianum, qui Cœnã Domini nunquam celebrasset, & in agone penè alioqui desperantem, num velles in hac necessitate quempiam priuatum, vel etiam mulierculam, Cœnam Domini illi præbere? Nequaquam, inquit, D. Andreas (quod in istorum Actorum editione, vt & alia plurima præteritum est) sed illum hortaret vt bono animo esset, etiam si Cœnam Domini participare nõ posset. Sed quid si, inquam, ille non acquiesceret? Tum D. Andreas totidem istis verbis, Dicerem, inquit, illi, Vade, morere igitur cum omnibus diabolis: ad quæ me subridentem respondisse fateor, Effes profectò, (mi Domine doctor) illius miseri miserabilis consolator. Nequẽ verò ista tam seria simul & tam ridicula commemorarem, nisi isti sua
d. ij.

excerpta tātōpere, tum in ipsa quoque editi libri inscriptione, tum in illa Illustris. Principi dictata præfatione, vt candidè & bona fide consignata, commendassent.

Quid amplius? *Beza differuit de Prædestinatione penè ad sesquihoram.* Dixi sanè diu, partim vt copiosè simul & perspicuè aduersus innumerabiles calumnias hunc locum per se obscurū illustrarem, partim vt secuturæ disputationi offendiculorum plenæ, quod animaduerrere mihi difficile non erat, quoad eius fieri posset occurrerem. Quid si verò vno verbo dixissem quod res est, nempe hac in re nobis planè & per omnia cum D. Luthero ex Dei verbo conuenire, num sic vobis os obturassent? Nescio: vos autem videritis. Saltem verò mihi tandem licuerit aliquo modo tot verbosissimas D. Andree declamationes hac vna compensare, quibus collata mea responsa, sicut à vobis edita sunt, ne vicesimā quidem partē illius dictorum æquauerint. Sed ad rem, præfatus Deum nullius esse mali authorem, dixi quod & res ipsa conuincit, & Paulus manifestissimè in illa expressa huius totius loci explicatione cap. ad Rom. 9. exponit: & inter veteres August. toties inculcat, Deum nec quod iudicaret, nec cuius misereretur habiturum fuisse, nisi peccatum ingressum esset in mundum, quod utique non sciuisset, inquit August. nisi bonum esset, quod ad ipsum attinet, etiam mala esse: quæ non sunt utique inuitus, sed volens: vt non fiat absque ipsius voluntate, id quoque quod fit præter eius voluntatem. *Sed nostra, inquis, non refutauit Beza, & vnus tantum Scripturæ testimonij mentionem fecit.* Iudex esto huius rei æquus lector, ex nostris thesibus & responsis, nisi & illæ & istæ sint ex ipsis Scripturæ verbis penè confutæ. *Sed his offensus, inquis, Illustris. Princeps, coram expressè confessus est, se nunquam existimasse, tantam impietatem sub dogmate Caluiniano latere.* Imò ipse D. Andreas literis Tubinga datis 6. Maij, ausus.

ausus est scribere, *Illustriss. Principem, per secretarium suum in Collocutorum & Gallorum plurimorum presentia, Beza & collegis ipsius dicendum curasse, Celsitud. suam, tantum ex hoc Colloquio didicisse, ut etiam si tota vita sua Zwinglianus fuisset vel Calvinista, hoc ipso tamen momento per Dei gratiam fuerit illud dogma in aeternum deserturus.* Ego verò quid inter alios de nostra Collocutione censuerit aut iudicarit Illustriss. Princeps nescio: & facile mihi persuadeo illum, in hoc præsertim prædestinationis argumento, quod humanæ rationis captum superat, nõ ita exercitatum, & Tubingæ veluti in horum Theologorum sinu educatum, facile suis illis adhæsisse. Sed hoc scio nunquam neque ab ipsius ore, neque per Secretarium ipsius audiuisse me, ex quo illum in vnas potius quàm in alteras partes inclinare mihi constaret, sed æquum illum vtrisque semper in publico conuentu præfuisse. Sed demus ita esse, fallimini vos omnes vehementer, si me existimatis, quamuis huius seculi potestates omnes, ea, qua par est, & quæ Dei verbum præscribit, reuerentia prosequar: posse tamen vlla ipsorum auctoritate vel potentia, quum de tuenda veritate quæritur, vel tantillum terreri. Quod autem me abrumpere Collòquium istud voluisse dictitatis quasi tergiuerfantem, & ferias Paschatis prætendentem, *quas, inquis, isti alioquin parùm sollicitè obseruant:* risu potius dignatus fuero quàm refutatione. Extant autem nostræ illius petitionis causæ veræ, cuius libellum à vobis ipsis editum fuisse gaudeo. Et quod de feriis Paschatis, obiter parùm sollicitè à nobis obseruatis nugaris, tu scilicet multò religiosior, plenius nobis explicabis quum voles.

Hæc autem omnia quum ita se habeant, vtra pars vtri iniuriam fecerit, vtra Spiritu pacis & Concordiæ agatur, vtra pars Illustriss. Principem tanquam antea ad Calvinistas quos vocat inclinantè, vtrò citròque scri-

ptis literis accusauerit, iudicet ex istis non ipse modò Illustriss. Princeps Mompelgardensis, verùm etiam Illustrissimi omnes Germaniæ & omnium populorù Principes, quorùm facilitate quousque tandem abüsuri sint, qui ex istis controuersis, & nomen sibi quæerunt, & rem faciunt, nouit Dominus *Ὁ ἰσχυρὸς* preces, & gemitus, suo tempore exauditurus.

THE-

THESES THEOLOGORVM
VVIRTEMBERGENSIUM DE
Cœna Domini.

I.

EXTRA controuersiam est, omnes fideles spiritua-
liter manducare carnem filij hominis, & bibere eius
sanguinem: secundum illud Christi dictum: Nisi mandu- Ioann. 6.
caueritis carnem filij hominis, & biberitis sanguinem eius,
non habebitis uitam in uobis, Ioan. 6. Hæc spiritualis
manducatio fit per fidem, etiam extra usum Cœna Domi-
nica, & semper salutatis est. Sic enim Christus ait: Qui
manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, ha-
bet uitam aternam, Ioan. 6. Quum manducatio in Cœna
Domini interdum sit perniciofa, & ad iudicium cedat. Discrimen inter man-
dicatione carnis Chri-
sti Ioan. 6. & sacramen-
talem.
Itaque constat, hanc ab illa diuersam esse: tametsi ad salu-
tarem Sacramenti Cœnae Dominica perceptionem, spiri-
tualis manducatio sit necessaria.

RESPONSIONES AD THESES
Theologorum Vvirtembergensium.

Antithesis 1. Th. Beza.

Refutationes D. And.

Ipsius Christi¹ Nullam aliam statuimus perceptio-
nem, siue in simplici verbo, ut Ioan. 6. siue in Sacra-
mentis, ut in institutione Cœnae Domini, nisi² spi-
ritualem, id est, eam, quæ Spiritus sancti virtute, &
fidei instrumẽto peragitur. Eam tamen, quæ est sim-
plicitis verbi, à sacramentali differre agnoscimus, ex-
terna quidem forma: sed non re ipsa, quæ signifi-
cat ut & præbetur: neque eius perceptione. Nam in
verbo simplici Deus per aures tantum nobiscum a-
Hoc apertè pugnat cū
verbis Testamẽti Chri-
sti, qui de oris perce-
ptione loquitur, quū in-
quit, Accipite, MANDU-
CATE, Hoc est corpus
meum. Præterea man-
ducatio corporis Chri-
sti, quæ fit ore, ad confir-
matione manducationis
per fidem facta institu-
ta est.

² Spiritualis dicitur, quia modus eius spiritualis: qui etiam fide ad iudiciũ fieri potest,
quãdo manducãtes indignè, corpus Domini non diiudicant, 1. Cor. 11. ³ Non solum ex-

terna forma: sed etiam
re ipsa differunt, quia sin-
gularis est modus ille
manducationis in Sa-
cramento.

git: in Sacramentis verò adhibet etiam alia, in reli-
quos sensus incurrentia. Vnde fit, vt nisi accedentiũ
indignitas obstiterit Sacramentorũ efficaciam: ve-
hemetior & expressior fit Sacramentalis, quàm merè
& nudè spiritualis per simplex verbũ, cõmunicatio.

Ad marginales refutationes.

D. Andreas nihil de Sacramentorum natura, neque de Sacra-
mentali Signorum, id est panis & vini, & rei, id est ipsius Christi
coniunctione præfatus, incipit disputationem à discrimine per-
ceptionis carnis Christi, quæ fit in simplici verbo per fidem, &
eius quæ fit in sacra Domini Cœna: quas differre in eo dicit, quòd
illa sit Spiritualis & semper salutaris, etiam extra Cœnæ vsum, i-
sta verò interdum perniciofa. Vides, lector, vt de peruersa metho-
do nihil dicam, mutilam esse antithesin: quam, si possum satis re-
ctè D. Andream mentè conicere, sic suppleo, Illa est Spiritualis &
solius efficaciam, siue beneficiorum Iesu Christi, per fidem: ista est
substantialis siue ipsiusmet carnis & sanguinis Christi, & oris
instrumento peragitur: illa semper est salutaris, ista interdum per-
niciofa. Nos autem oralem carnis Christi perceptionem nullam
agnoscimus, sed solam Spiritualem statuimus, & quæ vnico fidei
instrumento, tum in verbo, tum in Sacramentis efficiatur. Nullam
etiam ponimus Spiritualem, quæ ipsam Christi carnem exclu-
dat, id est, nullum fieri dicimus beneficiorum Christi participem,
qui non ipsum quoque Christum, à quo emanant, possideat, sic-
ut cibo naturali nemo nutritur, nisi cibum ipsum sumat. Tertio
spiritualem hanc perceptionem siue in simplici verbo siue in Sa-
cramentis, semper salutarem, nulli exitiosam esse affirmamus: E-
xitium enim non ab ipsa carne Christi indignè percepta, sed indi-
gnè & per incredulitatem repudiata, emanare, ac proinde Sacra-
mentalem Christi perceptionem, quæ in simplici verbo fit, à Sa-
cramentali, non re, quæ est vtrobique ipse Christus cum suis be-
neficiis: non perceptione ipsa quæ vtrobique spiritualis est: non
perceptionis instrumento, quod vtrobique est fides: sed exter-
na tantum forma differre: quoniam videlicet in Sacramentis, si-
gna corporalia verbo promissionis adiiciantur. Hæc certissimam
veritatem, D. Andreas his argumentis in marginalibus suis refu-
tationibus sic oppugnat.

Primum quòd loquens Christus de suo corpore & oris perce-
ptione, dixerit, Manducate, hoc est corpus meum. Respondeo, v-
sum

sum quoque Christum, Ioan. 6. Carnis & Sanguinis, & Manducandi & Bibendi vocibus: quas, ceddò, cur metaphoricè quidem illo loco, in Cœna Domini verò naturali significatione explicandas contendit? An-non, vt rectè docet August. quòd flagitium alioqui & horrendum scelus, realem videlicet & oralem humanæ carnis esum & humani sanguinis potum Christus videretur præcipere? Certè ita est: neque hic nodus expediri vllò Omnipotentia Dei *κρησφύγετος*, vel Visibilitatis & Inuisibilitatis discrimine, vel Incomprehensibilis modi commento, potest. Quocumque enim modo humanam ipsam carnem & humanum ipsum sanguinem ore re ipsa bibas vel comedas, Cœna est Capernaïtica. Sed aliam rationem fortassis afferet D. Andreas, nempe quoniam cap. Ioh. 6. nulla sit mentio adiunctæ rei alicuius corporæ: ideòque Manducandi & Bibendi voces oporteat metaphoricè accipere: cuius etiam metaphoræ vsurpandæ occasionem præbuit Christo miraculum illud 5. panum, & quod eius aduersarij de manna obiecerant. Sit ita: Manducandi enim & Bibendi voces concedo & tueor, propter causam proximè superiùs allatam ex Augustino, nunquam aliter quàm metaphoricè de carne & sanguine Christi dici: sed carnis ipsius & sanguinis Christi vocabula, figuratè illic non propriè accipi, quis D. Andreae concesserit? & effectus, siue beneficia ex morte Christi promanantia extra ipsummet Christum significare? Panis, inquit, Christus, què ego dabo, est caro mea, quã ego dabo pro mundi vita. Num, quæso, metaphoricæ quædam caro data pro mundi vita? Num sanguis metaphoricus pro peccatis nostris effusus? Restat ergo vt cap. Ioh. 6. neque carnis, neque sanguinis voces aliter quàm in Cœnæ Domini institutione accipiantur, nempe sua illa significatione propria & nativa: nec etiam aliter quàm translaticè vtrobique Manducandi & Bibendi verba ad animi & fidei spirituales sumptionem & perceptionem, vstatissima in omnibus corporis sensibus phrasi, transferantur. Sed hoc interest inter merè Spiritualem in nudo verbo carnis & sanguinis Christi absque pane & vino manducationem, cuius sit mentio cap. Ioh. 6. & eam itidem Spiritualem quæ sit adhibitis pane & vino in Cœnæ Domini institutione: quòd hæc sit Sacramentalis, id est signis externis verbo adhibitis peragatur: ac proinde, sicuti duæ res in Cœna Domini percipiendæ, panis videlicet & vinum ori, caro autem & sanguis Christi Spiritui nostro & fidei proponuntur, ita duplex sit esus & potus. Vnus, putà signorum, corporeus: alter verò, nempe rerum, spiritualis, &

Mentis non Dentis, vt idem scitè loquitur August. de ipsa Cœna differens. Et vt magis etiam perspicuè intelligat D. Andreas veteres patres non alium constituisse manducandæ in cœna carnis Christi modum, quàm illum ipsum spiritualem, qui commemoratur cap. Iohan. Gaudeat Cyrillum & Chrysostrum hac ipsa de re differentes, & quærentes cur in Cœnæ institutione non sint offensi discipuli illa carnis sui præceptoris præcepta manducatione, & eiusdem sanguinis mandato potu: *Idèò*, inquit Cyrillus, *nec obstupuerunt nec obmurmurarunt Apostoli ad tantum prodigium, quoniam antea corripiti viderant, qui ad eius promissionem obstupuerant, & rem prius sibi confirmatam meminerant, qua tum exhibebatur.* Et Chrysostr. *Quomodo*, inquit, *turbati non fuerunt Apostoli, quum hæc audissent? Quoniam multa iam & magna de hoc differuerat*, cap. videlicet Ioh. 6. in quo Spiritualem esse huius esus & potus modum ostēderat. At enim, inquit fortassis D. Andreas. Caro quoque & sanguis Christi sunt res corporeæ, non minùs quàm panis & vinum. Cur non igitur oralis quoque fuerit illorum manducatio? Quoniam sic comestæ nihil prodesse ad vitam æternam. Ventrem enim pascerent, non mentem: quoniam, vt modo dixi, Capernaitica non Christiana esset hæc cœna. Sed & sanguinem suum vel alterius, lege adhuc vigente, ore potandum suis Apostolis Christus nunquam propinasset, nec bibissent illum Apostoli: vt qui multis post annis Gentibus præceperint, vt in Iudeorum gratiam à sanguine abstinerent. Deinde corporis Christi verè organici & vnici, nunc in cœlis non in terris residentis, veritas, istud nullo modo ferre potest, quamcunque distinctionem adhibeas. Denique ista perceptio carnis & sanguinis Christi tum in verbo, tum in Sacramentis, ad coniunctionem mysticam fidelium cum Christo refertur: quæ nullo corporum nostrorum vel inter nos, vel cum Christi carne contactu reali constat: sed merè Spirituales est, ab inenarrabili Sp. Sancti virtute verissimè & efficacissimè, quantumuis longissimis locorum interuallis distita, connectentis, dependens: & fidei instrumento quasi vinculo, prout promissionis formula fert, astricta. Quamobrem etiam ab Irenæo corpus & sanguis Christi dicuntur res cœlestis, non certè ratione substantiæ, sed vsus Sacramentalis: panis autem & vinum res terrenæ, quamuis à communibus rebus, quod ad vsus, distinctæ.

Secundò sententiam nostram oppugnans D. Andreas, obiicit corporis Christi manducationem quæ fit ore, institutam esse ad
confit-

confirmationem manducationis per fidem factæ: in quo respon-
so puerilis est paralogismus, qui in scholis dicitur. Petitio princi-
pij: præsupponit enim id ipsum de quo quæritur, nempe Christi
corpus ore percipi: quod falsum esse paulò antè euicimus. Non
igitur carnis & sanguinis Christi manducatio oralis, quæ nulla
est, sed panis & vini corporeus & oralis esus & potus, est myste-
rij illius magni, vt loquitur Apostolus, id est spiritualis & ineffa-
bilis nostræ per fidem cum Christo capite consociationis *σπρω-
γic*, pignus & tessera.

Spiritualis, inquit Doctor Andreas, *dicitur carnis & sangui-* Ad se-
nis Christi esus & potus, quia modus eius est spiritualis, qui fieri cundam.
potest etiam sine fide ad iudicium, in his videlicet qui corpus Christi
non diiudicant. At qui si Spiritualis, non igitur Oralis. Quod enim
re ipsa præfens & intra manus traditum, ore ipso corporis come-
ditur & bibitur, naturali modo & facultate peragitur. Neq; huius
responsioni obstat illa commentitia inuisibilitas corporis. Nam
etiam si hoc daretur, pertineret ad præsentiam, nõ autem ad man-
ducationis modum: quæ si oralis est, & tum panis & vino, tum car-
ni & sanguini Christi communis, certè Spiritualis non est, sed
merè corporalis & naturalis. Quòd si Spiritualem. D. Andreas
huc modum appellat, quoniam à Sp. S. virtute pendeat: quoniam
à fide distingeretur? Agitur enim hic non de Prophetiæ, non de
miraculorum dono, & aliis eiusmodi quæ Spiritus Sanctus etiam
infidelibus nonnullis largitur, sed de hominis cum Christo, per
carnis ipsius participationem, consociatione, quam proinde ne-
cesse est solis fidelibus esse propriam, quum nulla sit luci *κοινωνία*
cum tenebris. Neque verò dicit Apostolus ab indignè & sine fi-
de accedentibus Christi corpus & sanguinem, sed panem illum
& vinum illud edi & bibi, & quidem ad exitium, quod non dii-
dicent corpus Domini, id est quòd nullam habeant rationem
pretiosij illius thesauri, quem in illis epulis Christus ad vitam æ-
ternam (adhibito duplici panis illius, & vini illius pignore) vtend-
um fruendum præbet, & ipsi sua incredulitate impudenter res-
puunt.

Singularis est, inquit D. Andreas, *Sacramentalis ille modus man-* Ad ter-
ducationis: ergo non solum externa forma sed etiam re ipsa differt à me- tiam.
rè Spiritualis, qui fit per fidem. Nego huius enthymematis antec-
dens, quo quidem sensu D. Andreas loquitur. Nam si singularis:
Ergo proprius. Quomodo verò proprius, si oralis, quum hanc
manducationem ipsemet velit esse communem tum panis & vi-
e. ij.

no, tum carni & sanguini Christi: atque adeo quum ea sit naturalis, & omnibus quæ ore eduntur & bibuntur communis? Nego præterea consecutionem manifestè falsam. Nam, ecquid nos quidem Spiritualiter tantùm & per fidem, percipi docemus: D. Andreas verò oraliter percipi vult? Certè vnã & eandem rem, nempe Christi carnem & sanguinem, quæ sunt vnica & nõ multiplex illa Christi natura humana pro nobis assumpta. Nullum igitur hîc in re ipsa, sed in perceptionis modo & instrumento discrimen.

Theſis I I. Vvirt.

Manducatio carnis
Christi Capernaitica
damnata.

Neque unquam cum Capernaitis sensimus, neque sentiemus: qui putabant, carnem Christi dentibus laniamdam, & manducandam eo modo, quo carnes bouina, aut alia comeduntur. Quare nihil opus est de Capernaitica laniena aut manducatione disputare.

Antithesis II. Th. Beza.

1. Nos sacramentalem
manducationem esse
dicimus.

2. Non hoc solùm modo differunt: sed quòd per omnia spiritualis sit ratio corporis Domini, in hoc mysterio: quæ cū Capernaitarum crassis cogitationibus aperte pugnat.

3. Non quæritur, quid

vos videre, vel non videre possitis: sed num hæc cū verbo & voluntate Christi pugnent.

Etsi essentialis corporis Christi esus, & eiusdem sanguinis potus, statuatur eo differre à vulgari edendi & bibendi modo, quòd ille quidem inuisibiliter, iste verò visibiliter fiat: tamen nos quidem nõ videmus, quinam vnus & idem non sit edendi modus, quantum ad rem ipsam: non autem, quod ad illam circumstantiam visibilitatis vel inuisibilitatis attinet, si statuatur ipsam corporis & sanguinis Domini substantiam, ore corporis comedi & bibi.

Ad marginales refutationes:

In secunda sua Theſi Vviretembergici restantur à se semper damnatam & damnadam esse Capernaiticam manducationem, quam & nos detestamur. Respondi & respondeo, verbo quidem illos id damnare, re ipsa verò probare: quoniam oralis esse manducatio ipsius mer Essentiæ carnis & sanguinis non potest, quin Capernaitica sit. Nec enim illa definiri potest ipsorum verbis, Dentium videlicet laniena, quod vanissimum est subterfugium.

Nam

Nam siue solidum corpus, totum, semel, siue dentibus ad morsum & frustulatum, & siue visibiliter, siue inuisibiliter ipsa carnis Christi essentia, & ipse essentialis Christi sanguis (tunc quidem adhuc intra venas Christi conclusus, quum Cœnam institueret) ore comedi & bibi dicatur: negari nisi peruicacissime non potest, hūc ipsum esse Capernaiticū esum & potum, quo cibus quiuis comeditur, & alius quiuis potus bibitur. Nā illud discrimen cōmentitium quo caro Christi vera & actu primò adesse aliter falsò dicitur, quàm veritas ipsius ferat, etiā si concederetur: tamen oralis ac proinde naturalis esus ipsius maneret. Sunt autem hæc horrenda. Fateor. Ergo sunt pari horrore detestanda, ex quibus positus necessariò statuuntur.

Primò, *Sacramentalem*, inquit, esse manducationem: non ergo Capernaiticam. Respondeo, veram esse conclusionem si Sacramentalem definiat spiritualem, & quæ solo fidei instrumento peragenda sanciat, adhibita sacrorum symbolorum naturali & orali manducatione. Capernaiticam autem negare, quæ sit oralis, siue sacra symbola adhibeantur, siue minus, est effectum negare cuius causa necessaria statuat, & definitum infieri posita definitione.

Secundò, *Ratio*, inquit, *Corporis Domini per omnia Spiritualis est in hoc mysterio, Ergo pugnat cum Capernaitarum crassis erroribus.* Respondeo, si Spiritualis ratio sit corporis Domini in hoc mysterio, Ergo nõ consideratur corpus vt tangibile. Quum hac ratione corpus à Spiritu differat. Quod si nõ vt tangibile & Quantum, Ergo non sua essentia præsens, quæ si tangibilis nõ est, nõ est corporea, id est simul corpus, simul & non corpus. Quod nisi concedat D. Andreas ad suum illud *ἡνωσὺν ἐνδὲ* Omnipotentia diuinæ & ineffabilis modi vanissimum commentum refugiens, peto, si verum corpus potest essentialiter adesse, Spirituum modo, id est, nõ circūscriptiue, nec tangibiliter, nec localiter: siue, si circūscriptio & materiata moles locum occupans, non est inseparabilis & prorsus essentialis proprietatis corporis materiati & organici: quinam Sophista non fuerit Christus, veritatem & præsentiam excitati sui corporis ab his *τεμπλιόσι* probans, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa nõ habent. Nam hæc *ἀνόρασις*, Hoc non est palpabile, ergo nõ est corpus: & hæc *νατάρασις*, Hoc est palpabile, ergo est corpus, necessariò inter se recipiuntur: & eòdem fundamento nituntur. Quæro & illud, quæ sit ista spiritualis ratio? Certè vel definitiua sine circumscriptione, vel re-

pletiuā, sine vlla definitione. At illa propria est Angelicæ naturæ, & hominum animæ, vt necesse sit ab ijs corpus Christi in Angelicam naturam mutari in Cœna Domini, qui Spiritus ratione & modo illud adesse in Cœna somniant. Num autem etiam spiritualis res ore comeditur & bibitur? Sed quid si ne hæc quidem præsentia illos subleuat? Nam ne beati quidem illi Spiritus simul definitiuè, pluribus nedum innumeris locis præsentis adesse possint, vt aduersus Macedonianos Ecclesia orthodoxa iamptidem ex Dei verbo definiuit: Spiritus S. Deitatem, & discrimen à creatis spiritibus inde quoque probans, quòd Spiritus S. sit essentialiter, & agat vbique. Hæc causa fuit cur D. Lutherus, contentionis feruore extra omnes veræ Theologiæ limites progressus, non contentus illa definitiuā corporis Christi præsentia, ausus sit etiam repletiuā illam præsentiam vbiquitariam comminisci, dupliciter tamen ipsemet suum dogma cõfodiens. Sic enim & hypostaticam definitionem, qua falsò innititur, abrogat (Eutychianismum, id est transfusionem proprietatum inuehens) & illud ipsum tollit, quod alibi rectè vult esse Cœnæ Domini proprium. Etenim si ratione hypostaticæ vnionis humanitas quoq; Christi vbique est repletiuè, non idcirco fuerit corpus Christi In, Sub, vel Cum illo sacro pane, neque sanguis, In, Sub, vel Cum illo sacro vino, quia sacram suam Cœnam sic instituerit Dominus: sed qua iam nõ modò cum illo pane & vino, sed etiam cum omnibus rebus ab ipso vnionis hypostaticæ momento adfuerit & adest, & aderit quandiu res illæ stabunt. Quorsum fuerit ista hypostatica vnitione opus ad repletiuā illam assumpti corporis præsentiam, si verum est quod in suis Theſibus D. Andreas, scribit, penitus quidem à veritate aberrans, *res omnes à Deo substantialiter sustentari*; pag. Apolog. ad Theſ. Ingolstad. 19. & pag. 38. *Christum hominem hoc habere commune cum omnibus sanctis quòd cum eo Deus personaliter fuit vnitus*: En istius essentialis præsentia, & oralis manducationis fructus: qua, scilicet, testamentum filij Dei confirmatur. Et nequis hic excipiat, humanas has esse glossas, quæ de definitiuā & repletiuā præsentia dixi, sciat hos esse D. Lutheri sætus, vnde postea meritò pedem referre conatus est: sed serò Brentio postea cum suis eò vsque eadem via progresso, vt etiam sit ausus disertis verbis, Ascensionem Christi in externum spectaculum vsque ad nubes transformare, & Vbiquitarios cœlos & inferos statuere. Et ista portenta diutiùs audies Germania?

Et hoc illud est, quod & quæsiuimus & inuenimus, Deum ^{Ad ter-} ^{tiam.} delictet, qui verax est & immutabilis, quum sit testatus se velle vt perpetua sit veritas, ac perinde localitas & circumscriptio humanitatis à Christo personaliter assumptæ, manifestè quoque declarare se nolle vt vsquam sit nisi circumscriptiue & localiter, quoniam contradictoria velle, id est mentiri, nec possit nec velit.

Thesis III. Vvirtem.

Neque transsubstantiationem Pontificiorum recipimus, qui fingunt, panem in sacra Cœna Domini conuerti in substantiam corporis Christi, & vinum transmutari in sanguinem Christi: sed fatemur, quòd in sacra Cœna verum panem edamus et verum vinum bibamus, nulla intercedente transsubstantiatione. Transsubstantiatio Panis pistica damnata.

Antith. III. Th. Beza.

Assentimur.

Est enim Transsubstantiatio quoque merè Capernaitica : & iisdem illis fundamentis destruitur, quibus & Consubstantiatio: quamuis illa (licet non minus falsa) propiàs tamen à verbis institutionis Cœnæ Domini $\chi\ \tau\ \rho\ \theta\ \rho\ \tau\ \omega\ \nu$ intellectis discedat. Dicunt enim Transsubstantiatores, verbis illis diuinis operatoriis, id quod antea erat panis, mutata substantia, repèrè fieri ipsummet corpus Christi, vt ita sit verum hoc enuntiatum, Hoc est corpus meum, &c. Illa verò Cõsubstantiatorum explicatio, hoc est corpus meum, id est, In, Cum, vel Sub hoc pane est corpus meum essentialiter, non declarat quid euaserit panis, nec quid sit corpus, sed tantum vbi sit: & præterea, transpositis terminis, prædicatum sit subiectum, & contrà, Subiectum sit prædicatum. Quæ commenta, sunt ipsa etiam Transsubstantiatione, quod ad phrasin attinet, absurdiora: & quauis alia via, eundem tamen proprius errorem Capernaiticum inuehant.

Thesis IIII. Vvirt:

Neque Physicam & localem corporis & sanguinis Christi in sacra Cœna presentiam aut inclusionem sciamus.

1. Non quaeritur, quid Ipsi corpus & sanguinis Christi, quantumuis
 vos videre, aut non vi- glorificati substantiam, non videmus posse reipsa
 dere possitis: sed quid cum pane & vino, praesentem statui, aliter quam
 Christus dicat, & iubeat: ² physica & locali circumseriptione. Quia gloria
 Accipite, Manducate: tio, vt rectè ait Augustinus, ex perpetuo totius Eccle
 Hoc est corpus meum. sic consensu, corpori Christi immortalitatem dedit,
 2. Nihil ergo contra sic consensu, corpori Christi immortalitatem dedit,
 nostram doctrinam pu- naturam non abstulit.
 pugnat: qui minime af-
 serimus corpus Christi physica locatione in Coena Domini adesse.

Ad marginales refutationes.

Nihil hic adfert D. Andreas, quod refutationem mereatur. Di-
 xi me non posse videre quod docet. Hanc modestiam meam ipse
 irridens reuocat me ad suum, Accipite, quasi non sit ei ad hoc
 millies responsum. At ego huc illum reuoco, quin am verè corpo-
 ream substantiam non aboleat, qui statuit illam sine circumseri-
 ptione, & non vt palpabilè & Quantam, vsipiam praesentem esse
 posse: & mirari me fateor, caecitatem mihi hic ab eo exprobrari,
 quam ipse in sese & suis deinceps in hoc ipso suo mysterio agno-
 scat pag. 176. & id quidem meritò. Quis enim corpus illocaliter
 praesens vnquam oculis vel intellectu videre potuit, quod nec
 fuerit vnquam, nec sit, nec futurum sit?

Thesis V. Vvirt.

Status controuersiae.

*In controuersiam autem venit: An in sacra Coena ve-
 rum corpus, & verus sanguis Domini nostri Iesu Christi
 verè & substantialiter sint praesentia: atque cum pane,
 & vino distribuuntur, & ore sumantur, ab omnibus illis,
 qui Sacramento vtuntur, siue digni siue indigni, boni aut
 mali, fideles aut infideles: ita tamen, vt fideles in Coena
 Domini consolationem & vitam percipiant: Infideles
 autem eam ad iudicium sumant. In hac quaestione, nos
 affirmatiuam sententiam amplectimur & defendimus.*

Antithesis V. Th. Bezae.

Nos verò negatiuam tuemur: nec tamen nega-
 mus verum illud corpus, & verum illum sanguinem
 Domini nostri Iesu Christi, verè quibusuis acce-
 denti-

dentibus in Cœnæ actione legitima præberi: sed mente, non corpore: nec ore, sed fide percipienda. Unde fit, ut indignè accedentes, & fidei instrumētō carētes (quanquā integrum Sacramentū illis quoque præbeatur) nihilominus tamē sola signa percipiant, & ita quidē, ut rei fiant corporis & sanguinis Domini: non quæ sumperint, sed quæ contempserint. *1. Præstigia verborum, & æquiocatio in vocabulo præberi: quod propriè præsentiam rei in apertis verbis præsupponit.* *2. Contra Christus: qui nulla fidei mentione facta, dixit: Accipite, Manducate, Hoc est corpus meum.* *3. Integrum Sacramentum non præbetur ei, qui partem eius, eāque minimam, videlicet, externa tantū signa recipit.* *4. Manducando, non negligendo, aut contemnendo accipiunt iudicium: 1. Cor. 11.*

Ad marginales refutationes.

Nulla est æquiocatio in præbendi verbo, quum exprimamus non ori sed menti hanc præbitionem fieri. Sacramentalis enim præbitio dicitur in qua aliud videtur, (nempe signum) aliud intelligitur, ac proinde menti præbetur & mente percipitur, nempe res significata. Quod autem menti præbetur ab ea apprehendendum, minimè semper necesse est præfens sibi adesse, vbi situm est eius corpus, cuius menti præbetur. Immo interdum ne in rerum quidem natura existere semper illud oportet ad perceptionis veritatem & efficaciam. Nec enim phantasticum & imaginarium fuit quod de Abrahamo dicitur, illum videlicet, nō corporis certè, sed mentis & fidei oculis, diem Domini vidisse, & propterea gauisum. Et patres testatur disertè Paulus eandem atque nos escam edisse, & eundem potum bibisse, nempe Christū: quod oculis fidei subsistunt, ea etiam quæ sperantur, ex Dei verbo, ac proinde quæ re ipsa nondum videntur, Heb. 11. 1.

Ad primam.

Secundò, quod dixi non corpori sed menti, non ori sed fidei, veram illam carnem, & verum illum sanguinem præberi, oppugnat ex eo D. Andreas, quod Christus, nulla fidei mentione facta dixit, Accipite, Comedite. Noua certè & antea inaudita Theologia. Quis enim ignorat Euangelium vnum & idem esse, siue simplici verbo prædicetur, siue adiunctis sacris symbolis & ritibus annuntietur: nec aliud esse Christianæ fidei obiectum etiam si semper non adiiciatur expressè verbum, Credite. Denique, si officio defunctus est, & ritè Cœnā celebravit, qui fecit quod Christus fieri iussit, nec fidem in Cœnæ institutione ab accedentibus postulavit Christus, quo elencho dignè accedentes ab indignis discernemus? Iussit Deus suorum præputium circumcidi, neque expressit Circumcisionis cordis promissionem, an igitur nouacula, tam cor quàm præputium, videlicet absque fide, circumci-

Ad secundam.

debat. Iohannes Baptista baptisauit in remissionem peccatorum, nec semper addit, Credite: Ergone aqua Baptismi tam peccata quam corpus sine fide abluetur? Quamto rectius August. Crede, inquit, & manducasti, de hac ipsa Coena Domini differens. Ergo qui non credit, non manducat corpus nec bibit sanguinem, sed eorum duntaxat symbola, & quidem ad iudicium: non diuidens corpus Domini.

Tertio, dixi praebere, quibusuis accedentibus integrum Sacramentum. Respondet D. Andreas, *integrum Sacramentum ei non praebere, qui partem eius, et neque minimam, id est externa tantum symbola accipiat.* Immo, quid magis est ridiculum, quam aut verbi aut Sacramentorum integritatem, non ex praebitione, sed ex receptione metiri? Quid enim obstat quominus quispiam cui integrum aliquid, etiam vnus & eiusdem manus instrumento sumentum traditur, partem tantum accipiat, reliquum reiiciat? Multo magis quum duplici instrumento opus est, ad duas res diuersas recipiendas, quorum altero destituatur is cui duae res illae praebentur. Sic in praedicatione Euangelij accidit, vt integrum Euangelium, verbum videlicet externum, & Christum, qui est eius verbi substantia, quibusuis auditoribus annuntietur, quorum alij totum illud respuunt, alij vocem audiunt & inrelligunt, sed Christum, praecipuam Euangelij partem, sua incredulitate respuunt: quibus propterea verbum illud vitae est odor mortis ad mortem: non quod fuerit receptum, sed quod incredulitate vel statim sit prorsus repudiatum, vel post leuam qualemcumque receptionem & degustationem, quasi vomitu reiectum: vt falsa sit prorsus & absurda quarta marginalis refutatio, nisi quum meronymia sacramentali, apud patres Christi vestigia sequutos, corporis id est rei significatae appellatio, pani id est signo tribuitur: quo sensu scite August. Corpus Domini a corpore Domino distinxit.

Thesis VI. Vvirt.

De particulis *IN, SVB,*
cum pane, &c.

De vocabulis, substanti-
aliter, corporaliter,
realiter, oraliter, essen-
tialiter, &c.

Per vocabula In, Cum, Sub pane: nihil aliud intelligimus nisi hoc: quod ij, qui in Coena Dominica panem illum comedunt, et vinum bibunt, simul etiam sumant reuera corpus et sanguinem Christi. Sic etiam vocabula substantiualiter, corporaliter, realiter, essentialiter, oraliter, nihil aliud nobis, nisi veram corporis & sanguinis Christi in facta Coena, praesentiam et manducationem significanti.

Anti-

Antithesis VI. Th. Beza.

Veteres quidem, scimus, illis etiam formulis usos: at non ut substantia rerum significatarum, ¹In, Sub, vel Cum ipsis signis ²eodem loco adesse statueretur: sed ut re ipsa fidei accedentium præberi tam verè corpus ipsum & sanguinem Domini intelligeretur, quàm verè verba institutionis pollicentur, & externa symbola sensibus accedentium testificantur. Quia tamen has formulas videmus ³aliò iam pertrahi, nempe ad Realem illam ⁴consubstantiationem: idcirco illas, ut periculosas, & minus commodas, reſugi- mus. Hæc autem vocabula: *Substantialiter, Corporaliter, Essentialiter*, ⁵si ad res ipsas, quæ præbentur, referantur: recto sensu vsurpari agnoscimus: non autem si ad sacramentalem coniunctionem, siue ad præsentiam modum accommodetur. ⁶Realiter, etiam pro reuera & non simulate, rectè dici fatemur: ⁷nec tamen temerè illis vocibus utendum existimamus. ⁸Oraliter autem, ut & sensu falsum, & forma barbarum: sicut & illud Papiſticum ⁹(sensualiter) penitus repudiamus.

1. Nos non ad modum præsentiam: sed ad res ipsas referimus, quòd verè adſint. 6. Idem afferimus. 7. Cur: Nisi quoniam vestro errori repugnant. 8. Oraliter, ut vestra opinione barbarum: sensu tamen verum, pium, & verbo Christi consentaneum, Manducate: quod ore fieri iussit. 9. Papiſta, quantumvis crassi, illud sensualiter non asseruerunt.

1. Iniquè ergo nobis illas obiciunt aduertarij, tanquam à nobis excogitatas: quò orthodoxa vetustas illis vsa sit.

2. Possunt duo eodem loco adesse, quorum alterum tamen non physicè, aut localiter adſit: sicut Deus ipse, & sancti eodem loco adſunt: ille illocaliter, hi localiter. Vobis autem eodem loco adesse, & localiter adesse, æquipollètia sunt: quod falsum est.

3. Non aliò, quàm ad veram & realem præsentiam trahuntur à nobis, quam illi sub his particulis tradiderunt.

4. Non est consubstantiatio, sed sacramentalis & supernaturalis præsentia.

Ad marginales refutationes.

Immo, nullus vos facit istarum phraſeon auctores, sed à vobis Ad pri-
illas aliò detorqueri dicimus. Nec enim veteres Patres, his phra-
miam.
sibus ipsa institutionis verba explicant, sed iis vtuntur ut sacra-
mentalium promissionum vim minimè vanam esse ostendant,
rarissimè etiam addito verbo *Esse*.

Quid minus aptè dici hac obiectione potuit? Nec enim quæri- Ad se-
tur an vllæ duæ res vel plures eodem loco sese possint contingere. Ad fe-
re. Quis enim ita insanit ut hoc neget, sed illud quæritur, an ve-
cundam.
rum & organicum corpus, quale semper fuit, est & erit Christi
corpus, vsquam, & siue solum, siue cum pane, sua essentia, (siue ut
in scholis loquuntur, Actu primo) præsens adesse possit non lo-
caliter, siue non circūscriptiue, siue aliter quàm ipſius τὸ τὸ ἢν εἶναι
f. ij.

necessariò & sine vlla exceptione requirit. Nobis igitur sanè, quò de vero corpore Christi hic agatur, *Eodem loco adesse, & Adesse localiter* æquipollent: quod quoties falsum esse dicit D. Andreas, toties falsum affirmat. Deinde quorsum istud sanctorum & Dei coëxistentium exemplum, nisi vt manifestissimè appareat, Humanitatem Christi ex hoc ipsius dogmate, in Deitatem manifestè transformari?

3. Immo, aliò prorsus illas phrasas pertrahis, nempe ad essentialis simul & illocalis præsentia & oralis mādicationis stabilendum falsissimum & ineptissimum commentum: quas Patres vsurparunt duntaxat vt cōiunctionis sacramentalis & spiritualis in Sacramentis perceptionis veritatem ostenderent.
4. Immo, qua rationis specie negare potest res illas Consubstantiari, quæ suis Essentiis re ipsa, simul non tantum coniungi sed etiam vniri penè hypostaticè dicātur, adeo quidem vt quum ceteræ latebræ desunt, tandem inter inusitatas enūtiationes hypostaticas, referantur etiam illæ sacramentales, *Hoc est corpus meum, & Hoc est sanguis meus?*
5. Vultis ergo Substantias non substantiatorum modo: veras res corporeas & locatas, non corporis modo & localiter, sua tamen substantia verè in se corporea in terris adesse: & quidem tot in locis, & cum tot panibus, quibus Cœna Domini celebratur. Date igitur nobis veram substantiam non substantiam, & verum corpus non corpus, siue ex naturæ legibus, siue ex Dei verbo.
6. Immo ne in adverbio quidem Realiter consentimus. Vos enim ad terram & ad Panem ac hominum cœnam celebrantium ora, realem illam, id est verā carnis Christi præsentiam refertis: quam nos, quod ad ipsam quidem rem attinet, nunc in cœlis, & nō alibi sitam dicimus: quoad hos verò, menti & fidei verissimè & efficacissimè præsentem esse, non tantum in sacramentis, sed etiam in simplici verbo ex diuinis Scripturis profitemur.
7. Vestrum illud oraliter, si ad signorum manducationem, sicuti oportuit, restringeretis, vt oralis signorum manducatio à rerum significatarum spirituali perceptione distingueretur, barbariem nihil moraremur.
8. Immo verba hæc sunt, Nicolai Papæ, cap. Ego Ber. &c. De consec. distinct. 2. *Consentio Romanae Ecclesie & Apostolicæ sedis, & ore ac corde profiteor, panem et vinum qua in altari ponuntur, post consecrationem, non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: et SENSUALITER,*

non solum Sacramentum, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, tangi &c. Quam horrendam & impiam, confessionem quum in Cōfessione maiore tam disertè approbarit D. Lutherus (en quid faciat contentionis spiritus) vt Canonistas & glossam non minus quàm Schvverincros quos appellat, grauius eo nomine reprehenderit, quòd Nicolaum Papam reprehendat, & optet omnes Papas tam Christianè egisse quàm egit iste Nicolaus cum Berengario in ista confessione: D. Andream certè necesse est à Dn. Luthero dissentire, vel apertè ad Papistarum castra transire, sicut certè Consubstantiatio à Transsubstantiatione tenuissimo filo distat, & in eosdem falsitatis scopulos impingit.

Thesis VII. Vvirt.

Huius nostrae fidei fundamenta hæc sunt: Primum quidem verba Christi, Dei et hominis, qui in sacra Cœne Dominica institutione (panem discipulis suis porrigens) dixit: Edite, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Et calicem vini exhibens, dixit: Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur. Et Paulus de hoc Sacramento loquens, ait: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Christi est? In hoc primo fundamento verborum Testamenti Christi, etiam sequentia comprehenduntur.

Matth. 26.
Mar. 14.
I. ue. 22.
1. Cor. 10.

Antith. VII. Th. Bez. e.

Abfit à nobis, vt verbis institutionis Cœnæ Domini non acquiescamus: tantum illa ad Analogiam, & normam totius fidei Christianæ, in Apostolico Symbolo fideliter comprehensæ, necessariò, vt & ceteros, sine vlla exceptione, locos Scripturæ, exigenda esse asserimus. ² Quod si fiat: existimamus illam signorum & corporis & sanguinis Christi consubstantiationem, ab illa æternâ, quam posuimus, diuersam, non modò non probari, sed etiam manifestè, & necessariò euerti. ³ Calix certè benedictionis communicatio sanguinis Christi, & panis quem frangimus, communicatio corporis Christi, sine Tropo dici non potest.

1. Cùm sine glossa verba Christi non recipiatis: manifestum est, quòd in illis non acquiescatis.

2. Nullam consubstantiationem nos ponere, supra diximus. Relatiuam, tanquam nihil efficientem, repudiamus.

3. Tropum in verbis Pauli, tanquam Sacramenti euacuationem apertè damnamus.

Ad marginales refutationes.

1. Ridicula est ista connexio, nisi prius ostenderit D. Andreas, vel nullam esse figuram, nullum Tropum in sacris liceris qui interpretatione indigeat, vel institutionis verba nullū Tropum admittere, vel falsam esse quam adferimus interpretationem.
2. Immò consubstantiario, quānam aliter definiri potest in hoc argumento quā Realis duarum essentiarum in terris, id est corporis In, Sub, vel Cum pane, & sanguinis In, Cum, vel Sub vino coniunctio, quantumvis alterius præsentiam, nec Physica, nec Localis statuatur? Deinde ut etiam Realem illam præsentiam D. Andree largiar, annon tamen aderūt panis & vinum ut præsentis corporis & sanguinis, rerum videlicet signatarum signa? Quænam autem potest esse signi ad signatum analogia nisi æt^{er}na & relatiua?
3. Damnatis quidem, sed qua ratione? Num enim quævis Tropica locutio falsa & damnanda?

Thesis VIII. Vvirt.

Secundum est: quod Christus, qui Deus est, mentiri nescit, Tu. I. & quod in ore eius non inuentus est dolus, I. Pet. I.

Antithesis VIII. Tb. Beze.

1. Vos ita sentire non est mirandum: quum Tigurini pastores nobiscum de Cæna Domini reculent disputare, quamdiu Omnipotentiam pro fundamento fidei nostræ in hoc Mysterio, vnâ cum verbis Cænae Domini ponimus. Credimus & prædicamus verum esse, quod hic dicitis: sed 'ad id malè, de quo agitur, applicari affirmamus.

Ad marginales refutationes.

1. Mera & putidissima calumnia. Quinâ enim vnquam charissimis nostris Tigurinis fratribus, quibuscum habemus cōmunem Helueticâ confessionē, in mentē venerit Omnipotentiam, id est Deitatem *τῷ λόγῳ οὐνοῦ*, vel in simplici verbo, vel in Sacramentis, vel in vllō Christi opere, ut hîc dicitur, inficiari. Immò hæc ipsissima est D. Andree doctrina, quâ ipse viderit quomodo ab impietate & blasphemia possit vendicare, totidem his verbis ab ipso scripta, *Diuinitas hominis non est illa ζωὴν, & æterna cum Patre & Sancto*

*Sancto Spiritu essentia communis, sed communicata à secunda hypostasi. Quod ne quis vt aduersus Sabellianos dictum interprete-
tur, hanc diuinitatem communicatam disertè vocat dona, in san-
ctis quidem dimensa, in Christo verò immensa: qua de re mox di-
cemus. Nos autem negauimus & negamus Omnipotentiam
Dei rectè ad realem illam & essentialem humanitatis Christi in
terris præsentiam, & oralem manducationem stabiliendam ad-
hiberi.*

Thesis IX. Vvirtem.

*Tertium est: quòd Christus est Deus & homo, in vna
inseparabili persona. Quare ei nihil est impossibile. Quæ
enim impossibilia sunt apud homines: possibilia sunt apud
Deum, inquit Christus, Luc. 18. Et Angelus Gabriel in-
quit: Non erit impossibile apud Deum omne verbum,
Luc. 1. Et de Homine Christo inquit Ioannes: Sciebat
Iesus, quòd omnia dedit ei pater in manus, Ioan. 13. Et
Scriptura testatur: Christum filium hominis collocatum
esse ad dexteram Dei: quæ est infinita Dei potentia: &
datam esse illi omnem potestatem in cælo et in terra,
Matth. 28. Itaque Christus omnia, quæ promisit, præstare
potest. Quum igitur verbis Testamenti sui promiserit,
quòd Velit nobis corpus suum manducandum, et sangui-
nem suum bibendum dare: et omnia quæ promisit, præsta-
re Possit: certissimum est, quòd in sacra Cœna cum pane
corpus Christi edamus, et cum vino sanguinem eius biba-
mus.*

Ephes. 1.
Heb. 1.
Psal. 110.

Antithesis IX. Th. Beza.

*Christo Deo & Homini, nihil esse impossibile, &
ipsi profiteamur: sed ita, vt huius dicti interpretatio,
& quod inde colligitur, ad fidei normam examine-
tur. Affirmamus ergo primùm, istam Omnipoten-
tiam vnicam esse, non autem duplicem, quarum vna
sit increata, Deitati propria, & in nullam rem crea-
tam transferenda: altera creata, quæ sit qualitas in
Christi humanitatem infusa. Nec minùs falsum &
absurdum esse dicimus, plures numero Omnipoten-
tias, quàm plures numero Omnipotentes, id est, Deos*

1. Deum absolute, & sim-
pliciter omnipotentem
esse, non concedunt.
2. Verbum vnum mon-
strari in nostrorum scri-
ptis non potest, quòd
creatam Omnipotentiam
vnquam docuerint. Est
enim vna Omnipoten-
tia, eaque æterna, & in-
finita: sed in Christo du-
plex eius ratio.

3. Humanitas Christi IN SE, hoc est, per se, proprietate suæ naturæ non est Omnipotens: sed participatione personali Divinæ Naturæ.

4. Homo in λόγῳ est Omnipotens: ambigua oratio, de qua suo loco plura.

5. Negatur, Deus absolute Omnipotens.

6. Negant saluam proprietatem corporis Christi Deum suam Omnipotentiam efficere posse, ut simul & semel sit in pluribus locis. Quod est aperte Omnipotentiam Dei negare.

7. Phantasia humana de imperio Christi super omnes cælestes & terrestres creaturas, sine vera & reali presentia eius.

8. In Deo posse esse, & esse, idem sunt: cuius virtutis caro Christi participans facta est.

9. Hæc virtus quam sit infinita, humanam naturam eius participem factam esse negat. Ideo Spiritui sancto soli attribuent, quod Christus suæ carnis tribuit.

10. Huius virtutis participatione carne Christi prorsus spoliatur: Quomodo ergo hæc vis ei tribuitur?

11. Hoc de physica & locali presentia asserit Beza, quam nemo docet: ideo suum proprium signum oppugnat.

constituere. Est igitur non Christi Humanitas in se se Omnipotens: ⁴ sed Christus homo in λόγῳ est Omnipotens: sicut Humanitas illa non est Deitas, sed homo ille est Deus λόγος. ⁵ Deinde Deum ipsum ita dicimus esse Omnipotentem, quod ad potestatem per se consideratam attinet, ut tamen ea non possit *Actu*, quæ non facere decrevit: aut iis, quæ decrevit, contraria sunt. Ratio eius rei est, non quod non sit Omnipotens: sed quia posse mutare voluntatem, ac proinde mutari, non esset potentia, sed infirmitatis, & eius, qui mentiri possit. ⁶ In his autem numeramus, corporis Christi immutabilem circumscriptionem & localitatem: quia Deus constituit, ut quod semel assumpsit, nunquam aboleat: quod fieret, si vel ante, vel post glorificationem, simul pluribus, nedum omnibus locis, corporis Christi substantia esse posset. ⁷ Tertiò negamus consequi, ut ubique sit ipsius Essentia, qui imperium in omnes res creatas accepit. ⁸ Aliud est enim de quopiam explicare quid possit, quàm quid sit in se se: quum in creaturis sine ulla prorsus exceptione aliud sit posse, quàm esse. His autem positis, nihilominus verum illud corpus, (quod nunc in cælis est, & non alibi) in Cæna Domini ritè administrata, nobis, qui nunc in terris sumus, & non alibi, verissimè & efficacissimè per fidem sumendum, ad animæ & corporis salutem, ⁹ ineffabili illa Spiritus sancti virtute præberi affirmamus. Et hac ratione Christi Dei & Hominis ¹⁰ inexplicabilem illam vim multò expressius à nobis poni existimamus, quàm ab iis, qui existimant, non posse nos ipsi Christo consociari, ¹¹ nisi & ipse in terris sua essentia adsit, panis & vino inseparabiliter adhærens.

Ad marginales resutationes.

Ad 1.5.6. Quis tandem erit nostra calumniandi finis? Annon verò centies millies ad ista responsum est? Si non vult ad fidei normam
D. An-

D. Andreas exigi Dei Omnipotētiam, ostendar igitur Deum posse non esse, falli, mutari, mentiri, atque adeo mori posse. Quod si hæc falsa & impia sunt, quo pudore negari potest regulam aliquam ex Dei verbo tradēdam, qua falsitates istæ & blasphemix à veritate distinguantur? Respōdeat saltem pro nobis Augustinus. *lib. de Ciuit. Dei. cap. 10.*
*Propterea Deus quadam non potest, quia Omnipotens est. & Tertull. aduersus Praxeam Sabellianū, ex eo quod Deo nihil sit difficile, vt nec sterilem parere nec virginem, colligentem difficile etiam ipsi non fuisse ipsum Se & Filium facere, Plane, inquit, Deo nihil difficile, sed si tam abrupte in presumptionibus nostris, hac sententia utamur, quiduis de Deo confingere poterimus, quasi fecerit, quia facere potuerit. Non autem quia omnia potest, facere, ideo quoque credendum est illum fecisse quod non fecerit, sed an fecerit requirendum. Hac ratione erit aliquid & difficile Deo: id scilicet quodcunque non fecerit, non quia non potuerit, sed quia noluerit. Dei enim Possesse, Velle est: & Non posse, Nolle. Quod autem voluit, & potuit & ostendit. Et nequis hic, ad illud Accipite, Comedite, vt de corpore in terris reip̄a & essentialiter, non tamen secundum corporis modum præsentē expositum recurrat: audiamus hac de re Cyrillum, *Christus, inquit, quum Spiritum immitteret Apostolis, non potuit cum eis carne conuersari, qui ad patrem ascendisset.* Carne, inquit D. Andreas, id est Essentiali quidem & reali in terris præsentia, sed non physico nec locali modo: Sed quis istam glosam ferat? Istam enim Illocalitatem, non vt falsam redargueret Ascensus, præsertim ex D. Brentij sententia, sed potius confirmaret.*

Et Vigilius totidē verbis Eutycheū iugulās, *Quia caro Christi in cælo est, non est utiq; in terra:* quē eruditissimū scriptorem & Martyrē quoties in suis prælectionibus D. Andreas *Dormitium* ausus est vocare, toties altissimo veterno se cōsopitum esse declarauit.

Non meminī quidē legere in D. Andrea, & ipsius sectatorum 2. scriptis, hanc Omnipotentiam, quam Humanitati tribuunt esse creatam: sed ipsi perinde faciunt, ac si hominem à se dictum esse negarent, quem tamen fateantur esse animal rationis particeps. Ecce enim totidem hæc D. Brentij verba, *Non potest hac ratione inter Christum & Petrum discrimen constitui, vt dicamus Christum pag. reco- 241. 46. Hominem esse Deum, non dicamus Petrum esse Deum:* Et an hoc non est aliquid etiam Arrianismo deterius? Agnoscebat enim Arrius Christum Deum esse *quod dicitur*, non Petrum: & quid aliud Nestorius ex inferis euerfus euomeret? Et mox. *Ex isto Euangelij dicto, Verbum caro factum est, quod de Christo dicitur non de Petro, disci-*

In Apolo-
gia aduer-
sus theses
Ingolfia-
dianas.

men Christi & Petri eo statuendum est, quod Filius Dei sua essentia implet hominem Petrum, ut & hominem Christum, non tamen communicat Petro omnes suas proprietates, sed tantum nonnullas. Item, Vt in Christo Diuinitas tota inhabitat secundum Essentiam, Potentiam & Praesentiam, sic tota inhabitat in Petro. Sed & ipse D. Andreas, inter inhabitationem Dei in sanctis et in Christo, (inquit) VNVM est delictum, quod Sanctis distribuat sua dona dimensa. Christo vero immensa. Ceddo igitur, proprietates istae communes Christo & sanctis, aut sunt Essentia ipsa Dei, aut qualitates creatae. Si Essentia Dei, consequetur Christum quidem esse penitus Deum, Sanctos autem aliquatenus Deos: si creatae sunt qualitates, Potentia quidem Christi erit Omnipotentia creata simul & immensa: quod hic falso negauit & a se & a suis dici D. Andreas. Sanctorum autem fuerit potentia quoque creata, sed dimensa & imperfecta: Omnes enim & immensae proprietates, a Nonnullis & Dimensis, non toto genere, sed secundum plus & minus differant necesse est. Idem de inhabitatione statuendum est: quae quum sit ενεργητικὴ in Sanctis, ac proinde creatorum donorum causa efficiens, eadem quoque in Christo statuetur. At longè aliter Paulus, qui de Christi persona loquens, non Θεότητος sed Θεότητος vocabulo usus est, & addidit σωματικῶς, id est ὁσώδιως & καθ' ἰσότησιν. Sed quid D. Andreae praeterea facias, auso etiam affirmare hominem Christum non istud modò cum omnibus Sanctis habere commune, quòd cum eo Deus personaliter fuerit vnitus, sed etiam (qua voce nihil horribilius vnquam euouerunt Manichaei) res omnes Subsistentialiter à Deo sustentari?

3. Meræ praestigiae. Nam, In Sese nihil aliud significare potest, quàm subiectiue, vt in scholis loquuntur: id est ita, vt hæc Omnipotentia, Humanitati vt in subiecto ~~non~~ inest. Atqui paulò antè euicimus eam à D. Brentio & D. Andrea necessariò statui creatam qualitatem: quæ si non inest Humanitati, ergo Deitati, id est, ipsi $\pi\alpha\lambda\lambda\acute{o}\varsigma$ inest, (quo nihil absurdius dici potest) aut Christo prorsus non inest. Quòd si est Essentialis & increata, ipsaque adeo diuina Essentia: sicut ὁ λόγος nō accedit assumptæ Humanitati, sed ei vnitur hypostaticè, certè non alia ratione Omnipotens fuerit hic homo, quàm quatenus est Deus, ac proinde non καθ' αὐτὸ, sed κατ' ἄλλο. Et quum in hypostatica vnione, saluæ maneant Proprietates vtiusque naturæ, sua subiecta nunquam egredientes: abstractæ autem voces declarent naturas quales sunt in sese, siue καθ' ἑαυτῶς, & ex naturæ suæ proprietate: necessariò

cessario efficitur Humanitatem assumptam, neque καὶ ἑαυτῶν, neque κατ' ἄλλο Omnipotentem dici posse: ac proinde totam istam personalem diuinæ naturæ participationem quam antea Vbiquitarij realem effusionem vocabant, absurdissimum esse commentum, ex Monothelitarum læunis ad fucandam Vbiquitatis larnam haustum. Quam absurditatem animaduertentes quoque Scholastici, rectè & eruditè negarunt diuinam Omnipotentiam vlli creaturæ communicari posse, & in animo Christi neque creaturarum neque propriæ voluntatis, nec proprij corporis respectu, fuisse Omnipotentiam: sed duntaxat Omnipotentia instrumentum, licet personaliter vnitum. Vis autem instrumenti vtentis, & vis ipsius instrumenti, duæ sunt numero vires, non vna instrumento communicata.

Immo nulla hic ambiguitas. Nam qua ratione Homo ille est Deus, eadem ratione est perspicuè & manifestè Omnipotens: per Vnitatem personæ videlicet: vt Humanitas sicut per hanc sui Vnitionem cum λόγῳ non euasit Deitas, ita etiam non minùs absurdè dicitur vilo modo Omnipotens, quàm si Corpus diceretur intelligere & ratiocinari, propter animam ipsi hypostaticè vnitam.

Ludit D. Andreas in Christi nomine, quo Persona siue Totus Christus designatur, quum hic de Humanitate ipsius, licet non separatim, distinctè tamen considerata, agatur: quam opinari, vel fuisse in cælis, quum esset in terris, vel quum nunc in cælis sit, præsentem esse corporea illa sua Essentia in terris, mera est Eutychiana blasphemia: qua de re Cyrillus, *Posse implere omnia, & transire per omnia, & sequi in omnibus, non est alteri nature quàm Diuina concedendum.* Et Vigilus, *Vnus & idem Christus veriusque est nature, & quidem Vbique secundum naturam diuinitatis sue, & loco contentus secundum naturam humanitatis sue.* Hæc est fides & confessio Catholica quam Apostoli tradiderunt, martyres roborauerunt. Et Tertul. *Vbique inuocatum adesse, non hominis natura est, sed Dei, vt adesse omni loco possit.* Idè Vigilus, *Quando caro fuit in terra, non fuit in cælo, & nunc qua in cælo est, non est vtrique in terra, quum è cælo ventura speretur.* Et August. *Donec finiatur seculum, sursum erit Dominus, cuius corpus in quo resurrexit vno loco esse oportet.* Et Fulgent. *Christus secundum humanam substantiam absuit cælo, quum esset in terra, & dereliquit terram quum ascenderet cælum, vt alia testimonia millies reposita, nunquam refutata præteream.*

De Deitate, nulla inter nos controuersia est. Quæ verò pro- 8.

pria sunt Deitatis de Humanitate nõ dici, vt nec vicissim de Deitate quæ sunt Humanitatis propria, nunquam est ab Orthodoxis dubitatum.

Quum Spiritus Sanctus sit Essentialis virtus Patris & Filij, non adimitur Christo quod tribuitur Spiritui Sancto: Et Christum hoc suo Spiritu Humanitatem suam sanctificasse, & hanc Humanitatem à Patre vnctam esse (quatenus hic Spiritus ab vtraque Persona procedit, qua etiam ratione dicitur Deus illi Spiritum suum dedisse, & quidem non ad mensuram) testata est sensibilibiter historia ipsius Baptismi, sicut expressis verbis prædixerat antea Isaias. Videat ergo hoc loco D. Andreas ne in mysterio quoque Trinitatis parum sit eruditus. Carni verò Christi tribuere, quod est diuinæ naturæ proprium, nusquam ex Sacris literis didicit D. Andreas, sed vt naturas sine separatione aduersus Nestorium, ita etiam illarum & proprietates & operationes omnes esse aduersus Eutychem distinguendas.

10. Immo non spoliatur hominem Dei virtute qui nusquam illum à Deo *λόγω* separat: sed naturas cum Eutychemate confundit qui Deitatis *λόγῳ* actiones proprias humanitati, quantumuis vnità & glorificatã, tribuit.

11. Respondeat August. de ipso Christi corpore glorificato disserens. *Spatia locorum tolle corporibus, & nusquã erunt, & si nusquam, ergo nec erunt.* Et alibi, *Si corpus, ergo in loca.*

Thesis X. Vvirt.

De modo
præsentie &
manducationis
corporis
Christi, non
disputandum.

Modus autem, Quomodo in sacra Cœna cum pane & vino, digni et indigni sumant corpus et sanguinem Domini in S. literis non exprimitur. Quare de Modo tantum hoc dicere possumus: eum esse Supernaturalem, et rationi humanæ incomprehensibilem: idcirco de eo non disputandum. Deus enim plures rationes, et modos (pro sua immensa sapientia, et Omnipotentia) inuenire potest, quibus efficiat, vt corpus et sanguis Christi alicubi sint, et vescentibus exhibeantur, quam duntaxat Physicum et naturalem modum, quem sola humana ratio intelligit. Itaque in hoc diuino Mystero rationem nostram captiuam ducimus, et simplici fide verbis Christi (Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus) sana et tranquilla conscientia inuicimur.

Antithesis X. Th. Beza.

Modum, quo res significata ex diuina ordinatione cum signis coniungitur, ipsa signorum appellatio explicat, & ostendit esse Relatiuum ex Dei pacto: quod & in ipsis contractibus humanis & ordinariis locum habet. Modum autem perceptionis rei significatae, siue quomodo fieri possit, ut corpus illud in caelo manens, nobis in terra positum, instrumentalis causa, nempe fidei interuentu communicetur, adeo efficaciter, ut vitam aeternam inde haustruri simus, & spiritualia tot beneficia iam nunc percipiamus: verè mysterium magnum esse, cum Apostolo profitemur, ac proinde credendum, & adorandum, non perseruandum. At enim si verum est, re ipsa carnis & sanguinis Christi essentiam, cum pane & vino in terris adesse, & ab omnibus accedentibus, quamuis inuisibiliter, tamen eadem & vnica orali sumptione percipi: non videmus quinam modus iste dici possit inscrutabilis, quum merè sit naturalis, & tum signis, tum significatis communis.

1. Modus relatiuus hic est phantasia humana, ad tegendum errorem excogitata. Nulla enim hic relatio: sed spirituum per corporalia vera & realis exhibitio instituta est.

2. Ingens discrimen inter ciuiles contractus, & Sacramenta Euagelica.

3. Maiorem potentiam fidei, quam Christo tribuunt: quod illa ad Christum in caelum ascendere: hic verò per suam Diuinam virtutem participatam in terris adesse non possit.

4. Imò manifestum est, quia non fit physico & naturali modo.

Ad marginales refutationes.

Imò ipse D. Andreas Actorum ab ipso editorum pag. 94. falsus est Sacramentum duabus rebus constare, terrena videlicet, ut signo & caelesti, ut signato. Sed & idem D. Andreas eorundem Actorum pag. 28. contendit oralem manducationem corporis Christi, institutam esse ad confirmationem manducationis Spiritualis per fidem. Quinam id verò nisi relationis Analogia? Nam & ipsi ritus Sacramentales signa sunt, ut August. epist. 23. *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent.* Concedere igitur Signum & Signatum, & negare *quod* & relationem Signi & Signati, tam est manifesta insania, quam inficiari quod affirmes: eiusdemque est erroris veram exhibitionem rei significatae siue hic in terris praesentis, siue absentis, *quod*, siue relationi opponere: quasi vna per alteram tollatur, quum e contrario vna alteri subordinetur.

2. Longè maximum certè discrimen est inter ciuiles contractus & Sacramenta Euangelica, sed in rebus ipsis, non autem in eo positum, quod vtroque signa & res signatæ adhibentur. Et rectè August. Epist. 5 inquit, *quum ad res diuinas pertinent, Sacramenta appellantur.* Sic plurimum interest inter eum qui terrena, & eum qui cœlestia loquitur, sed neuter ab altero ipsa loquendi actione differt, quum vterque lingua loquatur, & sæpe etiam iisdem vocabulis: hic quidem ad res cœlestes, ille verò ad res terrenas significandas vtratur. Nec ignorat D. Andreas hæc aurea Bernardi verba, *Multa sũt propter se tantum: alia verò propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa & sunt.* Vt enim de vsualibus sumamus exemplum, datur annulus absolute propter annulum & nulla est significatio: datur ad inuestiendum de hereditate aliqua & signum est, ita vt iam dicere possit qui accipit, *annulus nõ valet quidquam, sed hereditas est, quam querebam.* In hunc itaque modum passioni appropians Dominus, de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia, signo aliquo præstaretur: Hæc ille, alia præterea signorum eiusdem generis exempla, putà, libri, baculi, annuli, proferēs. Ex quibus apparet inter humanitus & diuinitus instituta signa non esse ponendum discrimen in eo quòd signa sint, sed in eo quòd diuersissimæ sint res significatæ, siue præsentés siue absentes statuuntur.

3. Immo hic calūniatur D. Andreas. Nec enim præbitionem & coniunctionem Sacramentalem à fide cuiusquam suspēdimus, vt qui fateamur integra Sacramenta semper, quibusuis accedentibus, prout ordinatio diuina testatur præberi. Sed perceptionem demum rei significatæ, & cum signis illis corporalibus Spiritualiter præbitæ, fidei, vt vnico ad recipiendum & nobis applicandum Christum idoneo & efficaci ex fidei formula instrumento, tribuimus. Præterea istam fidei in amplectendo Christo efficacitatem, non à sese, sed à Christi nobis illam donantis, & illam sic efficacem reddentis Spiritu & virtute proficisci ex Dei verbo docemus vt penes Deum patrem, Filium & Spiritum Sanctum in solidum nostræ salutis laus omnis & gloria tribuatur. Penes patrem videlicet, vt qui nobis Filium dederit, penes Filium qui nostra est Iustitia & Redemptio, penes Spiritum Sanctum ab illo vtroque procedentem & in omnem veritatem nos introducētem. Christi verò, neque vt Dei Omnipotentia, neque vt Hominis (omnia sibi subiecta eo excepto qui omnia ei subiecit) habentis, potentia quicquam derogat, qui contradictoria ipsum simul posse facere, id est, mentiri posse, negat.

Si nō physico modo, ergo non orali: aut nos doceat D. Andreas oris actionem in manducando & bibendo physicam non esse.

SEQUENTIA DOGMATA CVM
SCRIPTURA SACRA PUGNARE
iudicant Doctores Vvirtembergici.

Dogma I.

Quod verba Testamenti Iesu Christi non simpliciter, vel *κατὰ πρόσωπον*, ut sonant, intelligenda sint. Ea enim obscura esse: ideoque verum eorum sensum ex aliis Scripturæ locis petendum.

AD DOGMATA, QUÆ DOMINI
COLLOCUTORES CVM SCRIPTURA
pugnare iudicant, D. Beza
& ipsius collegarum
responsum.

Ad I. Dogma.

Nos contra existimamus, verba institutionis Domini, ut & omnium, sine via exceptione, Scripturæ locorum interpretationem ad normam fidei in symbolo Apostolico comprehensæ, ut supra dictum est, reuocari, & ex collatione Scripturarum explicari debere, neque *κατὰ πρόσωπον* accipi, salua fidei analogia, posse: vel propterea obscuram dei analogia, posse: vel propterea obscuram cenferi debere Cœnæ Dominicæ institutionem, quod tropus in ea inesse dicatur.

1. Obscura loca indigēt tali illustratione. Sed verba Cœnæ Domini sunt aperta, & clara.

2. Simpliciter falsum est, sicut collatio sequens docet.

Ad marginales refutationes.

Satis, sanè sunt aperta si Sacramentalem institutionem phrasi Sacramentis vsitata nobiscum, id est verba secundum subiectam materiam intelligas. Sin minus, sicut Arrianos suum illud, Pater maior me est, & Anthropomorphitas, Manus tuæ fecerunt me, ut

apertissima pro se verba citantes, & cæterorum, ferè omnium hæreticorum impias interpretationes, patres ea ratione refutarunt, quòd in analogiam capitum fidei Christianæ peccarent: ita & nos, quot testimoniis probatur veritas corporis Christi perpetua, ac proinde circumscriptio & localitas, itidém que Ascensio in cælos, & Reversio è cælis, tot inuictis argumentis literalem interpretationem institutionis Cœnæ Domini coarguimus in Subiecti & prædicati attributione.

Dogma II.

Quòd in sacra Cœna tantùm panis & vinum ore accipiantur. Corpus verò Christi spiritualiter duntaxat, Fide nimirum, sumatur. Fide enim in cælum ascendendum, ut ibi corporis & sanguinis Christi participes fiamus: quia Christi corpus post ascensum in cælos, ante nouissimum diem nusquam nisi in cælo sit.

Ad II. dogma.

r. Nihil omnino probatum esse, ex verbis Christi demonstratum est.

Satis videtur, nos probasse, quòd hic improbatum.

Ad marginalem refutationem.

Puerilis petitio principij. Controvertitur enim de verborum Christi interpretatione, quam nos vt falsissimam ex analogia fidei, & aliorum Scripturæ locorum collatione oppugnamus. D. Andreas verò quasi veram assumit. Num verò Christus Cœnam instituens sibi ipsi, Angelis suis, Apostolis Petro & Paulo, toti denique veteri futuræ Orthodoxæ Ecclesiæ contradicere voluit? Iubet enim ipse in illa sacra Actione celebrari suæ mortis memoriam donec veniat. Num verò *Venire* idem declarat atque ex Inuisibili fieri conspicuum, ex illocali, localem, aut venturum est qui iam adest? Angeli verò Apostolos sursum Dominum ascendentem oculis secutos non monent vt deinceps non in cælis (quò defixos renebant oculos) sed in terris illud corpus quarant definitiuè vel repletiuè, vt scribit D. Lutherus, vel omnimodestatico aliquo modo præsens quærant: sed Sursum verè abiisse docent, inde non nisi constituto tempore sicuti ascenderat reuersurum. Petrus verò, *Opportet*, inquit, *vt illum recipiant Cæli usque ad tempora instaurationis omnium*, Quem locum quam absurdo glossemate depræuent, qui pro, *Cælo recipi*, interpretantur, *Cælum*, (id est gloriam cœlestem)

recipere vel ex eo patet, quòd si ita esset, nullo modo conueniret addita restrictio, vsque ad tempora instaurationis omnium, quum tunc maximè sit conspicua futura cœlestis Christi gloria. Paulus autem, Peregrè, inquit, *absumus à Domino, & Cupio emigrare & esse cum Christo.* Et August. *Videte ascendentem, credite in absentem, sperate in venientem, sed tamen per misericordiam occultam etiam sentite presentem, nempe, vt inquit alibi, secundum Diuinitatem.* Idem, *Respondebit aliquis, quomodo tenebo absentem? quomodo in cœlum manum mittam vt ibi sedentem teneam? Fidem mitte & tenuisti. Parentes tui tenuerunt carne, tu tene corde: & presens & absens est Christus, nisi enim presens esset, à nobis teneri non posset. Et abiit, & hic est: corpus suum tulit Cœlo, Maiestatem suam id est Diuinitatem non abstulit mundo.*

Ignatius, *Quadragesima dies cum Apostolis conuersatus assumptus est in sedem paterne dextre, vbi tam permanet, donec aduersarij ipsius subiciantur pedibus ipsius.* Et Iustinus, *Quòd autem Christum à mortuis excitatum Deus pater omnium esset in cœlum adducturus, & ibi eum detenturus donec demones ipsius hostes percusserit, audite verba ista Davidis Psal. 110. Dixit Dominus Domino meo.*

Dogma III.

Deum enim ne vniuersa quidem sua Omnipotentia efficere posse, vt corpus Christi, vno eodemq; tempore in pluribus quàm vno tantum loco, sit presens.

Ad III. Dogma.

Quinam non desinat Deus esse Omnipotens, etiamsi efficere non possit, vt Christi corpus vno eodemque tempore pluribus locis essentialiter presens sit, aut vt alibi nunc sit, quàm in cœlis, diximus ad 9. Anthesin.

i. Aperta negatio omnipotentie Dei: Quia apud Deum non est impossibile VLLVM VERBUM, hoc est, vlla res. LUCI.

Ad marginalem refutationem.

Ad impuram non minùs quàm impudentem istam calumniam, Vide responsonem ad primam, quintam, & sextam refutationem Antithesis nona.

Dogma IIII.

Itaque nobis in Sacramento Eucharistie corpus Christi non magis in terris presens esse, quàm olim Abrahæ fuerit.

Ad IIII. Dogma.

1. Alia præsentia Christi homini tempore Abrahamæ: & alia eiusdem præsentia in N. Testamento post incarnationem factam.

2. Paulus non dicit, quòd fides sit *virescens* rerum quæ non sunt, Heb. II. sed rerum sperandarum, & non apparentium.

3. Beneficiorum Christi patres fuerunt participes: sed Christum secundum humanitatem præsentem non habuerunt, quem venturum crediderunt.

5. Respectu finis & virtutis: sed non præsentia Christi secundum humanitatem pari.

Christum Deum & Hominem, vt qui Mediator alioqui esse nõ potuerit, fatemur quidem actu non fuisse hominem ante realem incarnationem: sed tamen fidei Abrahami, (quæ dicitur *ἰσχυροῦς* rerum quæ non sunt) non illusoria opinione, sed verè & efficaciter, vt & cæteris sanctis patribus, præsentem fuisse docemus. Vidit enim Abraham diem illum Domini: nec aliud fuit numero Christus venturus, quod ad fidem patrum attinet, quàm nobis Christus, qui venit. Vnde meritò Augustinus asseruit: veterum Sacramenta, *ἴσα* paria fuisse nostris, signis autem diuersa.

Tract 26. in Ioan.

Ad marginales refutationes.

Immo in re quidem ipsa, id est Christi humanitate, temporis circumstantia magnum constituit discrimen, vtpote quæ Patrum temporibus nondum actu existeret? Sed quatenus Patribus & in verbo & in Sacramentis veteris fœderis ventura, iam tum per fidem fruenda præbebatur, & nobis nunc vt iam exhibita in Noui fœderis verbo & Sacramentis præbetur, idem vtrobique est Christus: eadem signorum, quauis diuersorum & imparium, & rei significata, (id est Christi etiam vt hominis) coniunctio Sacramentalis: eadem quoque perceptio, nempe Spiritualis & per fidem: eadem quoque vtrorùmq; nempe & patrum & nostræ fides, in eiusdem Christi humanitatem, quamuis in sese Patrum temporibus nondum existentem, tamen illorum vt & nostræ fidei præsentissimam, respiciens, vt rectè prorsus Augustin. Veterum & nostræ Sacramenta signis esse diuersa, re verò paria, dixerit. Et vt norit D. Andreas vanam esse distinctionem quam addit, quasi beneficiorum & virtutis Christi duntaxat participes fuerint veteres, extra ipsius Christi carnem, vtpote actu nondum existentem, consideret velim, quomodo beneficia illa Christi, fructus videlicet mortis, & omnis obedientiæ ipsius, pendeant ab iis quæ nostri causa præstitit: an non æquè absurdum sit Patres facere participes beneficiorum & virtu-

virtutis sacrificij Christi, quod tamen nondum erat re ipsa oblatum, atque absurdum illi videretur quod affirmo, Patres videlicet ipsius quoque humanitatis Christi, quanuis nondum actu existentis, factos fuisse participes. Quòd si absurditas illa nullius est ponderis, quoniã sacrificium illud, etsi nondum extans, re ipsa in sese, Deus tamen pater, cui futura quæ decreuit iam præsentia sunt, & Patrum fides illud quasi iam præsens intuebantur, curnam de ipsa Filij Dei incarnatione idem non statuemus? Verum est enim omnino quod ait Vigilius, *Nec thesaurum hunc sine agro, nec agrum hunc sine thesauro posse ab aliquo possideri.* Itaque nec vidit Abraham oculis fidei diem Domini absque ipso Domino; nec dicit Paulus, eãdem illam escam, & eundem illum potum fuisse beneficia Christi, sed ipsum Christum, & quidem totum. Nec enim illos Filius Dei aliter quàm incarnatus seruasset. *Spiritualement enim escam manducabant,* (inquit August. tract. in Ioan. 26.) *utique eandem: nam corporalem alteram: quia illi manna, nos aliud: & omnes eundem potum spiritualement biberunt: Aliud illi, aliud nos: sed specie visibili quidem, tamen hoc idem significante virtute spirituali.* Quomodo enim eundem potum? *Bibebant,* inquit, *de spiritali sequente Petra, Petra autem erat Christus. Inde panis, inde potus. Petra Christus in signo, verus Christus in verbo & in carne.* D. autem Andreã minimè miror in veterum Sacramentis beneficia Christi ab ipso Christo separare, quasi hæc absque illo percipi possint, quum in Euangelij verbo simplici eundem errorem admittat, carnis & sanguinis voces in Spirituali manducatione cap. Iohan. 6. figuratè accipiens, pro solis beneficiis à Christo per ipsius carnem nobis præstitis: contra ipsius quidem Christi verba, qui panem siue cibum illum explicans, de quo antea dissevererat, & quænam esset illa caro quam spiritualiter comedi iusserat, exponens, *Panis,* inquit, *quem ego dabo caro mea est,* ipsissimam certè essentialem illam designans quam in Cruce pro nobis obtulit, quod disertis etiam verbis affirmat, tum de verbo simplici, tum de Baptismo, Origen. in Num. homil. 16, & Hieronym. super Ecclesiasten. Et Aug. non semel verbum simplex Sacramentis exæquat. Quid amplius? Si nobis nõ credit D. Andreas, credat Sueuico Syntagmati, id est ipsi D. Brentio nondum Ubiquitario, cuius hæc verba sunt. *Remotus quidem erat agni paschalis tempore Christus ab auribus & ab oculis carnalibus, presentissimus tamen erat fidei, quæ motis alis suis ex hoc mundo in Spiritualement transuolat, ac pro natura visus Dei, quæ Christi sunt videbat. Sic enim Deus omnia etiam futura sibi presentia videt: ita fides rem longissimè pro mundi capiti positam sibi*

presentissimam facit & videt. Nec tamen ignoro eundem D. Bren-
 rium postea inter Patres & nos hoc discrimen constituere, quod
 illis quidem Spiritum verbi, qui Patribus presentem Christum
 exhibuerit in promissionibus, nobis autem praterca literam tri-
 buit, qua corpus Christi & sanguis nobis presentia exhibentur.
 Quasi verò literam etiam suam Patres nō habuerint: quod tamen
 discrimen si ad id refert quod ait August. *clariora videlicet & au-
 gustiora esse nostra Sacramenta: & intra presentiam fidei se con-
 tineret, ne in hoc quidem à bonis tum dissenti.* *Non scripsit quidem Apostolus, Fidem esse v^{er}is u^{er}um rerum quæ
 non sunt, sed rerum quæ sperantur. Sed ita significari res, nondum
 existentes, sed à Patribus speratas, quia creditas, manifestè liquet,
 tum ex antithesi hypostaticæ, qua res iam subsistētes declarantur,
 tum ex illius fidei patrum exemplis.*

Dogma V.

*In sacra Cœna duntaxat virtutem, operationem, & meritum absentis
 corporis & sanguinis Christi dispensari.*

Ad V. Dogma.

i. Christus non MEN-
 TI solū: sed ori cor-
 poris suam carnem &
 sanguinem sumenda in
 Sacramento offert &
 præbet, siue quis verè
 credat, vel non credat.

Tantum abest ut Christi virtutem, & be-
 neficia in Cœna Domini ab ipsiusmet Christi
 communicatione separemus, ut cōtrā in ver-
 bo quoque simplici & in Baptismo, hæc utra-
 que inseparabiliter coniungi, & Mentis per
 fidem sumenda præberi, asseramus.

Ad marginalem refutationem.

Vide responsionem ad refutationem tertiam Antithesin proxi-
 mè præcedentis nostræ quartæ.

Dogma VI.

*Quod inter indignè manducantes, & iudicium è Cœna Domini per-
 ceptione sibi sumentes, numerentur etiam ij, qui aliqua fidei imbecillita-
 te, aut aliis infirmitatibus laborant: quum tamen veram fidem habeant.*

Ad VI. Dogma.

Nunquam nobis in mentem venit, ut per-
 fectam fidem in quoquā statueremus: quoniam
 hæc perfectio stare cum carnis reliquiis ne-
 queat,

queat: tantum abest, ut veram fidem à perfecta non distinguamus, aut à Cœna accedamus ista fidei imbecillitate laborantes: quam potius idcirco institutam esse dicimus, ut in fide confirmemur, & augeamur.¹

1 Cur igitur duo genera indignorum facitis: & credentes verè etiam iudicium sumere asseritis?

Ad refutationem marginalem.

Aliud est imbecillitate fidei laborare, à qua nemo mortalium eximitur (ut pote quos omnes quotidie precari oporteat ne in tentationem inducantur) quàm indignè ad mèsam Domini accedere; Indignè verò accedentium rursus non ynù gradù meritò facimus: Nam alij sunt prorsus impij & Epicurei, alij fide tantùm historica præditi, gravissimis peccatis laborantes, & pœnitentiam nihil curantes, quos certum est exitium sibi accersere Sacramentorum profanatione, quæ in ipsius Christi indignissimum contemptum redundat. Alij vera fide non sunt destituti, sed de preparatione animi non cogitant, fratribus quos offenderunt non reconciliantur, vivunt denique dissolutius quàm oporteat, quos dicere nolumus exitium sibi accersere, nec aliud quàm sacra Symbola ut priores illos, sumere, sed tamen correptionem mereri, quales erant Corinthij, quos admonens Paulus, probabiliter certè neque Epicureos, neque prophanos, neque fide sola historica præditos, *Prober, inquit, unusquisque seipsum: & propter ea multi inter vos dormiunt.*

Dogma VII.

Quòd quidam (non sine horribili blasphemia) affirmant: ex manducatione sacramentali sequi, corpus Christi in ventriculum trahi, & ibi concoqui, vel non concoqui: indèque tandem adeo vel excerni vel non excerni: & si quasunt similia, auditu horrenda, & Christianis hominibus indigna, vel dicta, vel scripta.

Theodori
Beza in vo-
lume 2.
Theolog.
tractatio-
num Pag.
450.

Ad VII. Dogma.

Facile credimus, neque Transubstantiationis, neque Consubstantiationis defensoribus in mentem venisse, ut hæc portentosa affirmarent, sed videre nos, non posse, fatemur, quinam hæc, quantumvis absurda, falsa, & blasphemæ, necessariò non consequantur, orationem illam manducationem: nisi constitue-

Horrendum auditu:
si corpus Christi cum
pane ore accipiatur, id
etiam per secessum ex-
cerui.

re malint, Christi carnis & sanguinis substantiam, vbi dentes & palatum traiecerint, euanescere. Quod tamen bona omnium pace dictum volumus.

Ad marginalem refutationem.

Quod ait D. Andreas hæc à me Beza colligi quasi Sacramentalem manducationem sequantur, miror quo pudore scripserit. Num enim ego Sacramentalem manducationem inficior: Non igitur ex vera Sacramentali coniunctione & manducatione, sed ista ex illa Essentiali **Consubstantiatione** & orali manducatione, dixi & dico, non minùs necessario, quàm ex Papistica Transubstantiatione sequi, nisi, quemadmodum Transubstantiatores ad corporis & sanguinis Domini cum speciebus desinentibus disparitionem, refugiunt: sic ipsi suam illam Essentiarum penè hypostaticam vnitionem, & oralem manducationem, ipso in os ingressu terminent: vt solus panis dentibus atteratur, & in ventriculum traiciatur, corpus autem, & sanguis Domini repente sese ex manducantium ore & dentibus subducant. Sunt autem illa quidem sanè horrenda dicta, sicut rectè iudicat D. Andreas, ista verò valde absurda. Sed quid agas? detestentur igitur illa, vt & nos, ex quibus necessariò consequuntur: aut nos doceant, quàm, posito antecedente, non ponatur quod necessariò cohæret. Confugiet fortasse D. Andreas ad id quod scripsit in nostram antithesin secundam, refutatione secunda, nempe quod corporis Christi quantumuis essentialiter in terris cum pane re ipsa præsentis & ore manducati ratio sit in hoc mysterio spiritualis, quam Capernaïcæ opponit. At enim hoc dato, quum in corpus, ratione corporis spoliatum non cadat alimoniam corporalis ratio quid fiet, præcipua Sacramentali analogia inter corporalem huius vitæ, & Spiritualem alterius vitæ alimoniam posita. Quod si vt antea D. Andreas contendit, refutatione i. ad nostram i. Antithesin, ideo instituta est oralis manducatio corporis Christi, vt Spiritualis per fidem manducatio per eam confirmetur, nullus est autem manducationis fructus absque rei manducatæ alimonia, viderit quàm non cogatur, vt manducationem ipsius corporis Christi quæ fit ore, sic etiam eiusdem cõcoctionem & alimoniam, quæ fiat in ventriculo, constituere, qua Spiritualis, quæ per fidem fiat alimonia, sanciantur. Quod si ita est, & horrèdum est istam cõcoctionem corporis Christi, & alimoniam aliquam inde nascètem corporalem statuere, cur non omnia hæc portenta semel omnes

vno consensu detestantes, Gloriam damus Deo, & pacem Ecclesiis reddimus?

SCRIPTVM D. BEZÆ, IN QVO
IPSIVS ET COLLEGARVM EIVS
Confessio de Cœna Domini,
continetur.

SYMMA NOSTRÆ DE COENA

Domini doctrina.

REVERENDI viri, quibus cum nunc est nobis agendum, inprimis hoc testamur: nos qui ex voluntate Illustrissimi Principis Friderici, Comitis Vvrttembergensis & Mompelgartensis, ex Ecclesiæ Bernensis & Geneuensis consensu, ad hanc collationem venimus: hæc omnia, vt priuatas personas agere, nullo prorsus vilius Ecclesiæ vel pastoris cuiusquam præiudicio.

Protestatio D. Bezæ, & fratrum eius, de Colloquio instituto.

ANNOTATIONES
marginales reformato-
ria. D. Iacobi
Andree.

1. Quamuis & nos Ecclesiis nostris nihil præiudicamus: doctrinæ tamen nostræ nos minime incertos, aut dubios esse testamur, vt quæ aperto & expresso Dei verbo nititur.

Quid Sacramenta Bezæ significent.

Resutationes Kviro.

2. Aequiuocatio vocabuli (SACRAMENTI) latibulum erroris, quod in Ecclesiis nostris semper duas res complectitur, terrenam, & celestem, sacramentaliter & realiter coniunctas.

3. Christus non ad significationem: sed ad exhibitionem rerum spiritualium, externæ organa ordinauit.

Thesis I. Th. Bezæ.

DE SIGNIS.

Signa, siue symbola, siue sacramenta, cum sanguinioris significatione hæc vox accipitur, appellamus in hoc argumento res in sensu externos incurrentes: ex Domini institutione & mandato à communi & naturali vsu rebus spiritualibus & sacris nobis significandis, destinatas. Cuiusmodi sunt panis & vinum in Cœna Domini, vnà cum ritibus à Christo in eorum recta administratione præscriptis.

Hanc autem significationem sacramentalem dicimus minime nudam esse rerum significatarum externam representationem, qua

officiis tantum admonentur ad id concipiendum, quod sensibus obiicitur: qualis est imaginum & picturarum vsus vulgaris: sed quod ad Deum attinet, semper cum ea coniunctam esse ipsam rerum significatarum veram animis nostris oblatam præbitionem.

Fundamentum huius Theſeor.

1. Nullus hic consensus est, sed aperta dissensio. Nam ad exhibitionem rerum spiritualium externa elementa in sacramentis destinata sunt. In hac re consentire nos per omnia arbitramur: eo vno excepto, quod soli Menti præberi res significatas docemus, quas vos existimatis ori quoque sumedas exhiberi. Quæ de re dicendum erit in altera quaestione in qua videlicet agimus de signorum & rerum significatarum exhibitione.

Ad Annotationes marginales D. Andreae refutatorias.

1. Mitior, vnde colligat D. Andreas, non satis nobis constare de doctrinæ quam profiteamur veritate, quod nullo peculiari mandato aliarum nostræ confessionis Ecclesiarum instructi, testati simus quod agebamus, nullo cuiusquæ præiudicio à nobis agi. De causa certè quam tuemur bonitate, per Dei gratiam, minimè ambigimus. Sed nostræ modestiæ nõ erat, nec etiam nostri priuati in Ecclesia muneris, prætergredi vocationis nostræ fines. An autè ipsis & aliquot aliis, absque Ecclesiarum bene ordinarum liberis & legitimis suffragiis, extra suas Ecclesias euocatis, arbitrio suo, confessionis & Concordiæ, quam vocant, formulas præscribere, & dictatoriã potestatem vsurpare immò fas fuerit: etiã an Principibus rectè persuaserint, vt hæc auctoritatè in Ecclesia Christiana ipsis tribuerent, viderit D. Andreas, & Deus Opt. Max. suo tẽpore iudicabit.
2. Homonymiæ fallaciam quinquam possit nobis D. Andreas tribuere, quum ab illius distinctione tractationem istam auspicari simus: Sacramenti verò appellationem interdum, imò etiam sæpissime, ad signa specialiter referri si negat D. Andreas, tollat hanc vsitatam & sine controuersia receptam definitionem, qua *Sacramenta* dicuntur *verba esse visibilia*, August. auctore: & illud eiusdem, *Signa quum ad res diuinas adhibentur Sacramenta vocantur*. Et illud, *Sacramenta nomen accipere à rerum significatarum nomine*. Et illud Cypriani, *Visibilibus Sacramentis inesse vite æternæ effectum*. Et illam quoque regulã, *Nihil habere rationem Sacramenti extra usum*.

Quæ

Quæ subordinata sunt non pugnant. In hac igitur collectione, paralogismus est diuisionis. Et quum ipse idem pag. 172. testetur neminem vnquam negasse Sacramenta esse signa, non tamen tantum significantia, seipsum retexat, & hanc collectionem etiam vt calumniosam debeat oportet: quum hoc ipso loco doceamus Sacramentalem significationem semper habere rerum significatarum præbitionem coniunctam: quanuis nonnisi Spiritualiter menti præbeatur, quod externis signis corporali & sensibili modo significatur.

Thests II. Th. Beza.

DE REBUS SACRAMENTALITER SIGNIFICATIS.

PANE illo, corpus illud Christi pro nobis traditum: vino illo, sanguinẽ illum pro nobis effusum: panis illius fractione, & sanguinis illius fusione, diros illos pro nobis tum in corpore, tum in anima, à Christo toleratos cruciatus: exteriore eorundem symbolorum traditione, interiorem ac spiritualementi nostris à Christo factam præbitionem: denique eorundem symbolorum sumptione externa, spiritualementi eiusdem Christi per fidem receptionem sacramentaliter, verè tamen (sicuti diximus) ex ipsius Christi¹ ordinatione significari, docemus.

1. Ex diuina ordinatione, non significationis, sed communicationis causa, panis & vinum adhibentur.

Fundamentum secundæ Thestis.

Cum Dominus, non tantum quibus signis utendum sit in his Mysterijs, ostenderit: sed etiam faciendum præceperit, quod fecit: docemus, non tantum panem & vinum, sed etiam illorum administrandorum² ritus diligenter obseruandos esse: quod sua significatione, & ea quidẽ minimè vanã non careant.

2. Ritus in Sacramentis obseruandi sunt, quos Christus seruandos præcepit.

Ad marginales refutationes.

Vide supra respons. ad refut. 3. & 4.

Nihil hoc aduersum nos, sed aduersus eos potius, qui fractionẽ panis, substitutis rotundis singularibus panibus, & acceptionem in manus nondum restituerunt.

1.

2.

DE SIGNORVM ET RERVM

significatarum coniunctione, seu copulatione sacramentali.

1. Externa elementa nō sunt Sacramenta: sed pars tantū Sacramentorum. Idēd insidiā sub varia acceptione vocabuli (Sacramenti) diligenter obseruandā, & cauendā sunt.

CVM¹ Sacramenta angustiore (vt dictum est) significatiōe sint signa: sacramentalem coniunctionem ponimus in mutua signorum, & rerum significatarum relatione & habitudine: qua fit, vt res illæ in sensus incurrentes, ex Christi ordinatione, à communi & naturali suo vsu, ad res sacras nobis & significandas, & reipsa diuinitus præstandas, adhibeantur.

Fundamentum huius Thesis.

2. Veritas corporis Christi circumscripti & localis, cum præsentia eiusdem corporis Christi reali in Sacramento non pugnat, quoniam Physica, & localis non est, sed sacramentalis.

Primum fundamentum huius Thesis est, ² veritas corporis Christi, verè circumscripti & localis, tum ante, tum post glorificationē, quæ veritas stare non potest, si alia ratione dicatur adesse pani Christi corpus, quàm illa relatiua habitudine. Itaque quot testimoniis illa veritas corporis Christi confirmatur, (sunt autem penè innumerabilia) totidem testimoniis realis consubstantiatio conuellit.

3. Sic quoque Physica discessio corporis Christi à terris, cum sacramentali præsentia non pugnat.

Secundum: Quot locis confirmatur vera & ³ Physica corporis Christi discessio à terris in cælos, & eiusdem de cælis reuersio, extremo demum illo die futura: tot locis refutatur illud ipsū dogma, his ex diametro repugnans.

4. Peregrinatio corporalis seu terrena à Christo, non pugnat cū sacramentali præsentia, & coniunctione cum corpore Christi, quæ non est terrena, sed cælestis & supernaturalis.

Tertium: Expressè dicit Paulus 2. Cor. 5. Nos nunc ⁴ peregrè abesse à Domino, & vt sit cum Christo, cupit dissolui, iubensque nos superna querere, non temerè addit, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens; quod superuacaneum esset, si ad huc in terris nobiscum versaretur.

Itidem (vt alia innumera testimonia prætereamus) testatur Christus expressis verbis, se ire ad parandum locum, vbi suos est recepturus.

Ioan. 14.

Ioan. 3.

Ex quo efficiuntur duos: ⁵Vnum, abiisse ipsum in certum locum, cum hunc mundum desereret. Alterum, qui sunt in mundo, non esse cum Christo, id est, non esse eo in loco, vbi nunc est caro Christi: sed exeuntes è mundo, in eum locum recipi, vbi iam Christus est, id est, in Paradisum: sicut ipse explicat, latronem illum compellans, Luc. 23.

5. Putat Beza cum suis, nos non aliter cum Christo, neque Christum aliter nobiscum esse posse, nisi fiat id localiter, & Physica præsentia: quod fundamentum est totius huius erroris de Cœna Domini.

Quartum: Affirmamus perpetuum hunc fuisse veteris Ecclesiæ ⁶cōsensum de vera essentia carnis Christi, ex quo in cœlos ascendit, à nobis absentia: & perpetua eiusdem essentia carnis Christi, nunc in cœlis, nō in terris posita, circūscriptione organica & localitate: quæ cum alia sacramentali coniunctione quàm cum illa ⁷χρησις & relatiua cohærere non magis possunt, quàm simul stare contradictoria.

6. Non esse hunc veteris & purioris Ecclesiæ consensum, in solida refutatione Consensus Orthodoxi demonstratum est.

7. Coniunctio corporis Christi cum signis in terris, non est *χρησις* & relatiua: sed realis, cœlestis, diuina, & supernaturalis.

Ad marginale s refutationes.

Nulla hic à nobis insidia, quum distinctionem homonymia ex-¹primamus. Sacramenti verò appellationem interdum solis signis tribui paulò ante ostendimus: neque negari nisi peruicacissime potest. Imò ne hoc quidem negare opinor audeat D. Andreas, Sacramenta interdum vocari sacras ipsas actiones, quod indicant ipsa Baptismi & Cœna Domini nomina, quæ certè non sunt in Substantia, sed in Actionis prædicamento: in duplici verò materia, nempe, signorum & rerum significatarum, vt componentibus quas vocant partibus versantur.

Quid audio? Essentia vllius rei & ipsius actualis presentia ²modi, contradictoriè inter se opponi sine falsitate possunt: Sit ergo in contradictoriis vtrumque verum: quod quidem qui sentiunt, magis etiam in veritatem peccant, quàm quos ait Propheta, de malo bonum, & de bono malum dicere, & tenebras pro luce, &

lucem pro tenebris: amarū pro dulci, & dulce pro amaro statuerunt. Certè nisi præsentia actualis modus, & rei ipsius essentia, perpetuò coherent, necessarium non fuit Christi argumentum à palpabilitate & visibilitate, ac proinde localitate sui corporis sumptum, ad veram fidem veræ veri corporis resurrectionis faciendam. Et vanum est quicquid patres aduersus Marcionitas pro asserenda carnis Christi veritate disputarunt. Quòd si tamen D. Andreas Sacramentalem præsentiam verè nobiscum spiritualement definit: eam videlicet quæ de vero illo Circumscripto & Locali Christi corpore dicitur: sed soli menti per oculum fidei, tum in verbo tum in Sacramento, illud imaginatione quidem, sed verissima, solidissima, efficacissima contemplanti, offertur: nihil sanè rectius & magis appositè pro nobis & contra se scribere D. Andreas potuit.

3. Sicut veræ Humanitatis à verbo hypostatice assumptæ, & in terris versantis vnio, proprietates illius Essentiales, (id est quibus corporea est) illi non ademit, (nam alioqui non assumpta sed absorpta fuisset) sic etiam nec Ascensio, nec Gloria, hanc corporalitatem, id est circumscriptionem & localitatem illi abstulit. Itaque sicut verè & Physicè corpus illud sursum est sublatum, ita verè & Physicè Essentia sua abest & aberit, donec ultimo die reuertatur sicut ascendit. Rectè igitur & necessariò conclusit aduersus Eutychem Vigilius, *sicut quum in terris esset, non erat hæc caro in cælis, ita etiam quum nunc ascenderit in cælos, & ibi sit, non est in terris: & Augustinus, nunc in terris non esse, quoniam in cælos ascendit, & inde venturum illum expectamus.*

4. Quòd quò se vertat D. Andreas vera & realis est absentia corporum nostrorum à corpore Christi, quam statuit Paulus, ideo etiam cupiens ex hoc corpore emigrare, vt esset re ipsa & suo Spiritu cum Christo. Deinde puerilis est petitio principij in hac collectione: Assumit enim tanquam verum & à se probatum, quod in eternum non probabit, vt pote articulis fidei ex diametro repugnans, illocalem, videlicet, & Essentialem atque actualement corporis Christi, siue in terris, siue in cælis præsentiam. Hoc tamen idem verissimè dicit, cælestem nimirum & supernaturalem esse corporis Christi cum suis membris coniunctionem, ac proinde non in aliqua corporis ipsius ad nostra reali appropinquatione positam, sed spiritualement, id est mentis, & fidei. Hoc autem posito tollitur quoque realis illa seu visibilis seu inuisibilis consubstantiatio, & totum illud oralis manducationis figmentum.

5. Ludit Sophisticè D. Andreas in Christi appellatione, pro Christi

sti Humanitate. Christum enim alioqui, licet verum Deum & Ho- 5-
minem, neque ab humanitate sua vnquam separatam, tamen non
secundum carnis essentiam, sed sua diuinitate, non tantum Essen-
tialiter, sed etiam peculiari energia & gratia in sanctis suis habi-
tate (cuius gratiæ tessera & pignus est Cæna Domini) quis Chri-
stianus negarit. Sed & cœlitus Christum humanitatis illius suę im-
perio & potestate Ecclesiam regere, & membra sua adhuc in terris
posita sui Spiritus virtute fouere & mirabiliter conseruare, quis-
nam Christianus inficiatur? Sed & illud putida calumnia est, quod
ait D. Andreas, *Bezam*, videlicet *existimare, Christum nobiscum, &*
nos cum Christo non nisi localiter esse posse. Nam è contrario, qua de re
præcipue inter me & illum, hoc loco controuertitur, nisi quod di-
co, clamo, vociferor nos verè, quandiu hic viuimus, spiritualiter,
mente inquam & fide, cum illo sic copulari, vt ipse in nobis viuat,
& nos in illo? D. Andreas autem ex aduerso, vrget, instat, clami-
tat, Essentialem præterea in, Sub, vel Cum pane præsentiam rea-
lem, & oralem mädicationem, & tamen illocalem requiri. At ego
illam ex aduerso, non *ὕπερφυσικὴν* sed antiphysicam, ac perinde me-
rè falsam & imaginariam affirmo. Nam hoc illud demum est quod
affirmat, & semper affirmabit Beza cum tota orthodoxa Ecclesia,
vbicunque adest reipsa Essentiale Christi corpus, necessariò, & in
loco, & localiter adeste.

Nihil probat qui simpliciter negat.

Quasi verò Sacramentalis *ἁείως* quatenus ab ordinatione diui- 6.
na dependet, & ad illud magnum mysterium nostræ cum Christo 7.
Spiritualis per fidem confociationis nos deducit, verè non sit diui-
na & cœlestis: quasi denique signa quæ (quoniam ad res diuinas
transferuntur Sacramenta auctore Augustino) vocantur, ab aliis
quibusuis signis, vel naturalibus, vel quæcunque ad humana nego-
tia adhibentur, nequaquam discernamus. *ἁείως* denique relativam
qui negat, neget quoque Sacramenta esse signa. Itaque ad ipsum
D. Andream prouoco pag. 172. rectius paulò sentientè & loquantè.

Thesis IIII. Th. Beza.

DE SIGNORVM ET RERVM

significatarum, in Cæna Domini ritè

administrata, perceptione.

CVM Sacramenta (hoc vocabulo latiore
notatione accepto) duabus rebus con-

1. Vocabuli (Sacramen-
ti) æquinocatio, erroris
laribulum est: quod pu-
rioris Ecclesiæ doctori-
bus duas res significat,
terrenam & cœlestem:
sicut vocabulum quo-
i. iij.

que *Συμμερίας*, apud Irenæum & alios scriptores Ecclesiasticos.

2. Christus in verbis Testamenti, corpus suū ore māducari iussit: nulla mētis, aut fidei mentione facta.

3. Chrylottomus testatur, Christum per corporalia, spiritualia dispensare, quum panem exhibens dicit: Accipite, manducate, Hoc est corpus meū. Ita etiam, per corporale organū, hoc est, ore accipere iussit. Analogia ergo optimè quadrat: quod sicut *εϋμ* pane datur corpus Christi: ita *ορα* percipitur.

4. Corporalem esse modum perceptionis, ex verbis Christi demonstratur, accipite, manducate: quod ore fit: non dicit, Credite.

5. Nequaquam figurata manducatio corporis Christi in Cœna Domini est: sed vera, & realis, quæ in mysterio fit: ideo Metonymia hęc locum non habet.

6. Veraque sumptio ore fieri potest, quamuis diuersa earū sit ratio. Sicut Maria Deum & hominē vno partu peperit: quāuis alia ratione Deum, alia hominē. Ideo absurdum, quæ inde colliguntur, nequaquam sequuntur. Quam corporis Christi Mystica sit manducatio, in Physica manducatione sacrați panis in sacramento.

stent: vna videlicet terrena, altera cœlesti: docemus, rem terrenam, id est, panem & vinum, terrenis instrumentis, manu scilicet, & ore percipi: & similiter ritus Sacramentales, corporeis itidem instrumentis peragi: Rem autem cœlestem, id est, quidquid per illa sacramentaliter significatur, sicuti soli Menti subiicitur, sic sola Mente per fidem apprehendi.

Fundamentum huius Theses.

Etiā corpus Christi, quod in Cœna sumendum præbetur, est verum corpus organicum: tamen analogia poscit, vt qualis est alimonia, & eius finis: talis sit illius alimonia percipiendæ modus. Atqui rei sacramentaliter significatæ, id est, carnis & sanguinis ipsius Christi, alimonia & finis sunt spirituales, id est, ad spiritualem coniunctionem cum Christo, & vitam æternam ex illo hauriendam spectant. Spiritualem ergo earundē rerum percipiendarum modum esse necesse est: & animæ instrumento proprio, id est, fide, tam in verbo simplici, quàm in Sacramentis peragi. Deinde terrena signorum terrenorum sumptio, pignus est alterius, nempe spiritualis illius: ac proinde voces comedendi & bibendi, sicuti propriè de signorum sumptione, Sic figuratè de rebus significatis dicuntur Sacramentali *Metonymia*: qua, quod signis competit, rei significatæ attribuitur.

Vtraque ergo sumptio ore peragi nec potest, nec debet. Quia aut vtraque res esset hac ratione pignus terriæ alicuius rei, toto genere diuersæ: aut earum altera esset sui ipsius signum & pignus: siue simul signum, & res significata: siue pignus, & res ipsa, cuius pignus esset: quod vtrumque est absurdissimum. Quamobrem etiam in hoc ipso argumento, ab Irenæo res illa cœlestis appellatur, & à terrena distinguitur.

Secundò, ⁷ si substantia ipsius corporis Christi ore perciperetur: maneret quoque ipsa salutem in piis & fidelibus: qui proinde fierent substantialia membra Christi: unde consequeretur aliud absurdissimum, Ecclesiam videlicet non esse mysticum corpus Christi, sed corpus quoddam ex substantia ipsius corporis Christi, & piorum omnium corporibus re ipsa & essentialiter conflatum.

Tertiò, ⁸ Quum caro illa Christi vinculum sit, quo pij omnes in vnicum corpus mysticū coalescunt: necessariò efficeretur, non esse separatas substantias, siue personas piorum: sed sicut cum capite Christo, ita inter se suis re ipsa essentis, & personis coherere. Contrà verò quum spiritualis sit, & tamen verissima & arctissima illa fidelium membrorum inter se connexio, adeò quidem, vt vnum cor, & vna anima esse dicantur: consequitur, spiritualiter quòque illa & per fidem cum suo capite ⁹ coniungi. Quicum propterea sicut vnū corpus, ¹⁰ nempe Mysticum: ita etiam vnus spiritus esse dicantur, & per spiritum Christus in eis habitare.

Quartò: Merè ¹ spiritualem esse, & fidei instrumento peragi, Christi Dei & Hominis coniunctionem cum Ecclesia sponsa sua: liquet ex eius coniugij quasi liberis, qui fructus iustitiæ appellantur. Qualis enim est prolis còditio: talem etiam oportet esse, tum conceptionem, tum generationē, tum etiam ipsum coniugij modum.

Ad marginales refutationes.

De huius refutationis vanitate diximus iam antea, in responsione ad secundam refutationem Theol. nostræ primæ, & primam quartæ. 1.

De hac quoque diximus in responsione quintæ Antithesæ 2.

7. Si physica corporis Christi in Cœna Domini esset manducatio: sequerentur illa absurda. Sed quia est cœlestis, & supernaturalis, adeoque modus planè spiritualis: idè consequentia hæc nulla est. Et sicut Ecclesia cum Christo mysticum corpus est: ita etiã hæc perceptio in mysterio fit.

8. Membra Christi, ratione substantiarū suarum, quoad se, manent separatae personæ: quæ tamen nihilominus cum Christo mysticè, hoc est, realiter, nō exiunt, aut relatiuè, sed verè in hoc mysterio, modo supernaturali coniunguntur.

9. Coniunctio autem illa non est exiunt aut relatiua: sed realis, non significatiua, sed exhibitua.

1 Cor. 6.

10. Hanc coniunctionē *διὰ τὴν* locorum non tollit: quum coram Deo, & apud Deum, neque locus neque tempus sit.

11. Hæc spiritualis autè coniunctio per organa fit corporalia & externa: qua res spirituales cū rebus externis coniunguntur.

ad refutationem secundam.

3. Debit D. Andreas citare locum Chrysoft. vt an appositè vel perperam illum citet appareret. Verissimum autem est non tantùm in Sacramentis, verùm etiam in verbo simplici Spiritualia nobis per sensibilia, id est sensibilibus rerum & organorum interuentu præberi. Sed non minùs absurdum esse affirmo dicere, Christũ essentialiter in Cœna Domini ore manducari & bibi: quàm si dicatur in simplici Euãgelij prædicatione auribus ipsis recipi: Quod enim hic verbum per auditum, id in sacramentis visibilia symbola, per oculos mēti & fidei testatur: menti quidē vt illa quæ sibi præbentur intelligat, fidei verò vt à mente intellecta κατὰ λόγον. Ista verò locutiones, *Corpus Domini in os intrare, comedi, bibi*, sæpe apud Patres occurrentes, non aliter esse quàm partim quidem tropicè & figuratè intelligendas (nomine rerum significatarum ad ipsa signa translato, vt expressè docent patres, & quidem in primis Theodoretus & Augustinus) partim verò non aliò referendas quàm ad declarandam Sacramentalis præbitionis efficacitatem: ex aliis similibus plurimis locutionibus constat: quas puduerit certè D. Andream κατὰ τὸ ἴδιον interpretari, sic enim dicitur *Corpus Domini*, in horum mysteriorum celebratione, *creari, in terram cadere, videri, tangi, consumi, Christi sanguine lingua rubesceri*. Sed & hoc ipso sensu D. Lutherus scripsit rectè & verè, propter Sacramentalem coniunctionem, de corpore dici, quæ propriè carni conueniunt: in eo tamen deceptus quòd hæc retulit ad Sacramentalis coniunctionis, præbitionis & perceptionis realem & actualem, tam corporis & sanguinis Domini, quàm panis & vini substatiarum coëxistentiam in terris: quam nullo modo admittit corporis Christi veritas, & quæ ad spiritualem horum mysteriorum finem, id est mystici corporis constitutionem & alimoniam nihil nos iuaret, etiam si vera esse concederetur.

Denique quod addit D. Andreas de Analogia, quam in eo imaginatur esse positam, & pulchrè sibi perstare, quòd *sicut cum pane datur corpus Christi, ita ore percipitur*: etiam si tam verũ esset quàm falsum est, tamen nihil ad meam Thesin faceret. Nec enim in illa de Dationis & Receptionis, sed de Receptionis & Finis analogia dissero, ad quem illa perceptione peruenitur: qui finis quum sit merè Spirituales alimonix non corporalis, meritò collegi Spiritualem quoque esse oportere, nō corporalem, illius cibi sumptionem, ac proinde nō ore sed mente & fide peragi: adhibitis tamen illius Spirituales sumptionis pignoribus conuenientissimis, nempe orali

orali symbolorum esu & potu: in qua demum externa forma, non autem in re quæ præbetur & percipitur, situm est sacramentorum & simplicis prædicati verbi discrimen.

Vide quæ diximus in responsione ad 5. Antitheseos refutationem secundam. 4.

Quasi verò, mentiatur qui tropicè loquitur, & quod soli menti & fidei præsens est, verè & re ipsa non sit illi præsens, & quod Spiritualiter per fidem percipitur, verè & re ipsa non percipiatur. Figurato verò sermone dici mentem comedere & bibere, res ipsa probat, siue re ipsa & actu præsens corpus Domini, siue absens statuatur. Et ne excipiat D. Andreas à se non agi de Mentali sed Orali esu & potu in Cœna Domini: Respondeo, negari meritò non posse, quin ea ipsa ratio, propter quam figuratè dicit August. intelligendum esse præceptum Domini, cap. Ioh. 6. de manducanda sua carne, & bibendo suo sanguine, in Cœnæ quoque Domini celebratione valeat, quum de vna & eadem carne, eodémque sanguine vtrobique agatur, & tam horrendum ac flagitiosum sit visibiliter quàm inuisibiliter, humanas carnes essentialiter præsentem ore comedere, & essentialiter præsentem sanguinem ore potare.

Meræ sunt hæ præstigiæ. Est enim toto genere & omnibus 6. modis diuersa hypostatica vnio à Sacramentali coniunctione: & diuersissimæ sunt naturæ, Deitas & humanitas, vnde diuersitas illa Christi partus nascitur. At Caro & sanguis Christi, quatenus sunt res corporeæ, materiata, & natura sua circumscriptæ ac locales, cum pane & vino rerum incorporalium definitione prorsus eoueniunt: ac proinde coniunctæ, vna eadémque ratione præsentem esse oportet, si essentialis & actualis presentia & his & illis tribuatur: vnde & illud necessariò cõsequetur, non diuerso quidè, nedum cõtradictorio modo posse illa ori præberi & ore sumi: panem videlicet & vinum naturali, visibili, & sensibili modo, corpus autem & Sanguinem Domini inuisibiliter, illocaliter, hyperphysicè.

Eadem rursus absurda & manifestè falsa huc recurrunt. Quum 7. enim Physicum tunc esset Christi corpus quum Cœnam institueret, needum glorificatum, immò exinanitioni suæ proximum: tantum abest vt antiphysica vlla ratione vel adfuerit illi sacro pani, vel ab Apostolis sumi potuerit, vt ne hyperphysicam quidem essentialem & Actualem vllam cum pane præsentiam aut perceptionem, sed illam solam Spiritualem quam ponimus, admitteret. Est enim hæc verissima quidem & efficacissima, sed neque tum corpori Christi verè physico & circumscripto, & adhuc mortali, coram

discipulis ad mensam verè & localiter assidenti quicquam derogabit: neque nunc eidem glorioso, & licet supra res omnes creatas euecto, tamen secundum Essentiales omnes veri corporis proprietates, verè physico, vel tantillum detrahit. Num verò, nunc est alia Sacramentalis vel coniunctio, vel perceptio, quàm quum primum sacra illa Cœna à Christo institueretur? Deinde, quum necessariò qualis est mystica membrorum Christi cum ipso capite, per carnis ipsius participatæ interuentum coadunatio, talem esse & statui oporteat illius carnis perceptionis rationem: sit autem illa coadunatio merè Spiritualis, & ab apprehensione, quæ per solam fidem fit, citra ullam actualem corporis Christi ad nostra corpora, aut nostrorum corporum ad illius corpus appropinquationem, siue *συναφὴν*, dependeat: quis non videt, nullam hinc quoque vel in verbo, vel in Sacramentis actualem ipsius carnis Christi cum pane coexistentiã, vel corporalem & oralem esum vel potum requiri?

8. Quis verò nostrum sic vnquam insaniuit, vt vel præbitionem vel perceptionem corporis Christi *ἑρμηνεύσιν* siue relatiuam faceret? Itaque vel inscienter vel calumniosè D. Andreas mutat quæstionis statum: & quæ de signorum & rerum Sacramentaliter significatarum mutua coniunctione dixi, (quæ & ipsa non ori sed menti & fidei accedentium in promissionis verbo intelligenda & credenda proponuntur) hoc ipse ad præbitionis & perceptionis modum transtulit.

9. Ad priorem huius refutationis partem, modò respondi. Posteriore verò, quid absurdius dici potest? Quid enim impedit quominus verè exhibeatur, imò interdum etiam visibiliter & palpabiliter, quod mera relatione cum altero constat? Sic dato annulo, tradit sese coniunx vxori: data claue, traditur possidenda domus: &, vt ad nostra propius accedam, sic Euangelij voce, cum qua Christus nullo certè nisi relationis modo coheret, ita Christus fruendus & vita in ipso æterna verè præbentur, & ita fit Euangeliū omnibus credentibus certum & efficax salutis instrumentum. Sic in Baptismo mutua est, eaque minimè vana Aquæ vt signi, & sanguinis Christi vt rei signatæ, itidémque externæ ablutionis, & ablutionis peccatorum, relatio Sacramentalis: & tam verè, licet Spiritualiter, res illæ significatæ præbentur, & per fidem percipiuntur, quàm verè corporaliter & sensibiliter aquæ asperio cum Patris, Filij, & Spiritus sancti inuocatione, adhibetur.

10. Tantum absumus ab eo vt hanc D. Andreae obseruationem inficiemur, vt contrà, hoc ipso fundamentò nitamur, quum spirituale &

& tamen certissimam & verissimam esse dicimus in Sacramentis signorum in terris sitorum, & rerum significatarum in cœlis positarum coniunctionem: & earundem quantumvis tanto à nobis intervallo Essentia sua distantium, quanto beatorum illarum sedes supra omnes cœlos à terris absunt, per fidem ex Sp. S. virtute apprehensionem. Sed & eadem ratione Patres affirmamus, per eandem fidem, quæ est rerum speratarum *ὑπόστασις*, & ex eiusdem S. Spiritus virtute, eum ipsum cibum comedisse, & eum ipsum potum bibisse, quamvis re ipsa tunc nondum existentes, quos aliis adhibitis signis nunc, quamvis essentia sua longissimè à nobis diffitos comedimus & bibimus, idest Spiritualiter perceptos nobis efficacissimè applicamus. Hinc est denique quòd illos asserimus, iam tum sacrificij Christi, quamvis nondum oblatis, & nostræ inde proficiscèntis redemptionis fuisse participes, quoniam nimirum res illas suo tempore peragendas, iam tum fidei oculis præsentem, in verbo & Sacramentis suis intuebantur: sicut nos idem illud sacrificium, licet iam præteritum & exactum, ipsumque Christum, quamvis non amplius in cruce pendentem, tamen quasi adhuc sanguinem suum è cruce stillantem, in novi fœderis verbo & eius Sacramentis, eiusdem fidei oculis spectamus, & per eandem, veluti manu quadam apprehendimus.

Num verò D. Andreas, corpus ipsum Christi essenziale inter organa recenset? Nequaquam opinor, quum sit res ipsa quæ adhibitis illis organis nobis donatur. Quod si ita est, quorsum nobis Oralis illa quam imaginatur ipsius Christi corporis manducatio? Imò potius, si in sacra Domini Cœna non alia recenset organa Subsistentiæ quàm panem illum & vinum illud, cur non etiam solam illarum rerum externam præbitionem & receptionem inter organicos Sacramentales ritus numerat? Quoniam, inquit, D. Andreas, Christus alium præterea organicum Sacramentalem ritum constituit, nempe ipsius quoque corporis externam & oralem manducationem. Hoc verò quid aliud est quàm principium perire, id est, illud ipsum de quo controuertitur, tanquam probatum assumere? Quod igitur hic scribit D. Andreas, tantum abest vt inficiemur, vt còtrà rectè intellectum, testemur, illum nihil potuisse ad suam essentialem præsentiam & oralem manducationem, refellendam accommodatius adferre.

II.

DE COENAE DOMINI

effectis.

1. Etsi Cœna Domini propter panem & vinum non est instituta: tamen visum est Christo, cum pane & vino corpus & sanguinem suum sacramentaliter coniungere, & in Cœna Domini velle cœtibz distribuere: sicut expressa eius verba sonant, Accipite, Manducate, Hoc est corpus meum, &c.

2. Christus in Cœna sua tam efficaciter iudicium operatur in indignis, quam vitam & consolationem in dignis conuiuis. Quia non solum odor vitæ ad vitam, sed etiam odor mortis ad mortem est. 2. Cor. 2.

COENAM Domini, non propter panem & vinum, sed ad hominum salutem constat esse institutam. Proprium igitur illius effectum est, dignè, id est, cum pœnitentia & fide ad illam accedentium salus, per confirmationem spiritualis ipsorum cum Christo consociationis: qua nimirum fit, vt quemadmodum in corpore naturali animato membra cum capite naturaliter cohærentia, sensum & motum inde percipiunt: ita ipsi Christo spiritualiter copulati, dona omnia spiritualia, regeneratorum propria, ac tandem etiam vitam ipsam æternam, à Christo capite in cohærentia membra emanantem, magis & magis adipiscantur. Cuius etiam propterea sigillatim quidem membra, coniunctim verò mysticum corpus appellantur: aucto propterea etiam in illis charitatis dono per S. sanctum: quoniam separata alia ab aliis membra, neque corpus vnum efficere, neque vnus eiusdemque capitibus corpus vnum esse possunt. Alterum autem effectum est, indignè, id est, vel cum ignorantia huius Mysterij, vel cum mera incredulitate & impœnitentia accedentium, condemnatio: non ab ipsa cœna, sed ab indigno ipsius vsu *καὶ ἀσυμβεβητός* emanans.

Ad marginales refutationes.

Hoc verò non est nostra refellere, sed rursus principium petere: quasi videlicet probarit D. Andreas hæc Christi verba, Accipite, Comedite, Bibite, (quæ in simplicis verbi prædicatione metaphoricè intelligenda non inficiatur) in sacra Domini Cœna κατὰ τὸ πρότυπον, non aliter de carne & sanguine Domini quàm de pane illo & vino illo dici. Hoc autem commentum nos solidis & inuictis rationibus à veritate perpetua physici corporis Christi, ab eiusdem vera Ascensione & Reuersione, denique à certissimo duplici axioma petitis, aliquoties iam refutauimus, Vno, quoddè verè physico

corpori, cuiusmodi est illud Christi corpus, quantumvis glorificatum, antiphysica, id est quibus physici corporis, entitas ipsa tollitur, tribui verè non possint: altero, quòd citra vllam prorsus exceptionem, ex duobus contradictoriis alterum necessariò sit falsum: ac proinde vtrumque simul velle Deus nequeat: non quòd non sit Omnipotens, immò quòd non possit simul quod vult, nolle: quod non vult, velle: quoniam est verè immutabiliter Omnipotens.

Cæterùm quod hîc fatetur D. Andreas, Cœnam Domini, non propter panem & vinum, sed propter homines esse institutam, viderit quomodo cum illa sua reali, essentiali & actuali, atque ad eò si ipsi creditur, penè hypostatica ipsius corporis & sanguinis Domini In, Sub vel Cum illo Pane & Vino vnione conueniat. Nam, quòd ad dignè quidè accedentes attinet, ore corpus Christi manducare & sanguinem bibere: & sic mysticum eius membrum fieri, quod scilicet ipsius virtute & gratia regatur, (nisi fortasse vult D. Andreas, fideles, sicut ore ex ipsius sententia manducant Christi corpus, sic etiam corpore realiter & actualiter cum ipsius carne & sanguine cohærere) longè minoris dignationis fuerit, quàm vsque adeo arctè & intimè & inseparabiliter cum ipso corpore & sanguine coexistere: vt, quemadmodum propter hypostaticâ vnionè, Homo ille assumptus est Deus, & Deus $\delta \lambda \epsilon \gamma \omega \varsigma$ est Homo, & vbicunque est, totus est, id est Deus & Homo: sic etiam propter Sacramentalem vnionem, panis iste sit corpus Domini, & vinum illud sit sanguis Domini: eodem videlicet prædicationis (quam inuistatam vocant) genere, & vbicunque dicitur, *Hic est panis*, sic quoque dicatur, *Hic est essentialiter corpus & sanguis Christi*. Quod autem attinet ad indignè accedentes, oralis illa manducatio, non modò non dignationis minoris fuerit, sed etiam extremæ infœlicitatis.

Spiritualem suam Christi perceptionem quæ fit in simplici verbo per fidem apprehenso, D. Andreas, (qua de re in Antithesi nostra prima pluribus disseruimus) à Sacramentali discernit, non tantùm externa forma & administratione, sed etiam re ipsa: quasi verò in simplici quidem verbo, vt & in Baptismo, sola Christi beneficia sicut per fidem percipiuntur, sic per incredulitatem vt & ipsum verbum prædicatum, & externa Baptismi ablutio, respiciuntur: in Sacramentali verò demum perceptione ipsa quoque carnis & sanguinis Christi essentia, tum à dignis, tum ab indignis ore, à fidelibus quidem ad salutem, ab indignis verò ad exitium percipiatur: perperam igitur ab illo torquetur Pauli locus ex 2. Corinth. 2. 16. si Apostolum dicamus de simplici duntaxat

per verbum prædicatione loqui. Sin verò generaliter accipitur hic Apostoli locus tam de simplici Euangelii prædicatione, quàm de Sacramentorum administratione, D. Andreas suo ipfius rei constringitur. Quum enim nullum Apostolus inter illas duas perceptiones, neque quòd ad rem, neque quòd ad duplicem illum finem vitæ vel mortis attinet, discrimen constituat, sed iisdem verbis utrobique vtatur, quis non videt Apostoli verbis essentiam Christi, non minùs in simplici verbi prædicatione & in Baptismo, quàm in Cœna Domini præberi? quod D. Andreas inficiatur, illam à Christi beneficiorum sola perceptione distinguens.

Thesis VI. Theod. Beza.

DE SALVTARIVM COENAE
effectorum causis.

1. Quamuis per S. sanctū Christum agatur non tamē in Cœna Domini d. ctū est: Accipite, Manducate, Hoc est Spiritus sanctus. Nequaquam ergo caro Christi hac efficacia spoliada, & soli Spiritui sancto tribuenda, cuius participatione caro viuificat.

2. Sacramentalis perceptio corporis & sanguinis Christi, non fit fide tantum, sed ore quoque corporis: quia dicit, Accipite, Manducate: non dicit, accipite, & credite.
3. Sublata hac intrinseca vi sacramentali: substantia sacramenti dissoluitur. Non enim testificatur tantum: sed operatur, & vim illam exereet Christus in vsu huius Sacramenti.

Causas in hoc Mysterio concurrentes sic distinguimus, vt Spiritus quidem sancti infinitæ & ineffabili potentia in solidum acceptam feramus illam nostri cum Christo consociationem: quam Paulus propterea Mysterium magnum vocat, Ephel. 5. Omnia autem illa cœlestia dona, de quibus diximus, ac tandem etiam æternam illam, tum corporis tum animæ vitam, ab vno Christo Deo & Homine pro nobis crucifixo, & tandem supra res omnes in illa carne cuncto, in nos emanare credamus, ex Dei patris Omnipotentis ordinatione.

Instrumentales verò causas, ipsius Dei respectu, constituimus, partim Pastorem, Dei nomine & mandato agentem quod agit: partim verba institutionis: partim symbola, & sacramentales ritus. Nostri verò respectu fide, nobis ex Dei dono insitam. Istitis autem instrumentis sic vti Deum docemus, vt tamen illis nullam vim intrinsecam efficiētem insinuet, sed duntaxat, quòd ipse vnus intus agat, nobis per ea testificetur, nempe spiritualem illam Christi nobiscum consociationem, & quæcunque inde nanciscimur.

4ª Has duas posteriores Theses, nulla probatione apud vos indigere arbitramur.

4. Maximè opus erat: quia Sacramenta sua vi spirituali spoliant.

Mompelgarti, 22. Mart. Anno 1586.

Theodorus Beza, Geneuensis Ecclesia Minister.

Abrahamus Musculus, Bernensis Ecclesia Minister.

Antonius Fains, Ecclesia Geneuensis Minister.

Petrus Huebnerus, Græcæ Linguae, in Gymnasio Bernensi Professor.

Claudius Alberius, D. & Philosophiæ Professor in Academia Lausannensi.

Ad marginales refutationes.

Hocine verò est sermò disputare, an potius ludere in re tam seria? Christus, inquit D. Andreas, non dixit, Hoc est Sp. S. cur enim & quorsum hoc diceret? Spiritum S. autem, tertiam, inquam, illam Trinitatis personam, esse Patris & Filij essentialem & immanentem virtutem, ab utroque procedentem, cuius etsi non separata, distincta tamen actio sit & operatio, nos regenerare, illustrare, in omnem veritatem introducere, mouere, consolari, spirituales denique omnes motus in Sanctis ciere, & varia illa dona illis distribuere, si negaret D. Andreas, indignum certè arbitraretur quicum amplius disputaretur. Neque verò personæ vel patris vel Filij detrahitur, quod Sp. Sancto quoque tribuitur, quum & ab illo & à Patre, mitti dicatur, & non dubitarit Christus dicere, De meo accipiet & docebit vos: non ut inter personas imparitas constituantur, sed ut, sicuti personæ, sic etiam in administratione nostræ salutis earum operationes propriè distinguantur, quod apud Scholasticos, quâvis spinosè, verè tamen & rectè docetur. Iam verò quod ad carnis Christi virtutem & potentiam attinet, absit à nobis ut illi quicquam detrahamus. Prudenter tamen quæ diuinæ sunt operationis Deitati Θεολογία, quæ verò humanæ, vicissim Humanitati illius sic distinctè tribuenda sunt, ut neque cum Nestorio diuidatur Persona: neque cum Eutychete, aut naturæ ipsæ, aut Essentialis earum proprietates confundantur: vel cum Monothelitis unica voluntas & operatio statuatur. Quid autem hic occultet D. Andreas, ex thesibus de Christi persona meliùs apparebit.

Sexies iam repetita petitio principij, & millies recocta Crambe.

Quorsum hæc? De instrumentalibus enim causis agit nostra thesis, quas ipsius Dei respectu quatuor posuimus, nempe, pastorem loquentem, & agentem extrinsecus quæ Deus mandauit: ia-

L

2.

3.

stitutionis verba planè & intelligibiliter explicata: Sacra panis & vini symbola, sacramentales denique ritus. Nostri autem respectu, vnicam instrumentalem causam posuimus, nempe fidem. Quòd si quam vim intrinsecam efficientè vllis instrumentis tribuit D. Andreas, tot idola fabricat. Vnius enim Dei & Deitatis opus est, in ipsis cordibus hominum salutem operari. Itaque Iohânes, Baptistum quidem aquæ, id est externum, sibi vt ministro, interiorem autem, Christo vt Domino, non quidem separatè sed distinctè Matth. 3. 11. vt & Petrus 1. Pet. 3. 21. attribuit. Et de toto Euangelij ministerio sine exceptione Paulus idem pronuntiat. 1. Corinth. 3. 7. Verbis autem ipsis aliam vim vllam quàm loquentis, vel eius in cuius nomine pastor loquitur mentis & voluntatis declaranda tribuere, magorum est & sortilegorum: Sacris denique symbolis, putà, Aquæ Baptismi, & Pani ac Vino in sacra Cœna ex Dei ordinatione adhibitis, vel sacris in illorum administratione ritibus, vim vllam intrinsecam, quæ intra nos agat assignare, mera itidem est idolomania: quum ne Angelis quidem ipsis, nedum rebus inanimatis, vel vt Sophistæ loquuntur, operi operato, sit tale quippiam tribuendum. Superest fides, instrumentum certè efficacissimum, sed duntaxat apprehendendo & recipiendo quod à Deo credenti donatur, & diuina vnica virtute credentis animo insinuat, nec ad aliud quicquam idoneum & efficax. Nihil ergo ad rem facit, quod obiicit hîc nobis D. Andreas, de Christo vim suam in vsu Sacramenti, non tantum illis externis organis testificante, sed etiam in credentium animis exerente. Quod equis tandem nostrum est inficiatus? Quòd si quam aliam vim Sacramentalem intrinsecam & Spiritualem imaginatur, agedum clariùs sese explicet, vt illi vel assentiamur, vel vt plerisque aliis, si veritas hoc ferat, repugnemus.

D. I. A.

COLL. MOMP. ELG. RESP. 81
D. IACOBI ANDREÆ NARRATIO
ACTIS INSERTA.

Postquam Articulus primus de Cæna Domini absolutus fuit: Theologi Vvitembergici peculiare scriptum adornarunt, (sicut inter collocutores conuenerat) quo ostendebant, in quibus partibus consensus, & in quibus dissensio adhuc esset. Et viam quoque monstrarunt, qua ratione absque offensione conscientiarum, salua & illæsa veritate, pia concordia, in hoc articulo constitui possit. Quod cum alteri parti exhibitum esset: ipsi suam quoque sententiã peculiari scripto complexi sunt. Cum autem inter partes conuenire non potuissent: vtrique sua consignatio restituta, & de hoc articulo nihil amplius ad concordiam faciendam tentatum est. Pleraque enim cum in scriptis vtrinque ante collationem communicatis, tum in collatione instituta, ita explicata sunt, vt omnes facile videre queant, in quibus consensus aut dissensio esset. Et qua via ad piã concordiam constituendam sit: satis perspicuè monstratũ est.

D. BEZÆ RESPONSUM.

Postremam hæc particulam, quam D. Andreas actis istius primę disputationis adiectam voluit, idcirco huc apposui quod haud satis nouerim an ad hoc responsum, necessariò proximis nundinis edendum, mihi tantum supersit temporis, quanto ad totam illam disputationem qualis ab eo collecta est cognoscendam & refutandam opus fuerit. Est autẽ istud magni momẽti vt omnes intelligãt, quã cupidum pacis animum habeãt, qui discordias istas fouent. Quum igitur in omni recta disceptatione primo loco curandum sit, vt de qua re quærat, siue de statu quæstionis constet, deinde vt inter disputandum nunquam à quæstione aberretur (quorum neutrum vnquam à D. Andrea impetrari posset, modo ab vna ad alteram transeant e, argumenta cumulante, nihil prorsus syllogice concludente) operæpretium nos facturos putauimus, si obtineremus finita capitũ singulorum disputatione, vt breui scripto quibus de rebus inter nos conueniret, & de quibus adhuc contro-

*responsum ad hunc
a D. Andrea d. fut. v. 17
in d. i. 6.*

ueteretur, vtrunque collato scripto quopiam comprehendere-
mus. Sic enim futurum sperabamus vt tum iis occurreretur, qui
velut veriti ne non satis sit in Ecclesiis dissensionum, dissidere nos
sibi & aliis persuadent in quibus tamē summus est consensus: tum
hunc saltem fructum ex hac collocutione referremus: vt vbi con-
stitisset de nonnullis demum inter nos ambigi, quæ saluo manente
doctrina de Cœna Domini fundamēto, possint à nonnullis igno-
rari, paulatim mitigatis animis, alii sese aliis propiùs adiungerent.
Sed hoc quoque frustra fuit, quum nos quidem sedulo tum ex scri-
ptis Antithelibus, tum ex habita disputatione, capita nostræ dis-
sensionis collecta ipsis obtulissemus: illi verò tum nostræ repu-
diassent, tum sua quædam etiam nobis oblata statim repetiissent.
Placuit igitur hic illa subiicere ut qua fide sint à nobis acta omnia,
& vtri ad hanc collocutionem rectum & simplicem animum attu-
lerint, lectores omnes intelligant.

*Inter Reuerendos Dominos collocutores VVirtēbergenſes & col-
locutores Berna & Geneva miſſos ad poſtulationem Illuſtriſſi
Principis ac Domini, D. Friderici Comiſis VVirtēbergenſis
& Mompelgartenſis &c. vtrinq; proteſtatos ſe vt priuatos age-
re, quæ agerent, nullo cum cuiuſquam præiudicio, duabus de re-
bus actum eſt in negotio de ſacra Cœna Domini, nempe de præ-
ſentia Sacramentali Signorum & rerum ſignificatarum, & eo-
rundem perceptione.*

Quod ad priorem partem attinet vtrunque
conſenſum eſt.

1 Sacramentum Cœnæ Domini conſtare duabus rebus, nempe
Signis & Rebus ſignificatis.

2 Signa eſſe, ex Domini inſtitutione, panem & vinum: Res au-
tem ſignificatas, illud ipſum corpus traditum pro nobis, & illum
ipſum ſanguinem pro nobis effuſum.

3 Beneficia Chriſti in legitimo ſacra huius actionis uſu non
eſſe ſeparata ab ipſo Chriſto, à quo proficiſcuntur.

4 Hæc ſigna & res ſignificatas non alia ratione, quàm con-
iunctione Sacramentali copulari.

5 Quod ad Deum nobiſcum paciſcentem attinet, & ſemper ve-
racem,

acem, nunquam nuda esse signa, sed utraque hac Sacramentaliter sic coniuncta, verè semper quibus suis accedentibus, siue dignis siue indignis præberi.

6 Hoc sensu, id est huius Sacramentalis coniunctionis respectu veteres patres dixisse, corpus Domini esse In, Sub & Cum pane.

In his autem non consensum est.

1 Quòd Reuerendi Domini collocutores Virtembergenses censent in Sacramentali coniunctione tam signa, quàm res significantas suis substantiis & re ipsa in terris, quamuis non physice nec localiter, tamen verè simul & inseparabiliter copulari: ac proinde ori quorumuis, siue dignorum, siue indignorum accedentium exhiberi.

Collocutores autè alterius partis in coniunctione Sacramentali, quam duntaxat relatiuam faciunt, docent res quidem significantas, id est corpus & sanguinem Domini, non alibi nunc quàm in cælis esse & permanere, quorum signa sunt in terris, ac proinde illas quidem menti, ista verò ori quorumuis accedentium præberi.

2. Istis phrasibus, In, Cum & Sub pane & vino R. D. collocutores Virtembergenses intelligi censent illam suam Sacramentalem coniunctionem realem Substantiarum in terris, qua fiat, ut utraq, illa, nempe Signa quidem Physice & localiter: corpus autem & sanguis Domini, nec Physice nec localiter, sed imperscrutabili quodam modo verè & simul in terris adsint, & ori quorumuis accedentium præbeantur.

Alterius autem partis collocutores docent, illis phrasibus nullam aliam coniunctionem, quàm illam relatiuam exprimi.

In altero autem capite de perceptione Sacramentali Signorum & rerum significantarum consensum est.

1 Signa, sicut quibusuis, siue dignis siue indignis accedentibus præbentur, ita à quibusuis sumentibus ore recipi, à dignis quidem ad vitam, ab indignis verò ad condemnationem.

2 Solam Spiritualem perceptionem per fidem, & dignè acce-

dentium propriam, qua res significatas accipiant, esse saluificam.
 3 Perceptionis illius rerum significatarum modum esse imper-
 scrutabilem, & , vt loquitur Paulus, verè mysterium magnum &
 adorandum non perscrutandum.

In hoc autem non est consensus.

Quod R. D. Collocutores VVirttembergenses, sicut vtraque simul
 & inseparabiliter, vt dictum est ori quorumuis accedentium pre-
 beri censent. Sic etiam credunt à quibúsuis eodem oris instrumen-
 to, nec tamen, quod ad res significatas attinet, physico & locali, sed
 imperscrutabili modo percipi, à dignis quidem ad vitam, ab indi-
 gnis ad condemnationem.

Alterius autem partis collocutores docent, sicut soli menti res
 signata prabentur: ita à solis fidelibus, (vt qui soli vnicum illud
 mentis instrumentum afferunt) quo Christus cum suis beneficiis
 apprehenditur, spiritualiter percipi: ac proinde indignos fieri reos
 corporis & sanguinis Domini, non quòd illa indigne sumpserint,
 sed quòd ea per suam incredulitatem & impænitentiam repudia-
 rint.

THESES THEOLOGORVM
VIRTEMBERGICORVM,
DE PERSONA
CHRISTI.

XTRA controuersiam est, quòd Filius Dei aeternus assumpserit in tempore humanam naturam anima & corpore constantem, ex substantia, carne & sanguine uirginis Mariae: quae ratione per omnia (peccato excepto) nobis fratribus suis similis est factus. Assumpsit autem humanam naturam in unitatem personae, ita ut in Christo non sint duae personae, sed unica tantum, & vnus tantum Christus: neque haec persona in omnem aeternitatem solui potest.

Jo. Jo. Jo. Jo.

II.

Etsi autem duae naturae in Christo arctissime sint copulae, tamen non est facta earum confusio, qualis est, cum ex duobus integris fit quiddam tertium: ut, cum ex aqua & melle fit mulsum. Neque una natura in alteram est mutata. Et quemadmodum diuinitas non conuersa est in humanitatem: ita neque humanitas mutata est in diuinitatem, vel ante, vel post ascensionem Christi in caelum. Ad integram enim personam mediatoris Christi, & equiruntur duae naturae.

III.

Constat etiam, quòd qualibet natura in Christo suas habeat & retineat proprietates: uerbi gratia, diuina naturae proprietates sunt, esse omnipotentem, aeternam, infinitam, &c. Humanae naturae proprietates sunt esse, corpoream creaturam, finitam, circumscriptam, quae possit pati, mori, &c. Nec in omnem aeternitatem proprietates vniuersae naturae, sunt proprietates alterius naturae: inde enim sequeretur naturarum confusio, imò etiam earum abolitio.

III.

Præter proprietates naturarum in Christo, sunt etiam in Christo homine dona creata: quibus ille omnes homines & Angelos superat. Sed hæc non in considerationem veniunt, quando de proprietatibus naturarum in Christo disputatur.

RESPONSIO AD THESES DE PERSONA CHRISTI, A DOMINIS Collocutoribus, Mart. 23. exhibitas.

Antithesis I. & II. Th. Beza.

Vtramque probamus.

Antithesis III.

1. Non vii sumus hac phrasi, tamen recte intellecta non improbatur, vos autem ea ad verbalem communicationem abutimini.

Assentimur, & valde probamus illam formulam qua dicitur, 'proprietates nunquam egredi sua subiecta.

Antithesis IIII.

2. Quid gratia Vnionis sit, & complectatur de eo disputatio est.

Assentimur, & hic probamus distinctionem inter gratiam Vnionis, qua homo ille est Deus, & gratiam quam habitualem vocant, ex illa profluentem, per quam Humanitas illa tot tantisque donis & qualitatibus ornata est, ut sit supra ipsos etiam Angelos, accepto in res omnes creatas imperio, inenarrabiliter euecta.

AD MARGINALES ANNOTATIONES

D. Iac. Andreae, Responso.

I. Viderit D. Andreas, si ferio hic loquitur, qui tueri possit, tam multa illa Brentiana, & sua etiam ista, inter inhabitationem Dei in sanctis & in Christo, hoc V N V M esse discrimen, quod Sanctis distribuat sua dona dimensa, Christo autem immensa: & Christum hominem hoc habere commune cum omnibus sanctis, quod cum eo Deus personaliter fuit vnitus. Cui manifesto Nestorianismo in diuisione Personae, & perspicuo Eutychanismo in proprietatum confusione, si ex animo renuntiauit, hoc factum ipsi & eius sociis ex animo gratulamur. Caterum, illa phrasi, Proprietates nunquam egredi sua subiecta, si nos vti diceret ad verbalem nostram communicationem asserendam, vere diceret, nos autem illa abuti falso & calumniose dicit. Communicationem enim proprietatum in enuntiatu concretis, in quibus Persona tota ab altera tantum natura denominatur, & subiecto

iecto concreto proprietas alteri naturæ conueniens attribuitur,
 vt quum *Deus gloria dicitur crucifixus, & Filius hominis loquens in*
terris cum Nicodemō, fuisse in caelis, nos verbalem vocamus: non
 quòd intra verba consistat, siue quòd verbo tenus vera sit, (nam
 contra, si seruata penitus vocum proprietate, Deum de Christo
 tantum vt Deo, & Filium Hominis tantum, vt de Homine intelli-
 gas, falsissima & impia fuerit:) sed quòd sit genus prædicationis si-
 ue formula loquendi, qua fit vt, propter vnitatem Personæ inse-
 parabilem, tota Persona, cōcretis etiam solius alterius naturæ no-
 minibus Dei vel Hominis, intelligatur. Sic enim etiam interdum,
 propter hypostaticam etiam vñionem, (in qua tamen duæ perfe-
 ctæ naturæ non concurrunt) Caro & Anima, pro toto homine,
συνεδοχημῶς intelligitur. Hunc autem tropum, quem recentiores
 Communicationem *ιδιαιότητων*, veteres autem Græci variis nomi-
 nibus appellarunt, in solis concretis vocibus vsurpandum, tuemur
 hoc ipso verissimo axiomate, *Quòd proprietates suæ subiecta non ex-*
grediantur: concretæ verò voces illæ, non subiecta naturarum, sed
 Personam ipsam in istiusmodi prædicationis declarent. Præterea ge-
 nus illud dicendi verbale appellamus, vt distinguatur ab ea Com-
 municatione, qua, non quidem proprietates ipsæ Diuinitatis, (vt
 pote quæ sint hoc communicationis modo *ἀνοικνωμένη*) sed quali-
 tates creatæ, ex illis Deitatis proprietatibus emanantes, in assum-
 ptam illam humanitatem effusæ sunt: cui vt subiecto verè & re-
 ipsa inhaerent: cuiusmodi donis supra res omnes creatas euectam
 esse Christi humanitatem, idest ad dextrâ Patris sedere, & omnè in
 celo & in terra potentiâ (infra eum tamè qui omnia ipsi subiecit)
 habere profitemur: qua ratione quoq; veteres etiam Patres Chri-
 stum seipso minorem, & seipso maiorem dixerūt. Hæc illa est igitur
 verbalis *κοινωνία ἰδιαιότητων*: quam, licet ab imperitis exagitatâ,
 asserimus. Illam autè quam ab Eutychemo mutuati sunt Vbiquitarij,
 qua contendunt re ipsa propter hypostaticam vñionem, non
 homini *κατ' ἄλλο*, (quòd concedimus propter vnitatem personæ
 indissolubilem) sed & Humanitati & Homini illi re ipsa compete-
 re: siue quòd initio ridiculè scribebāt, in Christum, vt in Petrum
 & in Sanctos, quamuis impariter, id est, in Sactos quidè dimensè,
 in Christū autem immensè dotes fuerint effusæ: siue quod (vti nunc
σὸφόν istud *σάφμαρον*, non minus tamen ineptè accommodatum, à
 Kemuitio mutuati, loquuntur,) *ὁ λόγος* quicquid agit, agat cum
 Humanitate assumpta, illam, inquam, imaginariam communica-
 tionem, verbalem certè non appellamus: multò minus realem: sed

vt falsam, impiam & blasphemam detestamur. Et quoniam ex ista commētitia communicatione Omnimaieftatica, Vbiquitarios vido duplicem illum suum grauissimum errorem, Consubstantiationis videlicet (quantumuis nunc illam verbo negent,) & oralis manducationis deriuare: Christianum, lectorem admonitum velim eius manifesti dissidij inter veros Vbiquitarios, & alios, D. Lutheri nihilominus sententiam suo modo intellectam asserentes, quod D. Andreas studiosè in hac tota colloctione, (quum tamen maximi sit momenti) dissimulauit. Nam isti quidem, realem illam Essentiæ corporis Christi, In, Sub vel Cum pane præsentiam, & oralem tum dignis tum indignis communem manducationem, à verbis institutionis meritò petendam censent: in quorum interpretatione ab illis dissidemus. Vbiquitarij verò, ab hypostatica vnione (quam etiam per Sessionem ad dextram Patris, vt per ipsius consequens, definiunt) dogma illud vtrumque deducentes, satis ostendunt sese non aliam in pane, quàm in cæteris rebus omnibus, realem & Essentialem corporis Christi præsentiam statuere: ac proinde institutionis verbis non aliud quàm oralem illam perceptionem tribuere: adeo quidem vt D. Andreas apertè, non semel dixerit & scripserit, sese, nisi Omnipræsentia illa siue Omnimaieftas, vt hypostaticæ vnionis effectum, sibi concedatur, ne verbum quidem de institutionis verbis cum Zvinglianis & Calvinistis, quos vocat, vnquam commutaturum. Quod vtinam & hi & illi, potiùs quàm diutiùs inter se & nobiscum contendant, animaduertere tandem possint, neutrum horum dogmatum stare, nisi falsissimis positis principiis, posse, quibus necessariò, & hypostaticæ vnionis definitio, tam perspicuè & tam dilucidè contra Nestorianos, Eutychianos, Monophysitas, Monothelitas defensa subuertitur: & corporis Christi tum veritas, tum ascensio in Cælos, permansio in cælis, & è cælis reuersio, (quæ omnia propriissimis verbis & nullo modo figuratis, Sacrosancto Dei verbo sunt testatissima) manifestè abrogantur. Tribue hoc bonorum & pacis amantium omnium precibus, Fili Dei Iesu Christe Seruator & Redemptor noster: & exoptatissimam illam renascenti ex tam densis tenebris Ecclesiæ tuæ *ὁμοφροσύνην*, aduersus communem illum hostem Antichristum Romanum, & cæteras hæreses omnes, pro misericordia singulari tua concede.

2. Si verè & ex animo D. Andreas, superiores illas Theses scripsit, de vnitione ipsa inter nos conuenit, vt & de illius effectis duobus, nempe de Humanitatis subsistētia in Verbo non in sese, & de crea-

tis innumerabilibus illis donis in carnem glorificatam effusis. Effectum autem illud Omnimaiestaticum, non hyperphysicum sed antiphysicum, Humanitati siue subiectiue attributum, sanè illud est in quo D. Iacobo Andreae ne cum Lutheranis quidem sanioribus conuenit.

Theſis V. Vviremb.

In persona Christi est communicatio quedam proprietatum, qua toti persona tribuitur, quod alterius natura est proprium: & de vna natura pronuntiat. Unde doctrina de communicatione Idiomatum in Ecclesia orta est.

Antithesis V. Th. Bezæ.

De persona Christi interdum prædicantur voces, vtrique naturæ siue toti Christo conuenientes: vt, cum Christus, & Iesus, & Mediator, cæterisque eiusmodi nominibus appellatur. Interdum verò¹ propter vnitatem personæ, ab altera tantum natura denominatur, idque dupliciter: interdum enim habet prædicata, illi ipsi naturæ conuenientia, à qua² denominatur: vt cum dicitur Deus benedictus, æternus, omnipotens, &c. quemadmodum etiam si dicas, hominem illum fuisse passum, mortuum, pro nobis crucifixum, &c. Et istiusmodi enuntiationes sunt maximè³ propriæ. Interdum verò habet prædicata toti quidem Christo, quia vnica est persona indissolubilis, verè & propriè conuenientia: at non tamen ei naturæ⁴ in sese, ne in vnione quidè consideratæ, competentia, à qua⁵ denominatur: vt cum dicitur, Deus redemisse Ecclesiam suo sanguine, & Dominus gloriæ crucifixus, itémque filius hominis in terris loquens cum Nicodemo, fuisse in cælo: quod loquendi genus à veteribus vocatur *ἀντιστοιχία*, à recentioribus, communicatio proprietatum. Hæc autem prædicatio vsurpari non potest, nisi in concretis⁶ nominibus: quoniam tota persona Christi nunquam in abstracto, ab vlla diuar

1. Hanc vnitatem sola combinatione, sine reali communicatione priorum intelligitis & describitis: quod falsum esse demonstrabitur.

2. Non denominatur tantum, sed alteri naturæ realiter communicatur.

3. Enuntiationes illæ vbi sunt propriæ sed inusitate: quia res, hoc est, Mysterium vnionis naturarum est inusitata.

4. In sese, æquiuocum est, alias proprietatem naturæ denotans, alias communicationem realem factam significans.

5. Non est denominatio tantum Grammatica, sed realis communicatio.

6. In concretis vocabulis latet error aduersariorum, quem vocabula abstracta aperiant.

7. Nestorij hæresis nequaquam ex ignorantione harum vocum orta. Quia Nestorius vnam singularem personam confessus est, sed communicationem idiomaticam negauit: inde hæresis eius orta est.

8. Non ideo hæreticus iudicatus: quia Cyrillus idem dixit: sed quia vnam tantum naturam in Christo post assumptionem in celum asseruit. 9. Regula falsissima, quod proprietates vnus naturæ, non possint alteri tribui: Nam hæc hæresis Nestoriana fuit.

suarum naturarum denominatur. Et ex huius inter concreti & abstracti voces discriminis ignorantia orta est hæresis, tum⁷ Nestorij, qui Deum (nempe τὸν λόγον) negabat, & filium esse Mariæ, & crucifixum fuisse: tum Eutyche- tis, qui⁸ Deitatem Christi passam asserbat. Stat ergo illa⁹ regula vniuersalis: Neque naturam de natura, neque proprietates vnus naturæ posse alteri attribui.

Ad marginales refutationes.

1. Combinationis vox tota Nestoriana est, binas personas constituens, vt apparet ex anathematismo Ephesinæ Synodi octauo. Realis autem illa communicatio merè Eutycheiana est, & hypostaticæ vnionis definitione eueritur. Quod enim pluribus naturis re ipsa commune sit, quocumque modo id fieri somniatur, proprium esse definit vnus: in hypostatica autem vnione, vt distinctæ, sic indiuisæ & inconfusæ manent proprietates.
2. Diuinet qui poterit quid hic sibi velit D. Andreas, id est quid sit, Christum, non denominari tantum, sed etiam alteri naturæ realiter communicari.
3. Quasi verò de re inusitata nihil propriè dici possit id est vocibus propria sua significatione vsurpatis explicari. Doceat ergo nos D. Andreas in hoc enuntiato, ὁ λόγος est Homo, & Homo iste est ὁ λόγος, vel subiectum, vel prædicatum, vel copulam, alia quàm natia significatione accipi. Posita verò singulari, tum subiecti, tum prædicati, tum copulæ, tum ipsius attributionis proprietate, consequitur, prædicationē quidē, & ipsam enuntiationis sententiā esse inusitatam: sed tamen propriā. Sed quid hoc ad rem? Nec enim de huiusmodi enuntiationis hic egimus, sed de istis, ὁ λόγος est *Æternus, Omnipotens, &* Homo ille est passus, crucifixus & mortuus pro nobis: in quibus, quid tandem quisquam vel figuratè vel inusitatè dictum inueniat?
4. Immo nulla hic homonymia. Nam *In Se se* constat nihil aliud hic significare posse quàm sui ipsius respectu, cui opponitur κατ' ἄλλο non κατ' ἄλλον: neque accipi potest pro *Per Se*, quæ formula, interdum idem declarat atque *Seorsum* vel *distinctè*: interdum pro

Ex

Ex *Sese*, id est, sua nativa & intrinseca, non autem aliunde aduentitia virtute: qua phrasi nostrum non est, sed vbiq; uariarum sepius abuti. Deinde quorsum istud de natura respondet D. Andreas. In istis enim enunciatis per *ὄντως*, neque Dei, neque hominis uocabulū de natura, sed de persona dicitur, *ὅλος* & quatenus una est, considerata. Quod si ignorat, vel scire se dissimulat D. Andreas, an propterea sumus hæretic?

Rursum hoc quā non aptè: Nec enim hic agitur de denominatione prædicati, sed Subiecti: quod quum pro tota Persona supponat (ut in scholis loquuntur) absit ut hæc denominationem aham quā realem & reipsa convenientissimam esse dicam. quum à reali & uerissima naturarum personali unitione nascatur.

Immo omnis & D. Andree & ipsius sociorū inde error promanar, quod inter Abstractas & Concretas uoces non distinguant, cuiusmodi sunt in hoc argumento Deitas & Deus, Humanitas & Homo, in unico Christi supposito: & idcirco quæcunque huic Homini tribuuntur, tribui etiam uolunt Humanitati, Eutychemo profusus errore, contra hypostaticæ unitionis definitionem. Sciendū est igitur, Abstracta Humanitatis uoce naturam humanam significari, qualis est in se, suis essentialibus proprietatibus à cæteris naturis distincta, & sibi ut subiecto insitis qualitatibus prædita. Est enim quiddam *νοητόν*, mente & cogitatione abstractum, interdum quidem ab omnibus eiusdem speciei indiuiduis, quod Logici uocant Speciem, absque ulla indiuiduationis siue ullius indiuidui ratione, ideòque unum & idem, ut Humanitas uniuersaliter considerata: interdum uero non ab omnibus complexum indiuiduis, sed ab aliquo duntaxat abstracta, nullam quidem indiuiduationis siue subsistentiæ, sed tamen aliquam eius indiuidui cui inexistit reipsa, & à quo per cogitationem abstrahitur, rationem habens, ut Humanitas Christi, Humanitas Petri, siue, ut loquuntur in scholis, hæc uel illa Humanitas: quo sensu tot sunt Humanitates quot sunt homines. Concretis autem uocibus, semper significatur, siue ut expressius etiam loquuntur Scholastici, connotatur, ultra naturam quippiam eam ipsam naturam habens, siue generaliter consideratur, ut quum Hominem dicimus, id est humanitate præditum animal, (quo sensu Homo iridem est speciei nō indiuidui nomen) siue ut in indiuiduo quopiam subsistens spectetur, ut, Hic, uel ille Homo, Christus Homo, Petrus Homo, &c. Et hæc quidem in rebus creatis ualent, cuiusmodi est Humanitas Christi, creatis inquam substantialibus non denominatiuis. Nam de Accidentalibus, ut Al-

bum: vel substantialibus denominatiuis, vt Animatum, hic non
 agimus. In diuinis verò personis, etsi propter summam Entitatem
 & simplicitatem, vnum & idem est Essentia & Esse, id est Deitas &
 Deus (quarum vocum neutra posita est tantùm in mente, sicuti de
 Humanitate & Homine diximus, sed reuera & propriè *E S T*) hoc
 tamen non obstat quominus hæc duo cogitatione distinguantur,
 etiam quum Dei appellatio Essentialiter accipitur: nempe Deitas
 quidem vt id quod habetur, Deus verò vt id quod Deitatem habet:
 quamuis hic re ipsa vnum & idem sit, quod habetur, & qui illud
 habet, sola relatione circa compositionem, habente quãdam prin-
 cipij indiuiduationis in personis diuinis rationem, vt rectè & acu-
 tè scribit Thomas. Huius autem distinctionis certissimum est ar-
 gumentum, quòd blasphemum fuerit dicere, Deitatem genuisse
 Deitatem, quia sic multiplicaretur Deitas: Deum autem ex Deo
 genitum Christiani omnes profitentur, ea videlicet generatione
 quæ sic Personas distinguit vt τὸ ἑμὸς οὐκ ἴσται non diuidatur. Deinde &
 hoc notandum, Deitatem semper vt vnicam & quidem Essentiali-
 ter sumi aduersus Tritheitas, quanuis additis notionibus propriis,
 distinctè in singulis personis spectetur, aduersus Sabellium: Dei
 verò appellationem tribus modis accipi: nempe Essentialiter, vt
 quum nos dicimus in vnum Deum credere: Personaliter, & pro
 Patre, & pro Filio, & pro Spiritu Sancto, cuius locutionis exempla
 passim occurrunt: tertio denique modo pro Christi Dei & Homi-
 nis Persona, siue pro toto Christo, ab altera tantùm natura diuina
 denominato per ἀντίθεσιν siue ἰδιουδιαν communicationem, voca-
 mus, vt quum Deo gloriæ tribuitur sanguis quo nos redemit. Hæc
 est igitur Abstractarum & Concretarum vocum distinctio: quam,
 etsi in disputatione pag. 224. visus est adumbrare D. Andreas, tamẽ
 reuera scire se dissimulat, tribus paginis proximè sequentibus,
 quum *HOMINEM* si absquò certa denominatione ponatur, (id
 est nisi ad certum indiuiduum restringatur) ait non esse Concretam
 sed Abstractam vocẽ, vt est Humanitatis nomen: quoniam, inquit, sunt
 in eodem predicabili, nempe speciei: tum demum autem esse Concretum
 nomen, quum de aliquo dicimus, hic Homo. qua de re rursus apertius
 infra ad thesin meam differemus. Enimverò si verum illud est, id
 quoque necessariò efficeretur, tam Concretam esse hanc appella-
 tionem, Hęc Humanitas, quàm est, Hic Homo. Dicat igitur D. An-
 dreas, tam veram esse hanc enütiationem, hæc Humanitas est Dei-
 tas, quàm hæc vera est, hic Homo est Deus: ac proinde quum illa
 quidem falsissima sit, hæc autẽ verissima, rogo illum per Iesu Chri-
 sti

ſi nomen, vt Abſtracta cum Concretis à ſe confundi, & quantum
 inde naſcatur error tandem intelligens, ſeipſum reſtat, & pacem
 Eccleſiis reddat. Nam, vt vno verbo totam hanc controuerſiam
 abſoluam, quum ipſemet fateatur ab vnione naturarum pendere
 illam quam imaginatur Omnipotentiam, Omnipreſentiam, &
 cætera omnia, quæ reipſa vult huic Humanitati tribui: quâ ratio-
 ne falſa eſt hæc enuntiatio, Humanitas Chriſti euasit Deitas per
 Hypoſtaticâ vnionem eadẽ, tam falſa, tam impia, & tam blaſphema,
 eſt neceſſariò, omnis illa *ιδιομετρων* Deitatis illi Humanitati aſſum-
 ptæ attributa communicatio. Nec quicquam minus verè & aptè
 dici poteſt illo Kemnitij perſugio, quòd videlicet iſta illi Humani-
 tati non ſubiectiuè attribuantur. Videbat enim Kemnitius alioqui
 fore vt cogeretur duas Subſtantiales Omnipotentias ſtatuerè, vel
 vnã Subſtantialem, alteram Accidentalem, vel Subſtantiam di-
 cere Subſtantiam in eſſe. Sed illo perſugio quid efficit? Nihil certè
 niſi vt falſo fundamento falſum ædificium ſuperſtruat, quum ex ve-
 ra abſtractarum vocum definitione liqueat, nihil verè dici de Hu-
 manitate poſſe, niſi quod vel ipſa eſt Eſſentialiter (vt ſi Humanita-
 tem Chriſti dicas eſſe Subſtantiam, corpoream, animatam, ratione
 præditam) vel quod accidentaliter & ſubiectiuè ipſi inſit (cuius-
 modi ſunt, tum quæ noſtri cauſa tempore ſuę infirmitatis pertulit,
 tum ineffabilia illa dona, quibus Humanitas Chriſti nunc eſt, præ-
 fertim poſt depoſitam omnem illam carnis aſſumptę infirmitatem
 ſupra res omnes creatas exornata.) Cur autem in Concretis vocibus
 hæc falſitas nõ inueniatur, non hæc ſimpliciter cauſa eſt quòd
 hic Homo ſit vox Concreta, hæc Humanitas autem ſit Abſtracta:
 (Nam *Huic Homini in ſeſe* ſiue ſubiectiuè, non magis tribui diuinæ
 naturæ proprietates poſſunt, quàm *Huic Humanitati*) ſed pro-
 pterea quòd neque *Hic Homo* in Chriſto eſt *ὁπίσθαι*, neque *Hæc*
Humanitas eſt *ὀπίσθαι* ſecundum ſe, ſiue ſuiipſius reſpectu, ſed
 in perſona Filij Dei, *Hic Homo* hæc Humanitatis natura præditus
 ſubſiſtat, ſaluus, & aſſumentis perſonæ Filij, & aſſumptæ illius Hu-
 manitatis proprietatibus. Hinc enim ſit vt quamuis hæc Humanita-
 tas non euasit Deitas, propter ſaluas in vnitione proprietates,
 tamen propter vnitatem Perſonæ *Hic Homo*, non quidem quâ
Homo, ſiue ſuæ naturæ reſpectu, ſed propter ſuam in Filio Dei ſub-
 ſiſtentiam, ſit verus ille Dei Filius, Hinc enim illud quoque ſit, vt
 & Dei, nempe *τὸ λόγος*, & Hominiſ illius vocibus in Concreto to-
 ra Chriſti Perſona ſæpe denominetur, quod eſt *ἀντιδόσεις*, illius
 fundamentum. Qualis enim eſt Vnitio, vt cauſa, talis ſunt phraſes

ex illa vnitione promanantes. Quæ omnia fufius idcirco hoc loco explicare volui, quod in illis rectè cognitis tota huius controuerfiæ explicatio, id est totius Nestorianifmi & Eutyichianifmi fubuerfio vertatur.

7. Ergo fi D. Andrea creditur, non ipfe, fed ego Nestorianus fuero, quod etiam ipfius inter difputandum conuitium patienter tuli. Res autem ita fe habet. Nestorius, homo vafer fimul & naturali facundia præditus, neque cum Samofateno Subfiftentiâ Filij Dei, neque cum Sabellio & Photino diftinctionem personarum fultulit, neque veritatem integræ humanæ naturæ negauit, immò ne naturas quidem duas in Chrifto concurrentes inficiatus est, & *ἑνωσις* quoque *ἁποστικῶν* vocabatur, fed malè declaratam vt testatur Damascenus lib. 3. cap. 3. idèoque & antequam damnaretur, & post damnationem in Ephefina Orthodoxa Synodo, in qua aduerfarium acerrimum habuit Cyrillum Alexandrinum, vilus est nonnullis cum Orthodoxa fide contentire: fed partim ex plurimis fuis fcriptis, partim ex fua ipfius confessione, quum Mariam Deiparam & Deum à Iudæis crucifixum fuiffe negaret, compertus est, vt duas naturas, fic etiam duas personas conftituere: quarum vna, nempe *ὁ λόγος*, alteri quidem in feparabiliter adfit, fed, vt alter cum altero, fecundum dignitatem fiue auctoritatem & potestatem, ita vt aliæ quidem voces foli Homini propriè conuenientes, aliæ verò veluti foli verbo, quod est ex Deo Patre, congruentes, tribuantur: & Homo affumptus vnà cum Deo verbo coadoretur & conglorificetur & collaudetur, atque adeo dicatur quidem Deus, fed vt coniunctus alter cum altero. Hanc, inquam, fuiffe Nestorij hærefin, liquet tum ex Synodorū Ephefinæ 2. & Chalcedonenfis actis, tum ex Cyrillo, tum ex Socratis hiftoria, tum ex Theodoro de diuinis nominibus, tum ex Vigilio, Nicephoro, Caffiano, Theodoro Rhetenfi, ex omnibus denique Græcis & Latinis probatis fcriptoribus Quid autem D. Andreas? *Nestorius*, inquit, *vniam fingularem personam confessus est*. Vtri verò testimonio fidem habebimus? Quod enim ex epiftola 2. Nestorij ad Cyrillum citat, ostendit quidem Nestorium duas naturas credidiffe, Vnionem autem hypoftaticam nunquam, ne verbo quidem confefsum, fed conjunctionem tantum. Nūc autem errorē (quod hic negat D. Andreas) inde quoque fuiffe profectum quod concretas voces, *Dei Verbi & Hominis*, ab abstractis *Diuinitatis & Humanitatis* vocabulis nō discerneret. Age, ne longiùs abeamus, ex ipsis eiusdem D. Andreae fibi ipsi contradicentis expreffis verbis probemus, qui pag. huius Collo-
- quij

quij 236. Nestorium, inquit, sub v. cabulo, Deus, Diuinitatē τὸ λόγῳ intellexit, quā à persona λόγῳ separari nō potest. Quapropter et si a verē & ingenuē confessus est, quod Iesus Christus sit verus Deus: non tamen Deū passum, aut crucifixum esse, dicere voluit. Hæc enim Humanitatis propria dixit esse: ideòque ad solam humanitatem eius referenda. Ex his autem verbis primū velim Christianum lectorem obseruare, quā scilicet his de rebus D. Andreas loquatur, & annon verē possit huc referri quod narrat Socrates de ipso Nestorio, & eius presbytero Anastasio lib. Eccles. hiltoricæ 7. cap. 34. & repetitur à Nicephoro lib. 14 cap. 32. & 33. illum videlicet veterum scripta neglexisse, nec etiam quid ipse diceret & sentiret satis cognouisse. Quid enim istud est, quod ait D. Andreas, Diuinitatem, τὸ λόγῳ à λόγῳ Persona non potuisse separari? At cur non potius, Quæ est ipsemet λόγος? Deinde, cur non potius à Christi quàm à τὸ λόγῳ Persona? Quis enim vnquam suspicatus est Nestorium existimasse τὸ λόγῳ personam esse aliquid compositum? quod fortasse ne Arrius quidem dixisset, quamuis creatum illum esse doceret. Immo hoc quaeritur, an τὸν λόγον Nestorius putauerit esse verē factum carnem, an potius totidem constituerit personas quot sunt in Christo nature. Nec satis ad illum excusandum valet quod ait D. Andreas, illum videlicet nō separasse τὸν λόγον à Christi carne. Nam hoc ipsum est quod Orthodoxos nonnullos fefellit, donec illis aperiret oculos Cyrillus, ostendens dissolui quoque & diuidi Christi personam ab eo, qui τὸν λόγον inseparabiliter cum assumpta carne coniunctum fateretur, nisi pro Coniunctum, diceret, Vnitum, & quidem ad vnicum ὀπίσθεν per carnis subsistentiā in illa Verbi secunda Trinitatis persona constituendum, vt iam Christus non sit θεόμορφος, (vt dicebat Nestorius,) sed verē θεῶν ὁμοιωτός, vt citra διαίρεσιν, sic etiam citra σύγχυσιν. Valde igitur hallucinatur D. Andreas sic colligens, Nestorius non separauit naturas, ergo vnitatem Personæ agnouit. In summa verò ex illis D. Andreae verbis liquet Nestoriū Dei nomine intellexisse Diuinitatē, id est, Concretum & Abstractum maximo errore confudisse: ac proinde tam, falsas ac blasphemias istas enuntiationes credidisse, Deum, id est τὸν λόγον, esse illum Hominem, & illum Hominem esse Deum, (κατ' ὀπίσθεν, videlicet,) quā istas, Diuinitatem, τὸ λόγῳ esse illam Humanitatem, & Humanitatem illam esse Deitatem τὸ λόγῳ, quum abstracta & concreta proisdem, teste D. quoque Andrea, duceret, quum tamen tam veræ sint illæ & Orthodoxæ propter vnitatem personæ, quā istæ falsæ sunt & blasphemæ propter naturarum confusionem. Itaque ex eo

dem errore nempe ex ignorantione discriminis Cōcretarum & Abstractarum vocum, quasi ex eodem portu soluentes Nestorius & Eutyches, in duos aduersos scopulos impegerūt. Nestorius quidem in totidem personarum, quorū sunt naturæ, quamuis inseparabiliter coniunctæ, aberrationem: Eutyches verò contrā, in naturarum, vt & personæ vnitatem. Qualem verò Nestorius coniunctionem naturarum & essentialium alterutrius proprietatū imaginatus est: talem etiam communicationem *ιδιομέτω* accidentalium vtrinque animo concepit. Itaque tam blasphemum esse existimauit dicere, *Deum esse bimestrem aut trimestrem, conceptum in Maria Virgine, natum, passum, mortuum, sepultum, à mortuis excitatum,* quam si quis hæc eadē Deitati tribueret. Neque dubium esse potest quin pariter & eiusdem esse blasphemiam existimaret, docere, *Hominem illum esse æternum, creatum, Omnipotentem, Omnipræsentem,* quam si hæc eadem de Humanitate dicerentur, vt qui neque Deum à Diuinitate, neque Hominem ab Humanitate discerneret, quum tamen illa tam verè & de Deo & Homine illo dici fatendum sit (nisi Christi personam dissoluere velimus) quam horrèdum fuerit, confusis, vt naturis, sic etiam earum proprietatibus, Humanitati propria illa Deitatis accommodare, id est Humanitatem in Deitatem transformare. Nam qualis est ipsarum naturarum, talis est omnino, & quidem vtrinque, proprietatum vnitio, nempe personalis. His autem sic propositis, & tum ex Dei verbo, non aliter illis phrasibus vtente, tum ex veterum patrum auctoritate probatis, superest vt videamus, quo iure D. quidem Andreas nos vt Nestorianos reprehendat, nos autem illum cōtra, tum vt Nestorianum in personæ dissolutione, tum vt Eutychianum in proprietatum essentialium Diuinitatis confusione arguamus. *Qui separat, inquit, naturæ diuinæ proprietates à Christi Humanitate, Deitatē quoque ab eadē separat, At illas Beza separat, quū neget carnē Christi esse hypostaticā vniūnis virtute factam Omnipræsentem, Omnipotentem, Omnisciam, quamuis non subiectiuè siuè in sese, sed in Verbo, neque ex sese, id est suapte natura, vel virtute, sed Verbi cui personaliter & inseparabiliter vnita est. Ergo Nestorianus est Beza, imò etiam Nestoriano deterior. Nestorius enim Communicationem duntaxat proprietatum Humanitatis impugnauit: Beza verò communicationem quoque proprietatum Diuinitatis negat. Quid audio? Ergo D. Andreas quoque semiNestorianus est, vt qui eum Nestorio communicationem proprietatum Humanitatis negat: Nestorio quidem in eo imperitior, Nec enim ignorauit Nestorius, quamuis Deitas ab Humanitate nihil acceperit, imò illum*

lum in forma seruili assumendo sese quodammodo exinaniuerit, ut loquitur Apostolus: tamen reciprocam esse & prorsus vnā & eandem Deitatis cum Humanitate, & Humanitatis cum Deitate coniunctionem, necessaria & ineuitabili conclusione efficitur, vnā quoque & eandem esse essentialium vtrinque proprietatum naturarum coniunctionem, quamuis ipse in altera tantum parte in qua blasphemarat, reprehenderetur. Quis enim ignorat de similibus similiter iudicandum: illas autem coniunctiones Deitatis cum humanitate, & Humanitatis cum Deitate, prorsus esse reciprocas, imò vtranque eadem definitione prorsus vnā & eandem esse quis non videt? Sed ad rem. Distinguo propositionem illius collectionis. Nam si verbo *Separandi* intelligit D. Andreas dissolutionem vnitionis, qua fit, ut naturæ, quamuis dicantur, ut respondebat Nestorius, inseparabiliter coniunctæ, constituent tamen suam vnaquæque *ὁρισμένην*, tum illam propositionem esse verissimam, totumque adeo syllogismum concedo: sed Beza nego competere, ideòque hoc sensu falsissimam esse assumptionem. Sin verò *Separat*, accipit pro *distinguit*, tum proprietatibus essentialibus, tum etiam *ἐπερρέτης* & *ἐπερρήμασι*, (quomodo nonnūquam veteres, quamuis dura phrasi, aduersus Sabellium vsi sunt *διασπρέως* voce) tum sanè assumptionē agnoscit Beza: conclusionem autem negat: eritque hic syllogismus ex quatuor terminis compositus. Non est igitur Beza Nestorianus, sed orthodoxus, tum duarum naturarum, tum essentialium proprietatum, quibus vna ab altera distinguitur, vnā & eandem vnitionem, hypostaticam videlicet, absque vlla separatione vel confusione profitens. Sed de Brentianorum, quorum primus est D. Andreas, Nestorianismo simul & Eutychianismo videamus. Sic Brentius pag. Recogn. 4. his verbis (inquit) *Verbū caro factū est, Nihil aliud significatur quàm quòd Filius Dei Filiū Hominis* (nota Christiane lector, duos filios) sic impleat, ut cum eo omnem sapientiā, potentiā, scientiam, communicet. At subsistentiam præterit. Quorsum verò ista vox Impletionis ad illas proprietates restricta? Item pag. eadem. *Isto Evangelistæ dicto, Verbum caro factum est (quod de Christo dicitur, non de Petro) discrimen Christi & Petri eo statuendum est, quòd Filius Dei, et sua essentia implet Petrū, sicut & Homine Christum,* (nō igitur vnitione personali, sicut *καὶ ὁ ὁσώσων*: sed sola *ἐπερρέτην παρασδοει*, qui merus & manifestissimus est Nestorianismus) non tamē communicat Petro omnes suas proprietates, sed tantum nonnullas. Erit igitur Christus quidē diuinissimus, at non Deus, Petrus autē diuinus tantum

aliquatenus. Imò omnes suas proprietates ne in Christum quidem *ἐνοσος* effuderit. Cogitur enim Brentius excipere, aternitatem & *ἀύτο εὐρίαν*, quæ tamen propriissimè Deitati conueniunt: & D. Andreas, (suo magistro hac in re sapientior, qui carnem Christi contendit verè & re ipsa simul & eòdem momento fuisse in vtero virginis in Bethlehem, in præsepi, in sepulchro & in cælis, atque adèd pag. 143. eiusdem libri, puerilem cogitationem de rebus cælestibus appeller, quod dicit Theodoretus & alij, id est, quòd perpetuo consensu defendit orthodoxa Ecclesia, corpus Humanum Christi habere in altero seculo eandem circumscriptionem, quam habuit in hoc seculo. vti iam mirum non sit carnem Christi etiam esse In Sub & Cum pane) summam simplicitatem, siue in circumscriptionem & finitionem omnem illi adimit, respectu presentia in cælis. Itè, pag. 63. (audi, Christiane lector, ipsius Nestorij voces, anathematismo tertio Cyrilli expressè iugulatas) *Humanitatem* (inquit) *Christi Diuinitati, non εὐρίαν sed ἐξουσίαν, non essentia sed potentia, nõ natura sed gloria, nõ substantia, sed Maiestate exæquamur*. Sola igitur *εὐρίαν* ab Essentialibus se iuncta suis proprietatibus, Deitati propria relinquatur, nec erit ille homo verè Iehoua, & Deus ille benedictus: & illæ aliæ proprietates erunt duplices, nisi fortasse D. Brentius exæquationem sine multiplicatione imaginatur? Quòd si duplices sunt, duæ simul euadent coniunctæ naturæ Omnipotentes, Omnipresentes, nempe Deitas quidem Essentialiter, (vt opinor D. Brentium credidisse.) At num etiam Humanitas Christi Essentialiter? Sic igitur in Christi Humanitate multiplices fuerint Essentialia: & non destiterit Dominus nouas essentialia immò nouos Deos creare die septimo. Sin verò accidentaliter: ergo Christi Diuinitas fuerit tantum accidentalis. Et quid non? Sed ~~et~~ audiamus iam ipsum D. Andream, multo etiam apertius & personam diuidentem, & proprietates essentialia confundentem, seipsum denique expressis verbis oppugnantem. Is igitur in Disputatione de Maiestate hominis Christi, thesi 20. *Non est imaginanda*, inquit, *aut consingenda alia Dei in Christo* (ambigua & periculosa in scriptis Nestorij phrasis) *presentia, quàm in reliquis omnibus creaturis, quæ vt in creaturis εὐρρητὰ discernitur, quòd alia in aliis agat & operetur, ita in Christum tota effunditur*. Quis igitur ita stolidus est, vt non videat non aliam Verbi cum illa assupta humanitate coniunctionem, à D. Andrea constitui, quàm illam vniuersalem *εὐρρητὴν* sola imparitate differentem, & verè Nestorianam, illo videlicet vulgato versiculo expressam, *Enter, presentèr Deus est, & ubique potenter?*

Qua de re, vt melius etiam constet, ecce eiusdem D. Andreae verba in Apolog. ad Thef. Ingolstadianas pag. 19. *Res omnes à Deo Subsistentialiter sustentantur.* Quid obstat ergo, quominus res omnes tam sint totidem Dij, quàm Homo ille, si idcirco Deus est quòd in verbo subsistat, non in sese, vt omnis Ecclesia Christiana confitetur? Et pag. 38. *Et Christus Homo hoc habet commune cum omnibus sanctis quòd cum eo Deus Personaliter fuit vnitus.* Quòd autem istud monstrum est, Nestorium simul exruere & destruere? Nec enim aliter Nestorius, quamuis impari efficacia & inseparabiliter, Deum Verbum cum illo Homine re ipsa coniunxit: Assistentia videlicet, quamuis eminentissima cum auctoritate & potestate: Vnitum autem esse Personaliter, ne cum carne quidè Christi, fuit vnquam confessus. Quorsum verò hypostaticam vnionem vni Christo vindicamus? & quorsum inuitatas illas prædicationes iactauerit D. Andreas, si personalem Vnionem habet Christus cum sanctis, imò (proh scelus) cum rebus omnibus, communem? Idem enim est Subsistentialiter & Personaliter vniri. Et quomodo fuerit ineffabilis ille præsentia, & oralis manducationis modus, si ab ea Vnionem dependet quæ Christo sit cum sanctis, atque adeo cum rebus omnibus communis? Et quâsnam tandem personas in rebus omnibus imaginabimur? Idem Thef. 26. Magistri sui verba repetens, *Humanitatem, inquit, Christi, Diuinitati eius non æcia sed è çcia, non essentia sed potentia, non natura sed gloria, non substantia sed Maiestate exequamur.* At Orthodoxa Ecclesia extremæ impietatis esse arbitrat, rem vllam creatam vel quàm longissimo & inenarrabili interuallo Diuinitati exæquare: ideòque Christum seipso minorem secundum carnem, seipso maiorem secundum verbi Deitatem contra Eutychem profiteretur: neque naturas, neque Essentiales earum proprietates confundens: & tamen, propter Vnionem hypostaticam, & Vnitatem personæ, hunc Hominem esse verum illum & vnicum Dei Patris Filium, aduersus Nestorium profitens. Quid igitur inter Nestorium & Eutychem & D. Brentij sectatores interest? Certè ne hilum quidem, peræquè enim Brentiani expressis & disertis verbis, quot naturas tot Personas re ipsa constituunt, asserentes. *Inter habitationem Dei in sanctis & in Christo* (sic Brentij verba D. Andreae repetente, pag. illius Apolog. 37.) *Hoc VNVM esse discrimen quòd Sanctis distribuat sua dona dimensa, Christo autem immensa.* Sed & iidem cum Eutychem, Essentiales proprietates Diuinitatis confundunt, vel potiùs proprietates Esse & Haberi ventant, quum proprium esse desinat quòd communicatur: sic scri-

bente D. Andrea Theſ. ſuæ illius diſputat. 22. *Quod Diuina per Eſſentiam eſt, id humana per Accidens communicatur.* Omnibus autem illis hic communis error eſt, quòd Abstractas voces cum Còcretis intolerabili errore confundunt. Sed Neſtorius in eo fanè fuit prudentior, quòd niſi Vnitione hypſtatica in *παρῶσατινὸν* coniunctionem mutata, deſtitui omni fundamento ſuam blaſphemiam vidit: ideòque, vt hanc ſtabiliret, illam negauit. Sed & Eutycheſ itidem, quum non niſi conflatis in vnã duabus naturis, aut vnã ab altera abſorpta, ſtare ſuam illam confuſionem animaduerteret, vtrumque errorem affirmauit. At Brentiani certè ſic vniunt quod Neſtorius diſſoluit, vt in hoc colloquio damnat D. Andreas nudam combinationem, quam tamen in ſuis illis Theſibus ponit: & ſic diſtinguunt quod Eutycheſ confundit, excogitata diſtinctiuncula, *non ſubiectiue*, vt neque quid illi ſenſerint intellexiſſe videantur, nec ipſi etiam ſatis quid dicant & ſcribant noſſe. Ignorationem verò Neſtoriani dogmatis à me non immeritò D. Andrea & eius ſectatoribus tribui, age, ex ipſiusmet verbis inter ſe penitus repugnantibus probemus. (*Neſtorius*, inquit, pag. huius Colloquij. 234.) *purum*, (id eſt *ἄκον*, nudum) *Hominem ex Maria, natum, paſſum eſſe, & crucifixum ſtatuit, quod ex diametro cum articulis fidei pugnat. Nam de Filio Dei expreſſe, omnes articuli fidei Apoſtolica, in Perſona Chriſti loquuntur.* Et hæc quidem verè D. Andreas, cui hanc palinodiam gratulor, ſi ſyncera eſt: quum hæc, iis que ſuprà citauimus ex ipſius diſputatione & Apologia de vno Petri & Chriſti diſcrimine, & personali Dei cum omnibus ſanctis vnione, vt veritas mendacio, aduerſentur. Sed hæc an verè Neſtorio tribuerit: age, ex ipſomet diſcamus, qui pag. 238. *Non tam imperitus*, inquit, *fuit Neſtorius, quin intelligeret Deum verbum non ſine Diuinitate ex Virgine natum.* Et pag. 236. *Neſtorius non negauit Chriſtum, qui ex Maria natus, paſſus, & crucifixus eſt, verum Deum adeoque vni genitum Dei Filium eſſe.* Hoc cine verò eſt, nudum hominem ex Maria natum eſſe? Res autem ita ſe habet. Non dixit Neſtorius Chriſtum fuiſſe nudum hominem eo quidem ſenſu quo Samofatenus auus ipſius, à qua etiam calumnia illum liberat Socrates: neque negauit Deum verbum fuiſſe cum illa carne coniunctum: ſed vnitum fuiſſe illi carni ſemper negauit, id eſt, Hominem illum, in Filij Dei perſona ſubſtituiſſe: ideòque nõ ſimpliciter *ἄλλο ἐν ἄλλο* in illo vno & eodem *ὑφ' ἑαυτοῦ* (quod Orthodoxum eſt) ſed *ἄλλον ἐν ἄλλοις* illa ſua coniunctione conſtituit. Itaque, ſicut ipſarum naturarum, ſic etiam *ἰδιωματικὴν* vnitionem & in Concretis & in Abstractis vocibus negauit, illud quidem

quidem impiè, istud autem verè.

De Nestoriano & Eutychiano errore plenissimè in superiore refutatione diximus. Quod autem Cyrillus Deitate Christi passam dixerit, tū ego credè quum locū protulerit D. Andreas. Illud enim, *Verbum, Passum esse Impassibiliter*, quod citat pag. huius Colloquij 238. in concreto dicitur non in abstracto. Durius est autem quod citat eādem pag. ex Vigilio, *Diuinitatem clavis confixam fuisse*: sed quod addit Vigilius, *clavis penetrari non potuisse*, & abstractæ vocis illius loco, mox substituit. *Deum Verbum*, satis ostendit nihil minus eum voluisse quàm Dei & Diuinitatis voces in hac tractatione cōfundere. Nec tamen nego veteres, præsertim ante motas Nestorianas & Eutychianas controuersias, hoc discrimen non semper accuratè obseruasse, quid tamen sentitent diligenter ostendisse.

Immo, quum et si personaliter vnitæ, tamen distinctæ suis proprietatibus naturæ maneat: abstractis autem vocibus, non declaretur persona: sed (vt rectè docet D. Kemnitius priore scripto de duabus in Christo naturis. pag. 85.) naturæ ipsæ & earum idioma ta vt per se, siue extra vnionem, siue in ipsa vnione considerantur: communicationem vllam quæ sit quoddam vnitionis effectum, & aliud quàm vel ipsa vnitio, vel habitualis quam vocant gratia, ponere, merus est & intolerabilis Eutychianismus.

Thesis VI. Vviremb.

Quum docetur: Filium Dei communicare suas proprietates naturæ humane assumptæ: verbigratia, omnipotentiam, omnipresenciam: id non sic intelligendum est, quasi Filius Dei in assumptam naturam humanam, ita suas proprietates effuderit (sicuti aliquid ex vno vase in aliud effunditur) vt humana natura, per se, & ex se (etiam in abstracto, seu extra vnionem personalem considerata) habeat peculiarem omnipotentiam, quæ sit iam ipsius non modo propria, verum etiam ipsius proprietas. Sic enim in Christo consistuerentur due Diuinitates: & per consequens in Deo non esset trinitas, sed quaternitas. Itaque sic sentiendum est: si vnio personalis solui, & Christi tamen humana natura constare posset: tum humane nature, neque omnipotentia, neque omnipresencia relictè tribui posset.

Thesis VII.

Neque statuendum est, humanam in Christo naturam factam esse essentiam infinitam & incircumscripam: aut in omnia cæli & terræ loca extensam: aut eam tali modo vbiq; esse, quo Diuinitas vbiq; est: aut

eam cum diuina natura exaequatam esse. Nihil enim horum, ex vera & reali proprietatum communicatione, consequitur.

Antithesis VI. & VII. Th. Bezae.

ꝛ Hæc hæresis, Nestoriana est lōgè deterior. Nestorius enim cōmunionem duntaxat proprietatum Humanitatis impugnavit. Hi verò etiam communicationem proprietatum

 Nos verò vt proximè præcedenti responso diximus, docemus ex hypostaticæ vnionis definitione, neque Deitatem, neque Deitatis proprietates de Humanitate vlllo modo, ne in vnione quidem, verè dici posse. Diuinitatis negant.

Ad Marginalem Annotationem.

Duplex hic occurrit somnium. Vnum, quòd imaginatur D. Andreas quod falsissimum est, Nestorium videlicet Personalem Verbi & assumptæ carnis Vnionem agnouisse: Hoc autem si verum est, certè in Vnionis personalis confessione, inter Nestorianos & Orthodoxos summus erit consensus. Deleatur ergo vtraque illa celebratissima, & non tantùm perpetuo omnium Christianarum veterum Ecclesiarum consensu, verùm etiam Augustinæ Confessionis expresso testimonio comprobata Synodus vniuersalis Ephesina secunda, & Chalcedonenfis: deleantur tot crudelitissima, Græcorum & Latinorum patrum, aduersus hæresin Nestorij scripta: reuocentur ab inferis tot piorum hominum laboribus damnatæ, & vix tandem abolitæ controuersiæ, quæ vniuersum Christianum orbem penè pèsunderunt. Immò maneat potius salua veritas, & respiciant turbatores Ecclesiarum, qui Nestorio ab inferis reuocato, & nullo nisi in donorum in carnem effusorum inæqualitate posito inhabitationis atque adeo personalis vnitionis Dei in Christo & in Petro, sanctisque omnibus, discrimine, quo Spiritu ducantur satis superque ostendunt. Alterum autem somnium in eo positum est, quòd existimat D. Andreas, communicationem duntaxat proprietatum Humanitatis à Nestorio fuisse impugnatam: nos verò, quod proprietatum etiam Diuinitatis communicationem negemus, Nestorianis esse hac in re deteriores. At rursus, si hoc verum est, quântulo spatio D. Andreas à Nestorio distabit? Primùm enim quòd ad vnitionem attinet, apertè se Nestorio assentiri profiteretur. In denegatione verò proprietatum

tum Humanitatis Deitati verbi eomunicatarū, vix latum digi-
 tum à Nestorio dissidet, profitens, & quidem rectè, nullam diuine
natura perfectionem vel imperfectionem posse accidere, pag. huius
 Colloquii, 239. ac proinde non posse Diuinitatē illam in se recipere pas-
 siones, (ideòq; nec conceptionē, nec natiuitatem, nec mortem, nec
 sepulturam, nec resurrectionem) sed passam dici respectu carnis sue,
 quam nimirum passa sit pati, quum impedire illius passiones posset, Nam
 hoc quoque sensu nūquam negasset Nestorius, Diuinitatem non
 in se passam, vt pote quam carni non vniret, sed tantūm vt in-
 separabilem comitem adiungeret: sed quodammodo compassam
 esse, sicut particula illa *Con*, abuti consueuerat. Ergo hic quo-
 que D. Andreas et si Nestorianus non est, tamen re non abest ab il-
 lo certè centum parasangis. Superest communicatio proprietatum
 Diuinitatis in carnem effularum, quam si verè scribit D. Andreas
 à Nestorio non imaginari, certè ne tantillum quidem discriminis
 inter ipsum & Nestorium inuenietur: immò summa in eo quoque
 consensus, quòd pariter vterque concreti & abstracti discrimen
 tollit. Res autem ita se habet. Quum, (teste D. Andrea pag. 239.) v-
 nio naturarum in persona Filij Dei, sit vna & eadem causa Com-
 municationis proprietatum: vnionem autem euicerimus denegas-
 se Nestorium: efficitur non minus Deitatis quàm Humanitatis
 proprietatum communicationem, quicquid dicat D. Andreas, ab
 ipso fuisse sublatam. Etenim cui dubium esse potest, quin Nesto-
 rium non minùs offensura fuerit hæc enuntiatio, *Hominem illum*
esse ab aeterno, increatum, infinitum, Omnipresentem, Omnipotentem:
 (Sunt enim hæc diuinitatis proprietates inseparabiles, & quarum
 vna absque altera cōmunicari nulla ratione possit) quàm ista, *Ma-*
riam esse Deorōnem, Deum fuisse in vtero virginis conceptum, ex eadem
natum, passum, crucifixum, Et quum, teste D. Andrea pag. 236. Dei no-
 mine, Diuinitatem τὸ θεῶν, ac proinde vicissim illius Hominis no-
 mine illam Humanitatem intellexerit Nestorius, nec aliter Diui-
 nitatem Humanitati, quàm Humanitatem diuinitati annexeret:
 non minùs certè exhorruisset ad illas quas modo dixi enuntiatio-
 nes abstractas, Diuinitatis & Humanitatis vocibus conceptas. Nos
 verò, quòs D. Andreas ipse Nestorianissimus, Nestorianos appel-
 lat, cum Orthodoxa Ecclesia, Nestorij, personam Christi diuiden-
 tis, blasphemiam abominamur: communicationem id est confu-
 sionē ἰδιωμάτων Eutychianam in abstractis vocibus, qualis est illa
 quam tuetur D. Andreas, detestamur, ex vera personalis vnionis
 definitione. Communicationem autem veram ἰδιωμάτων in con-

cretis vocibus, τὰ Dei, id est τὸ λόγος, quam Hominis, aduersus Nestorium, tum ex ipsa vnione hypostatica, tum ex personæ vnitate propugnauimus. Iudicet nunc Ecclesia, an quicquam nunc habeamus cum Nestorio commune, ne dum vt illo deteriores simus.

Theſis VIII. Vvirtemberg.

Realem proprietatum communicationem cum dicimus, non physicam intelligimus, qua natura vna in alteram transfret: sed vocabulum (Realis) opponimus communicationi Verballi, qua naturis tantum Nomina proprietatum facit communia.

Theſis IX. Vvirtemberg.

Queritur igitur: an inter diuinam & humanam naturam in Christo propter vnionem personalem, Realis, hoc est, vera & re ipsa existens in persona Christi, fiat quadam communicatio, vt vna natura alteri proprietates suas communitet: & praterea queritur, quousque illa realis communicatio extendatur.

Antithesis VIII. & IX. Th. Beza.

1. Nulla hic æquiuocatio, sed natia significatio vocis communicationis: quæ propter vnionem, & naturis & earum proprietatibus tribuitur.
2. Hæc hæresis est Samofateniana, vnionem naturarum sine communicatione asserere.
3. Blasphema hæc asfertio: Humanitatem Christi, ne quidem verbaliter Omnipotentem, contra illud Christi data est mihi omnis potestas, Matth. 28.
4. Non sequitur: quia alio modo Deitas omnipotens dicitur, videlicet per se: & alio modo humanitas in Christo, videlicet participatione omnipotentis.
5. Præstigiæ verborum, quibus oculi imperitorum perstringuntur. Omnia enim verballia sunt, non realia, & hoc est verba dare.

Ὁμοθυμία vel æquiuocatio est in voce communicationis, quæ modò pro vnione hypostatica, modò pro illius effectis accipitur. Itaque communicationem realem, id est, vnionem naturarum admittimus, in qua manent singulæ naturæ per se, etiam in vnione, suis proprietatibus distinctæ, ² citra vllam aliam communicationem. Communicationem autem, cuius hic fit mentio, qua dicitur Humanitas suo quodam modo vbique & omnipotens, ³ ne verbalem quidem esse dicimus: sed tam falsam esse existimamus, ⁴ quàm falsum est, vnione hypostatica humanitatem euasisse Deitatem. ⁵ Quamuis, vt suprâ diximus, homini vnito cum λόγῳ, id est, toti personæ in concreto, ab altera natura, nempe humanitate denominatæ, siue Christo ὄλωσ, νό κ' ἔμην, siue in naturis distinctè considerato, rectè & verè, quæcunque sunt Dei propria, attribuantur.

Ad refutationes marginales.

Koinōtias vocem ad omne communicationis ac etiam societatis I. genus accommodari, cuius plurimæ sint diversissimæ species, negari nisi extrema impudentia nõ potest, ac proinde variam & multiplicem incidere posse in hac voce *κοινωνία* etiam si semper nativa sua significatione *Communicare* accipiatur pro *Commune facere*. Non fuit igitur D. Andree neganda æquiocatio in hac voce, sed potius ostendendum quod sit inter Vnitionem ipsam naturarum (quæ & ipsa est Communicationis, & quidem arctissimæ species) & istam *κοινωνία* proprietatū ab Eutychnianis excogitatam, & ab Vbiquitariis interpolatam, discriminē, cui nullum adhuc nomen speciale nancisci potuerint. Cæterum quod in antithesi nostra diximus, iterum hic repetimus: nempe *κοινωνία* nomen quum hoc hypostaticæ vnitionis naturarum mysterium designat, nihil aliud quàm illam ipsam *ἐν. ο. ο.* declarare: sicut etiam Athanas. in epist. ad Epictet. *κοινωνία* καὶ ἐξέσται φύσεων ἐοδὲ prorsus significatu, & Hilarius Communionem, & August. Societatem vsurpat. Neque hoc D. Andream inficiaturum arbitror. Ad *ἰδιώματα* verò quòd attinet, non paruum existit inter illa discrimen. Nam quòd ad diuinitatem attinet, omnia ipsius *ἰδιώματα*, quæ vocamus, sunt ipsamet eius essentia, siue absolutè consideretur, siue in persona Filij, cuius proprium notificatiuum *ἰδιώμα* est Filiatio, In Humanitate verò sunt aliæ quidem proprietates Essentiales, licet ipsius Esse & Essentia re differant, id est quibus Humana ipsa natura à cæteris vniversaliter discernitur, & quib' sublati Humanitas esse desineret: sunt & quedã Accidentales, huic Humanitati propriæ, quibus à cæterorum hominum Humanitate discernitur, veluti quòd illius suppositum datum sit in Filij Dei persona subsistere, è Spiritu Sancto concipi sine peccato, & quicquid est eiusmodi. Sed nulla istarum distinctionum habita ratione, dico omnium illorum *ἰδιώματων* nullam aliam esse posse *κοινωνία*, quàm eam ipsam vnitionem qua naturæ ipsæ vniantur, quoniam separari à suis naturis re ipsa nunquam possunt, utpote quas si ab ipsis naturis auferas, tolli ipsas quoque necesse sit (quod in Diuinitate in primis locum habet, in qua Esse ab Essentia nihil differt) imò etiam & illa quæ illi Humanitati per Accidēs fuisse data diximus si tollas, illa Humanitas esse desinet. Quinam igitur Vniri dixerimus naturas ipsas, quin ipsa quoque illarum *ἰδιώματα* simul & eòdem momento & vna ac eadem prorsus vnitionem copulentur. Vanissimum est igitur aliam etiam numero vnitionem in naturarum proprietatibus, quàm in ipsis

naturis imaginari, Quod si hypostatica est, vti certè est, ista tñ naturarũ tum proprietatũ *κοινωνία* siue *ἕνωσις*: certè sicut hæc hypostatica vnio duarũ naturarũ non efficit vt vna sit altera: ne hoc quidẽ vicissim efficit, vt Essentiales vnus naturæ proprietates fiant alterius, nec vt quæ vnus sunt naturæ, verè possint de altera prædicari. Sic enim proprium desineret esse propriũ, si fieret cũ altera natura commune, & tolleretur hypostaticæ vnitionis definitio, in qua sic dicuntur aduersus Nestorium duæ naturæ vnicum *ὑποστατικόν* constituere, (Humana videlicet natura à Persona *τῷ λόγῳ κατὰ τὴν ἰσότητάν* assumpta): vt tamen aduersus Eutychem, licet Personaliter vnitæ & inseparabiles, suis proprietatibus distinctæ ipsæ naturæ permaneant. Itaque vel ista omnis *κοινωνία* proprietatum, quam Doctor Andreas ab vnitione ipsarum naturarum diuersam facit, & qua vult Deitatis Omnipræsentiam, Omnipotentiam, cæteraque omnia ipsi Humanitati Christi attribui, ruat oportet, vel (quod absit) hypostaticæ vnitionis definitio tollatur necesse est: Figmentum autem illud præcipuè & irrefragabiliter in proprietatum Diuinitatis communicatione patet, quas illi solas nunc vrgeri consueuerunt. Quid amplius? quum istam communicationem proprietatum qua vnitionem hypostaticam à posteriore definiunt, eandem esse disertis verbis scribant D. Brentius & D. Andreas, atque in habitatione Dei in sanctis omnibus: & hanc in habitationem Dei in sanctis cõstet, totam esse *ἐννοουμένην*, & qualitatum in Sanctis creatarũ subiectiuè ipsis inexistentium effectrice, annò hac ratione tollitur ipsarum naturarum Essentialis *ἕνωσις*, ac proinde omnis istius imaginariæ diuinitatis proprietatũ commutationis fundamentum ab ipsismet euertitur? Annon sic Kennitianum quoque istud perfugium euanescit, quo proprietates Diuinitatis reipsa, nec tamen subiectiuè Humanitati illi attribuuntur? Denique, quum euicerimus vnicam & eandem esse naturarum & proprietatum vnitionem, nec aliter (quamuis effectũ diuerso) assumens persona cũ assumpta natura, quàm assumpta natura cum assumente persona vniatur: annon necessariò, nisi quis sola pertinacia velit veritati reluctari, consequitur, si verè tribuuntur Humanitati proprietates Diuinitatis, verè quoque Humanitatis proprietates Diuinitati accommodandas: & si blasphemũ vnum est, blasphemum etiam esse alterum, vti certè est vtrumque? Quamobrem etiam rectè animaduertit Nestorius stare blasphemiam suã, nisi sublata hypostatica vnione, non posse: & Eutyches contra admitti impietatem suam, nisi absorpta humana natura, vel constatis

tis & confusis in vnam naturis nequire. Quid igitur? nempe ex vna
 & eadem vnitione nascitur, non naturarum, sed personę vnitas: &
 idcirco, quum abstractę voces, solas naturas quales sunt in sese, &
 permanent etiam vnitę, declarent, nullus hęc est abstractis voci-
 bus locus. Persona verò cōcretis semper vocibus significatur, qua-
 rum aliqua huic personę secundum vtramque naturam conue-
 niunt, (vt quum Filius Dei dicitur, nempe & quia secundum Deita-
 tē talis est, & quia etiā hic Homo in persona Filij subsistit, & cūm
 Christus quoniam hoc nomine & vngens Diuinitas & vnctā Hu-
 manitas intelligitur): alia verò quamuis maximē propria sua signi-
 ficatione, ab abstracta duntaxat altera natura denominentur, ta-
 men propter vnitatem personę, totam personam interdum decla-
 rāt, vt quum Christus, Dominus glorię, Filius Hominis, & Homo
 vocatur. Nam Carnis appellatio interdum pro Humanitate in ab-
 stracto accipitur, vt quum dicitur Christus passus in carne: inter-
 dum concretē, vt quum dicitur ὁ λόγος factus caro, id est factus ho-
 mo. Sed in summa, propter eandem illam vnitionem & personę v-
 nitatem, pariter eadēque ratione, quęcunque Verbo attribuun-
 tur, Homini quoque attribuuntur, & contrā: sine illa prorsus ex-
 ceptione. Itaque tam vera est hęc enuntiatio, ὁ λόγος est Homo,
 Marię Virginis Filius, creatus, finitus, visibilis, quicquid denique
 Homo est, excepto peccato, (qua in re posita est illa Filij Dei exina-
 nitio) quā ista, Homo ille est Filius Dei, Deus Patri ὁμοούσιος, æ-
 ternus, increatus, infinitus, Omnipotens, Omnipręsens, quicquid
 denique est Filij Dei persona, vnde illa summa hominis exaltatio.
 Et qui hoc vtrunque non agnoscit, personam dissoluit. Sic enim
 neque confunduntur naturę, quum illa quidem de Filij Dei perso-
 na non dicantur secundum Deitatem: sed quia cum illo Homine,
 qui in ipso non in sese subsistit, vnicum est ὕψιστόν: Hęc verò
 rursus de Homine illo non prædicantur secundum Humanitatem,
 sed quatenus Homo est in vnitatem personę à Filio assumptus. Ea-
 dem autem ratio est earum etiam enuntiationum, in quibus non
 ipsę quidem proprietates Essentiales, sed quędam cum illis cohę-
 rentia, & naturarum singularum propria, prædicantur, vt si dica-
 mus Hominem illum loquentem in terris cum Nicodemo, fuisse
 tum quoque in cęlis: & nobis nunc quoque adesse & adfuturum
 vsque ad consummationem seculi, nempe non secundum Humani-
 tatem, (ne confundatur naturę,) quę certē nō est Deitas, sed qua
 ratione vnicum est cum illo Filio Dei ὕψιστόν, ne persona dis-
 soluatur. Et sic vicissim, Dominus glorię dicitur verē & ortho-
 o. ij.

xè, conceptus ex Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, esuriuisse, sitiuisse, dormiuisse, passus, mortuus, sepultus, resurrexisset, & c. non item secundum Deitatem confusis naturis, sed quia sicut propria ipsius est hæc caro in ipso subsistens, sic omnia carnis *παθήματα* sua esse ducit. Et hæc est vera illa *ἰδιωματικὴ*, essentialium, & eorum quæ *ἰδιωματικῶς* consequuntur communicatio, non in naturis ipsis sed in persona, utpote ex hypostatica vnitione & personæ vnitate nascens, & neque naturas aut earum proprietates confundens, neque personam dissoluens: quod etiam in operationibus locum habet, quæ sic tribuuntur supposito, ut absque separatione distinguantur, & diuinæ quidem Deitati, humanæ verò illi humanitati tribuantur.

2. Negauit Samosatenus subsistentiam æterni Filij Dei: quam blasphemiam renouauit nostra memoria impurus ille canis Seruetus, Genueæ non simpliciter ut hæreticus, sed propter horrendas in Filium Dei & totam sacram Triadem blasphemias, à quibus nullo modo abdaci potuit, meritò crematus: & nos, Geneuenses in hanc hæresin scilicet, postea incidimus? Altera Samosateni hæresis fuit, in Christo nihil præter meram Humanitatem ponere: an nos verò huius sceleris rei dici possumus, qui aduersus Arrianos, & aduersus Trinitatis coæternam & coessentialem Filij Dei *ὑπόστασιν* totis lacertis (Deo sit laus & gloria) sumus tutati? Qui etiam aduersum renatos Nestorium & Eutychen veram hypostaticam vnionem, & veram *ἰδιωματικὴν* communicationem defendimus? An non verò potius habèdi sunt huius impietatis rei, qui *hypostaticam vnionem in effusionem donorum, Christo cum Petro & Sanctis omnibus, excepta illorū mensura, communē transformant?* Qui *Christum Deum non esse dicunt, quia Deus sit in ipso, sed propter omnia dona ipsi communicata?* (& hoc est quod Paulus *συνμαρτυρῶς καὶ ὁμών* appellat) qui *Deum dicent in omnibus creaturis esse, non modò natura, sed etiā secundum Subsistentias*, id est *ὑποστάσει*, (quo nihil absurdius dixerunt Manichæi) Qui denique *Christū Hominem* scribunt, *hoc habere commune cum omnibus Sanctis*, quòd *cum eo Deus personaliter fuit* (at cur nō potius, *sit?*) *vnitus*. Sed D. Andrea videretur Christus verbo re-nus esse Deus, nisi præterquàm quòd subsistentiam habet in Filio Dei, & inenarrabilibus hyperphysicis qualitibus supra ipsos etiam Angelos est in æternum ornatus, spoliis etiam Deitatis induatur.

3. Videant potius D. Brentius & D. Andreas ne sint ipsi inexcusabilis blasphemix rei, quum (ut ex superiore refutatione liquet) potestatem

testatam Homini Christo datam, & eam quę Petro & sanctis concessa est, non toto genere, sed tantum diuersas mensuram constituant: nisi forte virtutem vel potestatem non numerant inter dona aliquatenus sanctis concessa. Sed & præterea, magna hic inscitia deprehenditur. Nam & *δύναμις* aliud est quam *ἐξουσία*, & omnis potestas in cælo & in terra, id est ius & imperium administrandi res omnes creatas superas & inferas (sic enim illum Matth. locum explicat Petr. Act. 2. 36.) non est illa essentialis & infinita Omnipotentia Deitati propria. Præterea falsò istud donum ab hypostatica vnione inchoatur, utpote quod cum infirmitate carnis, (quam Christus verè nostri causa factus omnium hominum, absque peccato tamen, miserimus, non nisi expleto ministerio deposuit) stare nullo modo possit. Denique quum D. Andreas hac Omnipotentate potissimum ad stabilendam illam suam Omnipresentiam abutatur, (quã tamen posita, veritatem carnis Christi aboleri necesse est, quum corpus, ac proinde Quantum & in loco esse, & vbi que simul, id est Non quantum esse, contradictoria sint, nec simul vera esse possint) perinde facit, ac si Christo diceret potestatem quocumque esse concessam contradictoria volendi, id est in alterutram partem, absit verbo blasphemia, mentiendi. Postremò, oblitusne est D. Andreas à P O S S E ad E S S E non valere argumentum? Interim verò hunc hominem Omnipotentem esse minimè negamus: quia Personam diuideremus: quamuis Humanitatem esse Omnipotentem Eutychanis minimè concedamus.

Si Omnipotentia Dei infinita est, (vti certè est necessariò) tam impium est Omnipotentias plures constituere, quàm plures infinitates & Deitates facere: quod etiam per se est *αὐτομάτη*. Quamobrem in Athanasiano symbolo, tres quidem personas, Vnum autem Omnipotentem, nec personis aggregatum, nec in personas diuisum profiteamur. Vnica ergo est Omnipotentia eaque Essentialis: nec aliunde, sed ex sese: nulla igitur participata, id est (vt hic necessariò hanc vocem intelligit D. Andreas) re ipsa alteri naturæ, necessaria assumptæ Humanitati, communicata. Quod si etiam participatio pro vnione hypostatica accipiat, ne hoc quidem D. Andream inuenit, quoniam in ea mansit naturarum distinctio, vtraque natura, id quod sibi proprium est, retinente: vnde rectè concludunt Scholastici, fieri non posse, vt vlli creaturæ communiqueatur: ad eò quidem, vt Christus, neque corpore, neque anima potuerit, aut possit consuetum naturæ ordinem immutare, nisi prout fuit Verbi Dei sibi personaliter vniti instrumentum. Hoc si vel

ignorat vel non agnoscit D. Andreas, an propterea fuerimus hæretici?

5. Ad hanc calumniam plenissimè respondimus ad primam refutationem Antithes. 3. Libenter autem ex D. Andrea quæsierim, an verba det & præstigijs utatur, qui corpus intelligere & ratiocinari, etiam corpori suo unitum, negat, quamuis personaliter ei sit unita anima intelligens & ratiocinans?

Thesis X. Vvirtemberg.

Nos credimus, quòd ex unione personali sequatur talis proprietatum realis communicatio, qua Filius Dei communicet assumpta humana natura suam omnipotentiam, omniscientiam, omnipresenciam & vim seu virtutem viuificandi, &c. per quam communicationem, diuina natura in Christo non sit infirmior, humana autem natura exaltatur, non aboletur. Erudita antiquitas vsa est in hoc mysterio explicando similitudine anima & corporis: Item ferri candentis. Corpus enim vera viuut, sed virtute animæ viuut. Et ferrum candens re vera, vrit, sed virtute ignis vrit. Neque tamen corpus in animam mutatur, neque propter illam communicationem aboletur: neque ferrum in ignem conuertitur, neque ferrum esse desinit.

Antithesis X. Th. Beza.

1. Ludus verborum est, & deprauatio particulæ distinctiue, quæ non tantum ostendit, cuius nature proprium sit, sed causam indicat quoque, cur quod vnius nature proprium est, alteri tribuatur, videlicet propter unionem cum altera natura, qua ei personaliter, id est, verè & realiter communicatur.

2. Per has similitudines patres mysterium vnionis & realem communicationem propriorum, quòd sine confusione naturarum fieri possit, declararunt.

De humanitatis Omnipotètia, Omnipræsentia, Omniscientia, aliquoties respòdimus, illa, non humanitati, etiam unitæ, sed homini illi *κτ' άλλο* attribui: & rursus id infra sigillatim dicemus. Et quod attinet ad illas similitudines ferri igniti, & corporis cum anima coniuncti: ex illis definiri nequit hypostatica vnio, sed tantum delineari, ne dum vt inde possit communicatio, quam statuitis, exoriri. Nam plurima sunt in his dissimilia, ac proinde non aliò trahenda, quam quo sensu, à patribus Orthodoxis, hæ similitudines sunt accommodatæ: nempe, quòd ad similitudinem ferri igniti attinet, vt docerent contra Euty-chianos & Monothelitas, proprietates & operationes naturarum, quamuis unitarū in-

ter³ se non communicari, nec subiecta sua e-
gredi, tantum abest, ut vestrae sententiae fa-
ueat. Similitudo autem vnionis animae & cor-
poris ad constituendum hominem, notum
est, quàm multipliciter ab vnione duarum in
Christo naturarum, differat: nec aliò ab Or-
thodoxis patribus est accommodata, quàm ad
vnitatem personae, in duabus perfectis natu-
ris, ostendendam: nec longius est trahenda.
Stat denique haec regula, In hac hypostatica
vnione, tum distinctas manere ipsas natu-
ras, tum agere vtramque distinctè, quod sibi
proprium est: ac proinde τὸν λόγον esse distin-
ctè id, quod est λόγος, & agere distinctè id,
quod est τὸ λόγου. Sicut manet etiam caro di-
stinctè id, quod est caro, & exequitur distin-
ctè id, quod est carnis. Ac proinde, ut paucis
omnia: sicut, licet non separatae, duae tamen
sunt numero distinctae ὁσείαι: ita duae quoque
sunt voluntates & ἐνέργειαι, & duo ἐνεργήμα-
τα, vnicum autem ὑποτέλεσμα, sicuti vnica est
persona. Nec aliter intelligendum est⁸ illud
Athanasi: placuisse τῷ λόγῳ potentiam suam
diuinam per illam carnem, in ipsa, & cum ip-
sa, exercere.

luntates distinctae in Christo, & duae distinctae ὁσείαι & ἐνέργειαι: actiones autem
sunt communes ad vnum finem directae. 8. Athanasi sententia haec non pa-
trocinatur errori de distinctis naturarum actionibus, sed eam refutat & euerit.

Responsio ad marginales refutationes.

Ego verò istis D. Andreae conuictis, ad ipsius Dei tribunal, qui
tum illius, tum meam conscientiam nouit: immò ad hanc ipsius ob-
seruationem prouoco. Quod enim ait, *distinctiuas particulas osten-
dere, cuius natura proprium sit quod alteri naturae, verè & re ipsa, com-
municetur*, quis D. Andream aliter quàm per ludum scripsisse putet?
Nam certè, duabus positis diuersis naturis, quales sunt Deitas &
Humanitas, proprium esse designat necesse est, quod re ipsa com-
mune fiat cum altera. Idem autem esse dicere Proprium & Com-
mune, quid aliud est, quàm homines ludificari? Deinde, ridiculum
est quod addit: *distinctiois formulis*, cuiusmodi est ista κατ' ἄλλο.

3. Imò contrariū ve-
rum est: nam communi-
cationem realem inde
demonstrarunt. Contra
Eutyrianos ita qui-
dem, quòd inde nulla
confusio naturarum, vel
abolitio alterius sequa-
tur.

4. Nulla similitudo
quatuor pedibus currit:
sed in eo quadrat, ad
quod à patribus accom-
modata fuit.

5. Falsa est haec regu-
la. Nam actiones in per-
sona Christi, nequaquàm
distinctè, hoc est, seor-
sim aut diuisis naturis,
sed toti personae tribu-
untur.

6. λόγος nihil sine car-
ne agit, sicut anima di-
stinctè nihil sine carne:
neque caro sine anima:
quamuis naturae sint &
maneant distinctae, sed
tota persona Christus
agit.

7. Nestorianismus cras-
sissimus. Sunt duae vo-

ostendi, quare, quod unius natura propriū est, alteri tribuatur. Nec enim quare id fieret, si fieret, sed quo sensu id esset intelligendum, sic ostenderetur: ita videlicet, ut quod alteri tribueretur non ex sese sed aliunde id habere significaretur: Sic exempli gratia, quum non in naturis, ut vult D. Andreas, sed in persona dicitur Deus ὁ λόγος esse Homo, & passus: & vicissim Homo ille esse Deus, & æternus, adicitur utrobique κατ' ἄλλο, ut illud quidem de Deo non tamen ut Deus est, istud verò de Homine, non tamen quatenus est Homo intelligatur. Cur autem istæ enuntiationes sint veræ, non ex hac formula κατ' ἄλλο vel κατὰ σάρκα, vel κατὰ τὸ πνεῦμα, vel κατ' ὁ θεός, vel κατ' ὁ ἄνθρωπος, ut loquitur & rectè explicat Damascenus lib. 3. cap. 4. sed partim ex vnitione naturarum hypostatica, partim ex proprietatum ἀντιθέσει petendum est, quarum certè neutra per formulas illas distinctiuas indicatur. Quibus è contrario naturarū distinctio declaratur. Denique quid est hominibus illudere, si hoc non est, nempe Aduerbium, Personaliter, explicare, verè & Realiter? Nam si vera hæc est & propria illius aduerbij declaratio. Quid fiet iis quæ de singulis naturis, naturaliter & κατ' αὐτὰς maximè quoq; realiter & verè, nec tamè personaliter, id est respectu personæ dicuntur? nisi forte fateri velit D. Andreas Naturas & Personā à se ex Eutychetis dogmate confundit? Sin minùs, quū multò latius pateat quicquid de Christo verè & realiter, quàm quod Personaliter dicitur, quis non videt D. Andrea qui nos ut ludiones accusat, potius iussisse, quum hæc scriberet, videri posse, haud secus quàm Sophistā aliquem in schola, qui rectè à se definitum Homine expresso Animalis, id est generis nomine, & præterita Rationalis differentia diceret? Neque verò minuta ista persequeretur, nisi rectè intellecta maximè ad hanc componendam controuersiam essent momenti, quæ sic expono Damasceni verbis lib. 3. Orthod. fidei, cap. 7. ΤΟΤΗΜ naturam representat, ΤΟΤΗΣ autem ὑπόστασιν siue Personam: quemadmodum ALIUD naturarū est, ALIUS verò ὑπόστασις. Quod probat hoc exemplo: *Christus Totus, est Deus perfectus, sed non Totum Christi, Deus: & Christus Totus, est Homo perfectus, at non Totum Christi, est Homo. Non solum enim Deus, sed & Homo, non solum Homo, sed & Deus.* Totum igitur Christum sciamus, idem declarare atque Christum συνόλωσ, id est coniunctim vnum, siue secundum ὑπόστασιν, non quidem sublata, sed tamen non habita distinctionis naturarum ratione, consideratū, de Christo dicuntur, & quidem verissimè, nec vno modo, sicut ex Damasceno explicabimus. Et hæc quidem si refutare studuerit D. Andreas, minimè vereor, ne, tum ex
 Dei

Dei verbo, tum ex perpetuo Ecclesiæ Orthodoxæ consensu illud probare non possim: quæ si D. Andreas cum scriptis suis compareret, viderit ipse quânam hos plurimos & maximos errores sit à se amoturus: vtinam potius emendaturus: quorum primus hic est. Quod Nestorium in prioribus illis suis scriptis secutus scripserit (vt illi sæpe iam ostendi.) *Christum hominem hoc habere cum Sanctis omnibus commune, quòd cum eo Deus Personaliter fuerit vnitus.* Alter, quòd seipsum hic oppugnans scribat, pag. 233. *Nestorium, vnitatem personam nunquam negasse*: quod tamen ex errore superiore liquet. Tertius quòd antea D. Brentiũ magistrũ suum secutus, *unicum hoc discriminẽ inter inhabitationem Dei, (quæ certè est vnio personalis, nisi fortè à Paulo velit dissentire) in Christo & in Petro statuerit, quòd Sanctis distribuatur sua dona dimensa, Christo verò immensa.* siue (quæ sunt Brentij verba) *quòd etsi sua essentia impleat Petrum sicut & hominem Christũ, non tamẽ communicet Petro omnes suas proprietates, sed tantũ nonnullas.* Quartus, quòd sibi ipsi nunc repugnans pag. huius libri 310. *se nunquam concessurum dicat, dona Christi & sanctorum hominum, tantũ differre secundum plus & minus.* Tam verè istud quidem si de vnionis dono intelligatur, quàm falso illud antea scripserat. Quis autem satis sanæ mentis, vel ludibrio non habens auditorem, negget & dimensã dona, siue, (vt magis perspicuè loquitur D. Brentius) proprietates Omnes & Nonnullas, ad idem genus referri? Et certè hunc errorem agnouisse quidem, sed dissimulanter emendare voluisse videtur D. Andreas pag. 312. qui addit specificam differentiam, nempe *Increata & Creatã*, quod Thesi 4. plenius explicat. Deleat igitur & semel expungat illam suam blasphemiam, Diuinitatem Hominis Christi non esse illam *εὐνώδη*: & illud *Vnum*, vnum inquam, inter Petrum & Christum discrimen, toties in illis *ἐπίδος μῆλοις* inscriptum. Quintus error minus etiam excusari in D. Andrea potest, vt qui volēs illud, de quo diximus corrigere, quo Christum nobis pro Deo, diuinissimũ proponebat: eòusque in Contrariam partem aberrat, & à Thesi sua quarta dissentit, vt scribat *in homine Christo (quæ ipsius verba sunt pag. 112.) omnia communicata dona esse increata, immensa, infinita: & Scientiam hominis Christi negat creatum esse dñum.* Nam si verum istud est, certè vel Tota humana natura non fuit assumpta, (qui fuit Apollinaris error) aut, si mentè quoque *δ λόγος* assumpsit, ratione tamẽ & scientiæ naturalis qualitate carentem, assumserit Mentem, non mentem. Sextus error superiores partim arguit, partim etiam auget. Quum enim reuocare non posset D. Andreas vniuersalia ista *Omnes proprietates*

& omnia dona, quorum nullum tamen sic creatum, & ex eo quereretur, num etiam aternitatem & infinitatem, incorporeum & immateriatum esse & similia, censeret in naturam illam assumptam effusa, fol. 271. ad distinctionem attributorum diuinæ essentiae refugit. cuius actus quidam (inquit) substantiales sunt energetici, ut Sapiencia, Potencia, Iustitia, Misericordia & c. Alij verò circa Deitatis essentiam versentur, nec sunt energetica: qualia sunt esse ab aeterno, & per Essentiam infinitum, incorporeum, immateriatum, & similia, que Humanitati communicata dicuntur, quia ipsa Deitas communicata est, à qua separari non possunt, ab his autem humanitas non denominatur, quoniam non sunt actus perficientes naturam humanam, sicut in primo ordine commemorata, habet communicatam aternam & infinitam essentiam, sicut omnipotentiam non tamè infinitam & aeterna dicitur, sicut Omnipotens verè dicitur. Hæc ille: in quibus quid primum, quid vltimū reprehendam? Primum enim, quod ad istam attributorum Dei distinctionem attinet, quantum planius dixisset, ex iis per quæ sese nobis Deus qualis sit declarant, & quæ attributa vocantur, quoniam ea Deus sibi nostra causa attribuit, quædam ita esse Dei propria ad ut nullum res creatas habere respectum possint, quoniam his maximè distinguitur Deus à rebus creatis omnibus: cuiusmodi est, verà simplicitas aternitas, immensitas & alia id genus. Quædam verò aliquem habere ad nos respectum, qualis est misericordia, Omnipotentia, relationem habens ad res factas & quæ fieri possunt, ut Amor, Odium Ira & eiusmodi cætera. Iam verò, quum illa utraque vult D. Andreas communicari, quoniam inquit, & ipsa Deitas humana illi nature communicatur: si de vnitione ipsarum naturarum intelligit, bene loquitur de priore attributorum specie, & suam illam proprietatem Communicationem destruit, quam ab ipsarum naturarum vnitione diuersam facit. In altera verò attributorum specie, si Communicationem rursus pro illorum quoque essentialium attributorum vnitione accipit, præterit quod maximè expressum esse oportuit, nempe sic illa quoque dici hypostaticè vnita, ut præterea, humanitas Christi illa quoque in se receperit non qualia sunt & quo sensu Deitati, essentialiter attribuuntur (quatenus videlicet sunt ipsa Deitas & vnum sine multiplicatione) sed quatenus qualitates quædam, ab illis Deitatis attributis effectæ, & in illa Humanitatem accedentes, Humanitati re ipsa effusa, ex cuius potestate plenitudine in omnes credentes per regenerationis beneficium defluant, quo etiam fertur nostra illa Spiritualis cum Christo coadunatio, cuius est tessera & pignus sacra Domini cæna. Sed,

quæso, quid istud rei est, *Humanitati illi communicari quoque Æternitatem & Infinitatem ut potentiam: nec tamē Humanitatē infinitam & æternam dici: sicuti dicitur Omnipotens, quoniam (inquit) humanam naturam perficerent?* Nam cur non potius, *quoniam naturam humanam abolerent?* Quod quum ita sit, quorsum, & in quem usum, illas quoque proprietates dixerimus illi fuisse communicatas, quum potius dicendæ fuerint communicandæ non fuisse, ne illā abolerent? Sed & illud rogo, cur in illorum attributorū recensione Omnipræsentiam præterierit: & in vtra specie attributorum illam collocandam censeat? Si in priore, quasi sit Omnipotentia nomine ab ipso comprehensa, quæro cur sibi contradicēs, & hoc ipsum committens quod alibi falsò nobis obiiciebat, huic Omnipotentia certos fines præscribat? Nam alioqui si est re ipsa Omnipræfens, quia re ipsa Omnipotens, cur non etiam hanc Omnipotentiam eò usque extendit, ut Infinitas quoque illi Humanitati tribuatur? Sin verò in posteriore specie Omnipræsentiam recenseat, ipsum D. Andream habemus ore suo confitentem, quòd hæc Humanitas non possit veriùs dici Omnipræfens, quàm æterna vel infinita. Et certè ita se res habet. Et si enim Omnipræsentia respectum habet ad res omnes conditas, tamen ita est Dei natura propria, nempe cum infinitate quæ nullo modo multiplicari potest, penitus & necessariò coherens, ut ne Angelicæ quidem naturæ tribui possit, ut pluribus simul locis definitivè esse possint. Denique si non debet denominari Humana natura ab iis Dei attributis quæ ipsam non perficerent, sed destruerent, doceat nos D. Andreas ista carnis Christi Omnipræsentiali Maiestate, quam somniat, non aboleri corporis verè organici circumscripti, palpabilis visibilis, ac proinde finiti naturam: nedum ut eam perficiat. Itè, si attributa illa quæ in Deo versantur, neque sunt *corporea, ut Æternitas, Infinitas, & alia eiusmodi, communicantur quidem Humanitati, sed de Humanitate non dicuntur, quoniam humanam naturam non perficerent:* quid de ipsa Deitate dicemus? Nihil enim cogitare de Deo possumus, quod in ipso magis versetur, quàm ipsamet Deitas. Et certè, ita esse fatendum est. Quis enim dixerit Humanitatem esse Deum? At enim, si tam verum est quod scribit D. Andreas, nempe quoniam Humanitati nō attribuitur Æternitas & Infinitas, ideo Hominem illum dici non possò æternum & infinitum, efficitur & illud, ex D. Andreae sententia, hunc Hominem non posse dici Deum, quum de Humanitate minimè dici possit Deitas. Neque his obstat quod ille fortassis obiecerit, Deitatem videlicet non esse at-

tributum, sed ita ipsammet Dei essentiam siue Entitatem significari. Nullus enim hic locus est huic distinctioni, quum hic agatur de Vnitione qua ipse Deus, nempe ὁ λόγος, & seipsum, & quæcūque ipsis attribuuntur, Humanitati assumptæ verè vniuit, ita vt propterea necesse sit de illo Homine dici quicquid Deus est, vt qui se se, & quicquid ipse est, hac vnitione vniuerit: etiamsi ex D. Andreae sententiâ communicationem aliquam proprietatum ab ipsa naturarum vnitione, vt effectum à causa distingueremus. Neget igitur D. Andreas, hūc Hominem rectè dici Deum, aut seipsum retexens, fateatur, malè à se Nestorium sequuto abstracta cum concretis, id est Deitatem cum Deo, & Humanitatem cum Homine confundi. Rursum, vt eum suis ipsius vinculis arctiùs etiam constringamus, si quemadmodum ipse scribit, *quidam Actus substantiales in Deo, quia sunt ἐνεργητικοί, & Humanam naturam assumptam possunt perficere, sic illi Humanitati communicantur vt inde denominetur Omnipotens & Omnipræsens*, quoniam ista omnis talium Actuum cōmunicatio, non fuerit merè ἐνεργητικὴ, non autem ἐσιώδης, vt olim etiam expressis verbis scripsit D. Andreas. Et certè nisi ita esset, & nisi Actus illi subiectinè aliquid creatum in illa Humanitate efficerent, quoniam illam perficerent? Positis igitur ipsiusmet D. Andreae principiis, nisi malit duplices constituere Omnipotentias, & Omnipræsencias, & Omnimaieitates, vnā videlicet in Deo substantialem & ἐνεργητικὴν: alteram in ipsa Humanitate assumpta creatam, & ab illa substantiali energia diuina effectam, ruet omnis illa omnium Dei proprietatum substantialem, in assumptam Humanitatem realis communicatio: concidet illud *Personaliter*, pro *verè & realiter*: abolbitur tota illa carnis & sanguinis Christi In, Sub, vel Cum pane, nō certè ὑπερφυσικῶς sed ἀντιφυσικῶς considerata realis & essentialis præsencia in terris: oralis denique manducatio illa prorsus destruetur. Quid amplius? si, quemadmodum idem D. Andreas loco antea citato scribit, *proprietates illæ Diuinitatis à quibus Humanitas non denominatur, vt Aternitas & Infinitas, dicuntur tamen illi Humanitati communicata, quoniam à Deitate separari non possunt*, dicat, obsecro, nobis D. Andreas, an magis possint à Deitate separari alteræ illæ proprietates ἐνεργητικῆς sic Humanitati communicatæ, vt ab illis etiam denominentur? Certè nihilo magis, vt ipse nunc agnoscit Andreas à D. Kemnitio admonitus, & propterea ab *Effusionis* nomine nunc abstinens. At ὁ λόγος, qua communicationis specie factus est caro, id est Homo? Certè non falsa illa Nestoriana προσωπική conjunctione καὶ παράσασιν, vel χεῖαν, vel ἀξίαν, vel ταυτέθειαν, vel ὁμοτιμίαν,

ἑμῖαν, (quam D. Brentius & D. Andreas exæquationem vocant) vel
ὑπόκειαν, quemadmodum Deo exofus Nestorius, teste Damasc. lib.
 Orthod. fidei 3. cap. 3. docebat: sed καὶ ἑπόστασι: per quam videli-
 cet ὁ λόγος, tum naturis, tum ipsarum proprietatibus, tum actioni-
 bus, citra separationē personæ, & citra vllam confusionem, distin-
 ctis permanentibus, subsistentiam præbens, ei quam assumebat
 carni, sic euasit θεῖον ὄρωπος, & πρόσωπον, siue ὑφίσταµενον συνθετόν,
 non vt propriè ex partibus componentibus: sed vt ex duabus nat-
 turis in ipsam præexistentem & æternam illam Filij Dei ἑπόστασι
 coëuntibus. Hoc autem posito, & hoc præterea certissimo princi-
 pio, quod etiam rectè & expressè D. Kemnitius asseruit, nempe, ab-
 stractis nominibus Humanitatis & Deitatis, in ipsa quoque vni-
 tione, significari naturas quales sunt & in æternum permanent in
 sese & καὶ αὐτὰς, suis proprietatibus præditæ: hinc septimus ille
 D. Andreæ perpetuus & intolerabilis error apparet, nempe quòd,
 abstractis illis Diuinitatis & Humanitatis, aliud quàm quod in sese
 habent, id est Humanitati quidem diuinas proprietates realiter,
 quamuis non subiectiuè, Diuinitati verò, per redundantiam quan-
 dam & modum quem, explicare nullo modo potest, humanas attri-
 buat. Nam hoc profectò nūquam fieri Orthodoxè, ne adiecta qui-
 dem distinctiua, particula κατ' ἄλλο, contra hypostaticę vniõnis de-
 finitionem, & ipsam abstractarū vocum, quam diximus, naturam,
 potest, nisi quum κύριως, sicuti à patribus interdum factum est, præ-
 fertim ante Nestorij & Eutychetis certamina, abstracta pro con-
 cretis posita vsurpata sunt, candidè excusanda & interpretanda. Et
 hæc etiam est ratio cur è contrario, concretis quidem appellatio-
 nibus, quibus persona ipsa Christi, non secundum naturas ex qui-
 bus καὶ ἑπόστασι componitur, sed συνήλως, siue quatenus vnus
 quiddam est, considerata exprimitur, (est enim ὁλότως, id est vt ita
 loquar, Totitas, vt rectè scribit Philosophus Metaphys. 4. quædam
 ἐνότης id est vnitatis species) vtriusque naturæ propria καὶ αὐτὰ
 tribuantur, vt quum dicitur Christus, Deus & Homo, infinitus &
 finitus, passibilis & impassibilis: rectè verò, nunquam dixerimus,
 Christus est Diuinitas τὸ ἰόν & Humanitas assumpta, finita & in-
 finita, vel impassibilis & passibilis natura: quia videlicet Christus,
 non est naturæ, sed ἑπόστασι nomen, abstractis autem vocibus si-
 gnificantur Naturæ non ipsa ἑπόστασι. Immo etiam, quia propter
 illam personæ ὁλότητα & ἐνότητα & ἐν σύνολον, persona συνεκδοχηµῶς
 interdum à concreto vnus naturæ nomine tota denominatur, pu-
 tà Verbi aut Hominis, idcirco verè quoque Verbo quidem Huma-
 p. iij.

na, Homini verò Diuina attribuuntur, non tamen καθ' αὐτό, vt volebat Eutyches, vt personam, sic naturam, vnam constituens, nec etiam κατ' ἄλλον ἢ ἄλλον, id est secundum Alium & Aliam, vt volebat Nestorius, naturas sola πρᾶσις siue ἄρῃσι coniungens, non autem in vnum ὕψιστον vniens: sed κατ' ἄλλο ἢ ἄλλο, secundum Aliud & Aliud, id est, interpretare Apostolo ad Rom. i. Verbo quidem Humana καὶ σαρκά: Homini verò Diuina, καὶ πνεῦμα attribuens, per ἀντίδοσιν videlicet siue μετάδοσιν, siue κοινότητα ἰδιωμάτων, non illam commētitiam quam vrgent aduersarij, sed ex verbo Dei petitam & à patribus summo consensu non aliter explicatam. Itaque quum sicut comunicatur id est vniuntur naturæ, καθ' ἑαυτῶσιν, sic etiam & proprietates & energix ab ipsis naturis inseparabiles vniuntur: idcirco similiter proflus concretis ἑαυτῶσιν vocibus, sine vlla exceptione, vt iam antea aliquoties diximus, & sæpe repetere cogimur, quàm verè dicitur Christus Deus & Homo, tam verè quoque concretæ voces & proprietatum & Actio- num illi attribuuntur καθ' αὐτό. In ἀντιδόσει verò siue μετάδοσει κατ' ἄλλο. At non in abstractis. Nam ὁ λόγος quidem suum & proprium quidem facit sibi hunc Hominem, & quæcunque sunt huius Hominis, siue propria, siue ἐνεργήματα, subsistētiam illi secum communem donans: sed mansit quod erat: & vicissim homo sic assumptus, suas proprietates retinuit. Et quamuis, vt rectè monet Damascenus, ἢ πρᾶσις, id est reciproca attributio naturarum, qua fit vt & Homo ille de Deo κατ' ἑαυτό: & Deus ὁ λόγος de Homine illo Personaliter, id est de Toto Christo, nō autem de Toto Christi καθ' αὐτό dicatur, (quomodo etiam recipiuntur ipsarum naturarum & proprietates & actiones) à λόγῳ vt pote donante, non autem ab Homine illo ἑαυτῶσιν recipiente oriatur: tamen quum non alio genere vnitionis Deus Homini quàm Homo Deo vniatur, ridiculè D. Andreas existimat in ἀντιδόσει Diuina aliter Homini à Deo, quàm Humana Deo ab Homine comunicari: & inscienter quoque inter Proprietates illas distinguit, quas Actus ἐνεργητικῆς vocat, & eas quæ in Deo ipso versantur. Nam è contrario, sine vlla distinctione tam & similiter proflus vera sunt hæc enuntiata, ὁ λόγος est ὄστus ex femine Dauidis, conceptus ex Spiritu S. passus, mortuus, &c. quam illa, Filius Hominis est æternus, infinitus, Omnipotens, Omnipræsens: quoniam vna & eadem est Dei τὸ λόγος cum hoc Homine & omnibus quæ Hominis sunt, quàm Hominis illius cum Deo κατ' ἑαυτό & omnibus quæ τὸ λόγος sunt, vnitio, nempe personalis: & contrà non tantum ridiculè & inscienter, verum etiam im-
piè,

piè, quicquid huic errori suo obtendat, idem D. Andreas, Diuina Humanitati, & Humana Diuinitati attribuit. Sed imparitas huius *ωερεχρησμεως* non in vnitione spectanda est, neque in ista falsissima communicatione naturalium proprietatum, sed in eo quod Humanitas ineffabilibus qualitatibus creatis fuerit donata: Deitate contra (vt pote quæ sit *αυτάρκεως*) nihil nec acquirente, nec deperdente. Quis igitur D. Andream assentiat, scribenti pag. 139. *Totum Christum & Totum Christi* Equipollere & naturas modo in vnitione, modo extra Vnionem Consideranti. *Quid enim, inquit, est aliud Totum Christi, quam Filius Dei & assumptus Homo, & Totus Christus, quam Filius Dei cum assumpta natura humana?* Respondco pessimè vtrumq; hoc dicendi genus sic definiti. Quum enim, vt antea ex Damasceno ostendimus, *T O T U M*, neutro genere, sit abstracta vox, naturas quantumlibet vnitas & in ipsa vnitione consideratas, tamen distinctas, siue quales sunt in sese & nunquam aliter, designas: & abstracta de concretis non dicantur, ne ipso quidem D. Andrea dicere audere Humanitatem esse Deum, vel Deitatem esse Hominem: *TOTUM* Christi, non definiendum est concretis vocibus, Filij Dei & assumpti hominis, sed Deitatis *τὸ λόγος* & Humanæ assumptæ nature. Et vicissim, quum abstracta de Concretis dici non possint, ne in ipsa quidem vnitione: *Totum* Christum, id est *συνὸς* *ωε* consideratum, non rectè definiero esse Deitatem *τὸ λόγος*, & Humanam naturam assumptam, sed rectè & orthodoxè dixerò, esse Deum *τὸν λόγον* & Hominem illum in *λόγῳ* subsistentem. Quamobrem etiam quamuis ὁ θεὸς λόγος dicatur *σαρισμοποιθεὸς* & Homo ille, *θεοθεὸς* & *λογωθεὸς* vt loquitur Damascenus, id est vt ita loquar, Deificatus & Verbificatus, καὶ ὁ ἑσώσαν, videlicet & sine confusione: tamen inde quidem nascitur *θειανθρωπος* & *ανθρωποθεος*, at non *θειανθρωπότης*, neque *ανθρωποθεότης*. Age verò expendamus etiam alia ex eodem errore profecta, & in hac disputatione à D. Andrea pro veris defensa, Pag. 243. formulam hanc *IN SESE* duobus modis explicat, vno, *quum absolute & sine alterius respectu accipitur: altero, quum accipitur pro PER SE, id est ex proprietate sue nature*, quæ duo genera, manifestè diuersa perperam confundit: tertio, *quum reuera in alio reperitur cui inesse dicitur, etiamsi aliunde aduenerit*. In istis confusè nec satis etiam verè dictis carpendis nolo tempus, terere, ne videar reprehensionis occasiones captare, cui potius de se tuendo sit cogitandum. Sed hoc dico, quum in hoc argumèto τὸ καὶ αὐτὸ & τὸ κατ' ἄλλο opponantur, illud *IN SESE* ad essentielles naturarum proprietates significandas pertinere, quæ

in Deitate quidem sunt ipsa eius essentia, in illa vero Humanitate assumpta ad sunt formaliter: cuiusmodi sunt omnia essentialia illius naturæ idiomatica purissima & sanctissima: quibus adiungenda sunt peculiaria Dei dona, quibus Humana illa natura in illo Homine assumpta, supra ipsos etiam Angelos, & supra omne nomen creatum euecta est, primum quidem, quatenus facta est propria τὸ λόγῳ & in illo facta vnum καὶ ὑπὲρ αὐτὸν ὑπὲρ ἑαυτὸν: deinde quatenus inenarrabilibus creatis & in anima & in corpore donis, supra ipsos omnes Angelos est exornata: & in omnes res creatas imperium adepta. Communicationem autem aliam ἐπίκτητον, nullam ex verbo Dei vel Orthodoxis patribus agnoscimus, nec vnquã vel illam naturam humanam extra Filij Dei ὑπὲρ αὐτὸν, vel illum Hominem, extra τὸ λόγῳ vnionem consideramus, etiam quum per se, id est distinctè, non separatim, & illam & istum in sese cogitationi nostræ proponimus.

Istud autem quod idem D. Andreas ait pag. 251, cuiusmodi tandem est? *Aliud est unio naturarum, Aliud Communicatio proprietatum, sicut Aliud est Natura Humana, Aliud Proprietates Humane nature.* Acutum sanè argumentum? quasi non possint duæ res, vel plures toto etiam genere quàm longissimè diuersæ, vna & eadem donatione donari. Deinde, quid fiet Diuinitatis proprietatibus, de quibus tamen Humanitati collatis, præcipuè, imò vnice, hic laborat D. Andreas, quum vt idem ipse pag. 260. testatur, *Diuinitas nihil aliud sit quàm ipsa eius proprietates, & ipsa eius Essentia?* Sed quod idem, eòdem loco colligit, *negari à nobis Diuinitatem Christi, si nihil præter creata dona Humanitati Christi communicata dicamus* partim in nos, partim in se dicit. In se quidem, verissimū si cum istis comparentur quæ antea citauimus ab ipso scripta pag. 112. in nos verò falsò. Nam dicimus quidem huic Humanitati non esse tributum, vt esset Deitas, quod est Eutyechianum, sed huic tamen Homini per Subsistentiam in λόγῳ receptam, dicimus non tantum ineffabilia creata dona, sed hoc in primis datum, vt ille Homo sit verus Deus: ac proinde (quatenus vnum ὑπὲρ ἑαυτὸν ὁ λόγος, & Homo ille) Homini etiam illi verè attribui Diuina vt consubstanti & coëxistenti instrumento, & , licet distincta, manente naturarum singularium & proprietate & energia, ad vnum commune ἀποτέλεσμα concurrenti: sicut vicissim eadem profus ratione facere & pati dicitur ὁ λόγος, ea quæ facit & patitur Homo ille in ipso subsistens. Sed hac de re, id est de actionibus θεανθρωπίνης, Orthodoxis & Eutyechianis siue Monotheliticis suo loco differemus. Sed antequàm

quàm progrediamur, ne ista quidem præterire potuimus, vt imperitissimi quiq; intelligât quibuscum sit nobis negotium. Audiuisti. Christiane lector, & quidem non sine molestissima repetitione (ad quam D. Andreas identidem eodem recurrens adigere me subinde non desinit) quàm accuratè abstracta discernamus à concretis: & in quàm pudendos errores impingant qui discrimen istud non obseruat, vt rectè monuit Damascenus. Audiuisti etiam quàm inscienter D. Andreas Concreti voce personam existimet à nobis significari: Nunc audi portentosam calumniam. *Vos*, (inquit, pag. 291.) *per HOMINEM diuinitatē solam intelligitis, idque per tropum qui Metonymia dicitur.* Obsecro verò, qui Concretis vocibus personam intelligere nos verè dixit, quānam verè dixerit, hominis appellatione humanitatē à nobis excludi, & diuinitatē solam intelligi? Nisi fortè partē alteram tollit qui totum ponit? Quod si alterā partē tolleremus, cur nō potius Diuinitatē quàm Humanitatem, quæ propius ad hominē accedit. Immò quānam hominē non aboleat potius, qui id ipsū tollat, quo homo est, quisquis homo est? Et quæ tandem tropi species inueniri possit, qua homo pro diuinitate accipiatur? & si quis hic esse tropus potest, vnde tandē istud D. Andree in mentē venire potuit, vt metonymiam nos vllā hic somniasse somniaret? Sed vnde tandē hæc inter se tot configeriat monstra? *Vos*, inquit, *aperitè dicitis in respon. vestra ad 8. & 9. Thesin, Homo est Omnipotens, id est, Deitas humana natura vnita, est Omnipotens, sine omni communicatione reali humanitati facta.* Prouoco ad meæ Antitheseos contextum, vbi nullam talem subdolam interpretationem inuenies, Christiane lector. Sed hæc duo inuenies, Nos eandem proprietatem quàm ipsarum naturarum κοινωσιαν realem, id est vnitionem, nō autem aliam vllam, admittere: Homini autem sic vnito cum λογῶ, id est toti personæ in concreto ab altera natura, nempe Humanitate denominatæ, siue Christo εἷος non κατά μέρη, siue in naturis distinctè considerato, & recte & verè quæcunque sunt Dei propria attribui. Obsecro verò, Hominem tollit, vt eius loco diuinitatem solam substituatur, qui vnitum illum profiteatur, & illi quæcunque Dei sunt propria, citrà confusionem tamen naturarum attribuit? Et Diuinitatem quānam SOLAM statuit, qui vnitam ponit? Sed D. Andree videtur Concretum tollere qui ab illo distinguit abstractum, & naturarum alteram abrogare, qui tum illas, tum earum & proprietatum & actionum distinctionem retinet. *Nam*, inquit, pag. 308. *si quis dicat, Totus Christus est Omnipotens, & intelligat hoc tantum de diuina natura exclusa hu-*

manis, manifesta est deceptio, nam sola diuina natura non est totus Christus. Quis verò sic loquitur, Totus Christus est omnipotès? Cur enim particula hæc Totus adiceretur, quum qui Christum nominat, totam *ἁποστασιν* illam nominet? Itaque quum Totum Christum, à Toto Christi distinguimus, particulam hanc Totus, non adiungimus Christo grammatice, quasi Totus opponatur dimidio, sed ita significamus Christi appellationem interdum considerari vt *σύνολον*, id est vt totum & vnum quiddam, nulla habita naturarū, ex quibus illud vnum καὶ ἁποστασιν constituitur, ratione, & hic est nobis totus Christus: interdū verò secundū naturarū distinctionē, secundū quam est *σύνθετον* *παρέστωτον*. Hoc autē discrimē Patres coacti sunt obseruare & statuere, primū aduersus Nestorium, (quicquid dicitur D. Andreas ab ipso Nestorio deceptus) à quo *σύνολος* *ἢ* *ἑ* ille negabatur, vt qui sicut duas naturas, sic duos filios ac proinde duas personas, siue (vt loquuntur patres) *ἄλλον* *ἢ* *ἄλλον* constitueret: vnum videlicet Filium Dei, Deum: alterum Filium Marię, hominē: ac proinde, vt abstractas merito naturas duas, sic falsò concretos duos ac totidem personas poneret, sola *παραστάσει*, *χίσει*, *ἰμοτιμία* coniunctas, quæ est etiam D. Brentij & D. Andree naturarū communicatio & exæquatio. Deinde aduersus Eutychē, & eius sobolem, Monothelitas & Monophysitas, à quibus, contrario profus errore, vt vna persona, sic natura vna constituebatur. Quid amplius: Nestorianum est, inquit D. Andreas, passionem profus à Diuinitate remoueri. Immo merè impium & blasphemum est perpeffionem vllam Diuinitati tribuere: nec inter hæreticos numeratus fuisset Nestorius, nisi vt à Diuinitate, quam à Deo non discernibat, sic à Deo verbo passionem remouisset. Verūm quid hoc ad nos, quum ipsemet D. Andreas, vt paulò antè dixi, nos accuset, quòd per Hominem solam Diuinitatem intelligamus: Sed nouum non est illū audire à seipso dissentientem. Vos, inquit, pag. 267. *interpretamini, Deus est passus, id est Humanitas, seu caro vnita Diuinitati est passa.* Quid si D. Andreas, in hoc ipso nobis assentitur? Sic enim totidem verbis, pag. 251. *Dicimus nos quoque propria vnus natura de altera dici & predicari,* (Ergo Humanitatis propria de Diuinitate, & Diuinitatis de Humanitate) κατ' ἄλλο, *id est non absolutè & in abstracto, sed in concreto, hoc est, in vnione personalis, respectu alterius nature.* Illud quidem κατ' ἄλλο verè: istud verò, *In vnione personalis*, profus ineptè & inscienter. Nunquam enim necogitatione quidem separandæ, sed in ipsa quoque vnione distinctè semper cōsiderandæ sunt naturæ, abstractis vocibus significatæ.

ræ, utpote quæ in hac vnitione tales semper permaneant, quales
 sunt in sese. Et mox. *Quñ dicitur Deus est passus, hoc uerò ἀλλο, id est,*
respectu Humanitatis intelligendum esse dicitur, quæ in parte inter nos
cōsensus est. Ergo huius ipsius sceleris reus est D. Andreas, cuius nos
 in simulat. Nequaquam verò, responder ipse, eadem pag. illud enim
Respectu Humanitatis interpretatur, quia nisi Deus factus fuisset
Homo, hæc propositio in æternum non fuisset vera, Deus est passus, quia
Deus per se (id est extra vnionem) & *in sua diuinitate est impatibilis.*
 Egregia scilicet glossa. Nam istud. *Per Se,* (sive pro, extra vnionē, si-
 ue pro, ex naturæ suæ proprietate accipiatur,) imperitè dicitur,
 quum, ut modò dixi, nūquam extra Vnionē considerandæ sint na-
 turæ, & Deitatis proprietatibus nihil possit accedere. Restat igitur,
 nihil de Deitate τὴ λόγῳ posse prædicari, nisi quod in sese habet, si-
 ue potius, quod in se est. At in sese passibilis non est. Nullo igitur
 modo nec absq; impietate passio illi attribui potest. Ergo, inquit
 D. Andreas, Deum esse passum negas cum Nestorio? Absit. Diuide-
 rem enim personam. Sed vicissim nolo Deitatē vllō modo passam
 cum Eutychete, sive cum D. Brentio aut D. Andrea profiteri. Et si
 enim Deitas & Deus, re non differunt: tamen, quoniam humanæ
 mentis imbecillitas facit ut Deitatem quidem absolutè, Deum au-
 tem ut Deitate præditum mente complectamur: (suo id quidem
 modo, id est non quasi Deitas sit quiddam *ουτως* in hypostasisibus,
 sicut species in indiuiduis creatis subsistens, quum contrā singulæ
 hypostases in tota & indiuidua Deitate subsistat, suis relationibus,
 ut verè & argutè dicit Thomas, habentibus quandam in illis suæ
 personalitatis veluti principij, rationem) hinc fit ut, quum hac vni-
 tione Deitas non sit facta Humanitas, sed Deus id est δὲ λόγῳ, sive
 Filij persona factus sit Homo: idcirco longè magis propriè Deus
 quàm Deitas, sive natura diuina, humanam naturam assumpsisse
 dicatur, quæ in Filio Dei illam assumente subsistentiam, id est, hoc
 ut actu esset, adepta, homo euasit. Ex istis, quemuis vel mediocri-
 ter in rebus diuinis eruditum faciliè iudicaturū existimo, cum quo
 Theologo trāsigatur hoc negotium, id est, vter nostrū sit Ortho-
 doxus, vnitatem Personæ & naturarum distinctionem retinens: v-
 ter & cum Nestorio Personam diuidens, & cum Eutychete natu-
 rarum proprietates confundens: quod magis etiam ex istis quæ
 sequuntur elucebit. Ita enim inquit D. Andreas, pag. 252. *Soli Hu-*
manitati tribuere passionem qua genus humanum redemptum est, ut Fi-
lius Dei sua Diuinitate prorsus ab ea excludatur: sive ut passio nihil ad
Deitatem pertineat, est manifesta corruptio & deprauatio articuli de

Passione Christi. Audis, Christiane lector, quousque efferuescat D. Andreae zelus? vereor ne contra conscientiam quoque: certè non secundùm scientiã. In qua enim schola didicit, particula κατ' ἄλλοις (qua ipsemet contēdit, non tantùm distinctionem naturarum, sed etiam ipsius distinctionis causam, id est arctissimam vnitionem declarari) vel Deitatem ab humanitate, vel Humanitatem à Deitate remoueri? Sed quid huic disputatori facias, qui modò testatus à se non confundi abstracta cum concretis: modò concretū cum persona confundens, modò IN SE SE, pro PER SE SE, id est vel proprietate naturæ, vel extra Vnionem accipiens: modò nos accusans, quasi hominem pro diuinitate accipientes, humanitatem excludamus: modò tolli à nobis diuinitatem posita humanitate affirmans, quiduis dicit, quiduis negat: Diuinitatem passam esse qui dicit, anathema, sit. Deum τὸν λόγον, qui passum esse negat, anathema sit. Nam ex illo, personæ dissoluito Nestoriana: ex isto, Eutyichiana confusio necessariò cōsequitur. Pertinet igitur ista passio ad Deum τὸν λόγον: (caro enim hæc quæ passa est, ipsius Caro est) &, si mysticorum suorum membrorum, minimè tamen secum hypostaticò coniunctorum, afflictiones suas dicit, Sauli in clamans, cur me persequeris? annon multò magis ad illum pertinent, qui carnè ipsius transfixerunt, & animã ipsius, maledictis ipsa corporis crucifixione crudelioribus, impetierunt? Sed valde fallitur D. Andreas cum Eutychete, si Christi Deitatē aut in hac vita, aut in altera illa gloriosa, illi nostræ carni per Subsistētiã ipsi donatam vnitam, somniet vlla perpeffione fuisse affectam, vel nunc in gloriosa illa vita, Humanitatem ipsius sic, vel ab inimicis suis in sese, vel in mysticis membris suis lædi opinatur, vt vllam beatissimæ illius Maieftatis alterationem vel leuissimam patiat. In istos autè inexplicabiles errores præcipitem ruisse, nec sese expedire posse D. Andream magistrum suum, fecutum, & eorum deinceps omnes discipulos, ad eò vt scribere sit ausus blasphemias illas inexcusabiles, *Diuinitatem hominis Christi non esse illam ἐνώδην: Res omnes à Deo subsistentialiter sustentari: Christum hominem hoc habere commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus sit personaliter Vnitus:* hæc inquam, nemo mirabitur, qui hæc ipsius verba legerit ex pag. 257. quæ certè non memini audire me ab ipso mecum non disputante, sed declamante. Et si enim tam multa congererat ἀπεὸ δ'ος vt vix animo possem illa singula consequi, ne dum vt ad illa possem sigillatim respondere: tamen vix fieri potuisse arbitror, vt tam absurda sine responsione præterirem: sunt autem ista, *Si à passione Christi*
Diui-

Diuinitas eius remouetur, neque aliam communicationē admittis, quā
 eam, quod humanā naturam sustentauerit, ne patiendo succumberet: hanc
 Christus cum omnibus sanctis communem habebit: siquidem Deus omnes
 sanctos in passione ipsorum sustentauit, ne succumberent. Hic audimus
 quid sustentationis nomine, (vnde hypostatica vnitio nomen acce-
 pit) tum existimet ipse D. Andreas, tum nos existimasse comminif-
 catur. Nobis igitur, si verum esse potest ipsius somnium, Sustentari
 humanam naturā à Dei verbo, nihil aliud declarat, quā eius po-
 tentia & viribus fulciri: ipse verò cum suis non hoc tantum loco,
 sed millies inculcat assumptionem carnis hypostaticam necessariò
 definiendam esse, (Thes. suæ disputationis de Maiestate hominis
 Christi, sexta) exæquatione humanitatis cum diuinitate, *ἐξ ἰσότητος*, po-
 tentia, gloria, Maiestate. Et in Apolog. ad Thes. Ingolstad. modò
 donorum in assumptam carnem reali effusione, quæ Sanctis distri-
 buat dimensa, Christo immensa, modò Omnipotestate Christo &
 in celo & in terra concessa, ab ipso incarnationis Verbi momen-
 to. Verum enim uerò, quòd ad id, quod nobis impingit attrinet, quæ
 hæc calumniandi audacia est, Sustentationis hypostaticæ nomine,
 nihil à nobis præter futuram quæ Christi carnem in illa, quam pro
 nobis subiit *ναράρα*, sustinuerit: aut vt loquitur pag. 266. creata tan-
 tum dona Humanitati Christi à nobis attribui? Vnde inquam, iure
 potuit suspicari D. Andreas, nos vel vsque adeò imperitos, vel tam
 prophanos, vel tam ipsius similes esse: Non enim aliud, & D. Bren-
 tium & ipsum, initio saltem Vbiquitatis istius in Ecclesiæ theatrum
 productæ sensisse, quis ausit negare? vt qui, præter ea quæ modò ci-
 tauimus, scripserint, Dei *ἰσότητος* non aliter impleri Christu quā Pe-
 trum, & Christum non dici Deum, quòd Deus sit in ipso, qui in
 omnibus creaturis est, non modò natura sed etiam secundum Sub-
 sistentias: Et vt ipsorum quoque dogma expendam: quid ineptius
 esse potest ea hypostaticæ vnitionis definitione ab effectu, quem D.
 Andreas imaginatur, sumpta: in qua prætermittatur proxima &
 propria illius effectus causa? Nam vnde tandem proximè dependet
 illa omnium Deitatis proprietatum in humanitatem effusio, siue,
 vt nunc paulò prudentius loquitur, cum humanitate communica-
 tio (qua vna D. Andreas vnionē hypostaticam definiendā contēdit,
 & quam ab ista sua communicatione vt effectum à causa secernit)
 nisi ab vnitione ipsius Deitatis à quo proprietates illæ separari nō
 possint, vt ipsemet pag. 271. agnoscit: At tantum abest vt in illa hy-
 postaticæ vnitionis definitione, vel tenuissima fiat ipsarum natura-
 rum vnitionis mentio, vt contrà expressè inculcet D. Brentius, &

reperat D. Andreas, non aliam esse inhabitationem Dei in Christo quàm in Sanctis, excepta proprietatum Omnium & Nonnullarum imparitate: & Diuinitem Hominis Christi non esse illam *ἁγιωσύνη*, sed illam cum carne illa à secunda hypostasi communicatam, quæ Diuinitas si non est *ἁγιωσύνη*, certè vel qualitas est creata, vel inanissimum figmentum, neque hic placet repetere quod antea pluribus refutaui de quibusdam vnitis diuinis proprietatibus, velut æternitate & infinitate, à quibus Hominem illum licet hypostaticè vnitum non debere denominari D. Andreas, magis etià ridiculè imaginatur, quàm si negaret τὸν λόγον non posse creatum & finitum denominari. Qua de re tamen, age, semel audiamus Orthodoxam fidem ore Damasceni totidem istis verbis loquentem, ac primum quidem de Abstractis. *Quum de Deitate loquimur, ea que Humanitati propria sunt, ipsi minime assignamus: non enim passibilem aut creatam Deitatem dicimus. Nec rursus carni, siue Humanitati tribuimus Deitatis proprietates. Nec enim carnem, siue Humanitatem, increatam dicimus.* Vnde igitur, nisi ex Eutychetis lacunis illa Humanitatis Omnipræsentia, Omnipotentia, Omnimaisestas? Nam in genere loquitur Damascenus, & communicationem proprietatum inter naturas ne verbalem quidem, nedum realem vllam vel in Diuinitate, vel in Humanitate admittit: vt eiusdem sit prorsus impietatis dicere Humanitatem, siue carnem illam, Omnipræsentem, Omnipotentem, Omnisciam, vt & infinitam, Æternam, Increatam dicere, atque Deitatè natam ex Maria Virgine, passam, mortuam, sepultam cogitare. Neque tum vnquam audita fuerat in Abstractis vocibus illa *ἁριστοσύνη* Kemnitiana, Subiectiuè, vel nõ Subiectiuè, In Se, vel, in Alio, Per se, id est, extra vnionè, vel in Vnionè, propria virtute vel aliena, quibus veluti fucis personati, Nestorius quidè ad Vnionis dissolutionem, Eutyches verò ad proprietatum inter naturas realem communicationem, id est confusionem reuendam ab Vbiquitariae tragædiæ actoribus producti, nostro rursus seculo comparuerunt. De Concretis autem, tum Christi tum Dei & Hominis vocibus, sic idem eodem in loco Damascenus. *At verò quum de hypostasi verba facimus, siue ab vtraque parte simul, siue ab altera duntaxat eam appellemus, vtriusque nature proprietates ipsi imponimus. Etenim Christus (qua vox vtrumque & Deus & Homo est) dicitur & creatus & increatus, & passibilis ac impassibilis, & quando ab vna parte filius Dei & Deus dicitur, coniuncta natura, hoc est carnis proprietates recipit. Nam & Deus passibilis nominatur, & Dominus gloriæ crucifixus, non quia Deus est, sed quia idem etiam Homo est, non igitur secundum*

cundum diuinitatem: nec diuinitatem excludit, qui, Deus est passus, interpretatur secundum Humanitatem unitam: eodemque modo, quum nullum in proprietatum attributione discrimen sit, quale Ubiquitarij imaginantur, (quamuis in *παιχρονος ο λογος* dominetur) quum Homo & Filius hominis appellatur, diuina Essentia proprietates & ornamenta suscipit. Puer enim antiquior omni aeo dicitur & Homo principij exers (cur igitur æternum, infinitum, increatum illam denominari non patitur D. Andreas?) non id quidem qua ratione puer & homo est, sed qua Deus, aeo omni prior, ad extremum puer factus est. Atque hic est modus *αυτιδ' οσως*, id est dationis mutue siue reciproce, alterutra videlicet natura alteri vicissim proprietates suas concedente, propter persona identitatem (non igitur in Abstractis, id est naturarum ipsarum respectu) & mutuam inter se reciprocationem (Dei videlicet & Hominis, non autem Deitatis & Humanitatis) qua ratione de Christo dicere nobis licet, Hic Deus noster in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est, & Hic Homo, increatus est & impassibilis & omnis circumscriptionis exers. Non est ergo Christiana, sed Euty-chiana hæc enuntiatio, Vbicunque est Diuinitas, ibi est Humanitas, Nec ist quoque, Caro Christi & sanguis Christi sunt ESSENTIALITER & reipla vel in terris & cælis simul, v el vbi- que, vel IN, SVB aut CVM hoc pane & vino: Sed hæc vera est & Christiana, Homo Christus est vbi que quatenus vnus & idē Deus & Homo est: Carnis autem & sanguinis Christi vera in Cœna Do- mini præsentia & præbitio, ne ab hypostatica quidem vnitione, nedum à commenticia & merè Euty-chiana Omnipræsentia de- pendet, sed à Sacramentali coniunctione ex Domini pactione, que sicut ad Spiritualem animæ & corporis vitam in Christo obtinen- dam, vt vltimum finem, fertur: ita ad mentem accedentium dirigi- tur, & quidem adhibitis externis signis, quibus corroborata fi- des Christum & omnia eius beneficia, magis ac magis sibi appli- cet, vt quemadmodum corporeo cibo recreatus internus homo, in Christ o ita Spiritualiter cœlesti cibo recreatus internus homo, in Christ o adolescat, donec ipso plenè in regno cœlesti totus perfruatur. Et de his quidem plus satis, nisi aliquid amplius à me extorque- ret hæc à D. Andrea in doctissimum & beatæ memoriæ virum D. Petrum Martyrem contorta pag. 295. inde arrepta occasione quòd ille D. Brentio respondens, Omnipræsentiam realem & Essen- tialem carnis Christi inde quoque adstruente, quòd omnem ha- beat in cœlo & in terra, rebus omnibus creatis administrandis

potestatem, dixit illud ex isto non consequi: satis enim sufficere ad exercendum illud in hac carne & per hanc carnem imperium, robor illud diuinum quo ἰσχυράτε τοῦ λόγου suam illam humanitatem sustentat & fulcit. Quod verissimè dictū D. Brentius ad hypostaticam ipsam vnitionem trahens (quasi vir ille magnus subsistentiam illam carnis assumptæ in æterna filij Dei hypostasi, illa sustentatione & fultura definiret) quis non videt, quanta virum tantum iniuria affecerit? Quod autem idem D. Andreas eadem pag. 295. ea ratione tueretur rectè, imò necessariò fuisse à suo magistro hypostaticam vnitionem cōmunicatione proprietatū definitam, quòd à priore adhibitis specificis differentiis definiri non possit (falsam autem esse illam quam ponit ἰδιωματων communicationem, iam dudum euicimus,) falsissimè quoque & ineptissimè ab ipso scriptum fuisse, sic demonstro. Vnitionem constat in actionis prædicamento numerandam, ac proinde ex eo quod in altero efficit, spectandam & definiendam esse ipsius naturam. Constat & illud vnitionem esse coniunctionis speciem, cuius specificam differentiam quid obstat quominus, vt & aliarum cōiunctionis specierum inueniamus? Quod enim hoc mysterium superat ipsorum etiam Angelorū captum, id certè non euenit ex ipsa simpliciter hypostatica vnionis natura, quæ Vnitio neque summa, neque simplicissima est, vtpote quam superet trium diuinarum personarum in vna eademque essentia vnitas omnis compositionis expers: sed ex dignitate & incomprehensibili Maiestate Personæ Filij Dei, sese quodammodo in hoc mysterio exinanientis proficiscitur. Agedum igitur, quum istius hypostaticæ vnionis duæ tantum sint species, vna in homine quouis: altera in Christo Deo & Homine, cōmunem huic vtrique definitionē inuestigemus, qua hæc coniunctio à cæteris omnibus discernatur, ac deinceps quid singulis illis duabus sit proprium videamus. Sic igitur vtramque commodè & verè definiri posse existimo, vt dicatur ea esse coniunctio per quam duæ naturæ distinctæ in sese vnâ cum proprietatibus, quibus à cæteris naturis discernuntur, permanētes, ad vnus cuiuspiam actu subsistētis personæ constitutionē concurrunt. Sic enim nulla est alia cōiunctio à qua hæc hypostatica non discernatur, siue ea quæ coniunguntur, siue coniunctionis modum, siue terminum & quod ex coniunctione illa resultat consideremus: quæ sunt à doctissimis scriptoribus sigillatim iam pridem aduersus Nestorianos, Eutychianos, Monothelitas, Monophysitas, & alios id genus hereticos damnatissimos explicata. Discrimen autem inter hypostaticam in Christo & homi-

nibus quibus suis vnitionem, tribus in rebus positum est. Primum videlicet in naturarum quæ vniantur differentia: Deinde in illarum vnitionis modo peculiari: Ac denique in ipso vnitionis termino. Nam ad Hominis constitutionem concurrunt quidem duæ naturæ diuersæ, suisque permanentibus proprietatibus distinctæ, sed quarum nulla ante vnitionem esset perfectum aliquid actu subsistens. Nam neque anima, neque corpus per se est Homo. Deinde coeunt istæ naturæ compositione naturali, vt partes ad totum aliquod constituendum. Tertio, Vnum & Totum istud est tertium quiddam actu subsistens, & tunc primum hac vnitione creatum, quod Hominem vocamus: vt quum de hominis natura agitur, merito tres naturæ recenseantur, vna Spiritualis, altera corporea, neutra tamen perfectum *ὁρισμένον*: tertia denique ex illis composita vt aliud quid, in perfecta hypostasi subsistens. At in Christo, duæ quidem naturæ vniantur, diuina videlicet ad personam Filij determinata, ac proinde perfecta & actu subsistens: & humana, tota quidem ex anima & corpore composita, non tamen per se nec in se subsistentibus. Et quod ad modum attinet, quo duæ istæ naturæ vnitæ sunt, nullā habent partium rationem. Non enim potest simplicissima Diuinitas subire cum alio compositionem siue constitutionem: sed diuina illa natura, non in hypostasi Verbi eo ipso vnitur, quod hypostasis illa, naturam hanc assumendo creat, suam ipsius Subsistentiam ei communicans, quæ vnitio propterea dicitur *καὶ ἁποθεωσις*, cuius nullum exemplum in rebus creatis extare potest, quum vnaquæque natura creata in suis indiuiduis actu subsistat. Itaque ex hac vnitione personæ Verbi assumptionis, & naturæ assumptæ, non nascitur hypostasis noua, sicut Homo quispiam, ex corpore vt materia, & ex anima vt forma vnitis, & vt ex partibus componentibus, existere incipit: sed, sine compositione & concretionem vlla, hypostasi verbi semper in sese simplicissima permanente, euadit Christus ille *θεὸς ὁ γεννητός*, vnum quidem subsistens, nempe Filius ille Dei æternus, sed tamen duplici ratione subsistendi, id est in quantum illa persona post illam assumptionem, iam in duobus subsistit. Itaque hoc demum respectu Christus Persona composita dicitur: non ratione partium videlicet, sed numeri, quoniam illarum naturarum non est compositio in tertio, sed simplicissima vnio per Subsistentiam inferioris naturæ in principaliore subsistente: vt hæ naturæ non possint partes, nisi per analogiam quandam, dici: quia nimirum, vt partes diuersæ vniantur in toto, sic hæ duæ naturæ in vno supposito quod est

Filius Dei concurrant. Hinc fit etiam ut natura Diuina, siue Deitas, dici non debeat naturam humanam assumpsisse, propter multiplicem videlicet ambiguitatem quæ Sabellianis, itidem que iis fauere videretur qui naturam Humanam somniarunt, non in indiuiduo, sed vniuersaliter assumptam, quum ne indiuiduum quidem sit nisi in Filij hypostasi. Immo, ne Deitas quidem verbi, dici absque ambiguitate potest, naturam humanam assumpsisse, quam coactus est Cyrillus explicare. Etsi enim Deitas verbi, & Verbum, ut Deitas & Deus, re ipsa vnum & idem sint: non vno tamen & eodem modo à nobis semper ista considerantur. Naturam enim verbi quum dicimus, non hypostasim ipsam & subsistentiam diuinam, sed ipsam Essentiam in verbi persona consideratam significamus. Sed ὁ λόγος potius ac magis propriè dicendus est humanam naturam assumpsisse, ac proinde homo factus, natus, passus, mortuus: non autem Deitas homo facta, incarnata vel humanata. Nec λόγος ipse propriè dici potest Hominem assumpsisse, sed humanam naturam: Illud enim quod assumitur, non est assumptionis terminus, sed assumptioni præintelligitur. Homo verò humanam naturam in supposito propriè declarat, quod quidem suppositum humanæ naturæ in Christo non aliud est quam ipsa verbi hypostasis: sic videlicet hac anima & hoc corpore in Christo inter se vnitis, (quoniam alioqui vera non esset Humanitas) ut ex hac vnione non constituatur noua hypostasis seu persona, sed ipsum coniunctum hypostasi verbi præexistenti adueniat, saluis semper, (ut in communi hypostaticæ vnionis definitione diximus,) & distinctis manentibus, tum naturis, tum ipsarum proprietatibus & operationibus. Et de his quidem hæcenus: ex quibus intelligere quemuis posse arbitror, falsum esse vnionem hypostaticam à priori non posse definiri, & non modò falsam sed etiam ridiculam esse, non minùs quam impiam eius definitionem, ab omnium proprietatum in naturis ipsis conficta siue effusione, siue quacunque communicatione, quæ sit ab ipsa naturarum vnitione diuersa.

2. & 3.

Adhibentur similitudines non probandis, sed illustrandis rebus. Et præterea, quum nullum simile sit idem, constat in recto illarum vsu spectandum semper esse scopum ad quem diriguntur, nec vnquam ab illo dessectendum, vel longiùs excurrèdum. Probet igitur priùs D. Andreas realem illam suam inter naturas communicationem proprietatum ab vnitione ipsarum naturarum diuersam, id est tenebras esse lucem. Probet præterea patres Orthodoxæ aduersus Nestorianos & Eutychianos fidei propugnatores hoc ipsum quod

quod oppugnabant affirmare ista similitudine voluisse, & vicerit. Cæterum hæc similitudo prorsus est *ετεροζυγής*, præbens videlicet coniunctionis exemplum, vel duarum substantiarum, per crasin siue diffusionem vnius substantiæ in alteram: vel, vt alij volunt, accidentis cum subiecto: sicut calor, non autem ipsa ignis substantia in aquam etiam inmeat. Vtrumuis autem statuamus, ingens hinc discrimen apparet. Quod si ab hypostatica Christi vnitione tam diuersa est ista coniunctio, quænam inter se comparabuntur istius & illius effecta? Vbi sunt tamen illa similitudine patres non incommode, sed duntaxat secundum analogiam quandam. Primum quidem aduersus eos omnes qui in Persona Christi duas naturas non agnoscebant: quorum alij diuinam, alij humanam naturam tollebant. Deinde aduersus eos, quorum princeps fuit Nestorius, qui vt Diuinitatem ab Humanitate, sic Deum *λόγον* ab Homine separantes, necessariorum *ἄλλων ἐν ἄλλων*, id est quot naturas, tot personas in Christo duplici errore nefarie constituiebant. Diuinitatem enim ab Humanitate vt separare nunquam, sic distinguere, manente semper Personæ vnitione, oportet: & Deum cum Homine illo coniunctim semper considerare, etiam quum ab altera tantum natura persona denominatur. Et tamen iidem siue seipsos fallentes, siue errorem suum tegere conantes, vnum quidem Christum fatebantur, sed vt doctè & perspicuè explicat Damasc. lib. 3. cap. 3. non καθ' ἑαυτῶν, sed κατὰ σύνθεσιν, id est non vnitione hypostatica, sed secundum compositionem, quam etiam προσωπιῶν, id est Personalem callidè vocabant, nomine videlicet τοῦ προσώπου: nõ ipsam τοῦ λόγου ἑαυτῶν, vtrique in Christo naturæ substratam, sed ipsum Christum: Hominem quidem natura & persona sua, Deum verò ὁμολογῶντες, id est παραστῆσαι habituali, siue dignitate, siue eadem voluntatis conspiratione, siue honoris æqualitate, siue approbatione & bene placito Dei patris. Qua ratione verò naturas isti disiungebant, eadem quoque illarum proprietates & operationes separabant. Alij, contrario errore, quorum princeps fuit Eutyches, vt vnã Christi Personam, sic vnicam naturam statuebant ex duabus naturis, non καθ' ἑαυτῶν, vt Orthodoxi, non κατὰ σύνθεσιν, vt Nestoriani, sed κατὰ σύμμιξιν, siue κατὰ φυρῶν & σύγχυσιν, id est massa quadam & commixtione constatam: vnde consequebatur nec Deum nec hominem esse Christum, sed quiddam tertium ex Deitate & Humanitate sic confusum, confusurum: quod sine insigni blasphemia ne cogitari quidem potest. Qualem autem naturarum, talem quoque proprietatum & operationum confusionem necessariorum inuehebant. Orthodoxi verò

hypostaticam veram vnionem aduersus vtrosque semper tutati sunt, in qua & vnica hypostasis seu Persona τὴν λόγον, vtramque naturam sic vnitā, vt ita loquar, suppositans statuitur: & tum proprietatum, tum ἐνεργητικῶν ab ipsis naturis inseparabilium distinctio, vt & ipsarum naturarum absque vlla conuersione, vel confusione, vel mutatione, vel diuisione, vel distantia conseruatur. Hæc igitur illa sunt ad quæ dirigenda est illa ferri, siue carbonis ardentis similitudo, sic à veteribus accommodata. *Quemadmodum*, inquit Damascenus, lib. 3. cap. 15. *in ignito gladio nature seruantur, ignis videlicet & ferri: sic & duæ actiones & earum effecta. Retinet enim ferrum (ergo tripla non communicat) incidendi vim, ignis verò vrendi: & incisio quidem est actionis ferri effectum: vstio verò ignis. Et seruat horum differentia ac discrimen, tum in ferri incensa incisione, tum in incisa vstione, quamuis post vnitionē, neque vstio sine incisione, neque incisio sine combustionē fiat. Nec quia duplex est naturalis actio, duos propterea candentes gladios dicimus. Nec rursus quia vnus dumtaxat incensus est gladius, ob eam causam essentialē eorum differentiam confundimus. Eodem modo etiam in Christo Diuinitatis quidem ipsius diuina atque Omnipotens actio est, Humanitatis autem ipsius, Humana ac nostra similis. Et Cyrillus, Sic, inquit, intellige de Christo, Adunatus humanitatis Deus seruaui quidem ipsa in eo id quod erat, & ipse permansit id quod erat, (vbi igitur realis illa naturalium proprietatum & actionum communicatio, siue Diuinitatis in Humanitatem, siue Humanitatis in Deitatem? Est enim vna & eadem reciprocans naturarum vnio, quamuis assumens naturam persona dominetur) *Semel tamen adunatus, quasi vnus iam cum ipsa putatur, ea quæ sunt ipsius sua faciens, & conferens ei etiam ipse nature suæ operationem, nempe, vt loquitur Basilus in huius eiusdem similitudinis explicatione, non μετὰ λόγον, siue ἀντιμετὰ λόγον, Eutychiāna naturarum, sed μετὰ λόγον, vt inque mutua, tum proprietatum, tum ἐνεργητικῶν & ἐνεργημάτων, tali, qualis est ipsa naturarum vnio. Quis ergo fieri potuisse non miretur, vt pro hoc ipso dogmate, tum Nestorianæ separationis naturarum, tum Eutychiānæ confusione proprietatum & ἐνεργητικῶν confirmando, illa ipsa similitudo proferretur, quæ ad illud ipsum euertendum est à patribus, & allata & explicata? Sed quid hodie non licet in Ecclesiam inuehere, in tanta plerorumque & magistrorum & discipulorum? Sed hic quoque me reprimam.**

4. Similitudo, ab hypostatica animæ & corporis, ad constituendum hominem vnitione, desumpta, etsi quatenus hypostatica est, proprius.

p̄is ad illam in Christo accedit, utpote quæ sit eiusdem generis: tamen quum, ut antè diximus, & quòd ad ipsas naturas quæ ununtur, & quòd ad ipsum vnitionis modum peculiarem, & quòd ad vnitionis terminum, & alias plurimas circumstantias attinet, longè latèque hæ duæ vnitiones inter se differant, non est quoque longiùs quàm ad illa, de quibus modò dixi, applicanda. Quæ de re si quis plenius velit erudiri, legat velim quæ tum à veteribus aduersus hoc ipsum Eutyichianum dogma, tum à plurimis recentioribus, ne exceptis quidem qui Pontifici Romano sunt addicti, & hac in re nobiscum Orthodoxi, aduersus eosdem errores, multò etiam certiore cum inscitia & impudentia hoc nostro seculo repullulantes, perscripta sunt: & quidè, ut breuissimè, sic etiam apposuissimè à doctissimo viro Lamberto Danæo aduersus Kemnitium disputata. Certè qui realem istam proprietatem naturalium inter ipsas naturas communicationem probare contendunt, & quidem in primis illam Omnipræsentiam, cuius probandæ causa & Nestorius & Eutyches sunt ab inferis reuocati: primùm omnium probent oportet, sicut ex animæ & corporis vnitione nascitur Hominis persona antea non existens, ac proinde cuius pars vna, sicut imperfecta, opem alterius necessariò & sine exceptione ad perficiendam operationem suam requirit: sic de Verbi persona, duabus in Christo naturis subsistentiam præbente: quarum vna nempe diuina penitus est *aut apud*: altera sua propria personalitate carens, & suis aliò qui proprietatibus omnibus distinctis còstans, esse constituendâ. Deinde sicut corpus & anima res sunt, etsi non eadem ratione, tamè suapte natura finite, ita ut vna latius quàm altera non pateat: sic quoque Diuinitatè in assumpta humanitate conclusi. Et ut ista falsissima probari possè concedam, num propterea tamen colligipotèrit ex hac similitudine, corpus aut viuere, aut sentire ea ipsa virtute qua vitam in sese habet animâ, & res sensibus obiectas apprehendit & discernit? vel quoniâ intellectus ex obiectis phantasiæ imaginibus ratiocinatur, idcirco dici possè corpus intelligens, atque adeo illius ipsius essentialis intelligendi facultatis particeps, quæ ipsa mens hominis est? Quæ quum absurdissima, falsissima, & ipsis pueris ridicula sint, quid, obsecro, de communicatione Essentiali Deitatis proprietatum ab vbiquitariis inuecta sentiendum est? de qua loquens D. Andreas pag. 260. Nos, inquit, *in natura humana, nullam creatam vel Diuinitatem, vel Omnipotentiam docemus aut docuimus vnquam, quæ Humana nature habitualiter insit seu subiecti- uè: de quo etiâ præfatio libri Concordiæ testatur.* Immodò verò verè exitia-

lis μὴ εἶδεν, de quo nimium cheu verus quidem vates his verbis cecinit,

Aur ar: Vulcanum, aut forceps signara fefellit,

Εἰρήνην voluit eudere, cudit Έεϋ.

Agnoscimus enim, inquit ibidem D. Andreas, in Christi persona, vnā tantum Diuinitatem & Omnipotentiam illam aternam, quam Christus cum Patre & Spiritu Sancto Essentialiter, cum assumpta autem humana natura personaliter, verè & realiter communem habet. Quid audio? Nam si hæc vera sunt, quid istis fiet iam pridem à D. Andrea scriptis? Diuinitas Hominis Christi, non est illa εὐώδης, & aterna cum Patre & Spiritu Essentialiter communis: sed communicata (Humanitati videlicet assumptæ) à secunda hypostasi. Si ab hac impietate D. Andreas scribè respicit, verum dico, est de quo illi gratuler: quem tamen oprassem ad tantis de rebus disputationem aliunde quàm ex Magistro suo D. Brentio paratiorem accessisse. Sin minùs, quis meritò mirabitur assentiri me illi non posse, qui à seipso tantopere dissentiat? Sed, inquit, hæc Diuinitas, etsi numero sit vna, tamen ratio eius diuersa est, quando Per Se, & In Se, suapte natura, & quando in vnione naturali consideratur, idèòque participans & participata ab August. dicitur. Ego verò, neque apud veteres, neque apud vllius ætatis Theologos Orthodoxos, Θεότης Christi, vnquā legi in Christi persona vel extra vnionem considerari, vel in ipsa vnione, aliter quàm qualis est in Sese spectari: quum, vt aliter fiat, nõ patiatur hypostaticæ vnionis definitio. Sed facilè ipsi concessero, Θεότης (quæ propriè Deitas appellanda est) modò vniuersaliter, quatenus tribus illis personis communis est, (qua ratione vnica & eadem est,) considerari: modò relatè, &, (quanuis sine multiplicatione, (tamen determinatè ad singulares personas spectari. Concedo & illud, Θεότης & Θεότης, re differre. Nam illa quidem est vnica & Essentialis, propter quam Homo iste dicitur & est verus Deus, vt qui nõ in Sese, sed in Deo ad personā filij determinato subsistat. Θεότης autè, id est Diuinitatis nomine intelliguntur χαρισματα, Subiectiue in carnem illam summè benedictam, vt in caput nostrum, abundantissimè effusa, vt in ipsius membra exundent. Sed vsus in ualuit iam pridem apud Latinos scriptores, vt quum de Christo loquuntur, Diuinitatis nomine non aliud quàm Deitatem ipsam τὴ λόγος intelligant. Sed D. Andream cogor hîc, si non malæ conscientiæ, magne certè oscitantæ arguere, vt illum sanè video veteres ex quibus hæc controuersia cognoscendæ sunt, vel nunquam, vel negligenter admodum legisse, vt qui citare audeat Augustinum, quasi

Essen-

Essentialem Deitatem modo participantem modo participatam faciat: quam falsitatem agnosceret qui August. inspicere vult in in Psalm. 119. litera Heth. & 121. & psalmum. 146. vt ipse numerat, nisi forte D. Andreas, Osiandri quoque, infelicis memoriæ viri, delirium secutus, communicari credentibus essentialem quoque Christi iustitiam contendat.

Quid hoc homine facias, Christiane lector, cui *Distinctè* idem 5. declarat atque *Diuisim & separatim*? Quasi verò vel Essentiæ diuinæ vnitatem scindat, qui tres personas illis suis relationibus re ipsa inter se distinguit, & in communi quoque Essentiali trium illarum personarū, ad extra, vt in scholis loquitur, operatione, distinctiōnem illam perpetuam seruat, aut quasi, vt Hominis cuiusvis persona statuatur, tollenda sit duarum, ex quibus vt partibus, constituitur, naturarum, & tum proprietatum, tum actionum distinctio. Quasi denique, (vt similitudinē quoque igniti ferri vrgeamus), ferrum, & ignem in ferro neget componi, qui vt ignem esse ferrum, vel ferrum esse ignem inficiatur, sic distinctè ferro quidem incisionem, igni verò vstionem attribuat.

Quis satis sanæ mentis inficiari potest, si in vnitione hypostatice 6. distinctæ manent ipsæ naturæ, manere quoque similiter distinctas naturarum proprietates, & illarum itidem energias? Quod vtrūque antecedens quum concedat D. Andreas, hæc ipsius collectio, quòd scilicet hoc posito, nō videatur tota persona agere, (quasi nō vt partes ipsæ ad totū constituendū, sic & earū proprietates, eadem ratione, & earundem distinctæ actiones ad commune personale ἀποτελεσμα non concurrant) refutatione non indiget, sed helleboro.

Rursum D. Andreæ Nestorianus est, qui naturas distinguit, quū 7. tamen ipse non aliam vnitatem personæ quàm Nestorianā agnoscat, vt pote cui vt Orthodoxę patrocinetur. Sublata verò naturarum distinctiōne, quænam alia quàm Eutychiana poni potest ἐκπερισσῶν communicatio? Et tamen idem D. Andreas, sibi viam ad veritatem patefacit, si modò possit in animum inducere, vt in viam redeat, vnde tam procul aberrauit. Nam si communes esse arbitratur singularum naturarum actiones, non quòd vna si actio, (quum totidem sint oporteat energiæ, quot sunt naturæ, & tam in ipsa quoque vnitione distinctæ, quàm sunt naturæ distinctæ) sed quòd ad vnum finem id est vnum personale ἀποτελεσμα tendant, quasi ex bivio concurrentes: tota hæc controuersia inter nos est composita. Sed quorsum hoc ad Omnipræsentiam realem & Essentialem cor- a

nis Christi, & oralem eiusdem manducationem?

Rursum abutitur D. Andreas nomine *Distinctionis* pro *Separatione*, neque longius accersenda est huius crassissimi erroris refutatio. Humanitas enim dici non potest merè *παθητικόν* instrumentum. Habet enim & suam voluntatem, & suam *ἐνέργειαν* & suum *ἐνέργημα*. Et ne corpus quidem humanum sic est animæ instrumentum, vt nō dicatur etiam suo modo animæ *συνεργεῖν*. Quid amplius? Ipsa etiam inanimata instrumenta, & quæ nullo modo agunt, nisi extrinseca prorsus motione vel admotione, vt in illa igniti ferri similitudine, suam quandam distinctam habent actionem: quantum magis quam Diuinitas agit per Humanitatem, quantumuis sibi personaliter vnitam (externum enim, licet propinquum, hoc instrumentum vocare, Nestoriani fuerit non Christiani hominis) vt duæ sunt numero naturæ & duæ voluntates, & quidem non tantum numero distinctæ, sed etiam re ipsa diuersissimæ, sic duæ sint numero distinctæ & re ipsa diuersæ actiones necesse est. Hæ tamen quum in vnica Filij Dei personam, ac proinde in vnicum, Diuina quidem Diuinè, Humana vero humanè, distinctè volentem & operantem, concurrunt: inde nascitur Actio *θεανθεωτική*: non illa Eutychniana, sed Orthodoxa, quam pulchrè declarat Damascenus lib. 3. *Orthod. Fidei. cap. 19.* quam describentes patres dixerunt, proprietates quidem & energias esse naturarum non autem *ἁποσάσεως* aduersus Eutychnien: neutram tamen naturam, propter personam, aduersus Nestorium, vnitatem, agere absque alterius societate, id est vt separata ab altera. Hinc autem consequi nego, vniuersaliter verum esse quicquid agit *ὁ λόγος*, id agere per Humanitatem vt *συνεργον*, quamuis ab illa nunquam separatur. Et vt hac de re semel agam, paucis repetam argumēta quibus ista iam olim sunt & ab aliis doctissimis hominibus, & à me quoque iam pridem refutata, Primùm igitur, si (vt nunc loquitur D. Andreas, ab illa Eutychniana effusione ad Monotheliticam communicationem proprietatum delapsus) verè definitur hypostatica Vnio ab isto effectu, nempe à reali proprietatum & actionum omnium Diuinitatis cum humana natura communicatione, id est eò quòd Diuinitas agat omnia in illa, & cum illa Humanitate, & per illam Humanitatem: illud absurdissimum & falsissimum necessariò consequetur, Diuinitatem in Christo fuisse Humanitatis *ἐντελέχειαν* per hypostaticam hanc Vnionem, ac proinde animam in Christo, non fuisse corporis illius organici *ἐντελέχειαν*, vel, quo nihil etiam absurd. us dici potest, duplicem fuisse vnus Humanitatis *ἐντελέχειαν* quo d

quod non minùs absurdum est, quàm si vnum & eundem hominem duplicis essentialis formæ virtute agere, id est, duos homines esse diceres. Quòd si, vt hunc scopulum effugiat D. Andreas, illas *ἑτεροχείας*, velit esse subordinatas, tum sanè duobus quoque constitutis *ὑπὸ ἑαυτοῖς* dissoluetur vnio, nec erit humanitas aliter agentis Diuinitatis instrumentum, quàm Angeli, & Sancti Homines, quorum vt instrumentorum ministerio vritur Dominus, & qui propterea intrinsecæ suæ formæ vi moueri & agere non desinunt. Deinde & illud quæro, num per hâc hypostaticam vnionem, Filius in terris versans, (cuius & voluntas & actio & operatio eadem & vnica semper fuit, est, & erit cum Patre & Spiritu Sancto, sicut vnica est harum trium personarum essentia & natura) res omnes & singulas per hanc suam Humanitatem cognouerit, effecerit, administrarit in hac rerum omnium vniuersitate. Hoc si fortè affirmarit D. Andreas, quis illum non videat quaternitatem introducere, aut, (quod etiam absurdius fuerit) Deitatem quandam precariam & mutuatitiam, & tamen Essentialem, (agitur enim hîc de proprietatibus Diuinitatis essentialibus,) id est môstrum, monstris omnibus monstrosius inuehere? Nam alioqui à Christo nûc, ex quo omnem *ἐξουσίαν* adeptus est in cælo & in terra, res omnes, ipsius etiam humanitatis imperio regi, ac proinde inenarrabili potentia & scientia præditam esse ipsius animam non inficiamur. Sed hoc nihil ad rem. Sunt enim illa quoque potentia & scientia, dona creata, & à Deitate verbi, in illam suam carnem colata & effusæ qualitates: hîc autem de proprietatibus illis agitur, quæ sunt ipsa Dei essentia. Præterea quæro, num tunc omnia per illam suam Humanitatem rebus omnibus & omnibus locis essentia sua præsentem Deitas administrarit. Omnino, respondebit D. Andreas, vt qui in hac disputatione ausus sit Christum dicere, per Humanitatem quoque suam, idque non ex reuelatione, sed diuina ipsa potentia sua essentiali, fuisse reipsa *καρδιονοῦστω*, & Nathanaëlem, quanuis absentem, tamen per suam Humanitatem sub sicu conspexisse. Num verò tunc erat sua quoque essentia Christi Humanitas sub sicu? Quæ si vera sunt, tota historia sacra, loco motiuam Christo tribuens, & veram, variis locis, tum præsentiam, tum absentiam secundum carnem, quid aliud fuerit quàm meræ præstigiæ & Marcionitici delirij fundamentum? Quæro & illud, an suam istam realem, omnium Diuinitatis proprietatum communicationem D. Andreas, ad totam Humanitatem porrigi velit, & Diuinitatem, quicquid agit, per totam Humanitatem agere. Hoc

enim, si veritati cedens negat, & valet illud ipsius argumentum separari Humanitatem à Deitate, nisi ubicunque est Deitas, statuat-
 tur etiam essentialiter adesse Humanitas, consequetur, separari per
 ipsum, aliquid Humanitatis à Deitate, illud videlicet Humanitatis
 quod sit illius communicationis expertus: ac proinde, ridiculè ab
 ipso vnitionem hypostaticam ipsarum naturarum, per hanc crea-
 lem proprietatum omnium cōmunicationem, definiri: quoniam
 sic, vnitio naturarum, (id est definitum,) latius quàm proprietatum
 communicatio (id est quàm definitio) patebit. Sin verò istum sco-
 pulum veritus, illud ausit affirmare, quid proficiet? Ruet enim ex
 Scylla in Charybdin, quia sic necessariò consequetur Christi quo-
 que corpus, (non tantùm animam,) diuinæ essentialis Omnipoten-
 tiæ, Omniscientiæ particeps esse, cui tamen nemo est tam ineptus,
 qui intelligentiam & rationem tribuat. Imò erit etiam Christus
 suis quoque pedibus & brachiis καρδιονώσθη. Recurret enim de
 corpore eadem quæstio, Si toti quoque corpori communicantur
 omnes Diuinitatis proprietates, (quòd alioqui totum corpus non
 videretur assumptū, siue vnitum,) an de singulis quoque partibus
 corporis idem sit constituendum, quum præsertim Vbiquitarij so-
 leant illam inter Totum Christum, & Totum Christi distinctio-
 nem pro cogitatione puerili habere. Insuper, si quicquid agit Di-
 uinitas, agit per Humanitatem vt per instrumentum, omnes certè
 Diuinitatis actiones erunt compositæ, ex principaliter mouente,
 & instrumento vnitis, ac si dicam animum videre per oculum, au-
 dire per aures. At ista actio, composita esse non potest aliter quàm
 vnita. Sunt autem in Christo vnitæ duæ naturæ, distinctis manen-
 tibus vt naturis ipsis, sic etiam earum essentialibus, tum proprie-
 tatibus, tum actionibus. Actio igitur vnica composita in Christo
 statui non potest. Sed vt ex istis duabus vnitis naturis, vna confur-
 git hypostasis vtrique naturæ subsistentiam præbēs, (quo respectu
 Damascenus Christum σύνθετον προσώπων appellat:) sic ex distinctis
 manentibus naturarum actionibus, tum duabus numero, tum &
 agendi ratione & effectu peculiari diuersissimis, vnicum hyposta-
 seως ἀποτέλεσμα, non vnica actio nascitur. Quid amplius: etsi nun-
 quam ὁ λόγος separatur ab Humanitate assumpta, quo sensu de-
 mum verè dicitur, & tamen ambiguè, nūquam agere absque Hu-
 manitate, pro quo Græci commodius & citra ambiguitatem dicunt
 δίχα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως: tamen falsa est illud vniuersaliter di-
 ctum, Agere Christi Diuinitatem omnia PER Humanitatem. Sunt
 enim excipienda, tum de quibus paulò ante diximus, actiones vi-
 delicet

delicet Trinitatis extrinsecæ inseparabiles, tum etiam non pauca quæ incarnatus peregit munere Mediatoris defungens, in quibus tamen Humanitatem, ut ὄργανον agens non adhibuit. Nec enim Verbum caro factum est per carnis agentis ὄργανον, sed vnica Altissimi virtute, quæ est & ipsa tum Patris tum Filij virtus coessentialis: nec virginis Substantia ad hoc mysterium adhibita est ut ὄργανον, sed ut materia. Animam verò Christi num formauit ὁ λόγος, siue ipsiusmet animæ siue corporis opera? Neque si ex intemerata virgine natus est, alia quàm ceteri hominēs ratione, istud per Humanitatem effecit. Nec per Humanitatem 40. dies & toridem noctes ieiunauit, sed per Humanitatem esuriit. Neque per Humanitatem vidit Nathanaëlem sub ficu: soli enim & vnica Deitati nihil est absens. Neque per Humanitatem cogitationes hominum nudas, id est nullo modo exteriore sese prodentes nouit, quod est vnius Deitatis tam proprium quàm est ipsamet Deitas, ut infinitis locis scriptura testatur: sed & ipse tum suæ Humanitati tum auditoribus per Humanitatem suam loquendo, & Prophetis per visiones quod ipsi libuit, quatenus & quādo voluit patefecit. Nec per Humanitatem resumpsit depositam vitam, sed diuina sua virtute, ablatam Humanitati suæ restituit. Nec per Humanitatis suæ ὄργανον hodie, sed per Homines legitimè vocatos, Ecclesiæ suæ voluntatem Patris, prædicatione verbi & administratione Sacramentorum docet, illo suæ ipsius carnis ministerio semel dum in terris versaretur defunctus. Neque quum hæc distinguo, propterea carnem, vel carnis actiones separeo, sed suum cuique ut hypostaticæ vnitionis natura & definitio iubet, attribuo: tum aduersum Nestorium duas, ut naturas, sic Essentiales proprietates, & voluntates & operationes, vnicum denique ὑποτέλεισμα, vni & singulari personæ tribuens, ut qui sit vnus in duabus naturis subsistens, vnus vtrisque essentialibus suarum naturarum proprietatibus præditus, vnus duabus & numero & natura diuersissimis, diuersa diuersè volens, diuina videlicet diuinè, humana verò humanè: Vnus etiam non minùs diuersis actionibus, nec minùs diuersa efficiens: sed ut citra separationem aduersus Nestorium, sic seruata semper distinctione aduersus Eutyriana illam Brentianorum communicationem: ad commune ὑποτέλεισμα, tum in singularibus doctrinæ & miraculorū operibus, tum in primis, in illo nostræ redemptionis opere omnem illam, tum naturarū, tum essentialium proprietatum, tum voluntatum, tum actionum diuersitatem adducens, ut neque sine diuinitate Humanitas, neque siue Humanitate diuini-

tas, sit nostræ salutis mediatrix. Denique vt ad illam phrasin, *Cum Humanitate*, tandem veniam, quàm cautè sit illa quoque vsurpanda, discèdum est ex Cyrilli anathematismo octauo, & eiusdem defensione. Caterùm quæ de *ἐντελεχία* diximus ad illam animæ & corporis similitudinem spectant, quam à Patribus acceptam mirum est citare istos posse, vt realis illius inter naturas ipsas Communicationis figmentum stabiliant: cui tamen evertendo, fuit à Patribus, vt & illa ferri candentis, adhibita. Sic enim duo probare voluerunt hypostaticæ vnitiois propria. Vnum, sic in illa conuenire vt vnum *ὄπισθ' ἀλώγου*, id est Actu subsistens, inde vt ex componentibus partibus constituatur. Qua in re, quod sit inter duas illas naturas in Christi persona vnitas, & hominem quemuis ex anima & corpore tanquam partibus compositum discrimen, antea exposuimus. Alterum, in ista vnitioe naturam vnã in alteram, neque substantia sua, quod aduersarij quoque nostri concedunt: neque essentialibus suis proprietatibus in alterã transire: quod posterius, apertè prius perspicuo effusionis nomine vtentes, nunc verò appellatione ambigua Communicationis realis tegentes, affirmant. Sed quo tandem pudore? Quum enim (quod iam millies inculcare sum coactus) inseparabiles sint à suis naturis Essentiales ipsarum proprietates, quãnam naturæ absque illis, vel aliter quàm istæ communicari potuerint? Et quum vna & eadem sit reciproca vnus naturæ cū altera, Deitatis videlicet & Humanitatis in Christo, & animæ & corporis in quouis homine vnitio: quãnam *συνεχόμενα* quoque Essentialium proprietatum vtrinque non fuerit eadem statuenda? Itidèmq; quum sicut Essentiales istæ proprietates à naturis suis separari, sic etiam à sese, nullo modo scindigi queant, quãnam ab hac communicatione reciproca aliquas exceperis? At nostri aduersarij proprietatum Diuinitatis (nec tamen sine quarundam exceptione,) realem cum Humanitate communicationem apertè vrgent. Humanitatis autem proprietatum cum Diuinitate communicationem, satis quidem antea audacter, nunc verò, à Kemnitio callidiores facti, ambigunt & incertis explicationibus inuoluunt. Sed quorsum istas tergiversationes? Quid enim est hac regula ex modò positis fundamētis certius, De quacunque re prædicari non potest Essentia, de illa quoque nequit prædicari Essentialis eius proprietates. Itaq; quoniã de corpore dici nõ potest, quòd sit anima, nec de anima: quòd sit corpus: hinc fit vt neque sunt animæ propria, de corpore, nec que corporis propria, de anima verè prædicetur. Et similiter, Quia diuina natura de Humana
dici

dici non potest, de Humana quoque natura prædicari Diuinæ proprietates: nec vicissim Humanæ de Diuina possunt. Nihil-ne igitur, inquit, in hac vnitione hypostatica vna natura alteri confert? Omnino plurima & maxima: & ad huc scopulū rursus manifestè aduersarii nostri naufragiū fidei Orthodoxæ faciūt, dum Essentiales proprietates cum ipsis earum effectis confundunt. Nam, vt modò diximus, tam sunt in hac etiam vnitione incommunicabiles Essentiales proprietates, quàm ipsæ earum naturæ, quod præsertim in Deitate locum habet, cuius omnes Essentiales proprietates sunt ipsa vnum, & ipsa eius Essentia. Ridiculum est igitur illud vtrumque nostrorum aduersariorum dogma, quo, postquam vnitionem hypostaticam omnium diuinitatis proprietatum cum Humanitate assumpta Communicatione definierunt, quasdam tamen postea excipere coguntur: æternitatem videlicet, summam simplicitatem, infinitatem, & si quæ sunt alia eiusmodi, quibus agnoscunt non ornatum sed destructum iri Humanitatem. Quasi verò quicquam sit, quo apertius destrui possit Humanitas, quàm illa carnis quam constituunt Omnipræsentia. Deinde quòd (quæ vanissima est Chimæra) aliquid aliter Essentiale inesse, & propterea attribui humanitati volunt, quod tamen ipsi non insit vt in subiecto. Res autem ita se habet. Anima, licet tota corpori vnita Essentialiter, suam tamen illam vim qua in sese vnit, vt neque illa sua propria, Substantiam videlicet incorpoream, inuisibilem, immortalē, nec actiones illas animæ proprias, putà, intelligere, ratiocinari & similia, corpori quantumlibet vnito minimè communicat: vtpote quòd non sit earum rerum capax: sed in illo suo corpore vitā, sensum, motum, effecta videlicet creata, insinuat, quamdiu in illo persistat. Et quod dicitur, Nihil esse in intellectu, quod prius non fuerit in Phantasia, dextrè intelligendū est: de iis videlicet quæ sub sensu cadunt. Num enim intellectus *νοῦς ἐννοεῖς*, siue quæ ad *θεορίας*, siue quæ ad *πραξιν* referuntur: num species, quas abstrahit, num vim illam qua res phantasie à sensibus externis insculptas, & à phantasia ad se delatas, intelligit & diiudicat, à phantasia mutuatur? Quod si etiam à phantasia vim illam reciperet intellectus, quum tamen phantasia non sit corporis, sed animi facultas, & imagines rerum, non vlla corporis, passiuè potiùs, quàm agentis, organi uirtute, sed sua ipsius vi admitat, & in sese informet, minimè certè propterea simpliciter, aut *ἀπείρα* dici potest anima quicquid per phantasiā agit agere per corpus. Sic etiam in hypostatica duarum Christi naturarum vnitione, Diuinitas, quæ in illa dominatur, non tantum

propter suam dignitatem, sicut in altera specie vnitionis, anima corpori præstat, sed in primis quia suam ipsius hypostasin assumptæ non personæ, sed naturæ tribuit, non magis Sese vel suas proprietates, (quæ sunt ipsamet eius essentia,) Humanitati vnitæ communicat, quàm Humanitas Diuinitati, vt antea ostendimus. Sed inenarrabilibus quidem, & ipsum Angelorum caprum superantibus donis assumptam illam suam Humanitatem, post peractum imprimis illud redemptionis nostræ mysterium, sed tamen subiectiuè & creatis ac finitis omnibus, in æternum illustrauit. Immo in ipso etiam huius mortalis vitæ curriculo, tum animam tum corpus suum, vt nobilissima instrumenta in operibus longè maximis, (cuiusmodi sunt miracula, & illa quoque tum animæ tum corporis *παθήματα*, quibus pro peccatis nostris satisfecit, prout ipsi visum est,) adhibuit. Denique etiam hodie, non nisi carnis ipsius nobiscum Spiritualiter per fidem, tum in simplici verbo, tum in Sacramentorum administratione communicatæ interuentu, nos efficaciter vocat, iustificat, sanctificat, & suo tandem tempore in æternum glorificabit. Quoniam autè, Anima, & Corpus, vnum certum compositum constituunt, (quod est alterum hypostaticæ vnitionis præstantissimum effectum) idcirco quæ de vtraque substantia illa dicuntur, etiam de toto composito id est de homine *ὅλος* considerato propriè dicuntur: nempe, incorporeum & corporeum: visibile & inuisibile: simplex & compositum: immortale & mortale esse: & cætera eiusmodi: non tamen eodem modo, quia contradictionem implicarent: sed de Substantiis ipsis simpliciter, de homine verò *κατὰ τὴν*: quia homo nec simpliciter est anima, nec simpliciter corpus, sed corpus & anima: vnde fit vt de toto quidem homine verè, at non secundum sui totum ista prædicentur. Sic etiam in Christo, quamuis in eo duæ naturæ non vt partes propriè componentes sed *καθ' ἑωρισσιν* diuinam præexistentem (*τὸ λόγος* videlicet) vniantur, eadem quoque ratio tenenda est, propter communem hypostaticæ vnitionis definitionem. Christum igitur totum rectè & propriè Deum & Hominem, creatum & creatorem, infinitum & finitum, visibilem & inuisibilem, olim quoque mortalem & immortalem, & nunc diuersa ratione immortalem, Omnipræsentem & certo corporis spatio circumscriptum, ac proinde præsentem & absentem verè & propriè dicimus: sed duplici modo: quoniam alioqui contradictio nem implicarent. De toto igitur Christo, id est *ὅλος* considerato, at non simpliciter, nec secundum ipsius totum: de naturis autè ipsis illa simplici-

ter dicuntur; ea tamen seruata, de qua diximus, inter animæ & corporis proprietates distinctione, quia Christus nec tantum Deus est, nec tantum Homo, sed Deus & Homo. Præterea (quod tertium est hypostaticæ vnionis effectum) quædam singularia de toto, ut vno supposito dicuntur, quæ tamen ipsius Toti non conueniunt, ut quum Homo dicitur intelligens, mortalis, visibilis, quorum illud est animæ proprium, illa verò corporis. Sic igitur etiam Christum, quæ est totius personæ appellatio, passum, mortuum, sepultum, in sanctis habitare, nobiscum esse & futurum ad consumationem vsque seculi dicimus: quorum illa secundum carnem, ista secundum spiritum & diuinitatem, intelligenda omnes Orthodoxi consententur. Postremò (quod in vnico Christo locum habet, in quo vno videlicet duæ perfectæ naturæ vnitæ sunt per *ἀντίθεσιν*, quod est quartum hypostaticæ vnionis in Christo effectum) non tantum tota persona designatur, concreta alterutrius naturæ, puta Dei vel Hominis appellatione, verum etiam diuersæ naturæ prædicata illis adiunguntur: quod etiam citra vllam vllius proprietatis exceptionem verum est, contra quàm aduersarij nostri opinantur: ut quum de Christo loquentes dicimus Deum esse passum, mortuum, crucifixum, sepultum, qui tertia die resurrexerit, ascenderit in cælum & inde sit venturus visibilis, & quicquid est eiusmodi, Deitati quidè nullo modo conueniens, de Deo tamen verissimum, sed *κατὰ τὴν*, id est in carne, ut loquitur Petrus. Sic & pari quoque ratione, id est, quia vna & eadem est Deitatis cum Humanitate & Humanitatis cum Deitate vnio, Hominem illum, (non autem Humanitatem cum Eutyche) verè & propriè ut Deum, sic aternū, creatorem, infinitum, Omnipotentem, Omnipresentem, denique quicquid Deus est, Esse verè dicimus: nempe quia hic Homo in Filio Dei subsistit. Quum igitur ista concedere nollet Nestorius, manifestè prodebat blasphemus duos errores, quamuis *προσωπικῶν* vnionè callidè agnosceret. Vnum, quòd Abstracta non discerneret à Concretis: ideò que tam Deum esse passum quàm Diuinitatem passam negaret. Alterum qui etiam ex priore errore consequeretur, quòd in Christo, non tantum *ἄλλο ἢ ἄλλο*, sed etiam *ἄλλοι ἢ ἄλλοι* manifestè ponens, ut qui Deo quæ Hominis illius erant tribui nollet, personam Christi reipsa diuideret.

Thef. XI. Vvirtemb.

Itaque (propter vnionem personalem & proprietatum communicatio-

nem) credimus, Christum etiam secundum humanitatem suam esse omnipotentem, seu (quod idem est) humanam in Christo naturam esse omnipotentem. Scriptura enim sacra, Christo etiam quatenus homini, omnem potestatem (quæ nihil aliud est, quàm omnipotentia) tribuit. Omnia (inquit Psaltes) subiecisti sub pedibus eius, Psalm. 8. Et Paulus hunc Davidis locum explicans, inde probat: quòd Christo OMNIA sint subiecta præter eum, qui subiecit ei omnia, 1. Corinth. 15. Ioannes Euangelista inquit: Sciebat Iesus, quòd OMNIA dedit ei pater in manus, Ioan. 13. Et Christus ipse (etiam ante passionem suam) dicit: omnia mihi tradita sunt à patre meo, Matth. 11. Et post resurrectionem inquit: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, Matth. 28. Huc referenda sunt etiam miracula Christi, vt indubitata eius omnipotentia testimonia: Quòd tactu mundauit leprosos, visum cæcis restituit, quòd voce sua Lazarum in vitam reuocauit: quippe quæ miracula Christus non aliena virtute, (vt Propheta & Apostoli) sed propria potestate edidit.

Antithes. XI. Th. Bezae.

1. Hæc non modò sine omni Scripturæ sacre testimonio, sed contra eam dicuntur. Ideo falsa.

2. Potentia Christo homini collata, nunquam inter creata dona numeranda, consensus sacre Scripturæ & Patrum acceptus est.

3. Orthodoxi Patres his dictis ostendere voluerunt, cuius naturæ propriæ sint actiones, vel passiones in Christo: sed sine communicatione & distincte eas executas esse, nunquam somnauerunt. Sic accipienda esse dicta Tertulliani, Cyrilli, ipsi optimi suorum verborum interpretes, docent.

Hæc omnis potestas, vt ex omnibus testimoniis, quæ hic citatis, constat, diuersa prorsus est ab ea, quæ est in Deo essentialis, & absolutè consideratur. Nihil enim aliud est, quàm summa secundum Deum potestas, in rebus omnibus creatis administrandis, ad quas etiam ipsa refertur: ac proinde inter dona in carnem Christi collata, id est, ad gratiam habitualement referenda est, quam tamen Theof. 4. ab hac vestra communicatione exclusistis. Et quod ad miracula à Christo edita pertinet, sequimur Orthodoxæ veteris Ecclesiæ vniuersalè consensum, ex analogia fidei de promptum, quo cõfossi sunt Nestoriani, Eutychiani & Monotehlitæ: ex quibus patribus fati sit ista descripsisse. Ex Tertulliano aduersus Praxeam, videmus duplicem statum non confusum, sed coniunctum in vna persona, Deum & hominè Iesum: & adè salua est vtriusque substantiæ proprietates: vt & spiritus, id est, Diuinitas res suas egerit in illo, id est, virtutes, opera, signa: & caro passiones suas functa sit, efuriens sub Diabolo, & sitiens sub Samaritide.

Ex

Ex Cyrill. lib. de Trinit. 5. Quæ diuino modo facta sunt à Christo, non sunt humana & attribuenda, sed naturæ ineffabili, & omnem mentem transcendent. Ex Nysseno contra Eunomium: Neque humana natura Lazarum viuificat, nec deflet iacentem impassibilis potentia: sed lachryma quidem hominis est propria, vitæ autem ea, quæ veræ vitæ sunt.

Ex Damasceno lib. 3. de Orthodoxa fide, cap. 15. Neque humana natura Lazarum à mortuis excitauit, nec rursus diuina potentia lachrymatur. Nā lachrymæ quidē sunt quidam humanitatis proprium: vita verò eius, qui est ipsa in Sese subsistens vita.

4. Nyssenus non tam suam quam Tertulliani & Cyrilli verborū interpret est, quòd de naturarum proprietate, nò de communicatione loquatur: quæ non pugnant. Quòd Damascenus quoque aperte confirmat. Et si enim non proprium est humanæ naturæ excitare Lazarum à mortuis potentia, sine humana natura Lazarum non excitauit. Sicut non purus homo, sed Deus fleuit, quamuis Dei proprium non est flere.

Responsio ad annotat. ad marginem.

1. & 2.

Nemo Christianus ignorat hunc Hominem, quatenus Deus est per gratiam vnionis, habendum esse Omnipotentem vt æternum, quum vera sit Verbi Deitas in quo subsistit. Nemo etiam negat hanc Verbi Omnipotentiam quadantenus sub velo carnis ad tempus delituisse, & quodammodo quoad manifestationem attinet, videri posse ipsi πρὸ λόγου ratione quoque suæ Deitatis tunc fuisse restitutam, quum in hac quoque carne Christus, peractis ipsius infirmitatis diebus, supra omne nomen eucheretur. Sed hic non agi de æterna illa filij Dei Omnipotentia, verum de imperio in res omnes creatas in ipsam carnem victricem & triumphatricem attributo, apparet ex Græcæ vocis ἐξουσίας significatione: itē ex Cœli & Terræ nominibus: item ex aliorum locorum collatione, ex quibus locus ille Matthæi est explicandus, vt Psal. 2. 8. Daniel. 7. 14. Iohan. 5. 22. & 24. vbi nomen ἡγεμονίας quo significatur administratio siue gubernatio hanc ἐξουσίαν explicat. Item 1. Corinth. 15. 27. vbi expressis verbis, (non vt Christus diuidatur, sed vt humana à Diuinis in vna & eadem Mediatoris persona distinguantur) Apostolus hoc æternum quidem, id est sine carens, sed tamen creatum, & humanitati subiectiue attributum imperium, ab eius Omnipotentia distinguit. Qui subiecit huic, quatenus hominis Filius est, omnia, vt iudici ad viuos & mortuos in hac ipsa carne iudicandos ad futuro. Denique quoniam D. Andreas ad consensum quoque patrum audeat prouocare, hos ipsos illi iudices fero.

T. j.

3.4.

Frustra stndet D. Andreas clarissimæ luci umbras inferre vt a-
quos omnes lectores iudicatuos minimè dubito. Sed agè, sedeat
hic ipsemet in sua causa index, modò, (quod saepe facit,) à se ipso
non dissentiat. Etenim, si naturarum propria manent proprie-
tates essentielles, manent etiam propriae actiones, quod sanè rectè
dicit. Vnde tandem igitur illa earundem inter se communitas?
Nihil enim est idem manens primo actu semel Proprium & Com-
mune. Non igitur excitauit Lazarum humana natura, nec fleuit
Diuinitas. Sūt enim hæc omnia merè Eutythiana. Excitauit tamen
Lazarum & fleuit qui vnus est Deus & Homo : sed agens diuina
quatenus Deus, humana quatenus homo.

Thef. XII. Vvirt.

*Christum, etiam secundum humanam naturam (iam in statu gloria &
maiestatis) omnia que fuerunt, que sunt, & que futura sunt, perfectissi-
mè scire & nouisse, credimus. Ioannes enim Baptista testatur: Christo
spiritum non ad mensuram, vt aliis hominibus, sed ita datum, vt nos de
ipso plenitudine accipiamus, Ioan. 3. Et Christus in statu exinanitionis
videbat Phariseorum* **COGITATIONES.** *Et Paulus de Christo lo-
quens dicit: In quo sunt OMNES THESAVRI sapientie & scientia abs-
conditi, Colof. 2. Et necesse est Christum OMNIA scire: cum sit futurus Iu-
dex viuorum & mortuorum, Ioan. 5. Quod enim diem iudicij ante pas-
sionem suam ignorabat, non simpliciter ad humanitatem eius, sed ad
formam serui, quam deposuit, referendum est.*

Anti thef. XII. Th. Bezæ.

1. Hæc contra Scriptu-
ræ aperta testimonia di-
cuntur. In ipso abscondi-
ti sunt omnes thesauri
scientiæ & cognitionis,
Col. 2.

2. Forma serui non est
humanitas, sed serui-
lis conditio hominis
Christi. Qui est Domi-
nus, Ioan. 13. Vos appella-
tis me Dominum & re-
quæ facitis, sum enim.

Quæcunque fuit tempore humilitatis, &
nunc est in gloria, scientia Christi quatenus
homo est, donum fuit & est creatum, & sub-
iectiuè Christi animæ insitum, ac proinde
ad illam, quam ponitis, communicationem,
nihil pertinet. Formam autem serui, id est,
humanitatem, absit, vt Christum deposuisse,
aut vnquam depositurum esse doceamus, vt-
pote quam ab humilitate ad illam eminentem,
supra ipsorum etiam angelorum glo-
riam, transtulit, supra omnes cælos collo-
catam.

Respon-

Responsio ad marginales refutationes.

Habitat sanè in Christo plenitudo omnis Deitatis, & quidem I.
σωματικῶς, id est *σώματι*, quum sit verus Deus: sed eius *σοφίας* respec-
 tu, qua Patri est *ἐπιπέσοτος*, & quum sit ipsa Patris sapientia, quis du-
 bitat omnem thesaurum sapientiæ & intelligentiæ verè in ipso
 esse reconditum? Deinde, quum hæc sapientia tam arctè sibi car-
 nem illam adiunxerit, vt illi suammet ipsius subsistentiam tribue-
 rit, sit sanè Homo ille, quatenus Deus est, æterna Omnisapientiã
 Omnisapiens: at non quatenus Homo humanitate præditus. Ani-
 mam autem Christi, si non agnoscit D. Andreas, scientiæ & in-
 telligentiæ omnis humanæ luce creata fuisse abundantissimè illu-
 stratam, vt qui pag. 312. disertè neget, Scientiam hominis Christi
 creatum donum esse: vel manifestus fuerit Arrianus & Apollinari-
 sta, Diuinitatem existimans huic carni fuisse mētis loco, vel minus
 posteriori Adamo quam priori tribuerit, ad imaginem Dei condi-
 to, cuius præcipua dos fuit, vera illa sapientia. Denique si verum
 est, quod in ipsa disputatione sæpe inculcauit D. Andreas, nempe
 Spiritus appellatione, à quo Christus vnctus dicitur, nullum crea-
 tum donum, sed ipsam Deitatem verbi intelligi, quorsum Psal 45.
 8. *Præconforibus tuis?* Nullos enim hic habet nisi in ipsa carne, non
 autem in eius vnctione consortes, sed vt vnigenitus est, ita solus
θεῶν ὁμοιωτος. Ergo de creatis, & in Christi carnem, quatenus
 primogenitus est inter multos fratres, subiectiuè infusus donis
 maximè hæc comparatio est intelligenda, non exclusa tamen
 Deitate, quæ in priore eiusdè versiculi parte *Elohim* expressè voce-
 tur: & sic quoque Spiritus appellatio, pro donis etiam creatis, Ioh.
 3-34. accipitur: quorum plenitudo, non certè diuersæ speciei ex ca-
 pite, quod sine mensura illum Spiritum accepit, in subiecta mem-
 bra, pro ea qua Spiritui Sancto libuit mensura, exundat. I. Corinth.
 12. 11. & Ephes. 4. 16. Sed huic sententiæ opponit in disputatione D.
 Andreas, hunc quem penè vnicum ex ipso syllogismum fortuitò in
 tota hac disputatione audiui. Quicquid mensura caret, in mensum
 & infinitum est. Spiritus quem Christus accepit secundum homi-
 nem sine mensura datus est, Ergo infinita est & nõ mensurata eius
 scientia. Hic ego verò prouoco ad omnes Logicos, an respondeat
 conclusio assumptioni. Sed hoc facillè homini minimè logico con-
 dono: neque repugno quin appellatione Spiritus in primis intelli-
 gatur Dei & rerum diuinarum abundantissima scientia, quanta ne
 Angelis quidè obigit, aut obtinget vnquã. Ad propositionem au-
 tẽ in primis respõdeo, id quod ad mensurã accipitur, non tantum

opponi infinito sed etiam ei quod imperfectum est, & ad plenam
 & finitam, quam habet mēsuram, non profus accedit: quo poste-
 riore sensu assumptionem nego. Et vt citra syllogismos, quorum
 hostis est D. Andreas, respondeam, nego Iohannem dicere datum
 humanæ Christi naturæ (hoc enim ita intelligit ipse D. Andreas)
 Spiritum qui sit sine mensura, id est essentialē illum Deum infi-
 nitum, sed hunc sine mēsurā datum Spiritum, qui sit ipsi datus. Spi-
 ritus ergo qui dat, tertia est illa Trinitatis persona, ex cuius etiam
 virtute Christus in vtero Virginis conceptus dicitur: & is ipse qui
 supra Christi caput in specie Columbæ apparuit quum à Iohanne
 baptizaretur, coessentialis videlicet illa & *ὁμοούσιος* tum Patris
 tum Filij virtus. Spiritus autem qui datur, non ipsam Sancti Spi-
 ritus Essentiam, sed operationes & dona ipsius declarat, & Christo
 quidem vt Homini, siue secundum carnem, datus dicitur à Patre
 videlicet, & à seipso sine mensura, id est, ita vt dona quæ data sunt
 & à Spiritu sancto effecta in hac humanitate, sint tota, plena, & in-
 tegra in Christi humanitatem collata, tum quod nullam sit doni
 genus, quo Spiritus sanctus sanctos exornat, cuius fuerit expertus
 Christi Humanitas: tum quod iis ipsis donis nihil defuerit: quan-
 tumuis charismata illa omnia, siue simul, siue sigillatim considera-
 ta, finita necessariò fuerint, vt pote in naturam finitam subiectiue
 collata. Nam è cōtrario sanctissimis etiam hominibus, tot demum
 dona Spiritus Sanctus, ex ipso Christo, locupletissimo videlicet pe-
 nu, deprompta, sicut restatur Christus Iohan. 16. 15. largitur, quos &
 qua mensura ipsi libuit, vt plenissimè declarat Apostolus 1. Cor. 12.
 11. & Ephes. 4. 11. Nec alius nobis huius loci melior quærendus est
 interpres quam Esaias cap. 11. 2. Sed & Chrysostom. in hunc locum
 rectè admonet, Spiritus appellationem intelligendam esse de ipsius
 energia. Quæ verò in illum locum copiosè Cyrillus aduersus Ar-
 rianos scribit, contra hanc interpretationem nihil faciunt. Dicitur
 enim in eos qui *ὁμοούσιοι*, sicut in Sanctos, ita etiam in Christum
 collata hæc dona sentiebant: quum è contrario ipse sibi Christus
 sua Deitate, (cuius vt & Patris virtus essentialis & *ὁμοούσιος* est
 ipse Spiritus Sanctus) in illam assumptam humanitatem prout &
 quando ipsi libuit effuderit: quamuis Iohannes, vt & ipse plerun-
 que Christus ad patris personam audientium animos reuocet, tan-
 quam ad ipsum Deitatis principium ac fontem: non tamen vt sese,
 vel à Patre, vel à Spiritu sancto separet, vel quæ Patri aut Spiritui
 sancto tribuit, sibi derogat, quum sit vnus & idem cum illis Deus.
 Quorsum autem ista, ad Eutychanam illam essentialium proprie-
 tatum

tatum inter ipsas naturas communicationem attinent? Verum quid huic homini facias, qui aperte & disertis verbis pag. 299. *Potentiam quoque humana Christi natura datam, creatum donum esse, vel creatam qualitatem insciatur: qua in re, (vt videamus etiam quam belle inter horum dogmatum auctores conveniat) audiat Christianus lector, quid de potentia Dei in Petro & Christo operante D. Brentius censuerit pag. Recognit. ipsius 40. & 41. Christus edidit multa miracula, edidit & Petrus: vidit Christus futura: vidit & Petrus. Christus mortuus & sepultus resurrexit a mortuis, & ascendit in celum: Petrus quoque resurget a mortuis, & ascendet in celum, & quidem cum corpore suo in pulverem redactus, vt illud in Petro penè mirabilius, quam hoc in Christo videatur. Dicis, Christus resurrexit a mortuis sua ipsius virtute, Petrus autem aliena: Imò, sicut Christus excitatus est, diuina virtute, ita etià resurget Petrus diuina virtute, nec minùs ipsi quam Christo intimè presente: quòd vbi sit Diuinitas, ibi sit tota. Quare ne hoc quidem ratione dici potest quòd Christus, non autem Petrus sit Deus. Et tandem concludat, discrimen Christi & Petri in eo statuendum esse, (siue vt magis etiam expressè scribit D. Andreas, hoc vnicum esse discrimen, inter Christum & Petrum, in inhabitatione Filij Dei) quòd Filius Dei, est, sua essentia implet Petrum sicut & Hominem Christum, non tamen communicat Petro O M N E S suas proprietates, sed tantum NON NULLAS. Ita verò quis tandem cum iis conciliabit quæ nunc scribit D. Andreas, nempe, nullam scientiam, nullam potentiam Humanæ Christi naturæ datam, posse ex sacris literis probari, creatas esse qualitates siue creatas donâ? Sed obiiciet aliquis, contrarium istis scribit Andreas huius disputationis pag. 197. his videlicet verbis, *Discrimen vitionis diuinitatis cum Petro & cum homine assumpto conspicitur ex eo, quòd Homo Christus propria, Petrus autem aliena virtute, & mortuos suscitauit & miracula edidit. Quis hic verò non credat D. Andream, et si magistro suo gratificatus coniecturæ lectori persuadere, non aliam vnquam fuisse quam Orthodoxam veterem illius & suam sententiam, tamen satis aperte dogma illud, planè impium, retractasse? Et ita sanè facere ac palàm istud profiteri debuit. Sed iam pridem ex nimium multorum reformatæ Theologiae tabulis expunctum est illud, vere gloriam Dei quærentibus non insuetum, Peccauit. Quid sibi vult igitur in summa D. Andreas, quum propria quidem virtute Christum, Petrum autem aliena, fatetur (quòd Brentius negarat) miracula edidisse? Nequaquam ceterè, (quòd tamen facere oportuit) ad ipsam naturarum vñitionem istud refert, quia nimirum Petrus non est vnum *ὁπισ ἀπὸ τοῦ* cum**

Filio Dei, & ideo est homo purus, non Deus: Homo verò Christus, (cuius verus homo est,) non est tamen individuum humanæ speciei: quia sic Christus in duas personas diuideretur: sed in Filij Dei subsistentia supponitur: quod Nestorius aut nunquam intellexit, aut intelligere nunquam voluit, iusto Dei iudicio excacatus. Sed D. Andrea, propria virtute dicitur Christi quidem humanitas agere, quoniam hanc virtutem sibi ipsi habet realiter, quamuis non subiectiuè in verbo communicatam, Petrus verò aliena, quoniam eam precibus à Christo mutuari cogitur. Hinc illa vnitionis hypostaticæ naturarum Nestoriana, per Eutychnam naturarum realem communicationem definitio: & huius definitionis per naturarum falsam, & impiam illam exæquationem declaratio.

2. Nescio an vllus sit locus in epistolis Pauli, quem magis vrsent. Partes omnes, tum Græciturum Latini, aduersus omnes hæreses, quibus Persona Christi fuit oppugnata: nec, (vno excepto Erasmo & iis qui nunc aberrantem ipsum secuti, aliò hunc locum derorquent,) existimo vllum scriptorem recentiore extare, qui non sit veterum Patrum interpretationem sine controuersia amplexus. Et tamen, si D. Brentio & eius sectatoribus credimus, nequaquam ibi de duabus formis, id est naturis, diuina videlicet in persona Filij, naturam humanam καὶ τὴν ἀνθρώπινον ἀσπίζοντα, agitur: sed de vnica Humanitate, cuius duæ formæ ad tempus extiterint: vna videlicet dominatrix, per quam à momento suæ in Deum assumptionis, (vt illi loqui solent) omnes essentielles Diuinitatis proprietates fuerint ipsi reipsa communicatæ, tanquam hypostaticæ illius vnitionis effectum: altera seruilis, omnes illas carnis infirmitates complectens vsque ad Crucis mortem, cuius respectu dicitur hæc Humanitas sese exinanuisse, quatenus & quandiu Omnima iestatiẽ illam suam, diebus illis carnis suæ, non exeruit. Et fateor, quidem ego cum Orthodoxis omnibus illis interpretibus, quod & ipse Apostoli scopus indicat, neque Formæ Dei nomine nudam Filij Deitatem, siue potius Personam, neque Formæ hominis appellatione, nudam quam assumpsit Humanitatem intelligi, sed illam quidem, vt in enarrabili gloria ornatam, istam verò vt cum vilissima abiectiõne cõiunctam. Hinc autem fit, vt duplex sit argumenti à Paulo, tum ad doctandam omnem arrogantiam, tum ad commendandam nobis Christianam ταπεινωσίνην, propositi fundamentum: & quidem ita connexum, vt stare posterius nisi substrato posteriore, nõ possit: nempe quod Christus, ad cuius exemplum conformari nos oportet, sustinuerit quò Deus esset, fieri Homo. Et quis Deus? Verus &

& summo illi Patri suo æqualis. Et quis Homo? Eousque abie-
ctus, ut etiam in cruce factus sit pro nobis *ναρὰν*. Quam obedien-
tiam secuta est summa exaltatio: restituta quidem Deitati Fi-
lij gloria, (quam etsi nunquam reipsa amiserat, tamen ad tem-
pus videri poterat quodammodo intermississe.) Humanitate verò
imperium supra res omnes adepta. Itaque in forma Dei esse, nihil
aliud est, quàm talè esse, qualis Deus est, id est id ipsum quod Deus
est. Et quum is, de quo hic agitur, æqualis, non rapina fieri stu-
diuisse, (quod ambit Saran, & quod sibi supra ipsum Deum arro-
gat Antichristus,) sed extitisse dicatur, ac proinde ipsius naturæ iu-
re, sic iugulatur Sabellius, quum inter duas minimùm personas
statuenda sit æqualitas. Sic damnatur Samosatenus, quoniam æ-
qualis Deo non est, qui non est nisi cogitatione, siue destinatione.
Sic quoque coarguitur Arrius, quia Deo æqualis non est, qui
principium temporis habet, & est Deus *ὁμωνόμος*. Sic refutatur
quoque Nestorius, quum non dicatur iste alterum quempiam, sed
alteram *μορφήν* accepisse. Et Eutyches, quum neque priorè forma
se se spoliassè, dicatur, neque illam cum altera commutassè. Deni-
que sic Marcion & *Δουκταί* omnes refelluntur, nomine *τῆς μορφῆς*
abutentes, quoniam si vera est æqualitas, vera sunt etiam & verè
subsistentia quæ inter se comparantur, & commentitia fuerit o-
bedientia, cuius imaginarium duntaxat fuerit fabricatum. Hæc illa
est igitur vera & pretiosa huius loci explicatio, ab omnibus Græ-
cis & Latinis Patribus summo perpetuòque consensu ex puro
puto Dei verbo tradita. Denique si vult, ut in cæteris, sic etiam in
huius loci explicatione D. Andreas D. Luthero assentiri, ecce ipsius
verba, iam ante vñdecim annos à me aduersum Nicolaum il-
lum Selneccerum prolata. *Ipse profectò, erravi, inquit, sæpe natura*
tribuens, quod competit persona, & contra: ut in illo loco Pauli Phil. 2.
possit ab cuius usu venire ubi dicit, tametsi in Forma Dei esset &c. Quid
enim in Forma Dei fuisse predicatur, certè Diuinitatem indicat, ut &
quod se exinanivisse dicitur. Porro exinanitio & serui forma quid aliud
quàm humanitatem testantur? Ergo & à Luthero ipso iam dè ficiant
oportet Brentiani, quorum tamen, age, sententiam expendamus.
Illis forma Dei, non Deitatem ipsam Filij, à quo caro nostra as-
sumpta est *καὶ ἑωὺς αὐτοῦ*, sed realem illam omnium Essentialium
Diuinitatis proprietatum, quam imaginantur communicationè
declarat: quæ sit vñitionis naturarum effectum, in ipsa tamen Hu-
manitate minimè inherens. Hoc autem commento, ut sæpe iam
inculcauimus, & vñitio naturarum hypostatica, quæ necessariò

vnica & eadem est, in duo diuersa discernitur: & ipsius definitio evertitur: & Abstracta cum Concretis confunduntur. Vide verò Christiane lector, quàm multis rationibus ex ipso Pauli contextu ista interpretatio fallissima refellatur. Primum enim, de quonam hic agitur: Certè de Iesu Christi persona. Ad hanc igitur referenda est tota hæc Apostoli sententia, non ad alterã duntaxat eius naturã, ne Diuinitatè quidè, nedũ Humanitatè, quæ certè nõ est Christus Totus, sed aliquid tantũ Christi. Et ne fortè nobis hic obijciant, Christo interdum tribui quæ alteri duntaxat ipsius natura conueniant: respondeo saltem patere de toto Christo & quidem distinctè hic agi, ex eo quòd vt mortem crucis, quæ propria est Humanitatis, sic etiam istius cum Deo, Patre videlicet, æqualitate in commemoret Apostolus, quam, sicuti mox dicemus, Humanitati Christi tribuere quantumuis supra res creatas omnes tandem euectæ, sine blasphemia nemo possit. Deinde quum nolint aduersarij, a Kemnitio tandem veritiores effecti, suam illam formam Dei in Humanitate, vt subiecto, inherere, vbi tandè ab ipsis collocabitur? Certè vel nusquã (& ita hæc forma in nihilum euanescet) vel in ipsa Filij Deitate, in qua quum verè nihil insit formaliter, cogentur isti nobiscum fateri, quod tamen negant: nempe, per formam Dei, ipsam rã λόγος personam intelligi, à cuius cum natura nostra vnitione, quum ipsimet suam illam communicationem deriuent, quí fit, vt ad illam vsque, in huius loci explicatione non assurgant? Et quum in hac vnitione ne ipsi quidem dicere ausing, opinor, Humanitatem euasisse Deitatem, siue Essentialiter, (quod fuerit Quaternitatem introducere) siue Personaliter, (quod manifestè fuerit Eutyichianum, quum nihil dici possit absurdius quàm partem compositi euadere ipsum compositum) quis non videt quibus sese laqueis hac sua interpretatione inuoluant? Præterea, quid fiet Apostoli verbo, ὑπάρχων. Nam illud certè Humanitati tribui eius respectu non potest, quæ vel per se actu non subsistat, vel ipsi re ipsa non insit. At Humanitas Christi nec per se quidem subsistit, nedum vt illi, quod etiam per se maximè ridiculum est, duæ hypostasies tribuantur. Quòd si qualitas est hæc Dei forma, nempe inerit humanitati: & si homo iste propter hanc qualitatem Deus esse statuitur, Deus erit accidentalis. Sed quæ hæc est inter Theologos præsertim rixandi libido? Quis ita ridicule loquitur vt abstractas voces, (cuiusmodi est Humanitas) ὑπάρχειν dicat in forma, quum ipsæ potius formæ conceptu mentis à suis indiuiduis abstractæ sic declarentur? Sin verò non Humanitatem sed

Hominem isti velint ab Apostolo, illa quam confingunt forma Dei fuisse præditum, & postea seruillem formam accepisse, aedam, istud prioris siue antegressi temporis interuallum nobis definiant. Quomodo verò definient, quum seruilis illa forma ab ipsa corporis ex substantia virginis coagulatione, & huius hominis in hanc vitam humillimo ingressu, intra abiectissimi stabuli præsepe repositi, & iam tum peccata nostra luere incipientis, ceperit? Quinam igitur hæc humanitas à forma Dei ad formam serui sit delapsa, quæ simul & esse & serua esse inceperit? Et si serua nata est, quinam Deo citra rapinam æqualis? Item, si hic homo censendus est Deus, propter illam Dei formam, (vt sanè est, quamuis non eo quo isti volunt sensu) an non Deus esse desierit, quum seruillem formam acciperet? nisi fortè cum Marcione imaginariam hanc fuisse, ac proinde nos imaginaria crucis morte seruatos fuisse censebimus. Re ipsa enim vtramque simul formam habere non potuit, quum, (vt sensus ipse testatur, & ait rectè Damascenus lib. 3. cap. 3. hac ipsa de re differens,) *nulla natura contrarias differentias recipiat*. Neque Kemnitianum istud latibulum: *Non subiectinè*, quidquam aduersarios hic iuuerit. Nam si hic homo siue hæc humanitas (quando quidem D. Andreas vtrumque istud vult esse cōcretum) prius quàm serui formam acciperet, in forma Dei existerat, nec tamen ipsi vt subiecto inerat, quinam tandem existerat? & quid aliud esse potuit quàm inauditum monstrum, omnis formæ expertus? Verùm quid opus est vlla tã perplexa disquisitione? Is de quo hic agitur, æqualis Deo citra rapinam extiterit oportet. De hominis verò siue de humanitatis æqualitate quæri non potest, quin quæ inter se æqualia esse dicuntur, secundum se distinctè considerentur, non autem vt vnum totum. Itaque si homo iste verè, id est citra mendacium æqualis Deo dici potest, nihil ei desit oportet, quod ad æqualitatem istam spectet, nec adsit aliquid vnde inæqualitas consequatur. At id fieri nullo modo nisi in tribus illis diuinis personis possessione sunt vnum essentia, quàm indiuidua humanæ speciei sunt vnum specie: sed etiam quia omnis compositionis expertes, solo *ὁμορφίας πρόσω* differunt. Demus igitur veram esse quam isti communitati sunt realem essentialium Deitatis, vel in assumptam naturam, proprietatum effusionem, vt initio scribebant Brentiani, vel cum assumpta humanitate (vt loqui ex Kemnitiana subtilitate nunc malunt) communicationem ab vnitione naturarum diuersam. Demus præterea hanc communicationem rectè definiti vnica Θεοῦ ἀειεὐκὴ & Monothelitica actione, quòd videlicet *δὲ λόγος* nihil nisi

per assumptam humanitatem agat. Demus etiam quod D. Andreas fateri nunc erubescit pag. 271. nullas prorsus essentielles proprietates ab hac communicatione excipi. Num propterea æqualis fuerit Deitati hæc humanitas, siue $\tau\omicron\varsigma$ $\lambda\acute{\omicron}\gamma\omega$ hic Homo? Vnde igitur istud à D. Brentio scriptum, à D. Andrea intolerabili cum Christiani nominis infamia inculcatum, & à me iam aliquoties citatum? *Exæquamus Humanitatem Christi Diuinitati nõ $\epsilon\sigma\iota\alpha$ sed $\epsilon\chi\sigma\iota\alpha$: non essentia, sed potentia: non natura sed gloria: non substantia sed Maiestate.* Istud verò inæqualis æqualitatis glossema, vnde tandem depromserunt qui nobis solent glossas obiicere? Non certè ex Apostoli verbis, qui expressissimis verbis, Formam Dei definit paritatem cum Deo: si non ex rapina, certè ex natura. Nullus enim hîc locus mediæ alicui gratiæ: quia precaria nulla esse potest Deitas, vtpote quæ sic necessariò multiplicaretur; ex quo errore nata est $\omega\omicron\lambda\theta\upsilon$ *Scia.* Et si qua talis esse posset, æqualis tamen naturali non esset. Obscuro igitur, Christiane lector, quicumque hæc legis, non miraris eò potuisse res tam paucis annis recidere, vt iis in locis, in quibus visum fuit Domino veritatis suæ lucem, quæ cæteris gentibus præluceret, nostra memoria accendere, tam absurda, inepta, crassa, ridicula dogmata potuerint audiri patienter, nedum tam pertinaciter defendi, dum vnico fulciendo Cõsubstantiationis errori certatim adiumenta quærentur? Viuis certè apud Dominum. Viuis, vt mihi persuadeo, & maximè probabile est, D. Luthere, fortis alioqui & felix veritatis Euangeliæ nostris temporibus instaurator, & alter planè Gedeon: sed vtinam illi in eo dissimilis, quod Ephod reliquisti, in Germania, quod factum est & fit nimium multum in laqueum.

Thef. XIII. Vvirt.

Quòd autem Christus omnibus creaturis, in primis verò Ecclesie & electis suis, ubique etiam humanitate sua, presens sit, id sacra litera euidenter testantur. Vbi (inquit Christus) sum duo aut tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum, Matth. 18. Et alibi: Ecce (inquit) ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi, Matth. 28. In quibus dictis, nihil opus est diuellere humanam naturam à diuina, quia personam Christi, ne mors quidem ipsa diuidere potuit. Paulus de ascensu hominis Christi in cælum scribit: Ascendit super omnes cælos, vt impleret omnia, Ephes. 4. Et in eadem epistola de Christo homine testatur, quòd omnia in omnibus impleat, Ephes. 1. Implete autem omnia secundum Scripturæ phrasin, omnibus rebus cælesti modo

do presentem esse significat. Ego caelum & terram impleo, dicit Dominus, Jerem. 23.

XIIII.

Modus autem huius praesentia in sacris literis non exprimitur: Itaque $\chi\rho\omicron$ Christus, non localiter quidem & physice, sed supernaturaliter omnibus creaturis verè praesens sit, credimus. $\chi\rho\omicron$ modo autem id fiat, ignorare nos in vera & pia humilitate libenter fatemur.

Antiches. XIII. & XIIII. Th. Beza.

De omnipraesentia aliter etiam statuimus, quàm de superioribus duobus, id est, potestate & scientia, quibus agnoscimus abundantissimè & ineffabiliter donatam & ornatam esse à $\lambda\omicron\gamma\omega$ assumptam carnem. Istam verò omnipraesentiam, quæ infinitam ¹ essentiam necessariò praesupponit, vni Deitati prorsus, & quarto, vt loquuntur, modo propriam, ² nullo modo in humanitate Christi, quantumuis hypostaticè vnita & nunc glorificata, circumscriptionem tamen suam retinente, agnosce-re possumus. Denique $\upsilon\pi\epsilon\rho\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\alpha}$ quæ cognoscimus, & quibus summè exornata est Christi humanitas, ab $\acute{\alpha}\gamma\tau\iota\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\omicron}\iota\varsigma$, quibus humanitas aboleretur, penitus discernimus: & quæ hîc profertis testimonia, partim ad vnica ⁴ Deitatem $\tau\acute{\omicron}\delta\ \lambda\omicron\gamma\omega$ (licet ab humanitate non separata, distinctam tamen,) referuntur, partim ad ipsius, tanquam capitis, in membris suis vim sese exerentem, spectant.

$\psi\iota$ à $\lambda\omicron\gamma\omega$ communicata est, quæ à Christo tanquam capite deriuatur.

Responsio ad marginales annotationes.

Duplicem esse modum realiter obtinendarum essentialium Di- 1.2. & 4. uinitatis, vel vllius etiam naturæ creatæ proprietatum, non magis probauerit vnquam D. Andreas, quàm singulas naturas, ne diuina quidem (excepta, de qua tamen sic pro nostro captu loquimur,) suis proprietatibus peculiaribus non distingui, vel naturam illam non mutari, cui essentialia alterius proprietates verè & re ipsa attribuantur. Quod si aliter sentire est prorsus & secundum Deum & se-

1. Absoluta omnipraesentia praesupponit infinitam essentiam. Sed participatæ sufficit, vt natura eius particeps facta, vnita sit cum infinita natura, cuius participatione habet, quòd infinita natura per essentiam est.

2. Non sufficit dicere: nullo modo fieri posse: sed oportet probare. Nā contrarium apertè sacra Scriptura testatur, Eph. 1.4.

3. Omnipotentia, omniscientia, omnipraesentia non sunt $\acute{\alpha}\pi\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\alpha}$, sed $\upsilon\pi\epsilon\rho\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\alpha}$, supra naturam humanam, non contra eam: Ideòque etiam eam non evertunt.

4. Verba Christi aperta sunt, qui se ipsum interpretatur, & vim illam CARNI tribuit, quæ i-

cundum homines insanire, quid de eo existimandum est, qui Diuinitatis proprietatum contendat realiter fieri participem naturam humanam, quas tamen in sese non habeat, idque, quod etiam prodigiosius est, eius hypostaticæ vnitionis vi, cuius tamen definitio talem realem communicationem expressè tollat? Hoc igitur non est ad obiectionem respondere, sed præstigiari. Cuiam enim persuadebit D. Andreas, vel realem omnipræsentiam, non præsupponere infinitam & incircūscriptam essentiam, vel, proprium quarto modo, diuersissimis duabus naturis realiter esse posse commune?

Ad loca verò Scripturæ à D. Andrea citata quod attinet, fateor sanè Christū esse in medio suorū cœru, & Ecclesię suę adesse & adfuturū ad finem vsque seculi. Sed si quæcunque de Christo dicuntur, singulis eius naturis tribuenda D. Andreas existimat, &, nisi id fiat, Christi personam separari somniat, sit igitur adhuc Christus in sepulchro, nec ascenderit, nec abierit ad Patrem, sed discipulorum oculos sit ludificatus: nec verè dixerit, *Me non semper habebitis*, &, *Auferetur ab illis Sponsus*: denique Iudæam totam iens, rediens, non obierit, nec sit etiam è cœlo verè rediturus, vt qui corpore suo terras etiam impleat: neque sit dūtaxat In, Sub, vel Cum pane, sed etiam apud manes. Denique hæc portenta Omninaiestatica quis Christianus amplius ferat? Apage igitur has ineptias: & saltem, quid ipsi, ante tot annos ex ipsis patribus ad hæc ipsa loca perperam ab illo ad Humanitatis Actū primo præsentiam detorta, sit allatum, perpendat potius quàm istam toties recoctam crambè lectoribus reponat. Ex duobus autē locis à D. Andrea prolatis, vt intelligat ex illo ad Ephes. 4. vbi dicitur Christus ascēdisse in cœlos, vt omnia impleret, quàm ineptè argumentetur, recordari debuit Sophistarum esse non logicorum plus assumere in conclusione quàm in præmissis. Quænam enim obsecro est ista collectio? Christus ascendit vt impleret omnia, ergo implet omnia corpore suo? Itaque ne refutatione quidem indiget istud, quod isti tamen tanquam inuictum argumentum occinere consueverunt. Quasi verò quæ de donis in homines collatis, & Evangelico ministerio per orbem terrarum obeundo statim subiicit Apostolus, manifestissimè non indicent, quoniam ista omnium impletio referatur. Alter autem locus ex eiusdem epist. cap. 1. Vbi dicitur Christus, vt caput, implerè omnia in omnibus, quum perspicuè ad Christi Spiritum toti suo corpori mystico, nempe Ecclesię, spiritualem omnem sensum & motum suppeditantem, referatur, quo pudore, quæso D. Andreas, ad realem carnis Omnipotentiam transfert? Er quod

vt diuinæ suæ vnus essentiaë proprium sibi vendicat Deus Ierem.
23. Ego, inquiens, *cælum & terram impleo*, quoniam audeat D. Andreas
ad impium istud suum Omnipresentialis Humanitatis monstrum,
accommodare:

Αντιφυσικά vocamus quæ sunt φυσικῶς ἀντιφαιμένα, Aliquatenus
certè potentem esse & summè potentem esse: item aliquatenus
scientem & omniscientem, ἀντιφαιμένα non sunt si ad idem scien-
tiaë & potentiaë genus referantur, sed secundū plus & minus diffe-
runt. Tu verò quum Humanitatem Christi contendas esse Reali-
ter Omnipotentem & Omniscientem, neque id potentiaë facultate
creata, ac proinde precaria & finita, nec scientiaë dono itidem
creato, nec aliunde subiecta, neque ex humano discursu, sed illa
ipsa Omnipotentia, & Omniscientia essentiali quæ est Deus ipse:
tam proinde hæc esse ἀποφαιμένα ac proinde ἀντιφυσικά dico, quàm
Æternum, siue à se esse, repugnat Creato: infinitum, finito: Simpli-
cissimum composito: quàm denique Substantiam esse & Accidens
esse. Ad Omnipresentiam autem essentiaë quod attinet, tunc illam
probabit, D. Andreas ἀντιφυσικῶν non esse corporeaë naturaë, quum
Circumscriptum, Palpabile, Visibile, Organicis partibus compo-
situm esse, ostenderit ex diametro non repugnare, Incircumscri-
ptæ Inpalpabili, Inuisibili, Simplicis naturaë, cuiusmodi etiam est
Angelorum & aliorum animarum natura: idest, quum ipsum Ie-
sum Christum arguerit falsi: vt qui veritatem corporis sui à mor-
tuis excitati satis firmis argumentis non probarit, si palpabile &
visibile esse non sunt quarto modo & inseparabiliter corporeaë
naturaë propria. Quantò minùs verò illud quod vsque adeo diui-
naë naturaë proprium est, vt ne beatis quidem iis spiritibus tribui
possit, nempe vt, quia simplicissima est & verè ac proprie modis
omnibus infinita, ipsius natura, idcirco Essentialiter vbique sit
Omniprensens, idcirco Humanæ naturaë quantumuis glorificatæ,
& supra res creatas euectæ Omnipresentia tribui sine blasphem-
ia & ipsius-met interitu potest:

Thef. XV. Vvirtemb.

Quin etiam carnem Christi verè viuificam esse, cum pia antiquitate
(quæ etiam mortuorum resurrectionem, ex carnis Christi viuifica sum-
ptione, confirmauit) credimus. Christus enim dicit: Ego sum panis vite.
Patres vestri manducauerunt Manna in deserto, & mortui sunt. Hic est
panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.
Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi: si quis manducauerit ex hoc

*pane, uiuēt in aeternum. Et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi
uita &c.*

Antithes. XV. Th. Beza.

I. Carnem Christi uiuificam esse, VI DEITATIS PROPRIA, totus chorus Patrum Orthodoxorum cōfirmat. Ideo apertè falsū, quod in hac responsione asseritur.

Quod ad uiuificationem attinet, carnem Christi uiuificatricem esse non negamus: at non eo sensu, de quo hīc agitur. Est enim uiuificatrix: non tamen ea ui, quæ est propria Deitatis, & prorsus ἀκωνόντος: sed primū, quoniā in hac carne Christus mortē pro nobis aboleuit, impletis iis omnib⁹ quæ ad uitā æternā nobis acquirendā requirebātur. Deinde, quia nō nisi huius carnis spiritualiter nobis per fidem cōmunicatæ interuentu, uitam illam æternam ex Christo Deo & homine nanciscimur: & eō accommodanda sunt Scripturarum testimonia à uobis prolata.

Responsio ad marginales Annotationes.

I. Si quid est Deitatis proprium, illud est quo facit ut sint quæcunque sunt, utpote solus Iehoua. Illius ergo etiam unius est uitam mortuis reddere, ac multò magis æternam uitam tribuere. Est autem κατέλληλος prorsus ut naturarum, sic & proprietatum & uoluntatum & ἐνεργειῶν ac ἐνεργημάτων κοινωνία, id est, ἐνωσις. Sicut ergo distinctæ manent in unione hypostatica unitiones, ita etiam illa quæ diximus omnia. Quod si negat D. Andreas, uel alius quisquam, causa non est cur amplius contra ipsos disputetur. Quàm igitur uerum est totius suppositi, nempe Christi ipsius esse ἀποτελεσματὰ: & quàm uerum est, quamuis distinctæ sint & mancant, tum naturæ, tum uoluntates, tum actiones in Christo, tamen unam non agere absque θάτερος κοινωνίας, id est ab altera separata, idque tum propter personæ ὅλως consideratæ uniatem, tum quòd τῆ λόγῃ, quatenus ipsi uisum est subseruiit in actionibus humanis, humana natura, tam falsum est & blphemum, uel Deitati Humana, uel Humanitati Diuina, abstractis uidelicet uocibus, uel in naturis, uel in uoluntatibus, uel in operationibus tribuere. Et quoniam D. Andream hīc non puduit Patrum consensum iactare, cogor hīc illi reponere toties iam antea contra ipsum prolata. Sic igitur Damascenus hac de re lib. 3. Orth. fid. cap. 15. *Iesu Christo miraculorum uis, erat ipsius Deitatis actio, manuum autem in miraculis edendis adhibitio, & uelle & dicere, uolo: purgator: erat humanitatis ipsius actio: ipsius autem actio-*

nis

nis effectum. Humana quidem natura, fuit panum fractio: & quod leprosus audiuit, volo: diuina verò, panum multiplicatio, & leprosi purgatio. Item. In Christo Deitatis quidem ipsius actio est diuina & omnipotens: Humanitatis verò ea que natura nostra conuenit (vbi igitur D. Andreas Omnipotentia & Omnipotens Actio vnica, & Deitati quidè principaliter agenti: Humanitati verò vt causæ instrumentali, realiter communis: & effectum quidem humana natura est quòd puella manus prehensa fuerit & attracta: diuina verò quòd puella sit in vitam reuocata, quamuis vnus ab alio sciungi nequat. Item. Nec humana natura Lazarum à mortuis excitauit, nec rursus diuina potentia lachrymatur, nam lachryme quidem quiddam sunt Humanitatis proprium, vita verò eius est, qui est ipsa in Sese subsistens vita. Et Nyssenus. Neque humana natura Lazarum viuificat, (audiat istud D. Andreas) nec deslet iacentem impatibilis potètia: sed lachryma quidem est hominis (id est Christi quatenus Homo) propria vite verò (id est Deitatis) ea que verè vitæ sunt: non nutrit multa hominum millia humana mendicitas, non accurrit ad sicum Omnipotens potestas. Et Amphilocheus Iconiensis Basilio σύργωος. Deus sum & Homo, heretice, Deus vt spondent miracula: Homo, vt ostendunt affectiones. Et Apollinaris. Est hominis (id est Christi quatenus homo est) surgere à mortuis, Dei verò (id est Christi quatenus Deus) à mortuis excitare. Et Cyrillus, Que diuino modo facta sunt à Christo, non sunt humana vtis et attribuenda, sed nature ineffabili, & omnem mentem transcendentem. Non est igitur Nestorianus qui in ipsa quoque vnione, vt naturas sic etiam voluntates & energias & singularia ἐνεργειῶν ἐνεργήματα distinguit: Sed merè Eutychianus est, qui vel diuina Humanitati, siue in Sese, siue in verbo, vt isti nunc loqui consueuerunt, vel humana attribuunt Deitati. Nec propter hanc distinctionem negantur actiones esse ipsius suppositi, quum vtraque natura etiam distinctè volens & agens, in vna & eadem persona subsistat. Nos autem, inquit Damasc. quamuis ex illa sublimi conceptione ne tantillum quidè alterius formæ fuit separatum, sed vnus personæ, omni tempore actiones vtriusque formæ fuerunt, tamen ea que inseparabiliter fiebant, nullo modo confundimus, sed quid cuius fuerit formæ ex ipsa operum qualitate intelligimus. Hic igitur D. Andreas viderit cur refutatione 7. ad Antithet. nostram 10. crassissimum Nestorianismum vocet quod diximus τὸν λόγον agere distinctè, id quod est τὴν λόγους: nam sunt, inquit, due voluntates distincte in Christo, & dua distincta volēs & energiae. Hoc certè verum est ac proinde non magis erit Omnipotens Humanitas in Deitate, quam Humanitas fuerit ipsa Deitas, nec

operabitur Humanitas in Deitate, quum potius dicendum sit agere Diuinitatem in humanitate, vt principaliter agente per instrumentum. Quanam igitur erit hæc Omnipotentia realiter, (quamuis non subiectiue,) ipsi Humanitati communicata, quã diuersam ab vnitione esse vult, vtpote illius vt causæ effectum? Et quis erit istius Omnipotentia effectus, si otiosa est in ipsa Humanitate? Immo & in ipsa Diuinitate per Humanitatem? Iam autem audiamus Nestorianismum, *Actiones autem*, inquit, *sunt communes ad vnum finem directæ*. Actiones, opinor, vocat ipsarum ἐνεργειῶν ἐνεργήματα, quum paulò ante ipsas vt voluntates sic etiam energias agnouerit esse distinctas. Quid autem ineptius fuerit, quàm distinctis manentibus agendi facultatibus, communia facere ipsarum ἐνεργήματα? Quod enim in quaque duarum naturarum distinctum manet, propriũ quoque illius permanet: ac proinde, commune, ne cogitatione quidem, nisi falsa, ne dum re ipsa esse potest. Communia verò facere ἐνεργήματα, quoniam ad vnum finem tendant, non modò falsum, sed etiam ridiculum fuerit: non minùs quàm si communes esse diceres duorum diuersissimorum fluuiorum fontes & alueos, qui tandem tertium quendam fluuium constituent. Quot sunt igitur distinctæ ἐνεργείαι, tot sunt distincta ἐνεργήματα, ac proinde tot distincti proprii istorum ἐνεργήματων fines. Ab his autem finibus distinctis & diuersis, sicut & ipsæ diuersæ sunt naturæ, voluntates & agendi facultates, discernere debuit D. Andreas commune ad quod concurrunt ἀποτελεσμα. Sic docuit voluntatem Patris sui Christus, corporis quidem voluntate & actione distincta, loquendo: animæ verò suæ vi & operatione, cogitãdo & linguæ plectrum mouendo. Deitate denique sua, mentem suam diuinissimè informando, & auditorum suorum electorum animos ad intelligendum & credendum disponendo, siue, vt loquitur Lucas, cor illorũ aperiẽdo: quæ omnes actiones sine personæ separatione distinctissimæ fuerũt aduersus Monophysitas & Monothelitas, ad commune personale, ac proinde θεανθεϊκόν, non Eutichianum, sed hypostatica vnioni conueniens ἀποτελεσμα, nempe saluificæ doctrinæ promulgatione & electorum salutẽ concurrentes. Sic in editis miraculis, Deitati quidẽ diuinas operationes: Humanitati verò humanas distinctè tribuere cogit ipsarũ naturarũ vnitio, distinctione illarũ seruans: commune verò tum diuinarũ tum humanarũ illarum actionum ἀποτελεσμα, Deitatis ipsius Christi, & cælestis ipsius doctrinæ probatio. Sic denique quæcunque implendi Mediatoris officij causa fecit & dixit Christus, prudenter secundũ cuiusq; natu-

rae distinctè tribuenda sunt aduersus Eutychem, ad commune vnius personæ Christi Dei & Hominis *ὑποτέλεσμα*, nostram videlicet redemptionem aduersus Nestorium referenda: quod etsi suprâ iam aliquoties proposui, rursum tamen placuit hoc loco repetere, vt postquam omnes, si fieri posset, & quantus hic sit error, & vnde profluxerit, & quæ sit Orthodoxa de istis rebus sententia, cognouerint, omnis ista, de rebus toties iam olim aduersus damnatissimas hæreses tam diligenter & tam perspicuè declaratis, controuersia, inter nos aboleatur.

Thef. XVI. Vviremb.

Hanc Maiestatem omnipotentia, omniscientia, omnipresentia, & virtutem viuificandi habuit Christus, quatenus homo (propter personalem vniionem) etiam cum in utero matris esset: sed tum eam non exeruit aut usurpauit. Postea verò natus in hunc mundum, quoties opus fuit, eam in miraculis & distributione corporis & sanguinis sui demonstrauit & usurpauit: quantum quidem ratio vocationis & officij eius postulabat. Erat enim tunc Christus in forma serui, & se exinanauerat, vt pati & mori posset, Phil. 2.

Antithes. XVI. Th. Bezæ.

¹ Dona in carnem Christi subiectinè effusa (cuiusmodi sunt, quæ hic recensetis) nec statim, nec perfectè, vt nunc, CHRISTI animæ & carni collata fuisse, liquet ex eo, quòd creuisse, vt corpus staturâ, sic anima sapientiâ & gratiâ verè dicitur, Luc. 2. & diem illum vltimum ignorasse, Matth. 24. Et omnibus carnis nostræ infirmitatibus, excepto peccato, verè obnoxius fuisse humiliationis suæ tempore ab Apostolo dicitur. Quo sensu *παθητός* Act. 26. dicitur, non tamen *ἡ δόξα*, vt Martion blasphemauit. Hæc autem caro in nullo modo simul & eodem tempore *παθητός*, & talis esse potuit, qualem illam in ipso veræ suæ abiectionis tempore fuisse statuitur. Vnde consequitur, per ascensionem ad cælos & per sessionem ad dexteram Patris, Christi carnem non duntaxat declarationem & vsum

1. Dona in carnem Christi subiectiue effusa, non esse Omnipotentiam, Omnipresentiam, omniscientiam, vim viuificandi, suprâ demonstratum est. Quia non sunt accidentia neque in Deo, neque in assumpta humana natura: sed in Deo essentialia, in assumpto homine personaliter donata.

2. Hæc testimonia omnia ad statum humilitatis & exinanitionis referenda sunt.

3. Contrarium Paulus, qui dicit: Christum fuisse in forma Dei, & simul gestasse formam serui, Phil. 2.

4. Consummatio hæc fuit huius gloriæ & potestatis, sed ipsius gloriæ
 Maiestatis communicatæ & potestatis consummationem fuisse adeptam.
 reuelatio, quæ prius
 forma serui recta fuit.

Responsio ad marginales refutationes.

- I. Primùm, rectè nunc negat D. Andreas illas de quibus agimus proprietates diuinitatis esse qualitates, siue in Deo, quum sint ipsius essentia, siue in ipsius humanitate, quoniam ipsi subiectiuè non insunt. At si non subiectiuè, quomodo igitur insunt? Personalliter inquit. Ergò recta istius dicti explicatio adferetur, nempe quatenus hic homo non in sese, sed in filij Dei persona subsistit, vt de hoc homine dicantur quæcunque Dei sunt, quatenus Deus est, & de λόγῳ quæcunque sunt huius Hominis, quatenus ὁ λόγος Homo est, sed per ἀντίθεσιν in solis concretis vocibus, & vt de toto Christo aduersus Nestorium, non vt de Toro Christi, secundum Eutychen & eius renatos sectarios. Deinde vt hoc etiam non seuerissimè vrgeam, vnde & ex quo tandem scriptore deprompta est hæc phrasis, Humanitati inesse vel Deitatem vel essentielles eius proprietates? Nam dicit quidem Apostolus plenitudinem Deitatis habitare & quidem σωματικῶς in Christo: quod tum de ipsa vnitione naturarum, tum de donis & qualitatibus in carnem collatis dicitur, istam verò vanam & prorsus fictitiam essentialium proprietatum in assumptam Humanitatem communicationem, quæ sit quiddam, inter vnitionis gratiam & illa creata charismata, medium, vnquam Apostolo in mentem venisse, nunquam magis isti probabunt, quàm tenebras esse lucem. Antea verò sic loquutos esse D. Brentium & D. Andream de isto somnio, vt reallem, & merè ἐνεργητικὴν illam constituerent, non tantùm ex illis liquet toties à me citatis de communi Dei habitatione in Christo & sanctis omnibus, & ex istis blasphemis inexcusabilibus D. Andree verbis; Christum hoc habere commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus fuit personaliter vnitus: Sed magis etiam perspicue ex ista ipsius Theol. 21. Non est imaginanda aut fingenda alia Dei in Christo quàm in creaturis reliquis omnibus quoad ὑπόστασις diuinitatis præsentia, quæ vt in creaturis ἐνεργητικῶς discernitur quòd alia in aliis agat & operetur, ita in Christum tota diffunditur. Atque hæc est communicatio plenitudinis omnis Deitatis, de qua loquitur Apostolus Coloss. 1. Secum igitur consentiat primum D. Andreas, ac demum postea nobiscum disputet.
2. & 3. Ita sanè est, vt hîc loquitur D. Andreas ad statum exinanitionis
 Filij

Filij Dei ista pertinere. Verum & illud, simul illum gestasse formam Dei, quæ formam serui non ademerit, & formam serui, quæ formam Dei non imminuerit, sed quod de duabus naturis *καθ' ἑαυτὰν*, citra vllam in ipsis naturis vnitis immutationem dicitur, ad vnus humanitatis contradictorios status detorquentem D. Andream, & vno eodémque tempore vni naturæ contradictoria, id est summam gloriam & infimam abiectionem, exæquationem cum Deitate & exinanitionem vsque ad mortem crucis, vni & eidem subiecto, vno & eodem tempore realiter tribuentem, & istud delirium vanissimo illo commento, *Non Subiectiue*, tuentem, quis satis sanæ mentis ferat? Nec ego verò ignoro *διπλας* non semper exerere suam energiam siue quod non possit, siue quod nolit: sed an propterea eidem naturæ & eodem tempore contradictorias in sese facultates, cuiusmodi sunt *ἀθάνατος* & *θάνατος*, immortalē & mortalem, potentissimam & infimissimam re ipsa esse, sine insaniam dixerit. Diximus autem de ista duplici non Humanitatis sed Christi personæ forma plenissimè, paulò antè in 2. Antithes. nostræ 12. obseruatione: quibus tamen hoc vnum adiiciam. Formam serui, siue exinanitionem Formæ Dei, appellant isti, non ipsius Humanitatis assumptionem hypostaticam, in quo valde hallucinantur, sed duntaxat humilem illum assumptæ carnis in hac vita statum: quod si verum esset, certè glorificatio carnis, formam illam serui totam absumpsisset, quod absit. Quamuis enim Humanitas illa, olim pro nobis ad tempus abiectissima, nunc omnem in cælis & terris potestatem in res omnes creatas adeptæ sit, & inenarrabiliter euectæ, nihilominus tamen ne nunc quidem Deitas, neque increata, nec infinita euasit. Semper enim excipitur in hac gloria, is qui subiicitur ei Humanitati omnia, nempe Pater: ac proinde ipse quoque Filius, quatenus est vna eadémque trium personarum Deitas, potentia & gloria. Qua de re scribens August. De verbis Domini serm. 58. *Ipsè, inquit, Christus Filius Dei, equalis Patri in forma Dei, quia semetipsum exinanuit, non formam Dei amittens, sed formam serui accipiens, maior est quàm se ipso, quia maior est forma Dei que amissa non est, quàm forma serui que accepta est.* Nunc igitur Humanitas, et si peracto abiectiois illius suæ pro nobis ministerio dominatur ipsis etiam Angelis, tamen quum hæc gloria naturam illi non ademerit, ac proinde finita, organica, palpabilis, visibilis hæc caro esse non desierit, neque ipsius anima quantumuis omnibus donis gloriosissimis, supra ipsos etiam Angelos coruscans, suam illam humanæ

naturæ proprietatem ~~non~~ deposuerit : homo denique ille , homo esse, & quidquid est, quo homo à cæteris creatis rebus discernitur, esse non destiterit, infra Deitatem, etiam eius Personæ in qua subsistit, semper subsidet, & hoc respectu forma serui est. Quod ne temerè dicere videar, ecce August. verba tractat. in epist. Iohan. 4. vbi de Christi ad iudicium aduentu, *Videbunt, inquit, impij, sed formam serui: formam Dei non videbunt. Quare? quia impij sunt, et ipse Dominus dixit, Beati mundo corde, quoniam ipsi Dominum videbunt.*

4. Minimè nego humanam naturam eo ipso momento quo in vnitatem personæ assumpta est, ius etiam obtinuisse gloriosissimæ illius supra ipsos Angelos dominationis, quicum inenarrabilis gloria cohæret : & fateor etiam τὸν λόγον suam illam humanitatem prout necessarium id esse, & ipsius & nostri causâ iudicauit, aliquo illius eminentiæ veluti gustu donatam confirmasse, & solatum esse: sed hoc dico priùs illum oportuisse pati, quàm in illam gloriam re ipsa introiret. Qua igitur in re dissensio est? In hoc certè longè maxima, nempe quòd D. Andreas, & eius sectarij aberrantem D. Brentium secuti, Humanitatem Christi imaginantur ab ipso assumptionis momento, iam tum fuisse re ipsa tam gloriosam quàm nunc est : quamobrem etiam articulum Sessionis ad dextram Patris cum eò confundant, quo dicitur è Spiritu sancto conceptus. Et ne quid ad extremum delirium deesset, quamuis ne nunc quidem cælestis illa gloria, vt ipsemet Christus post resurrectionem, palpabilis & visibilis, non per συγκατάβασι, sed secundum humanæ veræ naturæ legem, testatus est, patitur, vt alibi nunc illum carne sua existere quàm in cælis credamus, vnde venturum illum speramus, tamen illam iam audent spoliis diuinitatis, id est essentiali Deitatis ipsius, Omnipotentia, Omnipræsentia, denique ornare : quòd alioqui ruituram suam Consubstantiationem realem videant, nisi tam portetoso figmento illam stabiliant. Mirum est autem ac penè incredibile, D. Andream, qui pag. 271. ab illa sua essentialium proprietatum communicatione reali excipiendas illas censet quibus humana natura non perficeretur, sed destrueretur, cuiusmodi sunt ab æterno per essentialiam infinitum, incorporeum, immateriatum esse & similia : nec tamen agnoscere possit, realem Essentialiam penitus ab ipsa Essentialia summa simplicitate, & infinitate ad eò dependere, vt illis positis necessariò sequatur, sublatis, tollatur : ac propterea ne Angelicæ quidem naturæ tribuatur. In summa quemadmodum nubium vel tenuioris etiam vaporis interpositione, Solis lux impeditur, quibus

bus sublatis, Sol lucem non acquirit, sed quam prius re ipsa habebat, plenè patefacit, sic etiam Christum deposita carnis suæ infirmitate, nouam illam gloriam, non fuisse adeptum, sed quã à conceptionis in vtero Virginis momento, re ipsa adeptus erat plenè manifestasse. Nos autem hoc dogma, vt Euangelicæ toti historiae repugnans detestamur, tum quoniam hac ratione, illa *καθ' ἑμῆ* quibus salus nostra nititur extraneum aliquid fuissent, nec verè in illa humanitate, & per illam humanitatem præstita, sicuti nubes & vapores ipsum corpus Solis non afficiunt, tum quòd si nihilominus Humanitas dicatur verè & re ipsa fuisse illis infirmitatibus omnibus, excepto peccato, obnoxia, Christiana fides sic necessariò falsa comperiat, quòd vna eadè que natura simul & re ipsa esse verè dici nullo modo possit, & summa illa gloria, & illa abiectissima infirmitate prædita.

Thes. XVII. Vvirtemb.

Status autem exinanitionis & forma serui, quæ ad breue tempus in Christo durabant, nihil derogant eius Maiestati, in quam plenè ingressus est, quum ascenderet ad cælos, & consideret ad dexteram Dei Patris Omnipotentis: quæ dextera Dei est Maiestas Christi, secundum vtramque naturam præsentè regnantis in cælo & in terra. Itaque iam Christus, In, Cum, & per assumptam humanam naturam, omnia in cælo & in terra gubernat. Hoc est enim sedere ad dexteram Dei. Itaque Apostolis in orbem terrarum emissis, cooperatus est Christus, & sermonem Euangelij confirmavit sequentibus signis, quæ ex virtute, & potentia, & in nomine Iesu Christi fiebant, Mar. 16.

Antith. XVII. Th. Beze.

Assentimur huic thesi, duobus exceptis. Primum, quòd formam serui, & statum exinanitionis, quem vocatis, pro vno eodè que accipitis, & à Christo vtrumque depositum arbitramini. Nos autè per formam serui ipsam humanitatem, secundum quam semper fuit, est, & erit, seipso *καθ' ἑμῆ* inferior, & nobis *ἑμῶς* intelligimus, quamuis infirmitates omnes peracto redemptionis nostræ ministerio, deposuerit. Inter illas autem infirmitates, minimè reponenda est *καθ' ἑμῆ* circumscriptio, vt potè quæ ipsam humanitatem formaliter consti-

1. Videantur verba Pauli, & res manifesta erit.

2. Vos dicitis, sed non probatis: quod non sufficit.

3. Etsi humanitas natura *καθ' ἑμῆ* semper inferior: tamen non ampliùs est serua, Act. 2. 12.

4. Maiestatis communicatio, cum circumscriptioe non pugnat, nec eam abolet, aut naturam euertit, sed in summum gradum gloriæ in thronum proprium Dei exaltat.

5. Præsentissimus, quia non per vicarios, sed se ipso dominatur, sicut supra dictum est.

6. Peregrinatio est illa physica & localis, quæ illam spirituales præsentiam non adimit, quæ Christus nobis præsentissimus est.

7. Visibiliter, qui nobis nunc inuisibiliter hic in terris cœlesti modo præsens est.

ruat. Alioqui quum vltimo illo die venturus est visibilis, ac proinde corporea substantia circumscripta, dicendus tunc esset non gloriosissimus, sed rursus hac infirmitate resumpta, humilis appariturus. Deinde Christum regnare nunc quidem, & tum in cœlo, tum in terra omnem potestatem, secundum vtramque naturam, habere prostemur: at nõ præsentem, quod ad carnem attinet: dicente Apostolo, quod nunc in terris ⁶peregrinatus à Christo absumus, & desiderante migrare ex corpore, vt cum eo coniungeretur: qui etiam propterea non iam venisse, aut adesse sua carne, vel ex inuisibili visibilis denuo futurus, sed ⁷venturus conspicuus dicitur.

Responsio ad margin. refutationes.

1.2. & 3. Vide supra obseruationem 2. in Antith. 12. & obseruat. 1. in Antithesi 16.

4. Si hæc Omnimaisestas vestra circumscriptionem Christi corporis non tollit, quinnã stabit illud Brentianũ pag. Recog. suæ, (quam rectissimè fecisset si totam recognouisset,) pag. 43. *Quod dicit Theodoretus & alij, corpus humanum Christi habere in altero seculo eandem circumscriptionem quam habuit in hoc seculo, nullo rectè intellecto scriptura loco dicit: & est puerilis cogitatio de rebus cœlestibus.* Et istud, pag. 249. *Si Christi humanitas in dextra Maiestatis circumscriberetur loco, non esset præstantior Angelis factus, quippe quod circumscribi certo loco, non sit summæ Maiestatis, sed aut corporalis infirmitatis (& quid aliud diceret Eutyches renatus? & quæ hæc est inscitia essentialis naturarũ proprietates, id est illud quibus sublati naturæ esse definiunt id quod sunt, inter infirmitates quibus natura læditur numerare? aut spontaneæ ad gratificandum aliorum infirmitati dispensationis.* Et quæ rursus hæc inscitia est, οὐνοπολιτῶν & οὐρανολογῶν confundere? Sed & istud D. Andreae ex ipsius Apolog. ad Theol. Ingolstadt. pag. 56. quinnã cum istis potest conuenire? *Augustinus hoc dicto, non esse consequens vt quod est in Deo ita sit ubique vt Deus, non negat Humanitatem Christi esse ubiq, sed ubique esse negat eo modo quo Diuinitatem.* Hoc si verum est, ergo non erit ubique Humanitas per essentialem Deitatis Omnipotentiam & Omnipræsentiam. Per se enim vel aliena virtute ubique esse Deitatis Omnipotentia & Omni-

Omnipræsentia, modum ipsum præsentia non variat. Et hoc rursum eiusdem D. Andreae loco ex eiusdem libri pag. 63. quid fiet? ubi. *Quum corpus, inquit, Christi gloriosum non amplius sit physicum sed Spirituale, quis id dicet moveri de loco in locum?* Mirabilis certe Theologia, quæ *φυσικόν* corpus Christo adimit, & Spirituali gloria, naturam humani corporis aboleri contendit. Quod si verum est in Christo, certè & in membris verum erit. Sed dicat nunc, quælo, D. Andreas, si Naturale defuit esse Christi corpus per glorificationem, quomodo circumscriptum manserit. Nihil enim est corpori magis proprium, quatenus quantum simul est & materialium, quàm circumscriptio: unde fit ut sit quoque palpabile & visibile. Et concedens D. Andreas circumscriptionem, quinquam locomotivam tollet? Si denique verè circumscriptum & organicum est Christi corpus, quinquam falsa non erit Omnipræsentia diuina illi ipsi corpori, realiter simul & eodè tempore, imò extra omnem temporis rationem, attributa?

Mirabilis certè collectio, *Christus non dominatur mundo per vicarios, sed seipso, ergo carne sua præsentissimus est rebus omnibus.* Christus erat ante Abrahamum, Ergo, carne existerat? Nequaquam, inquit, D. Andreas, quia nondum erat hæc caro. Num verò ex quo Filius Dei, Deus & Homo. extitit, ubiq; hæc caro extitit? Certè, inquit D. Brentius. Fuit enim simul in Bethlehem in præsepi, & re ipsa simul in cælis. Ergo non abiit, non rediit, nec absuit hoc corpus à domo Centurionis, quum ille diceret necesse non esse ut domum ipsius subiret, & præsens adfuit, etiam secundum carnem morienti Lazaro. Non est hîc, dixerunt Angeli de corpore quod resurrexerat. Et dixit ipse Christus, *Me non semper habebitis.* Scilicet, inquit D. Andreas, secundum circūscriptionem corporis in sese: at non secundum Omnimais statem Humanitatis in Deitate. Quare rationem huius glossæ, audies statim ex Kemnitiano acumine, *illud quidem Subiectivè, istud verò non Subiectivè. Et tamen utrumque verè & realiter de ipsa carnis essentia dicitur.* Quod si excipias huic tam falso & tam *αὐτομάτω* dogmati, (præsertim ex ea ipsa duarum naturarum hypostatica vnitione impudentissimè elicito, quæ tamen certissimum est ad has ipsas præstigias euertendas fundamentum,) assentiri non posse: statim audies, hanc omnium argumentorum solutionem generalem: Ergo hæreticus es, terribilissimus Calvinianus, negas Omnipotentiam Dei, euertis Dei testamētum, verbum Dei tuo sensui subiicis, Nestorianus es, de Christo non aliter iudicas quàm ipse Mahumetes. Sed absit ut hæc bruta fulmina reformi-

demus. Tu verò, Germania, quando tandem istas præstigias agnosces?

6. Dixi ex Apostoli totidè verbis nos corpore peregrè nunc abesse à Domino, quatenus quidem certè corpore præditus est. Quis enim Christum & quatenus Deus est, & sancti sui Spiritus effectis, vel sari cum Sanctis & in Sanctis dubitet? Inde verò colligi necessariam corporis ipsius à nobis tanto locorum interuallo absentiam, quanto terra, à qua corpus illud verè discessit, abest à cælis supra quos ascendit, & quò etiam ad illum suspiramus. Respondet D. Andreas, *Peregrinationem id est absentiam illam esse physicam & localem, quæ spirituales præsentiam non adimat.* Ego illud prius vt verissimè agnosco, istud autem postterius non sine distinctione. Spirituales enim illa demum præsentia corporis Christi physicam & localem non tollit, quam ex verbo Dei ponimus, qua fit videlicet vt quod spatiis longissimè distat, oculis fidei, (quibus iam olim Abraham diem Domini, quanvis nondum in carne re ipsa exhibiti, tamen vt iam illa sua carne præsentissimi, intuitus est, ideòque fidei lætitia gauisus) verissimè & efficacissimè intuemur, apprehēdimus, & apprehensum nobis spiritualiter applicamus. At illa chimærica, & futilis Omnipræsentia, vtriusque naturæ veritatem, falso Omnipotentie prætextu abolens, vnionis hypostaticæ definitionem euerrens, denique ab analogia fidei & Sacramentorum sine ex diametro dissidens, quinam stare cum physica & locali vera præsentia possit?
7. Argumentatus sum à verbis *Abeundi & Redeundi*, vt veram corporis Christi à terris absentiam statuerem, quum hæ voces necessariò, quum de vero corpore dicuntur, mutationem loci includant: sic propriè, & non figuratè vbique loquente Dei verbo, & ita cogente articulorum fidei Christianæ analogia, vnde illud August. *Secundum corpus hîc vsque ad eò non est, vt è cælis venturus speretur.* Et Athanasius de corpore Christi etiam glorificato loquens, *Eius est, inquit, ire & venire, qui locorum terminis circumscribitur, & eum locum in quo erat deserit, vt ad illum vbi non erat, veniat.* Quid ad hæc D. Andreas: *Visibiliter, inquit, adueniet qui nunc est inuisibiliter præsens.* At ego quæro, quo tropo, quo idiomate, qua tandem rationis vel leuissima specie, *Abire è terris & Ascendere in cælos*, significet locum non mutare, sed ex visibili inuisibile adhibito, (vt D. Brentium scribere non puduit) vsque ad nubes Ascensionis spectaculo, fieri: & *Redire ex cælis* ad orbem terrarum iudicandum, idem declaret atque contrà ex inuisibili visibilem & conspicuum fieri.

feri. Et, qui est huius erroris crassissimi cumulus, docere nihilominus hoc ipsum corpus realiter suam circumscriptionem retinere. At quodque tandem Germania, præstigijs istas feret?

Thes. XVIII. Vvirt.

Quin etiam propter indissolubilem unionem personalem rectè & verè dicitur, homo Iesus Christus est Deus verus: & Deus æternus, homo factus est. Nihil aliud enim dicit Ioannes, cum inquit: VERBUM CARO FACTVM EST, Ioan. I. Verbum enim illud (teste eodem Apostolo in eodem capite) erat DEVS: Caro autem secundum phrasin Scriptura significat HOMINEM. Itaque hæc propositio: Verbum caro factum est, nihil aliud significat, quàm Deus homo factus est. Eam ob causam Paulus de Christo sic scribit: Ex quibus (Iudeis) est Christus secundum carnem: & est super omnia DV: benedictus in secula, Rom. 9.

XIX.

Hanc ob causam rectè & verè dicitur. Deus passus est pro nobis, Deus mortuus est pro peccatis humani generis: etsi libenter fatemur, quòd diuinitas in se nec passa sit, nec mortua: sed quòd Christus passus sit in carne, ut Petrus loquitur, 1. Petr. 4. Interim tamen, etsi diuinitas mori non potest, contumelia non modò ad filium hominis, sed etiam ad Filium Dei pertinebant, quia non sunt due in Christo persone, sed unica tantum. Nisi enim Dei sanguis pro nobis effusus esset: nos nec ab æterna morte redempti, nec à peccatis nostris emundati essemus. Ideo Paulus Ecclesiam Ephesinam verbi Ministris commendans, ait: Spiritus sanctus posuit vos Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit SANGVINE SVO, Actorum 20. Et Ioannes inquit: Sanguis Iesu Christi FILII eius, emundat nos ab omni peccato, 1. Ioan. 1.

Antithes. XVIII. & XIX. Th. Beza.

Assentimur, sed hoc præterea à vobis requirimus, ut quemadmodum rectè & piè, propter hypostaticam unionem, & respectu totius personæ, Deo incarnato tribuitis per idiomatum communicationem, quæ assumptionis humanitatis sunt propria: ita etiam homini, quæ Deitatis τὸ λόγος assumentis propria sunt, at tribuat. Et ne rem nouam à vobis petere videamur, petere nos dicimus, quod iam olim D. Lutherus totidem istis verbis faciendum esse scripsit, in nouissima ver-

2. Diuersa est communicationis ratio, propter naturarum diuersitatem, & naturæ immutabilitatem.

2. Nos & verba & sententiam Lutheri amplectimur. Non autem intelligimus duntaxat de verbali, sed reali naturarum vnione. Vos autem de verbali duntaxat accipitis, quod falsum est.
3. Hoc falsissimum est. Quoniam duæ aliæ naturæ ita vnuntur, vt altera det altera accipiat. Sed hæc diuina nihil neque perfectionis neque imperfectionis, ab humana accipere potest, propter summam perfectionem & immutabilem. Ideo ratio vnionis diuersissima est.
4. Ex vnionis gratia habet humana natura, quæ Deitatis propria sunt.
- ba Dauidis: ² sicut duæ naturæ in vnâ personam vnuntur: sic vnuntur etiam nomina vtriusque naturæ; in nomen vnus personæ, id quod nominatur communicatio idiomatum vel proprietatum. Vt homo dicitur & est natus ex Maria virgine, & crucifixus à Iudeis: Idem nomen debet etiam tribui filio Dei, & dici: Deus est natus ex Maria virgine, & crucifixus à Iudeis: quia Deus & Homo est vna persona, & non duo filij, alter Dei, alter Mariæ: sed vnus idemque est Filius Dei & hominis. Quamuis autem assumens natura excellat omnibus modis, & præsertim in eo, quod per se subsistens subsistentiam humanæ naturæ præbeat: tamen non dissimili, sed vna & eadem vnionis ratione, Verbum carni, & caro Verbo, vnitur. Et ingens illud discrimen, quo fit, vt Deitas assumens, nihil à natura, quam assumit, accipiat, sed contrà humanitas inde locupletetur, non ad vnionem ipsam hypostaticam, sed ad illud eius effectum pertinet, quod ⁴ gratiam habitualement vocari diximus.

Responsio ad marginales Annotationes.

1. & 3. Quum naturæ & quæ de naturis dicuntur inter se prorsus coherereant, (quod quidem in Humanitate locum habet, non tantum in proprietatibus Essentialibus, sed etiam Accidentalibus,) inde consequi dicimus, vt qua ratione naturæ istæ vnâ *ὁρισάμενον* euadunt, quod est Deus & Homo, non autem vna natura quæ sit Deitas & Humanitas, vnde fit vt in Christo quidē sit Aliud & Aliud, Alius autem & Alius non itē: similiter quoque Deo, nempe *τὸ ἄλλο*, quæcunq; sunt illius hominis: & vicissim, quæ sunt hominis, de Deo, nempe *τὸ ἄλλο* reciproce prædicetur, quod Damascen. vocat *ἁπλοῦς*. Huius autē reciproce prædicationis, vtramque partem quidem in ipsis Dei & Hominis appellationibus aduersarij nostri concedunt Theſ. sua 18. id est, veras esse has vtrasque enuntiationes de Christo. Homo est Deus, & , Deus est Homo: In iis verò quæ de naturis dicuntur, alteram tantum partem, qua de Deo dicuntur, quæ sunt humana, vt quum dicitur Deus gloriæ esse natus, passus, sepul-

sepultus: Homini verò concedi nolunt quæ Deitatis τὴ λόγος sunt propria, quoniam inquit, *natura ista diuersa sunt, & natura diuina nihil accipere potest ab humana.* Verum, quid tandem potuit minùs appositè responderi? Primùm enim, sicut vnitio naturarum, ita etiam ista eorum quæ de naturis dicuntur reciprocatio, nihil in naturis ipsis immutat, quæ saluæ semper & distinctæ manent in vnione hypostatica. Quemadmodum igitur, quum Deum gloriæ passum, mortuum, sepultum dico, nihil Deitati detraho, quoniam hæc de Deo sic dicuntur, non quatenus homo est, propter vnitatē personæ: Sic etiam quum dico, de Christo, Homo iste est æternus, principio carens, immensus, infinitus, & in genere quicquid de Deo dicitur, huic homini attribuo, nihil huic arrogo quod Deo sit & maneat proprium, ideòque ἀνεκείνῃ: quoniã de Homine quidem dicuntur, at non quatenus Homo, sed quatenus Deus est, propter vnitatem personæ, non naturæ. Vanissimum est igitur quod isti metuunt, & huius ipsorum erroris hæc causa est, quod Abstracta cum Concretis confundant, quasi verè dici non possint, nisi quæ ipsis-met conueniant: quod falsissimum est propter personæ vnitatem. Deinde concedere tam verè dici de Christo Hominem esse Deum, quàm Deum esse Hominem, & postea negare de Homine verè dici quæcunque sunt Dei, & tamen agnoscere de Deo verè dici quæcunque sunt Hominis, an non est sibi ipsi cōtradicere, & posito antecedente, necessarium consequens inficiari? Quod certè facere veri disputatores nunquam consueuerunt. Denique, si valeret illa istorum ratio, nèpe si ex Diuinæ naturæ præstãtia, quæ nihil possit ab Humanitate recipere, æstimanda esset ista personalis proprietatū reciprocatio, quis nõ videt contrariū fuisse statuendū quàm isti faciunt? Concedūt enim de Deo dici verè quæ sunt Dei, quæ cōtrario, si valeret ipsorum ratio, sentiendū fuerit diuina quidem posse de homine dici, at de Deo humana, nequaquam. Postremò, ista naturarum diuersitas, (quam abūt vt inficiemur) efficere nullo modo potest, vt duæ sint & quidem imparès vnitiones, sive vt alia quàm vnica hypostatica vnitione Deus cum Homine, quàm Homo cum Deo vnietur, quamuis persona τὴ λόγος assumens humanam naturam in illo vnitionis opere dominetur. Sed hæc imparitas, effecta tantum & consequentia huius vnitionis variat, inter quæ realem proprietatum inter naturas ipsas communicationem ab ipsa vnitione diuersam, non tantum falsò, sed etiam impiè censeret, singulis penè huius nostræ responsionis paginis ostendimus.

Verba D. Lutheri plana sunt quamuis exemplum tantum pro-

proponat in quo humana de Deo κατ' ἀνθρώπων prædicantur. Verbalem autem unionem, unde tandem & à quibus mutuatus sit D. Andreas, nescio: sed hoc scio mihi tale quidquam nunquam in mentem venisse. Quibus autem rationibus & quo sensu ἀνθρώπων, siue, (non certè ἕνωσιν, quæ & ipsa interdū κοινωμία vocatur,) sed illam phrasin & loquendi formam, quæ à recentioribus vocata est communicatio ἰδιωματων, verbalem appellemus, & verbalem esse negemus, iam est à nobis aliquoties plenissimè declaratum: verbalem videlicet, quatenus est figurata loquendi phrasin, & simul tamen realem ac verissimam, quum de Persona tota quatenus una est dicitur, aduersus Nestorium. Si de naturis autem, ut à nostris aduersariis accipitur, nec verbalem nec realem, sed blasphemam & detestandam, quia merus est Eutychianismus.

4. Nihil potest apertius Eutychianum dici quàm quod hic dicitur, *humanam naturam ex unionis gratia habere qua Deitatis sunt propria.* Stat enim illud quod inficiari extremæ stultitiæ fuerit, & quod à Cyrillo & Damasceno, millies inculcatur, vnamquamque naturam suis proprietatibus à cæteris differre, & proprium vnus naturæ esse definire quicquid cum altera siue Subiectiuè, ut nunc loquantur, siue non Subiectiuè, sit cõmune. Itaque quum inter disputandum quæreret ex me D. Andreas, ut ex verbo Dei probarem Humanitatem non posse proprietates Essentiales Deitatis recipere, quin euadat Deitas, non alia responsione illum excipere visum est, quam perinde illum facere, ac si me iuberet ex verbo Dei probare, nos esse Mompelgardi & ibi disputare. Quid enim potius ad petitionem eiusmodi responderem? Nec tamen immemor eram Christum ex operibus Deitatis propriis Deitatem suam passim probare: & corporis quoque sui à mortuis excitati veritatem veræ humanitatis proprietatibus probasse. Quæ argumentandi ratio minimè foret necessaria & ἀποδεικτικὴ ex principiis καθ' αὐτὸ deducta, si qua profus ratione, quod vni naturæ proprium est, alteri commune esse posset. Neque etiam mihi exciderat Arrium à Patribus, iis quoque testimoniis præcipuè prostratum, quæ quum sint vnus Deitatis propria & Filio Dei, tum antè, tum post incarnationem attributa, necessariò probarent hunc Filium esse, verè & natura Patri ὁμοούσιον, Quòd si tunc verò excepisset Arrius, vestrum istud non Subiectiuè, non ὁσία sed ἕνωσία, non essentia, sed potentia, non natura sed gratia, num ad istas nõ tantùm inanissimas præstigias, sed verè δυσφημικὰs blasphemias obmutuissent? Imò audiat D. Andreas, quid ad ista Cyrillus nunc quoque respondeat. *Si extrinsecus, in-*
quit,

quit, Christo istas dignitates, nempe quod sit creator, rex Omnipotens & adorabilis, aduenisse credunt, & tamen adorandum esse putant, non creatorem sed creaturam adorant, recentem quendam Deum ex imperitia fingentes. Nam ut homo verè is demum est cui proprietates tribuuntur, quibus humana natura à cæteris discernitur, sic verus is demum Deus est, cui essentielles Deitatis proprietates conueniunt. Has proprietates facito inter naturas esse communes, & propriæ esse desierint, sic naturas non vniueris, sed confuderis. Itaque quia Christus vnica est persona, & propter vnicam ἑσώσασιν, in qua tum Deitas τὸ λόγος, tum Humana natura subsistit, Deus est & Homo, propterea illi personæ quæ non abstractis sed concretis vocibus declaratur, verè, propriè & essentialiter, tum diuina, tum Humana etiam per ἀντίδοσιν attribuunt: sed prout est Homo & Deus. Non est autem Homo & Deus vel permixtis inter se naturarum substantiis, vel earum proprietatibus, seu voluntatibus, seu energiis, sed ea vnitionis specie quæ est καὶ ἑσώσασιν, id est naturis & iis quæ harum naturarum propria sunt, in vnam quidem Filij Dei personam præexistentem vnitis, sed tamen ut citra separationem hypostaseos, sic citra vllam confusionem distinctis semper inter se permanentibus. Nunquam igitur neque de λόγος, quatenus Deus est, prædicantur humana: neque de hoc homine, quatenus homo est, diuina, ut toties inculcat Damascenus. Multò minùs autem abstractis vocibus, vel de Deitate Humanitas & quæ Humanitatis sunt, vel de Humanitate Deitas, & quæ Deitatis sunt sine blasphemia possunt vnquam prædicari. Neque hæc blasphemia excusatur illa Kemnitiana vanissima distinctione, *Nō Subiectiue*, quasi videlicet vel humanitas possit esse Deitas non in sese, sed in Deitate cui vnita est: vel homo iste reipsa per hypostaticam vnionem euaserit Deus, non in sese, sed in λόγος cui hypostaticè est vnitus. Nam hæc omnia merè sunt Eutychniana, & in Ecclesiis Christianis inaudita, in quibus nunquam dicitur, vel ὁ λόγος, esse factus homo in homine, nedum ipsius Deitas siue persona ἐνανθρωπήσας, vlla communicatione reali proprietatum humanitatis, ipsi non subiectiue communicata: nec etiam homo ille dicitur, θεοθεός & λογοθεός, realiter, (quasi Deificatum & Verbificatū dicas,) in λόγος, vlla proprietate Diuinitatis essentiali, inde ipsum quamuis non Subiectiue afficiēte, nedum ut abstractæ Humanitatis voci istud tribuatur. Sed dicitur ὁ λόγος assumptus semine Abraham factus Homo, & vicissim homo iste καὶ ἑσώσασιν assumptus Deus factus, manente vtraque natura, id quod naturaliter & essentialiter erat. Mutæ

igitur D. Andreas quæ de Abstractis falsò dicit, accepisse videlicet humanam naturam ex gratia vnionis, quæ propria erant Deitatis: & Concretis vocibus dicat, hunc Hominem per vnionis gratiam hoc consecutum, vt vnum sit cum λόγῳ ὑφίσταμενον: & proinde, quum neque in sese, neque in alia, licet sibi vnita natura, non subiectiuè, (manet enim in ipsa quoque Christi persona distinctum, ἄλλο κὲν ἄλλο) nec in sese subiectiuè, nec in λόγῳ non subiectiuè, esse Deum, siue hunc diuinis vllis proprietatibus realiter præditum, sed Deum tamen esse & dici Christū, quamuis ab altera natura σωματικῶς denominatum: sicut homo intelligens dicitur, & mortalis & immortalis, propter vnitatem indiuidui, quæ tamen nisi intelligantur, vt de vno ὑφίσταμενον dicta, falsissimè dici nemo dubitarit.

Thef. XX. Vvirtemb.

Et hic mediator & redemptor noster Iesus Christus, totus religiosa adoratione est adorandus, secundum utramque naturam: quia non habemus duos Christos, quorum alter sit adorandus, alter non adorandus. De toto enim Christo scriptum est: Adorent E V M omnes Angeli eius, Heb. 1. Et cæci illi adorationem & inuocationem dirigebant, non tantum ad Filium Dei, sed etiam ad filium Davidis, hoc est, ad humanam naturam in Christo, dicentes: Domine miserere nostri FILII DAVID: neque tamen à Christo cam ob causam reprehenduntur, sed potius curantur, Matt. 20. Mar. 10. Luc. 18. Et Stephanus Martyr, qui certè solidam cognitionem Christi mediatoris habebat, in agone animam suam Christo commendans, dicebat: IESU suscipe spiritum meum. Deo & homini IESU Christo, animam suam commendans.

Antith. XX. Th. Beze.

1. Verbis videri non vultis, sed re ipsa facitis, dum Christo secundum humanitatem admittitis, quæ ad adorationem religiosam necessariò requiruntur, videlicet omnipotentia: communicationem.

2. Quia soli Deo debetur, ideo carni sine blasphemia tribui non posse, asseritis.

3. Hic manifestè excluditis, quia I N S E S E I N

Nos in adoratione vnica, vnici illius nostri, secundum utramque naturam mediatoris, personam minimè diuidimus: sed naturas sicuti par est, distinguimus. Est enim λόγος verus & absolutum adorationis nostræ obiectum, vtpote quæ Deo soli debeatur. Carnè autem illam assumptam sic ab adoratione illa non excludimus, ne cum Nestorio personam diuidamus, vt tamen illam (non in sese) sed respectiuè (id est, quatenus est caro filij Dei, vnica, cum, & in illo λόγῳ personā constituens) simul

simul adoremus. Simpliciter enim humanitas illa in sese & non in alio respectu considerata, inquit Cyrillus, seipsam adorantibus connumerat, & adoratur etiam Christus, ut homo, postquam factus est homo. Adoratur autem semper cum Patre & Spiritu, quia Deus verus secundum naturam est. Et idem de recta fide ad Theodosium: Num ut hominem (in sese videlicet, absolute, etiam in unione consideratum) Immanuelem adorabimus? Absit. Deliramentum enim hoc esset, & deceptio, & error. In hoc enim nihil ab iis differremus, qui creaturam vltra factorem & conditorem colunt. Denique ut paucis omnia, Anathematismum ⁶ octauum Concilij Chalcedonensis secuti, vna adoratione colimus Immanuelem: sed secundum quod essentialiter Dei filius factus est hypostatica unione caro.

telligitis ipsam substantiam naturam humanam, quæ non sit inuocanda, sed adoranda, cui vnita est.

4. Sicut pileus, seu corona Regis, quum Rex adoratur, quam nemo alloquitur. Lib. in Ioh. 2. cap. 92. in hæc verba. Nos adoramus quod scimus.

5. In sese. Cyrillus intelligit hoc loco & hæc phrasi proprietate substantiæ humanitatis, si per se consideretur: & simul statum eximianitionis complectitur.

6. Verbis probat illum Anathematismum, sed re ipsa improbant.

Responsio ad marginales refutationes.

1. *Questio de adoratione Christi etiam Hominis eadem ratione deciditur qua superiores. Sicut enim in vocibus Concretis propter vnitatem personæ, qua sit ut homo sit Deus, & Deus sit homo, non autem humanitas sit Deitas, nec Deitas sit humanitas, & humana Deo non Deitati: & huic Homini diuina, non humanitati, sed Deo quidem humana quatenus homo est, homini verò Diuina quatenus Deus est tribuantur, idem quoque necessariò de Hominis illius adoratione statuendum est. Quid autem D. Andreæ facias qui adimi putat homini Θεανθρωπιον, quicquid Humanitati etiam vnitate non tribuitur. Num verò sicut homo iste factus est hypostatica vnitione Deus, sic facta est hæc humanitas Deus? Et tamen, personam, scilicet, diuidit, qui reali essentialium proprietatum inter naturas ipsas, siue subiectiua, ut isti initio sentiebant, & loquebantur, siue non Subiectiua, quam ne Eutyches quidem diuinare potuit, communicatione non desinit.*

2. *Rursum suæ Theologiæ more, D. Andreas, Abstracta cū Cōcretis confundit, & sophistica ὁμωνυμία, siue volens, siue imprudens vtitur. Nam, si solum Deum vocat τὸν λόγον, ab Homine illo quicum vnus est καὶ ἑπὶ τὸν αὐτὸν, siue re ipsa, siue cogitatione separatam, falsissimum est quod nobis impingit, diuideret enim personam cum*

Nestorio, qui vel hunc hominem diceret non adorari quum adoratur ὁ λόγος, verè & vnico ὑφίσταμενον θεὸν ἁπλοῦς. Imò vt in Chalcedonensi quoque consilio disertè cauetur, coadorari Deum cum homine, vt alteram cum altera personam negamus. Sed hoc non impedit, quominus, sicut in ipsa vnitione naturarum, & eorum quæ cum naturis inseparabiliter coherent realis distinctio, tum sine separatione, tum sine confusione accuratè seruetur: sic etiam hic homo, nò quòd in sese, vel quòd non subiectiua quapiam reali communicatione euaserit Deus: sed quia cum Filij Dei persona subsistit, id est, vnum quiddam est Actū, in illa adoratione necessarid, non quidem ἀπλῶς, vt antea ex Damasceno diximus, sed κατὰ τὴν, comprehendatur.

3.4.&5. Tertio iam D. Andreas in eundem scopulum impingit. Quis enim nostrum vnquam Christum negauit esse, & vt hominem, & vt Deum inuocandum. Nos enim ab illo nunc quoque è cælis, vbi nunc secundum carnem est, non autem in terris, vt ab eo qui potestatem omnem etiam quatenus Hominis Filius est habeat in cælo & in terra, & in res omnes creatas, & qui peculiariter sit Ecclesiæ suæ caput, respici, regi, inspirari, custodiri, in eius deniq; vnus nomine & patrocinio preces nostras omnes concipi oportere, quis Christianus inficiatur? Sed hæc certè pro nobis præstare, quæ pro salute nostra præstitit, non potuisset, nisi idè & vnus Deus & Homo fuisset, & nos vbique nunc exaudire, & iuuare tam procul absentes non posset, nisi Deus & Homo esset, ideòque quamuis vnice Christi inuocationis duplex est tamen ratio. Nam & vt pro nobis tanquam primogenitus frater intercedat, & vt nos tanquam Deus exaudiat petimus: nec propterea personam diuidimus. Sed hic non immeritò quaritur an in ipsam humanitatem, vt suum obiectum hæc adoratio & inuocatio dirigatur. Aliud enim est Hominem illum considerare, non in sua Humanitate, sed quatenus vnum est cum λόγῳ ὑφίσταμενον, (qua ratione illi tribuimus κατ' ἄλλο quæcunque sunt τῷ λόγῳ,) quàm si illum in sua ipsius humanitate spectemus. Et in hac quæstione, quiddam diuersum constituendum videtur ab iis quæ de naturis ipsis & earum proprietatibus, voluntatibus & actionibus diximus. Hæc enim sunt in ipsis naturis, immò quòd ad Diuinitatem attinet, sunt ipsamet eius essentia: adoratio verò est extra ipsas naturas, quòd ab adorantibus proficiscitur. Respondeo verò, quod & ratio ipsa positis Theologicis principiis dictat, & omnium veterum patrum Græcorū & Latinorum auctoritate ac testimoniis centies à nostrarum partium scriptoribus,

bus, & à me speciatim citatis cōfirmatur, nempe ad ipsam quoque carnem (id est humanitatem) Christi, adorationem & inuocationem nostram dirigi, non tamen simpliciter, sed κατὰ τὴν, id est non quatenus est simpliciter & in sese creatura, (esset enim hoc mera idololatria:) sed quatenus est Filij Dei Humanitas, in qua, sicuti sese mūdo exhibere voluit, & implere κατὰ ἡμετέραν nostræ comparandæ saluti necessaria, sic nunc quoque vult, vt seruator, Rex & gubernator noster agnosci, coli & inuocari: eiusque nobis per fidem spiritualiter apprehensæ interuentu, nos quotidie ex fide in fidem, ac tandem ad beatam illam immortalitatem perducere. Quinam enim simpliciter ad eam naturam adoratio nostra dirigeretur, quæ ne in sese quidē, sed in fidei persona subsistit? Sed licet in filio subsistat, non tamen euasit Filij Deitas, sed Filij humanitas. Et hoc ipsum est quod Patres (inter quos Cyrillum D. Andreas hic obliquè perstringit) similitudine regis purpuræ & cæterorum regiorum ornamentorum proposita adumbrarunt: vtpote quæ & ipsa non simpliciter, sed quatenus purpuratus & coronatus est Rex, & illis ornamentis est ornatus, qui vnus propriè & propter se, quamuis non absque illis ornamentis, adoratur. Sed illa inquit D. Andreas nullus alloquitur. Nullus profectò: Sunt enim surda & muta: Homo autem Christus, in sua humanitate, nec mutus nec surdus est, sed (licet essentia sua non Omnipræsens, quia nec Humanitas illa Deitas est, nec Homo ille, quatenus homo est, aut in illa Deitate Deus est) cælum & terram gubernat, & nec surdum nec mutum esse, saltem Saulem ex cælis compellans satis demonstrauit, miseris adhuc suis, vt ait Apostolus, sed suo nunc modo, *συμμάχων*: nō debent autem longiùs extrà scopum protendi similitudines: Nec inde censendi sunt orthodoxi patres existimasse eum Nestorio, nō aliter Humanitatem quàm indumentum, cum eius, cuius induitur, corpore coniungi.

Prouoco ad ipsum Anathematismi octauæ contextum, & eius explicationem à Cyrillo adiunctam, & alios eiusdē scriptoris locos centies à me multis iam annis citatos, & nominatim ad Damasc. lib. 4. de Orth. fide cap. 3. ex quibus non recuso, quin tota hæc controuersia adhibito Dei verbo diiudicetur.

Theol. XXI. Vvirtemb.

Hæc sana & pia doctrina de inseparabili vnione personali duarum naturarum in Christo: de communicatione Idiomatum reali: de exaltatione humana nature ad dexteram, hoc est, Maiestatem & virtutē Dei:

adeò non tollit presentiam corporis & sanguinis Christi è sacra Cœna, ut eandem potius cõformer. Quia humana natura in Christo cum Filio Dei INDISSOLVIBILITER vnita, & proprietatum diuinarum particeps facta, atque ad dexteram Dei collocata, non modo in sacra Domini Cœna, sed etiam toti Ecclesia semper præsens est. In sacra autem Cœna caro & sanguis Christi dispensantur, &c.

Antiith. XXI. Th. Beza.

- Sanam & piam doctrinam de inseparabili vnione hypostatica, & ipsi profiteamur.¹ Communicationem idiomatum realem agnoscimus, vnitatis personæ respectu. Hominem etiam illum, aduersus Nestorium, agnoscimus, tum illa hypostatica vnione ad Deitatem ipsam, nedum ad maiestatem & virtutem eius cuectum fuisse, vt qui per illam euaserit Θεός λόγος: tum etiam ineffabilibus donis, supra ipsos angelos ornatum. Ipsam autem humanitatem, contra Eutychem, negamus illa hypostatica vnione Deitatem euasisse, vel proprietatum diuinarum factam fuisse, vlla inde exoriente communicatione, participem.² Collocationem verò ad dexteram Dei, ad incarnationem minimè putamus referendam: sed partim tempus exinanitionis Θεό λόγος finire: partim consummationem gloriæ & gratiæ habitualis carnis Christi in Cœna Domini,³ non ad hypostaticam vnionem, sed ad institutionis sacramentalis verba referimus, qualem illam esse superiore nostro scripto diximus, spiritualement videlicet: qua etiam ratione illum secundum carnem, nunc toti Ecclesiæ, partim sua virtute, partim quia vnica est persona Iesu Christi, adesse, & ad consummationem vsque seculi ad futurum, ex sacris literis discimus. Quum⁴ alioqui realis corporis sui substantia, sicut quum in terris esset, à cœlis aberat: ita nunc in cœlo positus, à terris absit. Verissimè tamen & efficacissimè carnem suam iam
1. Communicatio idiomatum ipsis nihil aliud est, quam naturarum & proprietatum vnio: quum hæc tanquam causa & effectus differant.
 2. Homo euasit Θεός λόγος, quod hæctenus in nobis reprehenderunt: sed quid intelligant, sequetur.
 3. An non hoc est aperte communicacionem Idiomatum cum Nestorio negare?
 4. Peruersa interpretatio dexterae Dei & sessionis ad dexteram Dei: de qua in collatione plura dicentur.
 5. Manifesta est contradiccionis in verbis Theisti. Negant enim hypostaticam vnionem efficere presentiam sacramentalem: toti autem Ecclesiæ sua virtute, & quia vnica est persona Christi, adesse.
 6. Proprietate nature in cœlis, & non in terris dicimus esse: quod presentia Sacramentali nihil derogat.

iam nunc 7 admirabili & imperscrutabili mysterio suis ad vitam æternam, tum in verbo, tum in Sacramentis spiritualiter per fidem insinuans.

7. Quam hæc insinuatio sine reali præsentia non fiat: quæ causa est, quòd non datus Deo gloriam, & eam ingenue nobiscum fatemini.

Mompelgarti 24. Martij, 1586.

Theodorus Beza, Genevensis Ecclesia Minister.

Abrahamus Musculus, Bernensis Ecclesia Minister.

Antonius Fains, Genevensis Ecclesia Minister.

Claudius Alberius D. Professor Philosophia in Academia

Lausannensi.

Petrus Hubnerus, Græcæ lingua in Gymnasio Bernensi pub.

Professor.

Responsio ad marginales annotationes.

Quod centies iam inculcaui, iterum inculco, omnium Orthodoxorum patrum consensu, & ratione ipsa, & veritatis ipsius testimonio fretus, quum naturæ & essentielles earum tum proprietates tum voluntates, tum actiones, inseparabiliter cohæreant, non aliter illas posse, quàm vna eadèmq; vnitione hypostatica communicari, id est vniri: ac proinde tam illos falli, qui communes fieri somniant, vt aliquo huius vnitionis effecta, vel Diuinitatis proprietates cum humanitate, (quod isti timidè nunc innuunt potius quàm explicant,) vel humanitatis cum Diuinitate, (in quo suæ Consubstantiationis fundamentum collocant:) quàm qui Humanitatem assumptam dicerent factam esse Deitatem, etsi non in sese, tamen in Deitate à qua assumpta est, & vicissim Deitatem factam esse Humanitatem, si non in sese, at certè in ea quæ assumpta sit Humanitate. Vtra verò pars à vero aberraret iudicent quicumque non sunt ab istis fascinati.

Vbi verò & quando negauimus Hominem per hypostaticam vnionem euasisse *θεῶν λόγον*. Sed quoniam D. Andreas vnionem hypostaticam humanæ naturæ cum *λόγῳ*, non eo definit, quòd illa non in humana specie, cuius sit in diuiduum, sed in Filij Dei persona subsistat, ita vt sit pars illius *καὶ ὁ ὑπόστατον* compositi: (qua dere plenissimè supra differuimus vbi definitionem hypostaticam à priore definiri posse ac debere ostendimus.) quoniam, inquam, D. Andreas falsam & ridiculam illam realem Essentialium proprietatem

rum inter ipsas naturas communicationem constituit: idcirco illi videtur negare hunc hominē esse Deum, id est Nestorianus esse, qui Deitatis proprietates cum Humanitate realiter communicatas fuisse inficiatur: quanquam, si ipsi creditur, non negavit Nestorius hunc Hominem esse Deum, sed tantum Deo vel Diuinitati negauit competere humana: qua in re ipsum D. Andream falli supra plenissimē ostendimus, vt qui τὸν λόγον cum Humanitate assumpta, non κατ' ὑπόστασιν, sed κατὰ χάριν duntaxat & κατ' ἄξιν & ὁμοιοτητα, id est Brentianam recens natam exæquationem, & ὁμοιοτητα, id est Kemnitianam, siue Monotheliticā θεανδρικήν operationem, verbo vniret, re disiungeret: ideoque non θεοτόκον, sed χειροτόκον Mariam vocaret. Sed de his antea plus satis.

4. Sessionem ad dextram patris, (quam etiam per formā Dei peruersissimē explicat ad ipsum incarnationis momentum referens D. Andreas,) tum Christiani symboli articulos confundit, tum manifeste Dei verbo contradicit, quum oportuerit Christum primum pati, & ita introire in Patris gloriam: tum Marcionis delirium certissimum fundamentum substernit, quum re ipsa gloriosissima & infirmissima vna & eadem natura simul esse non potuerit, & tamen velut ex tripode, nos vt peruersos interpretes condemnat.

5. D. Andreae contradictoria videntur, docere Christum etiam secundum carnem, (id est etiam carnem) partim sua virtute, (nempe Spirituali) partim quia vnica est Iesu Christi Persona Ecclesiae suae adesse, & tamen negare hypostatica vnione effici praesentiam Sacramentalem, vt pote quam ad institutionem ipsius Cœnae Domini referamus. Ego verò respondeo, nullam hic esse contradictionem, nisi quatenus hoc vtrumque duplici ipsius falsissimo dogmati repugnat, quorum vnum est, quòd Spiritualem, quam ponimus praesentiam, ipse in essentialiter corpoream, idea spiritualis cuiusdam vtopicae speculationis rectam commutat: alterum quòd Sacramentalem praesentiam Christi in Cœna Domini cum illa vniuersali qua Filius Dei, licet totus, id est vnus & minimè diuisus, non tamen secundum sui totum, vbique Ecclesiae suae adest, idque multiplici errore, propter praesentiae Sacramentalis peculiarem tum modum tum finem peculiarem. Adest enim illi pani Spiritualliter quidem, vt vbique: sed non debet tamen in Cœna Domini, ita praesens, vt vbique est oculis fidei, spectari, sed quatenus ex pendentem, & sanguinem pro nobis ex vulneribus adhuc suis stillantem, fidei oculis spectari, & eiusdem fidei manu prehensum quasi intra

intra viscera nostra ad aeternæ vitæ alimentum insinuari. Differt igitur his respectibus plurimum Sacramentalis præsentia ab illa generaliore, idcoque rectè ratione essentiali suæ formæ, à sanioribus etiam Augustinæ confessionis Doëtoribus aduersus ipsum D. Andream, & eius sectarios originem & principium non ab hypostatica vnione, sed ab institutione ipsius Cœnæ meritò habere defenditur.

Asseruimus in nostra Antithesi, realem Humanitatis Christi substantiam, sicut quum in terris esset à cœlis aberat, ita nunc in cœlo positam à terris abesse: nec tamen verissimam & efficacissimam ipsius, tum in verbi tum in Sacramentorum administratione, ac præsertim in Cœna Domini, verissimam ac efficacissimam præsentiam negari, qua sese menti fideli magis ac magis apprehendendū, & ad totius hominis salutem, fruendum præbet. Sunt autem illa non nostra verba, sed totius Orthodoxæ vetustatis, testante August. *Christum, secundum carnem, quoniam in cœlum ascendit, hîc non esse: & ibi, non autem hîc, sed ère ad dexteram Patris.* Et Cyrillo, *Nulli ambigere, Christum præsentia carnis abesse, & corpore absentem sedere & interpellare apud patrem: & quum Spiritum mitteret Apostolis non potuisse cum eis carne conuersari. & Vigilio. Quando fuit in terra non fuisse in cœlo, & nunc, qui in cœlo est, non esse utique in terra.* Et Fulgentio. *Christum esse hominem localem, & secundum humanam substantiam abfuisse cœlo quum esset in terra, & deseruisse terram quum in cœlum ascenderet.* Item, *Christum secundum totum Hominem quem accepit, terram localiter deseruisse, & in cœlum ascendisse, & ad dexteram Dei sedere.* Quid ad hæc D. Andreas? *Proprietate, inquit, nature est in cœlis & non in terris, quod præsentia Sacramentali nihil derogat: Verè quidem certè Sacramentali præsentia nihil derogat, non præsentia in terris, sed absentia in cœlis.* Essentiam autem veri corporis eandem realiter pluribus, nedum omnibus simul locis præsentem re ipsa adesse posse, quoties repetet D. Andreas, & sacrae historiae veritati, & ab omnibus omnium à nato Christo ætatum Orthodoxis scriptoribus, vt inanissimi commenti reus redarguetur. Et tamen mox quasi triumphum canens, *Quum hæc, inquit, insinuatio ad vitam aeternam sine reali præsentia non fiat, qua causa est quod non datis Deo gloriam? Quasi verò realem illam præsentiam id est crassum mendacium certam esse veritatem vel probarit, vel probare vnquam possit.* Absit igitur vt ab istis idcirco dissentiamus quod Deo gloriam dare nolumus, sed quod, vt ait Cyrillus, *Nihil firmum ac stabile, nihil perpetuum solidè Deo attribuetur, si creatura*

quoque (cuiusmodi est Christi Humanitas quantumvis vnita & supra ipsos Angelos gloriosa) essentialiter & in sua natura (siue subiectiue, siue non subiectiue, nihil interest) recipere poterit qua in Deo essentialiter sunt. Vbi igitur illa realis essentialium proprietatum Deitatis cum Humanitate communicatio, qua tanquam hypostaticæ vnitionis effecto, ipsa hypostatica vnio tam præfractè euertitur? Et quis non perhorrescet tantam veritatis dogmatum perturbationem audiens? Omnia enim sursum atque deorsum euerruntur, Deitatis natura ad creaturam deducitur, & creaturarum Essentia per insaniam ad supreme nature locum scandere creditur. Hos ergo fluctus, hanc tempestatem impietatis relinquentes, ad tutum pietatis portum enatare studeamus. Hæc ille: cuius sanis & rectis consiliis, cur non potiùs obsequamur, quàm cum vbiquitariis, ad Nestorij & Eutychetis scopulos fidei naufragium faciamus?

SEQUENTIA DOGMATA CVM

Scriptura sacra pugnare iudicant Theologi

Vvirtembergenses.

I.

Quod in Persona Christi nulla sit alia proprietatum communicatio, respectu naturarum, quàm ea, que faciat communia nomina: qua ratione Humanitas in CHRISTO nihil acciperet à Diuinitate: neque ea, que acciderunt humanitati, quicquam pertinerent ad Filium Dei æternum. Et quòd affirmatur, phrasin tantum esse, & modum quendam loquendi, cum dicitur: Deus est homo, & homo est Deus. Deum enim nihil cum humanitate, & humanitatem nihil cum Deitate REALITER, hoc est, verè & re ipsa commune habere. Et in propositione, Homo est Deus, vocabulum (Hominis) non significare verum hominem, sed Filium Dei, qui sustentat humanam naturam. Itaque hanc propositionem (Deus est passus) sic interpretantur, Deus, id est, humanitas Deitati vnita, est passus: & homo est omnipotens, id est, Deitas humanitati vnita, est omnipotens. Hoc est dogma Nestorij, qui dixit: Noli gloriari Iudæe, non Deus sed hominem crucifixisti. Hoc enim dogma facit duos Christos, quorum alter diuinam haberet Maiestatem, alter cum ea nihil haberet commune. Alter passus esset pro genere humano: alteri verò cum passione nihil omnino fuisset commune.

AD DOGMATA, QUÆ D. COLLOCUTORES

indicant cum Scriptura Sancta pugnare, &c.

Responsio I. Th. Bezae.

DAnnamus & nos eos, (si qui sunt eius-
modi) qui existimant per hypostaticam
vniōnē naturas nominibus tenus vniri, quasi
pet illam λόγος non sit, sed tantūm dicatur ho-
mo, & vicissim homo ille non sit re ipsa, sed
nomine tantūm dicatur Deus. Sed ex hac vni-
tione humanitati communicari aliter quā
vniri proprietates τῆς λόγου, quā sit re² ipsa
in λόγῳ Omnipotens & Omnipræsens, &c.
negamus. Quia³ hæc communicatio & vniō,
vnum & idē est: & vt respondimus ad Thesin
18. & 19. ⁴ pari prorsus ratione oporteret τὸν
λόγον aliquid accipere ab illa humanitate. Ad
nos igitur ista nihil pertinent, quæ hūc primo
loco reprehenduntur. Communicationem
autem Idiomatum realē facimus, vt & ipsam
vniōnem: ⁵ non tamen naturarum, sed vni-
tatis personæ respectu: & hæc enunciationē,
qua Deus dicitur passus, sic interpretamur,
⁶ Deus, id est, caro Deitati vnita est passa. Hoc
enim sentire didicimus ex Petro Apostolo,
qui⁷ CHRISTVM (id est, illam personam)
dicit passum esse in carne, id est, in humanita-
te, non in Deitate sua. Et vicissim interpreta-
mur: ⁸ Homo est omnipotens, id est, Deitas
humanitati vnita, est omnipotens. ⁹ Nec pro-
pterea diuidimus personam cum Nestorio, sed
naturas, & earum proprietates, vt poscit hy-
postatice vniōnis definitio, aduersus Euty-
cherem ¹⁰ distinguimus. Denique respondeat
vobis D. Lutherus, cuius hæc sunt verba in
sermone Natalitio super 1. cap. Epist. ad He-
sed eius nulla ratione habita, Patres Concilij cum hæreseos damnarunt. ¹⁰ Hoc
non est distinguere, sed separare.

1. Verbis dānatis quidē
sed re ipsa idē asseritis:

quod paulo post planum
fict.

2. Quid magis apertē
dici posset? Humanitatē
negant re ipsa in λόγῳ
omnipotentem esse.

Vniō sine communi-
catione asseritur.

3. Vniō & communi-
catio Plurimum differūt.

4. Non sequitur: quia ad
vniōnem illam sufficit
Deitatem dare, & hu-
manitatem accipere.

5. Nulla prorsus est com-
municatio, si neutra na-
tura alteri communicet,
quod suum propriū est.
Et hic fuit Samosatēni
error.

6. Aperta negatio com-
municationis idiomatū
Nestoriana.

7. Deprauatio verborū
Petri, quæ priorē asser-
tionē euertunt. Nā aliud
est dicere: Christus pas-
sus est in carne: & aliud,
caro Christi passa est.

8. Quid hūc homini tri-
buitur, nisi inanis titu-
lus? Imō etiā illi homini
derogatur, quæ soli Dei-
tati adscribitur, omni-
potentia. NESTORIA-
NISMVS.

9. Idem Nestorius dixit,
scilicet hæreseos damnarunt. ¹⁰ Hoc

11. Hæc Lutherus de bræos.¹¹ Humanitas Christi æquè ac alius sanctus & naturalis homo, non semper omnia cogitavit, dixit, voluit, animaduerit, sicut quidam omnipotentem hominem, ex ipso faciunt, impudenter confundentes duas naturas, & earum operationes.

Responsio ad omnes in superiorem antihebesin marginalis refutationes.

Obsecro, Christiane lector, quisquis es rerum nostrarum non penitus imperitus, ecquam vnquam atrociorẽ inuriam, manifestiore impudentia, cuiquam factam audisti, quàm ista sit? Ego ne verò, vel nostrum quisquam, senserim nominibus tenus naturas duas Christi personam constituere? siue, hypostatica vnione sola fieri communia nomina? Humanitatem in Christo nihil accipere à Diuinitate? quæ Humanitati acciderunt, nihil ad illum æternum Dei Filium pertinere? qui nunc quoque electis suis inlicitas pro ipsius nomine iniurias pro suis ducere, sit è cœlis, Saülum illum alloquens, vociferatus? Quinam enim id non faceret suorum membrorum caput? Et quinam illa magis etiam ad ipsum non pertinerent quæ non in alterius cuiuspiam, sed in sua ipsius anima, cum corpore perpeffus est. Imò quisnam est, manifestior reus, violata Christi & doctrinæ & personæ, iis qui sunt ausi totidẽ impuissimis vocibus scribere, Christum Hominem hoc habere cum Sanctis omnibus commune, quòd Deus cum eo Personaliter fuit vnitus? In quibus paucis vocibus quot insunt blasphemix? Nam si Deum essentialiter accipit, apertè Sabellianus est: sin verò personaliter pro λόγῳ, euadit etiam Arriano deterior, qui et si τὸ ὁμοούσιον negabat, Christo tamen Essentialẽ ὁμοούσιον Deitatem quandam non admebat. Imò quum sic efficiatur necessariò vel non aliter Deum esse Christum, quàm Sanctos homines: vel Sanctos homines, vna & eadem ratione, id est vnitione personali, Deos esse, atque Christus Deus est, hoc quid aliud est, quàm cum Samosateno Christum, quantumuis summis donis excellentem, tamen *ἑλὸν ἀνθρώπων* constituere? Quinetiam quum hypostaticam vnitionem velit, D. Andreas, sola reali, quam comminiscitur, Essentialium Deitatis proprietatum extra ipsius Humanitatis subiectum existere cõmunicatione cõstare, annon manifestè Hominem Christum necessaria conse-

Nota

cutione asserit Deum esse extra se, ac proinde sola energia, non autem *θεωματιῶς*, ut & cum & in Sanctis omnibus Deus effeditur? Sed quid Deo & Christo sint ad hæc responduri viderint: & ut videant serid, ad Dei gloriam, suam salutem, ecclesiarumq; omnium pacem, ex animo precamur: tantum abest ut maledictis cum illis contendere velimus. Ad nos nunc venio. Et primùm quæro, quinam (si res ipsæ per hypostaticam vnionem non fiunt communes) quinam inquam fieri possint communia vocabula? At nos, ipso accusatore teste, communia facimus nomina, ergo & communes res illis nominibus significatas, quum vnum ex altero necessariò consequatur. Se ipsam igitur elidit hæc calumina. Sed quid si noster hic ne id quidem intelligit de quo loquitur? Etenim si roges quidnam per hæc nomina intelligat, cogitur aut à se suo mōre dissentire, aut ex iis quæ hic scribit respondere à se intelligi naturarum nomina, id est Diuinitatis & Humanitatis: quasi nos dicamus ea fieri communia, id est communiter dici de Christi persona. Quo, quid indignius homine vel mediocriter in istis rebus erudito cogitari possit? Ut igitur ad rem redeam, dico iis nominibus quæ per hypostaticam vnionem naturarum fieri communia rectè & orthodoxè dicimus, non potuisse cuiquam nisi homini ineptissimo venire in mentem, ipsa naturarum nomina, nempe Humanitatis & Diuinitatis Filij sic intelligi. Nec enim Humanitas, nec Diuinitas, siue in vnione, siue extra vnionē, aliud significare potest, quàm quod est in sese suis proprietatibus essentialibus à cæteris rebus distincta, quoniam alioqui Deitas Deitas, Humanitas Humanitas non esset. Neque hypostaticè vnitæ sunt hæc naturæ, ut quod erant esse desinerent, sed contrà ut eadem prorsus permanentes inde exhiberetur nobis ille *θεὸς ἁπλοῦς* Dominus Iesus vnicus noster Seruator *ἀδιαρέτως, ἀτρέπλως, ἢ ἀσυγχύτως*. Si valeret istorū commentum, quomodo Christum describeremus à suis paribus, nempe Christum esse Deitatem *τῷ λόγῳ*, & Humanitatē illam assumptam. Quàm stultè id verò & quàm ineptè? Nec enim concretas voces posse Abstractis definiiri ipsa earum natura patiatur: sed aut totum Abstractum partibus abstractis, aut totum Concretum partibus Concretis necessariò describendum est. Itaque non Christus, sed Christitas, ut ita loquar post Damascenum, illo modo fuerit definienda. Nec humanitatem, sed hominem rectè definiaris anima humana & corpore humano. Sciat igitur D. Andreas in primis per communia nomina, non Humanitatem & Deitatem sed Deum *τὸν λόγον* videlicet & Hominem illum intelligi. Quam distinctio-

nem, non argutam non subtilem, sed in communi hominum sensu natam, si non intelligit, nec intelligere vult, quid ad nos? Qui fordescit, fordescat adhuc. Discat etiam istud hac locutione, *Communio Dei & Hominis nomina fieri*, minimè inane aliquid, sed quod ipsam incarnati Filij Dei suppositionem necessariò consequitur, (vt in scholis loquuntur) significari: sicut ex generatione sequitur generatum. Quoniam enim hæc natura humana ad singulare nondum constitutum, sed constituendum indiuiduum determinata hoc nata est, vt non in sua specie, sed in illam assumente Filij Dei persona subsisteret, id est Actu Homo existeret, idcirco Filius ille Dei non quidem essentia sua diuina, nec simpliciter & per se est secunda Trinitatis persona, sed quatenus huc vsque se demisit, vt illi in sese subsistentiam daret, verè factus dicitur Homo: & hæc humana natura per hanc assumptionem facta & Homo & Deus, vt pote in Filij Dei persona subsistens. Hoccine verò est imaginarium quippiam nomine *ὁ ἄνθρωπος* vel hominis illius intelligere? Hoccine est, humanam naturam dicere nihil accipere à Filij Dei persona, in qua tamen vna subsistat? Hoccine est dicere ista enuntiata, *Deus est Homo, & Homo est Deus*, esse quasdam loquendi formulas quibus res ipsa non subsit? Hoccine est dicere, in hac propositione *Homo est Deus*, vocabulo Hominis non significari verum hominem, sed Filium Dei qui sustentat humanam naturam? In quibus verbis rogo vos omnes, Christiani lectores, etiam atque etiam, vt quæ sit istius hominis, omnibus Germanicis Ecclesiis auri fidei regulam præscribere, crassissima in istis mysteriis inscitia, perpendatis, vt tandem aliquando schola tota Tubingensis receptis oculis animaduertat, quantum quàmque perniciosum errorem, si non malitiosè, ignoratè saltè foueat. Quis enim ignorat hæc propriam hypostaticæ vnitionis formam essentialem esse, quòd in ea Filius ille Dei æternus, istud humanæ illi assumptæ naturæ singulare & ineffabile beneficium præstiterit, vt, licet ex Adam, Abrahami, Dauidis, Mariæ materia, quòd ad corpus attinet, excerpta fieret Actu Homo, non in ipsa specie Hominis (sic enim diuideretur Persona, aut ex duabus personis conflaretur) sed in ipso Filio Dei fieret vnicum cum illo *ὁ ἄνθρωπος*: hic istam humanæ naturæ sustentationem non intelligens, vt qui alicubi scripserit, *res omnes à Deo substantialiter sustentari*, quo posito necessariò consequeretur res omnes esse substantialiter Deos, inde colligit hunc Hominem sic àboleri, & in Filium Dei transmutari, quum tamen è cōtrario propterea demum Filij Dei appellatione, non tantum *ὁ λόγος* verus

Deus,

Deus, verum etiam Homo iste intelligatur, ut iam Filius Hominis & Filius Dei sit vnicus ille Dei Filius. Et de Dei quidem & Hominis nominibus hætenus dictum esto. Nunc ad illa nomina siue attributa venio, quæ de λόγῳ & de Homine illo propriè prædicantur, quæ & ipsa quum mutuam *παραχώρησιν*, id est reciprocam prædicationem necessariò prorsus, uti sæpe iam diximus recipiât, communia quoque sic fieri dicuntur, ut ipsæ naturæ inter se vniuntur. Nam de quo Deus verè dicitur, de eo quoque verè dicitur Homo, de illo itidem verè quæcunque Hominis sunt prædicantur, ea quidem ratione qua Deus ille est Homo, & Homo ille est Deus. Subtilis autem noster disputator veritus, ut alibi diximus, Hominem Christum dicere æternum, principio carètem, incorporeum, infinitum, & nihilominus Omnipotètem & Omnipræsentem appellans, negat à nobis communia hæc nomina fieri, quum hanc enuntiationem, Deus est passus, ad Humanitatem: & istam Homo est Omnipotens, ad Diuinitatem restringimus: Hoc, inquit, est Nestorianum, quòd negaret Nestorius Deum esse passum: & nequid ad calumniam vel ad prodendam inscitiam deesset, fingit nostram hanc esse interpretationem, Deus, id est Humanitas Deitati vnita, est passa, & Deus, id est Deitas humanitati vnita est Omnipotens. Atqui non ita est. Nam humanitati quidem passibilitas: Homini verò, id est ea humanitate prædico tribuitur passio. Et quantum, ut antè suo loco monuimus, Deitas & Deus nequaquam differant, ut Humanitas & homo, tamen aliquis est etiam huic considerationi locus, qua sit ut Deitati quidem omnipotentia tribuatur, Personæ verò Deitatis Omnipotentes vocentur, ideòque non omnipotentia omnipotentiam, sed omnipotens omnipotentem, ut nec Deitas Deitatem, sed Deus Deum sine essentiae multiplicatione genuisse, & Deus à Deo procedere dicatur. Sic falsissima est interpretatio quæ nobis calumniosè affingitur. Nec enim hanc enuntiationem interpretantes Deus est passus, dicimus Humanitatem illi vnitam esse passam: sed Deum, nempe *τὸν λόγον* passum esse in carne, id est, non quatenus Deus est, sed quatenus vna est cum illo Homine Persona, quum per hypostaticam vnionem, non factus sit passibilis λόγος, quatenus est λόγος sed quatenus hunc Hominem sibi *καθ' ὑπόστασιν* vniuit. Ac proinde non est passus ὁ λόγος in illo Homine, ut in sanctis hominibus, sed ut in seipso, quum ita sit in Christi persona Aliud & aliud, nempe Deitas & Humanitas, ut tamen non sit Alius & Alius, ut Nestorium, contra quam D. Andreas existimat, docuisse ostendimus. Nec alia est explicatio

alterius propositionis, Homo est Omnipotens. Immò etiam in his omnibus sine vlla exceptione, Homo est aternus, immensus, incorporeus, quibus locutionibus non simpliciter diuersæ naturæ, sed Personæ, quamuis secundum alteram naturam ista prædicata attribuuntur. Quamobrem etiam sæpiùs inculcauimus in istarum enuntiationum subiectis per ἀντιδοσιν siue κοινωσίαν ἰδιωμάτων, neque Dei appellatione simpliciter τὸν λόγον, neque Hominis vocabulo simpliciter hunc Hominem sed totam Christi personam σωδώς intelligi.

Dog. II. Theolog. Vvirtemb.

Quòd omnis potestas in cælo & in terra, que Christo in tempore data est, data sit personæ saluatoris secundum VTRAMQUE naturam. Et quòd Christo secundum DIVINAM suam naturam in resurrectione & ascensione ad cælos, iterum RESTITUTA fuerit omnis potestas in cælo & in terra: perinde quasi dum in statu humilitationis erat, eam potestatem etiam secundum diuinitatem deposuisset & exuisset. Hoc dogma Arrianismum sapit: quia talem in Christo diuinitatem statuit, que patitur incrementum & decrementum: quum verè diuinitati nihil addi, nec detrahi possit.

Responsio. II. Th. Beza.

1. Extant scripta, quibus permoti quidam, hominis Christi diuinitatem negarunt.

Nescimus, an quisquam ita insaniuerit, vt existimarit τὸν λόγον aliquid in sese decessisse, cum carnem assumeret, & rursus accessisse: cum illa caro, peracto nostræ redemptionis Ministerio, in illam suam gloriam, supra omne nomen eueheretur. Sed hoc quidem docemus Paulum secuti, τὸν λόγον non in sese, sed quatenus quasi latere, dissimulata sua ad tempus gloria, sustinuit, (quodammodo) sese exinanuisse: sicuti rursus, cum illa caro plene glorifica retur, nō in sese, sed in illa (quodammodo) gloriam illam suam priorem recepit, quam etiam à patre postulauit, Ioan. 17.5.

Responsio ad margin. refutationem.

Neminem nostrum de exinanitione τοῦ λόγου ita scripsisse mihi persuaserit D. Andreas, vt Diuinitatis Christi negandæ vel leuissimam occasionem arripere, inde quisquam potuerit. Sin verò sic acci-

accidit, non sumus certè ipsa Dei Sapièntia cautiores ex cuius verbis, quum diceret, Pater maior me est, notum est quas tragædias Arriani excitarint: quo etiam erroris Spiritu ductos hodie videmus Transsubstantiatores & Consubstantiatores, ex planis & perspicuis institutionis Cœnæ verbis, si ad analogiam fidei reuocentur, humana diuinâque omnia permiscere. Viderit autem D. Andreas, an nò potiùs ex D. Brentij & ipsius scriptis arrepta sit à multis occasio negandæ Christi verè Deitatis, vt qui hoc vnum discrimen, Deitatis Christi & Petri esse scripserint, quòd Deus nonnullas tantùm proprietates in Petrum: in Christum verò omnes effuderit, & Christo cum omnibus hoc esse commune, quòd Deus Personaliter cum ipso sese vniuerit, quocunq; tandem fucò nunc istas blasphemias illinant.

Dog. III. Theol. Vvirt.

Quòd tota persona Christi, secundum vtramque naturam, officij respectu, maneat sub diuinitate. Et hoc Arrianismum redolet. Christo enim talis diuinitas tribuitur, qua sit sub diuinitate: cuiuscunq; tandem respectu id fiat.

Responso. III. Th. Beza.

Mediatoris officium docemus, & toti Christo & toti Christi competere: sed vt naturis, ita etiam earum operationibus distinctis. Humanitas igitur semper infra τὸν λόγον subsedit, & adhuc subsidet, quantumuis glorificata. Ὁ λόγος verò (etsi quatenus redemptor, mediùs est inter Ecclesiam & Patrem, cui nos suo sanguine acquisiuit, & cuius Ecclesie caput est) non est propterea Deus ὁμοούριος, vel patris persona inferior.

1. Per distinctas intelligit seorsim agentes, sine quæ communi communicatione: quod falsum est. Nihil respòdet ad The-

Responso ad marginalem refutationem.

Meliùs scilicet nouit D. Andreas quæ sit mens nostra, quàm nos ipsi. Num & ipse fortassis Omniscius & καθολογώσης? Sed certè ne sciens quidem videri potest, qui inter distinctionem & separationem quòd sit discrimen ignorat. Quasi verò hominem dissoluat, qui corpus & corporis actiones proprias, ab anima & propriis eius actionibus distinguit: & vnicam Deitatis essetiam in partes sectet, qui Diuinitatis personas suis propriis notionibus distinguit,

& qui in Trinitatis operationibus ad extra, vt in scholis loquuntur, communibus, sua tamen cuique personæ attribuit.

Dog. II. Vvirt.

Christum secundum humanitatem, omnipotentia, aliarumque proprietatum diuinæ nature, prorsus non esse capacem, eumque (secundum humanam naturam) cum omnipotentia Dei nullam habere communicationem: sed habere mediam inter diuinam atque Angelorum & hominum potestatem.

Resp. III. Th. Beza.

Humanitatem Christi, vt subiectam semper Deitate inferius, affirmamus sine blasphemia exæquari non posse, siue $\epsilon\upsilon\sigma\iota\alpha$ siue $\epsilon\zeta\upsilon\sigma\iota\alpha$, $\tau\omega\ \lambda\acute{o}\gamma\omega$, à quo assumpta est, quod & res ipsa indicat. Et Paulus 1. Cor. 15. disertè exprimit, de huius regni potestate differens, cum ait: illum excipi, qui filio omnia subiecit. Est autem ipse $\lambda\acute{o}\gamma\omega\varsigma$, etsi personâ distinctus à patre, & officio medius inter patrem & Ecclesiam, tamē secundum essentiam vnus cum patre: & quatenus filius, patri suo æqualis.

1. $\epsilon\zeta\upsilon\sigma\iota\alpha$ nō absolutam Dei potētiam (quæ ipsa Deitatis $\omega\sigma\iota\alpha$ est) sed eius participationem significat.

Responsio ad marginalem refutationem.

Si participata, ergo creata qualitas: Qua ratione patres Christum rectè scipso maiorem & Minorem dixerunt.

Dog. V. Vvirt.

Quod asseritur, Christo secundum spiritum suum humanum, certos limites positos esse, quantum videlicet ipsum scire oporteat, & quod non plus sciat quam ipsi conueniat, & ad executionem sui officij, iudicis nimirum, necessario requiratur. Et Christum ne hodie quidem habere perfectam cognitionem Dei, & omnium ipsius operum. Et Christo impossibile esse, humano suo spiritu nouisse, quicquid ab æterno fuerit, quid iam nunc ubique fiat, & quid in omnem æternitatem sit futurum.

Resp. V. Th. B.

1. Lutherus nihil minus voluit docere: ideo locus inspicitur, & accuratè examinatur.

Respondit antea vobis, Lutherus, loco suprā citato, Christum hominē (id est, secundum hominem) tantum potuisse & sciuisse, quantum voluit $\lambda\acute{o}\gamma\omega\varsigma$ ipsum & posse & scire. Et certè agnoscere nos oportet, Christum hominē omnia sciuisse, & scire sine vlla mutatione

tatione, secundum Diuinitatem suam: tempore autem humilitatis suæ, secundum humanitatē suam multa ignorasse, propter nos: 2. Non tamen apertè quorum tamen in gloria sua nihil est ipsi asserere volunt, vel audent, quòd omnia sciat, ignotum.

Responsio ad marginales Annotationes.

De Spiritus Diuini, ac in primis scientiæ & sapientiæ donis in illam purissimam & inenarrabiliter benedictam animam Christi, opulentissimè effusis, tum in huius caducæ vitæ curriculo, tum in illa ineffabili gloria, Omnimaestatici Doctores quandiu & quantum volent, disputent. Nos ne nunc quidem vnā & eandem esse τὴν λόγον vel naturam vel proprietatem vllam essentialem & illius hominis quantumuis glorificati qualitates, quæ sunt illarum effecta, & quæ, etsi malumus adorare quàm scrutari, tamen quum creata sint, & finitæ Humanitati insint, finita esse necesse est, idèoque blasphemam & intolerabilem esse dicimus, exæquationem quam ex Eutyctetis lacunis hausit D. Brentius, scripsit, & nunc Ecclesiis propinat D. Andreas. Hominem autem illum Omnipræsentem, Omniscientem, quicquid denique Deus est sine exceptione esse, quānam negaremus qui Deum verum illum esse profiteamur, at non in sese, nec etiam vlla reali proprietate extra se, sed quia Hominis appellatione Persona quoque tota vt vnum *ὁπίσθ* *μεν* considerata intelligitur. Et D. quidem Lutherus (quod fatebitur quisquis citatum à me illius locum inspexerit) apertè nobiscum facit, contrarium dogma, non tantū vt falsum sed etiam vt ridiculum reprehendens. Sed ne hīc quidem satis cautè, vt nunc sunt tempora, loquutus est. Est enim longè aliud Christi Humanitatem facere, vel Essentiali Omnipotentia Dei Omnipotentem, vel Omniscientia, Omniscientem, vel Omnipræsentia Omnipræsentem, quæ planè sunt detestanda, quàm hunc Hominem, quatenus videlicet ita tota Persona significatur *σωλως*, non autem distinctè se cundum sui totum considerata, quod negare nemo potest quin Personam dissoluat. Vt autem quæ fuerit Lutheri sententia, intelligatur, hæc etiam ipsius verba velim à D. Andrea sine præiudicio considerari, vt quo duce, in alia diuerticula, (non tamen in istud Omnimaestaticum) aberrauit, in viam veritatis, si fieri potest in hoc argumento reuocetur. Non est, inquit, figmentum quod ait Lucas, Corroborabatur Spiritu, sed vt verba sonant ita simplicissimè quodque res euenit, vt quantum accessit atatis, tantum & magnitudinis, quā-

1. & 2.

tum vero magnitudinis, tantum & rationis, utque ratione auctior, ita & Spiritu euasit robustior & sapientia plenior coram Deo in seipso & coram hominibus: neque hac verba opus habent alia glossa, sed hac huius loci naturalis intelligentia, & sine periculo & Christiana est. Et mox: Quum sit ita comparatum ut omnes homines augeantur corpore, ratione, Spiritu & sapientia, neque sit qui aliter se habeat, voluit Luca a his de Christo illud prædicare, quod Paulus scripsit Philip. 2. Christum se inaniusse &c. nempe Christum ad eundem modum se habuisse, & cum tempore etiam aliarum rerum incrementa accepisse, sed accepisse præstantius alijs, eo quòd ingenio fuerit nobilior, & diuinis dotibus opulentius alijs ornatus. Hoc pacto nihil erit difficile in verbis Luca, modo articulantur argumentorum istorum subtilis nugæ.

Dog. VI. Theol. Vvirtemb.

Quòd Christo impossibile sit, propter humanam naturam proprietatem, ut simul eodemque tempore IN PLVRIBVS, nedum in omnibus locis simul cum corpore esse possit Et Christo, postquam nos passione & morte sua redemerit, secundum humanitatem suam nihil amplius nobiscum esse negotij.

Responsio VI. Th. Beza.

1. Multipræsentiam & Priori huius Articuli partem asserimus
omnipræsentiam reii- posteriorem abominamur.
ciunt a pertis verbis.

Responsio ad marginalem annotationem.

Vestram quidem essentialem, siue Omnipræsentiam, siue multipræsentiam corporis Christi in terris, ut prodigiosum monstrum, quo fidei Christianæ fundamentum conuellitur, & Marcionis spectrum in throno Dei stabilitur, & verbis & corde repudiamus. Veram autem illius & efficacissimam carnem etiam ipsius Christi, qua sese Spiritualiter & efficacissimè credentium animis sine ulla loci mutatione per fidem spiritualiter spectandum, apprehendendum, fruendum, tum in Verbi, tum in Sacramentorum, ac præcipuè cœnæ Dominicæ administratione præbet, non modò non negamus, sed fortiter contra omnes aduersarios, ut solam veram, tuemur.

Dog. VII. Theol. Vvirt.

Quòd docetur, carnem Christi vim & virtutem viuificandi aliam non tribuendam, nisi quatenus Christus passione sua in carne nos redemerit.

Respon-

Resp. VII. Th. Beza.

Falsò quidem in nos istud dictum fuerit, i. Dissimulatio erroris. ut apparet ex nostro responso ad 15. Thesin superiorem.

Responso ad marginalem refutationem.

Immò sic repetit D. Andreas rancidam calumniam : Additur enim in Thes. 15. (quod veteratoriè D. Andreas præterit,) nempe vivificam etiam esse & dici, quia non nisi huius carnis Spiritualiter nobis per fidem communicatæ interuentu, vitam illam æternam ex Christo Deo & Homine nanciscimur.

Dog. VIII. Theolog. Vvirt.

Quòd is, qui ad ipsam Christi carnem, suam adorationem aut inuocationem dirigit (etiam in illa unione persone manentem) ex ipsius Deo ore sit maledictus, Christum enim esse CONSERVVM nostrum. (quasi verò non sit Dominus gloria) ideòque eum esse Idololatram, et in Deum blasphemum, qui Christi carnem etiam glorificatam, et in unione persona manentem, adoret, etc.

Iacobus Andrea D.
Lucas Osiander.

Responso VIII. Th. Beza.

Respondimus quoque ad illud immeritò nobis obiectum, (si in nos hæc dicuntur) ad Thesin 20.

i. De Danæo dicuntur, cuius formalia verba hæc recitata, & aliàs sæpe repetita sunt.

Mompelgarti 24. Martij, 1586.

Theodorus Beza, Geneuensis Ecclesiæ Minister.

Abrahamus Musculus, Bernensis Ecclesiæ Minister.

Antonius Faius, Geneuensis Ecclesiæ Minister.

Claudius Alberius D. Professor Philosophiæ in Academia

Lausannensi.

Petrus Hubnerus, Græcæ linguæ in Gymnasio Bernensi pub.

Professor.

Responso ad marginalem refutationem.

Danæum virum doctissimum & fortem veritatis aduersus D. Andream in hoc etiam argumento propugnatozem idcirco nolui in hac disputatione tanquam reum produci, non modo quòd ab

B. j.

absente nullum haberem mandatum, sed etiam quod illum in optima causa patrocinio meo minimè indigere scirem. Quid enim hac de re sentiat nouimus in hac Geneuensi Ecclesia, in qua fideliter sanam doctrinam & loquens & scribens aliquot annis profuit, donec Lugdunensi Barauorum scholæ illum summis precibus euocanti concedere cogeremur. Nihil esse verò tam bene nec tam commodè dictum, quod non detorqueri aliò possit, ipsi quoque quotidie experimur. Certè quod hic in ipsum dicitur, inficitiam quoque D. Andreae prodit. Quod enim Christus Dominus gloriæ dicitur ab Apostolo, non carnis quantumuis gloriolæ, sed æternæ Deitatis ipsius respectu dicitur: nec quicquam obstat quominus, qui etiam quatenus homo est rebus omnibus creatis dominatur, maneat tamen semper in hac carne infra eum qui subiecit ei omnia: quo sensu vt sæpe iam diximus seipso quoque minor à Patribus vocatur, cui vt inquit August. naturam non abstulit gloria. Est tamen, fateor, durum conferui nomen: sed tamen serui formam antea ostendimus ex August. Christi carni etiam quam mundum gloriosissimus iudicabit attribui. Nec vnquam negauit Danæus carnem quoque Christi adorandam esse: at non simpliciter quatenus caro est, esset enim hoc, vt inquit Cyrillus nõ semel, mera idololatria, sed quatenus propria est Christi caro: quod quum expressissimè tot locis patres docuerint, & Scholastici quoque latrã vni Deitati (licet ab Humanitate minimè separata, vnde dicent: & Danæus ipse plenissimè D. Andreae responderit, causa nulla est cur actum agamus. Superest igitur quod ad hunc locum attinet, vt ea subiiciamus quæ ex tota disputatione collecta & ad D. Collocutores missa, vt quibus de rebus inter nos conueniret, itridemque non conueniret, omnes intelligerent, remittenda tamen nobis postride censuerunt: Rectè-ne verò an secus illa fuerint à nobis ex mutua thesion & antithesion & vtrinque disputatis excerpta, penes lectores iudicium esto.

COLL. MOMP. RESP. 195
IN SECUNDA DISPUTATIONE

inter eisdem actum est de persona Christi, siue de
hypostatica vnione & eius effectis, in qua
vtrinque consensus est:

I. Quòd in hypostatica vnione dua perfecta nature, nempe Diuina & humana ex Virginis Mariae Substantia per omnipotentiam Diuinam creata & assumpta, salua vnà cum omnibus suis proprietatibus essentialibus, circa vllam mutationem, confusionem & permixtionem permanferint.

II. Quòd hac vnitione constituatur vnum ὕψιστον, siue vnica persona. Nec enim hanc humanam naturam prius creatam fuisse, aut per se substituisse, sed simul & eodem momento fuisse creatam & assumptam: & subsistentiam, qua iam non sit duplex, à λόγῳ assumente accepisse.

III. Illam Vnitatem persona perpetuam esse & penitus in aeternum indissolubilem, qua factum sit, vt ὁ λόγος sit in aeternum Verus ille homo, ex Maria Virgine assumtus, & vicissim ille homo ex Maria Virgine assumtus in aeternum sit verus ille Deus ὁ λόγος.

IV. In hac Vnitione hypostatica naturam Diuinam assumentem, longè excellere supra naturam assumptam, vt pote qua creata sit, & in λόγῳ subsistentiam habeat, cum illa Diuina sit creatrix, & illi assumente nature, subsistentiam praebeat, quamuis vnica illa vnitione & ὁ λόγος illi homini, & homo ille τῷ λόγῳ sit vnitus.

V. Hominem illum, praeterquam quòd est Deus, per istam Vnitionem dona sibi infusa nobis ineffabilia, & quantacumque in rem vllam creatam Diuinitus inferi possunt, percepisse, adeo vt supra etiam omnes angelos beatos hac quoque ratione (qua gratia habitualis dicitur) sit euectus.

VI. Communicatione ἰδιωματων siue proprietatum essentialium non intelligi aliquam illarum immigrationem, siue à natura Diuina in humanam, siue ab humana in Diuinam.

VII. Hac enunciata, quibus vel humana proprietates τῷ λόγῳ, vt cum dicimus, Deum esse crucifixum, vel diuina proprietates homini attribuantur, vt cum dicitur homo ille, in terris cum Nicodemo loquens, fuisse simul in caelis, non esse vana & nomine tenus sine re intelligenda, sed verè & re ipsa de persona illa Christi, quatenus vnica est, predicari: ac proinde in illis Deum intelligi non simpliciter vt Deum, sed Deum incarnatum, & vicissim hominem illum non simpliciter vt hominem, sed vt hominem Deo Deo, id est, vt sic loquamur, deificatum, siue à Verbo in Vnitatem personae assumptum.

AD ACTA
IN HOC AUTEM CON-
SENSVM NON EST.

I. Quòd R. D. collocutores Vvirtembergenses hanc communicationē censent esse statuendam ut vnionis hypostatica effectum, & locum habere tam in abstracta humanitatis, quàm in concreta hominis appellatione: ac proinde tam verè ac realiter humanitatem illam per hypostaticam Vnionem dici Omnipresentem, Omniscientem, Omnipotentem, Viuificatricem & adorandam, quàm illa omnia de homine illo assumpto dicuntur.

Alterius autem partis collocutores docent, sicut, etiam in hypostatica Vnione, non rectè dicitur humanitas esse Deitas, verè autem dicitur homo ille esse Deus: ita rectè dici non posse, etiam in ipsa Vnione, humanitatem illam Omnipresentem, Omnisciam, Omnipotentem, Viuificatricem, adorandam &c. quamuis verè dicatur homo ille propter Vnitatem persona esse Omnipotens, Omniscius, Omniprensens, Viuificus & adorandus.

II. Quòd R. D. collocutores Vvirtembergenses nolunt reciprocari istam idiomatum communicationem, ideòque asserant non posse, nec debere dici Deitatem fuisse passam, crucifixam, &c. sicut verè dicitur humanitas esse Omnipotens, Omniscia, Omniprensens: quoniam videlicet in hypostatica vnione Deitas nihil ab humanitate, sed humanitas à Deitate omnia sibi communicata receperit.

Alterius autem partis collocutores asserunt, sicut in Concretis enunciatis per hypostaticam vnionē tam reciprocè dicitur Deus ὁ λόγος esse passus &c. quàm homo ille est Omnipotens &c. ita etiam quia non obstante Deitatis assumptis præstantia, vna & eadem sit ac planè reciproca vnio, vna & eadem ratione neutrum hoc enunciatum sit verum: humanitas est Omniprensens, Omnipotens &c. & Deitas est creata passa &c.

Eadē est explicatio de carnis viuificandi vi & adoratione, quæ R. D. collocutores Vvirtembergenses ipsi quoque humanitati in abstracto attribunt.

Alterius autem partis collocutores homini duntaxat in concreto ista assignant: sed præterea in abstracto (semper tamen vnitam) humanitatem agnoscunt, merito dici duabus rationibus viuificam. Primum quia in ea humanitate ὁ λόγος omnia quæ ad nostram reconciliationem pertinebant, adimpleuit, & per eam nunc quoque nos regit & seruat. Deinde quòd non nisi illius à nobis per fidem apprehensa interuētū Christus virtutem illam suæ Deitati propriam & saluificam, beneficia denique omnia sua suis membris communicat. Sic etiam ab adoratione Deitatis ὁ λόγος minime separant alterius partis collocutores humanitatis adorationem: non tamen in se, nec absolutè consideratæ, sed ref-

Pectiuè, id est, quia est Deo τὸ λόγῳ unita, siue quia Christi Deitas, qua proprium & absolutum est vera adorationis obiectum, non est simpliciter Deitas, sed Deitas incarnata, & illa humanitas, non simpliciter humanitas, sed τὸ λόγῳ humanitas.

Et de his quidem haecenus dictum esto. Quominus autem tria reliqua de Baptismo, Imaginibus & Prædestinatione capita, & ipsius habitæ inter nos collocaionis argumenta, sicut ab eo prout ipsi libuit, interpolata sunt, nunc quidem persequar, partim prohibeor temporis angustia, quod ad instantes nundinas superest: partim vetant occupationes meliores & Ecclesiis, ut spero, uisiores futura: nostra quidem certè aetati & conditioni accommodatior, in quibus quod mihi vita superesse Dominus uolet, & prout mihi quietem concedet, consumere constitui. Bezam igitur laceſcite, pungite, lancinate, lacerate quicumque, quocumque, quomodocumque uoletis, qui ex Ecclesiarum & Scholarum vastatione rem facitis, & ex ueſtri diſſimilium insectatione nomen queritis. Non ita insanit ille, ut erroris Spiritum compeſcere, & uanitatem, qua nihil esse loquacius uerè scripsit August. coercere se posse speret. Itaque semel hac postrema cura defunctus, solo uos ipse silentio ulciscetur. Deus autem ille Opt. Max. uel piis Principibus, & Rerum publicarum sapientibus gubernatoribus, consilia, cohibendis ambitiosis & petulantibus ingeniis aptiora suggerens, uel alio quouis modo, Ecclesiae suae uulneribus tandem aliquando medebitur. Interea uerò dum ad ista qua supersunt absolueda me comparo, ut omnibus aliquo iudicio praditis, & minimè contentiosis constet, quantum non nos, sed illi potius in doctrina de Prædestinatione à ueritate aberrant, qui nos hodie, occasione ex hoc plausibili apud imperitum uulgi argumento arrepta tribunitiis suis clamoribus, & acerbissimis scripiis, quasi δὲ ὑπερβόησι & κατὰ πόλιν insectantur, ipsi potius nostra ἀνδροποπία fundamentum manifestè subuertentes, & absurdissimis, atque adeò impiis erroribus aditum aperientes: uisus sum mihi operæ pretium facturus, si, quod antea quoque feci, D. Lutheri, cuius nomen uos penè solos isti admirantur, ueram & orthodoxam hac de re totam sententiam, non ardentius quàm solidius, sed proprio scripto aduertatam, & tum ex Dei uerbo, tum inuictis rationibus confirmatam, huic priori meae responsionis parti subicerem: ex cuius nimirum lectione paratior, saltem & equiores lectores ad nostram audientiam defensionem accedant. Quod superest, testis est mihi Dominus in animam meam, etsi nullius à fundamento Orthodoxæ Christianæ fidei aberrantis dogmatis sum conscius, paratissimum tamen semper, per

ipsius gratiam, & fuisse me & esse, scriptorum omnium meorum rationem in omni legitimo Ecclesiastico conuentu reddere: & sicubi ex Dei verbo fuerim edoctus aberrasse, non modo in errore nō perseuerare, sed etiam monitoribus gratiā habere & veram veritatem audissimè virisque manibus amplecti. Quam verè legitima disceptationis conditionem si recūsarint aduersarij, satis superque, nisi fallor, quo Spiritu ducantur, ostendunt.

EX LIBELLO D. LVTHERI DE
SERVO ARBITRIO ADVERSVS
Diatriben Erasmi. Tom. 2.
Vvitebergensi.

De voluntate Dei tum occulta, tum manifestata.

Pag. 485. b.

VR alii lege tanguntur, alij non tanguntur vt illi suscipiant, & hi contempnant gratiam oblatam alia quæstio est. Nec loco illo Ezech 18. tractatur, qui de prædicata, & oblata misericordia Dei loquitur: non de occulta illa & metuenda voluntate Dei, ordinantis suo consilio quos & quales prædicatæ, & oblatæ misericordiz capaces, & pertinaces esse velit. Quæ Voluntas non requirenda, sed cum reuerentia adoranda est, vt secretum longè reuerentissimū Maiestatis Diuinæ, sibi soli referuatum, ac nobis prohibitum, &c.

Et mox ibidem.

Aliter de Deo, vel voluntate Dei nobis prædicata, reuelata, oblatam, culta, & aliter de Deo non prædicato, non reuelato, non oblatam, non culto disputandum est. Quatenus igitur Deus sese abscondit, & ignorari à nobis vult, nihil ad nos. Hic verò valet illud, *que supra nos nihil ad nos.* Relinquendus est igitur Deus in Maiestate & natura sua. Sic enim nihil aliud cum illo habemus agere, nec sic voluit à nobis agi cum eo: sed quatenus indurus, & proditus est verbo suo, quo nobis sese obtulit, cum eo agimus, quod est decor & gloria eius, &c.

Et mox Pag. 486. a.

Multa facit Deus, quæ verbo suo non ostēdit nobis: multa quod vult, quæ verbo suo non ostendit se velle. Sic non vult mortē peccatoris, verbo scilicet: vult autem illam voluntate illa imperferutabili. Verbo enim nos dirigi, non voluntate illa imperferutabili

bili oportet. Atque aded quis sese dirigere queat ad Voluntatem prorsus inscrutabilem, & incognoscibilem? Satis est nosse tantum quod sit quædam in Deo Voluntas imperscrutabilis. Quid verò, cur, & quatenus illa velit, hoc prorsus non licet querere, optare, curare, aut tangere: sed tantum timere & adorare. Igitur rectè dicitur, Si Deus non vult mortem peccatoris, nostræ voluntati imputandum est quod perimus. Rectè, inquam, si de Deo prædicato dixeris. Nam ille vult omnes homines saluos fieri dum verbo salutis ad omnes venit, vitiumque est voluntatis quæ non admittit eum: sicut dicit Matth. 23. *Quoties volui egregare pullos tuos, & noluisti? Verum quare Maiestas illa vitium hoc voluntatis nostræ non tollit, aut mutat in omnibus, quum non sit in potestate hominis: aut cur illud ei imputet, quum non possit homo eo carere, quærere non licet: ac si multum quæras, nunquam tamén inuenias, sicut Paulus Rom. 9. dicit Tu quis es qui respondeas Deo?*

Et rursus pag. 487. a. b. Ad illud Matth. 23. Quoties volui.

Nos dicimus, vt iam antè diximus, de secreta illa voluntate Maiestatis non esse disputandum, & temeritatem humanam (quæ perpetua pueritate, relictis necessariis illam semper impetit & tentat.) esse auocandam & retrahendam, ne occupet sese scrutandis illis secretis Maiestatis, quæ impossibile est attingere, vt quæ habitet lucem inaccessibleem, teste Paulo. Occupet verò sese cum Deo incarnato, seu cum Iesu crucifixo, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ: sed absconditi: per hunc enim abundè habet quid scire, & non scire debeat. Deus igitur incarnatus hic loquitur, *volui & tu noluisti.* Deus inquam, incarnatus, in hoc mundo missus est, vt velit, loquatur, faciat, patiat, offerat omnibus omnia quæ sunt ad salutem necessaria: licet plurimos offendat qui secreta illa voluntate Maiestatis, vel relictæ, vel indurati, non suscipiunt volentem, loquentem, facientem & offerentem: sicut Ioan. dicit, *Lux in tenebris lucet, & tenebra eam non apprehendunt.* Et iterum, *In propria venit & sui eum non receperunt.* Huius itidem Dei incarnati est flere, deplorare & gemere super perditionem impiorum: quum voluntas Maiestatis ex proposito aliquos relinquat, & reprober, vt pereant. Nec nobis quærendum cur ita faciat, sed reuerendus Deus qui talia & possit & velit.

Et paulò post, p. 487. b.

Dicit hic ratio nascuta, pulchrè inuentum effugium: vt quoties vi argumentorum virgeamur, ad voluntatem illam metuendam recurramus, & disputatorem vbi molestus fuerit, ad silentium adi-

gamus. Respondemus non esse nostrum inuentum, sed diuinum scripturis firmatum præceptum Sic Paul. Rom. 9. *Quid igitur queritur? Quis voluntati eius resistet? O homo in quis es qui contendas cum Deo? An non habet potestatem figulus, &c.* Et Esa. 58. *Me de die in diem quarunt & vias meas scire volunt, quasi gens qua iustitiam fecerit. Regant me iudicia iustitia, & appropinquare Deo volunt.*

Puto his verbis satis monstrari, non licere hominibus scrutari voluntatem Maiestatis. deinde causa est huiusmodi vt in illa maxime petant peruersi homines, voluntatem illam metuendam. Ideo maxime locus est eos ad silentium & reuerentiam hortandi. In aliis causis non ita facimus, vbi talia tractantur quorum ratio reddi potest, & reddi nobis mandata est: quod si quis pergat scrutari rationem voluntatis illius, nec nostræ monitioni cedit, huc sinimus ire, & Gigantum more cum Deo pugnare: spectatori quos triumphos fit reportaturus, certi quod causæ nostræ nihil sit detracturus, & suæ nihil collaturus.

Et pag. 488. a.

Videntur verba illa coniunctiua (*si volueris, si vis, si quis vult, si dilexeritis, si manseritis, etc.*) propter Prædestinationem Dei sic ponis vt incognitam nobis: & illam inuoluere, ac si hoc velint dicere, *Si vis, si volueris.* Hoc est si talis fueris apud Deum vt voluntate hæc te dignetur, seruandi præcepta, seruaberis. Quo tropo datur intelligi & nos nihil posse, & siquid facimus, Deum in nobis operari.

Et pag. 489. b.

Quid si hic ratio nasum ruget, & dicat, Cur Deus ista, nimirum hortari, consolari & excitari erigique ad pergendum fideles, promissione mercedis: & terreri ac deiici mipsis impios vt desinant à malis, ne inflentur, aut insolescant in peccatis, &c. Cur ista, inquam, Deus velit per verba fieri, quum talibus verbis nihil efficiat: neque voluntas in vtram partem sese vertere possit, sed totum pendeat à virtute & opere Spiritus sancti, qui etiam sine verbo ista omnia posset facere? Dicemus, Sic placitum est ipsi Deo, vt non sine verbo, sed per verbum tribuat spiritum, vt nos habeat suos cooperatores, dum foris sonamus quod intus ipse solus spirat, vbi vbi voluerit, quæ tamen absque verbo facere posset, sed non vult. Iam qui sumus nos vt voluntatis diuinæ causam quæramus? Satis est nosse quod Deus ita velit, & hanc voluntatem reuereri, diligere, & adorare decet coercita rationis temeritate. Nam & Christus Matth. 11. nullam aliam rationem adfert cur sapientibus abscondatur Euangelium, paruulis reueletur, quàm quod sic placuit Patri.

De dicto Moſis. *Ego indurabo cor Pharaonis, ex 9.*
pag. 492. a.

Nobis non eſt ſatis ſi dixeris, poteſt hic tropus eſſe: ſed quæritur an debeat & oporteat tropum hic eſſe. Quod ſi non monſtraris neceſſariò in eſſe tropum, nihil proſus effeceris, ſtat ibi verbum Dei, *Ego indurabo cor Pharaonis*: ſi dixeris ſic accipiendum eſſe, vel ſic accipi poſſe, Ego permittam indurari. Audio quidem ſic accipi poſſe: audio hunc tropum populari ſermone vulgatum, vt ego perdidit, quia non ſtatim correxi errantem: ſed non eſt illi probationi locus. Non quæritur an tropus ille ſit in uſu: non item quæritur an aliquis poſſit eum hoc loco Pauli uſurpare: ſed hoc quæritur, An tutum ac certum ſit, rectè hoc loco uſurpari, & an Paulus velit eo uti: Non de alieno lectoris uſu, ſed de ipſius authoris Pauli uſu quæritur. Quid facies conſcientiæ ſic quærenti? Ecce Deus autor dicit, *Indurabo cor Pharaonis*. aperta & nota eſt ſignificatio verbi *indurare*: homo verò lector dicit mihi, *Indurare hoc loco eſt indurandi occaſionem dare, dum non ſtatim corrigitur peccatori: qua autoritate, quo conſilio, qua neceſſitate vocis illa naturalis ſignificatio mihi ſic torquetur? Quid ſi errat lector, & interpres, unde probatur illam torturam verbi hoc loco fieri debere? Periculoſum imò impium eſt verbum Dei ſine neceſſitate, ſine autoritate torquere. An huic animulæ laboranti ſic conſules? Origenes ſic ſenſit, aut ſic: deſine talia ſcrutari, quum ſint curioſa. At illa reſpondebit hoc, Moſem, & Paulum admoneri oportuerat antequam ſcriberent, atque aded ipſum Deum: vt quid nos curioſis & ſuperuacaneis ſcriptis diuexant?*

Et mox.

Sic opinanti etiam conſentiente omnium ſeculorum induſtria, nihil credimus, ſed pergimus & vrgemus tropum hic nullum eſſe poſſe: ſimpliciter verò vt ſonant verba ſermonem Dei eſſe accipiendum. Neque enim noſtri arbitrij eſt, verba Dei fingere & reſingere pro libidine noſtra, &c.

Et pag 492. b.

Et vt vno verbo dicam, illuc redit licentia iſta interpretandi, vt noua & inaudita grammatica omnia confundantur: vt quum Deus dicit *indurabo cor Pharaonis*, mutatis perſonis ſic accipias, Pharaon indurat ſeſe mea lenitate: Deus indurat cor noſtrum, id eſt, nos ipſi indurauimus nos Deo pœnas differente. Item, *Tu Domine errare nos feciſti*, id eſt, nos errare fecimus nos-ipſos, te non caſtigante. Ita Deum miſereri iam non ſignificat donare gratiam, aut

C. j.

exhibere misericordiam, remittere peccatum, iustificare, aut malis liberare: sed contra significat inferre malum, & castigare, &c.

Et pag. 493.

Euincit igitur textus Mosis tropos esse fictos & nihili hoc loco, longè que aliud & maius quiddam vltra beneficentiam, afflictionem, & castigationem significari illis verbis, *Ego indurabo &c.* Quæ enim ira & castigatio instantior quàm dum tot plagis percutitur, vt non semel velut respiscens illis Pharaon moueatur, sed non pertam mouetur nec perseuerat. Quæ etiam lenitas largior, quàm dum traque tamen nihil faciunt, adhuc dicit, *indurabo*. Adhuc stat induratio & aliam esse necesse est quàm tu somnias.

Et paulo post.

Sed fingamus valere tropum hoc loco, visuri quomodo elaboratur, ne affirmare cogatur solius Dei voluntate, nostra verò necessitate omnia fieri: & quomodo excuset Deum ne ipse sit auctor & causa nostræ indurationis. Si enim verum est quod tunc indurare Deus dicitur, quum lenitate sua tolerat, nec statim punit: vtrumque adhuc perstat. Nihilominus enim homo seruit peccato necessariò, nec liberum arbitrium fit melius lenitate tolerantis Dei, sed necessariò peius, nisi addatur ei Spiritus miserante Deo. Et æquè Deus crudelis esse videtur tolerando per lenitatem homines, atque à nobis prædicari putatur, quòd indurat volendo, voluntate illa imperferatibili. Videbitur enim hac lenitate crudelissimus, quum possit malis nostris mederi si vellet, possètque non tolerare si vellet: imò nisi vellet, tollerare non posset. Stante ergo illa voluntate sine qua nihil fit, & dato quod liberum arbitrium nihil possit boni velle, frustra dicitur, quicquid dicitur pro excusando Deo, & accusando libero arbitrio. Semper enim dicit liberum arbitrium, *Ego non possum, & Deus non vult, quid faciam &c.*

De causa Electionis & Reprobationis, pag. 493. b.

Si est igitur vnus definitionis, eiusdemque impotentia liberum arbitrium in omnibus hominibus, nulla potest ratio reddi cur vnus perueniat ad gratiam, & alterum non perueniat, si nihil prædicetur quàm lenitas tolerantis, & castigatio miserantis Dei. Tunc nec Deus quemquam eliget, nec electioni vllus locus relinquitur: sed sola libertas arbitrij, lenitatem, & iram acceptans vel refutans. Spoliatus verò Deus virtute & sapientia eligendi, quid erit nisi indolum fortunæ, cuius numine omnia temerè fiunt? Et tandem eò venietur vt homines salui fiant & damnentur ignorante Deo, vt qui

qui nec discreuerit certa electione saluandos & damnandos: sed oblata omnibus tum generali lenitate tolerante & indurante, tum Misericordia corripiente, & puniente: hominibus reliquerit vtri velint salui fieri, aut damnari. Ipse interim fortè ad conuiuium Æthiopum profectus, vt ait Homerus. Talem Deum nobis & Aristoteles pingit, qui dormiat scilicet & sinat sua bonitate & corruptione vtri & abuti quoslibet. Nec ratio aliter potest de ipso iudicare: sicut enim ipsa spernit & contemnit res diuinas, sic iudicat & de Deo quasi spernat, & omiſſa eligendi, discernendi, inspirandi sapientia, voluntate, & præſentia, hominibus mandarit negotioſum iſtud & moleſtum opus, lenitatem & iram ſuam acceptandi & refutandi. Huc venit dum ratione humana Deum metiri, & excuſare volumus: dum ſecreta Maiestatis non reueremur: ſed penetramus ſcrutantes, vt oppreſſi gloria, pro vna excuſatione mille blaſphemias euomamus, &c.

Et pag. 494. a.

Ita fit vt dum ſoli voluntati Dei non permittimus indurandi, & miſerendi, & omnia faciendi voluntatem & potentiam: ipſi libero arbitrio omnia poſſe tribuamus ſine gratia: quod tamen negauimus.

Cauſa falſa interpretationis horum verborum. Ego indurabo, &c. Pag. eadem.

Cauſas videamus fingendi tropi hoc loco. Abſurdum videtur (ait Diatribè) vt Deus non ſolùm iuſtus, ſed & bonus induraſſe dicatur cor hominis, vt per illius malitiam, ſuam illuſtraret potentiam: & Origenes fatetur occaſionem indurationis datam à Deo, culpam tamen in Pharaonem reiicit.

Reſpondetur mox,

Abſurditas ergo vna eſt principalium cauſarum, ne verba Moſis & Pauli ſimpliciter accipiantur. Sed ea abſurditas in quem peccat fidei articulum? *Et mox,* Eodem argumento negabis omnes fidei articulos, quòd longè abſurdiſſimum ſit Deum eſſe hominem, virginis filium, crucifixum, ſedentem ad dexteram patris. Abſurdum talia credere. Fingamus ergo & hic tropoſ, cum Atrianis, & Manichæis: ne Chriſtus ſit ſimpliciter Deus, aut verus homo, ſic pulchrè ſcripturas tractabimus.

Sed nec profunt tropi ad vitanda abſurda. Abſurdum enim manet ratione iudice, vt Deus iuſtus, & bonus exigat à lib arb. impoſſibilia, & ei imputet quod non poſſit velle bonum: & nihilo clementius aut mitius agit, dum non confert ſpiritum, quàm ſi indu-

ret, aut indurari permittat. Hæc dictabit ratio non esse boni & iusti Dei, quia palpare & videre vult quomodo sit bonus, & nõ crudelis. Id verò comprehenderet si diceretur de Deo, Neminem indurat, neminem damnat, sed omnibus miseretur, omnes saluos facit: nimirum vt destructo inferno, positoque metu mortis, nulla pœna formidaretur futura. Ideo sic æstuat, & contendit, vt Deum excuset & defendat iustum & bonum. Sed & fides & spiritus aliter iudicant, qui Deum bonum credunt etiam si omnes homines perderet.

Et pag. 494. b.

Quid refert induretur, an indurari mereatur liberum arbitrium, quum induratio necessariò insit, donec inest impotentia illa, qua non potest velle bonum sine gratia.

Et mox. Quomodo Deus operetur mala in nobis.

Quæritur quomodo Deus mala dicatur in nobis operari, vt, indurare, tradere desiderijs, seducere, &c. Oportuit sanè verbis Dei contentos esse, & simpliciter credere quod dicunt, quum sint opera Dei prorsus inenarrabilia: Tamen in obsequium rationis, id est stultitiæ humanæ, libet ineptire, & stultescere, & balbutiendo tentare, si qua possimus eam mouere.

Et pag. 495. a.

Primo etiam ratio concedit, Deum omnia in omnibus operari ac sine ipso nihil fieri, nec efficax esse. Est enim omnipotens, & pertinet id ad omnipotentiam eius, vt ait Paulus ad Ephes. Iam Satan & homo lapsi & deserti à Deo, non possunt velle bonum, hoc est, ea quæ Deo placent, & quæ Deus vult, sed in sua desideria conuersi, quærunto perpetuò quæ sua sunt. Hæc eorum voluntas & natura sic à Deo auersa non est nihil: sed manet voluntas & natura in vtroque. Et ea non minus subiecta sunt (vt pote creatura, & opus Dei) omnipotentia, & actioni diuinæ, quam reliquæ creaturæ & opera Dei. Hic vides quum Deus in malis, & per malos operatur, mala quidem fieri, Deum tamen non malè facere, quia ipse bonus malefacere non potest, malis instrumentis vtendo quæ raptum & motum potentia suæ non possunt euadere. Vitium ergo est in instrumentis, quæ otiosa esse non sinit, fiuntque mala mouente Deo non aliter, quam si faber securi ferrata, & detata malè secaret, quia impius non potest nõ errare, & peccare, dum raptu diuinæ potentia motus, ociari non sinitur, sed velit, cupiat, faciat taliter qualis ipse est. Hæc rara & certa sunt si credimus, omnipotentem esse Deum: & Impium esse creaturam Dei: auersam verò relictamque sibi,

sibi, sine spiritu Dei non posse velle, aut facere bonum. Omnipotentia enim Dei facit, ut impius non possit motum & actionem Dei euadere, sed necessario illi subiectus pareat. Corruptio eius, seu auersio eius à Deo, facit ut bene moueri aut rapi non possit. Deus suam omnipotentiam non potest omittere, propter illius auersionem: Impius verò non potest suam auersionem mutare. Ita fit ut necessario peccet, & erret, donec spiritu Dei corrigatur, &c.

Et mox, Vnde induratio.

Indurationis negotium sic habet: Impius, sicut & Satan eius princeps, totus versus ad se, & ad sua, non requirit Deum: nec curat quæ Dei sunt: sed suas opes & glorias, sua opera, suum regnum omnino quærit, illisque vult in pace frui. Quod si quis illi resistat, aut aliquid horum velit imminuere, eadē auersione qua illa quærit, etiam mouetur, indignatur, & furit in aduersarium. Et tam nõ potest non furere, quàm non potest nõ quærere, & cupere: & tam non potest non cupere, quàm non potest non esse creatura Dei, licet vitiata. Hic est ille furor mundi aduersus Euangelium.

Et mox pag. eadem b.

Hæc ipsa irritatio impiorum, quum Deus illis contrarium dicit, & facit, est ipsorum induratio, & ingrauatio. Peiores enim fiunt dum ipsorum auersioni resistitur, aut detrahitur. Hic Pharaoni impio erepturus Deus tyrannidem, irritauit eum, & magis indurauit, & aggrauauit cor eius, dum illum per verbum Moïsi inuasit, & intus spiritum non dedit: sed ipse impiam corruptionem permisit Satana regnante succensere, furere, & procedere cum securitate, & contemptu.

Et mox.

Non igitur quispiam cogitet Deum, quum dicitur indurare, aut malum in nobis operari (est enim indurare malum facere) id est sic facere, quasi de nouo in nobis malum creet, &c. sed sic cogitet quæ hæc utcumque volet intelligere, in nobis, id est, per nos, Deum operari mala, non culpa Dei, sed vitio nostro: qui, quum simus naturæ mali, Deus verò bonus, nos actione sua pro naturæ omnipotentia suæ rapiens aliter facere non possit, quàm quod ipse bonus malo instrumentum malum faciat, licet hoc malo pro sua sapientia vtatur bene ad gloriam suam, & salutem nostram. Sic Satanae voluntatem malam inueniens, non autem creans, (sed deserente Deo, & peccante Satana malam factam) arripit operando, & mouet quorsum vult: licet illa voluntas mala esse non desinat, hoc ipso Dei motu. Hoc modo dixit Dauid. 2. Sam. 16. Dominum iussisse vt

Semei ipsi malediceret. At externum non erat vllum tale præceptum, quo Deus tam virulentum & malum opus, quale est maledicere, præcipiat. Respicit ergo David ad illud, quod Deus omnipotens dixit, & facta sunt. hoc est, quod verbo aeterno omnia facit.

Et mox.

Sic indurat Pharaonem quum impiæ & malæ eius voluntati offerret verbum, & opus, quod illa odit, vitio scilicet ingenito, & naturali corruptione. Atque quum Deus Spiritu suo eam intus non mutet, pergat verò offerendo: & obrudendo: vt contra Pharaonem vires, & potentiam suam considerans, & eis confidens, fit vt hinc inflatus & superbus induretur, & eò magis ac magis irriteur, quo magis Moses instat & minatur. Hæc autem voluntas eius mala, se sola non moueretur aut induraretur, sed omnipotens actor quum illam agat ineuitabili motu, vt reliquas creaturas, necesse est eam aliquid velle. Quum verò Deus simul foris offerat, quod naturaliter illam iritat & offendit, fit vt Pharaon non possit euitare indurationem sui, sicut vitare non potest, & omnipotentis diuinæ actionem & auersionem, seu malitiam suæ voluntatis. Quare induratio Pharaonis per Deum sic impletur, &c.

Et mox.

Explosis ergo tropis, & glossis hominis, verba Dei simpliciter accipimus, ne sit necesse Deum excusare, vel iniquitatis arguere. Quum enim dicit, *Ego indurabo cor Pharaonis*, simpliciter loquitur, ac si diceret, *Ego faciam vt cor Pharaonis induretur*, seu vt me operante, & faciente induretur. Intus enim generali motu ipsam mouebo voluntatem malam, vt suo impetu & cursu volendi pergerat. foris verò offeram verbum, & opus in quod impinget impetus ille malus, quum aliud nõ possit nisi malè velle: me, virtute omnipotentis, malum ipsum mouente, &c.

Et pag. 497. a.

Hinc illud est quod ferè post singulas plagas repetit Moses. *Et induratum est cor Pharaonis, vt non dimitteret populum sicut locutus fuerat Dominus*: quasi dicat, vt verax appareret Dominus, qui illum indurandum prædixerat. Si hic erat vlla vertibilitas aut libertas in Pharaone, quæ in vtrunque potuisset, non potuisset Dominus tam certò prædicere eius indurationem. Nunc quum promittat is, qui nec falli, nec mentiri potest, necessariò futurum erat, vt induraretur. Quod nõ fieret nisi eius induratio prorsus esset extra vires hominis, & in solius Dei potestate: modo quo diximus supra, videlicet quòd Deus certus erat, sese operationem omnipotentis generalem

ralem nõ omiffurum in Pharaone, quum nec poffet eam omittere.

*Cur Deus non ceflet à motu omnipotentia, aut cur voluntates
impias non mutet, cùrue Adam ruere fuerit,
& nos impuros crearet? pag. 496. a.*

Quærat quifpiam, cur Deus non ceflet ab ipfo motu omnipotentia quo voluntas impiorum mouetur, vt pergat mala efle, & peior fieri? Refpondetur, hoc efl optare, vt Deus propter impios definat efle Deus, dum eius virtutem & actionem optas ceflare, fcilicet vt definat efle bonus, ne vlli fiant peiores.

At (inquier rurfus) cur non fimul mutat voluntates malas quas mouet? *Refponfo*: Hoc pertinet ad fecreta Maieltatis, vbi incomprehenfibia funt iudicia eius, nec noflrum hoc efl querere: fed adorare myfleria hæc. Quod fi caro & fanguis hic offensa murmurat, murmuret fanè, fed nihil efficiet, Deus idè non mutabitur. Et fi scandalizati impij difcedant, Electi tamen manebunt. Idem dicitur illis qui quærunr. Cur permiferit Adam ruere? & cur nos omnes eodem peccato infectos condit? quum potuiffet illum feruare & nos aliunde vel primùm purgato femine, creare: nimirum quia Deus efl, cuius voluntatis nulla efl caufa, nec efl ratio, quæ illi feu menfura, & regula præfcribatur, quum nihil fit illi æquale vel fuperius: fed ipfa efl regula omnium. Si enim efllet illi aliqua regula aut menfura, aut caufa aut ratio, iam nec Dei voluntas eflle poffet. Non enim quia fic debet aut debuit velle, idè rectum efl quod fit. Creaturæ voluntati caufa & ratio præfcribitur, fed non creatoris voluntati, nifi alium illi præfeceris creatorem.

Alia obiectio, eiusque folutio. pag. 498. b.

Scilicet hoc offendit fenfum illum communem, feu rationem naturalem, quod Deus mera voluntate fua homines deferat, induret, damnet, quafi deleçetur peccatis & cruciatibus miferorum tantis & æternis, qui prædicatur tantæ mifericordiæ & bonitatis, &c. Hoc iniquum, hoc crudele, hoc intolerabile vifum efl de Deo fenfire, &c.

At ipfamet ratio naturalis, quæ neceffitate illa offenditur, cogitur eam concedere proprio fuo iudicio, etiam fine vlla fcriptura conuicta. Omnes enim homines habent etiam hanc fenfentiam in cordibus fuis fcriptam, eamque & agnofcunt & probant, licet inuiti. Primò Deum efle omnipotentem, non folum potentia, fed etiam actione: alioqui ridiculus foret Deus. Deinde ipfum omnia noffe, & præfcire, neque errare, neque falli poffe. His conceffis co-

guntur ineuitabili consequentia admittere, nos non fieri nostra voluntate, sed necessitate: item nos non facere quod libet, pro iure arbitrij liberi, sed prout Deus præsciuit & agit consilio, & virtute infallibili, & immutabili, &c.

De dicto Mosi Gen. 25. Maior seruiet minori.

pag. 500. a.

Hunc locum sic eludit Diatribe, quod propriè non pertineat ad salutem hominis. Potest enim Deus velle, vt homo seruus sit & pauper, nec tamen reiciatur ab æterna salute.

Responsio, Esto sanè, nihil pertineat locus ille ad salutem hominis, sed de temporali seruitute intelligatur (quod non est verum) tamen à Paulo rectè, & efficaciter adducitur, vt probet non per merita Iacob, aut Esau: sed per vocantem dictum esse ad Saram *Maior seruiet minori*, Paulus enim disputat an illi virtute, aut meritis liberi arbitrij peruenerint ad id quod de iis dicit, probatque inuictis verbis Scripturæ quod non: sed sola vocantis gratia, quod nondum nati, nihil boni aut mali operari fuerint, &c.

Et mox pag. 501. b.

Quid liberum arbitrium iunxit Iacob? quid obfuit Esau? quum iam præscientiæ, & destinatione Dei uterque nondum natus, nihilque operatus, definitus est qualia esset recepturus: scilicet vt ille seruiret, hic dominaretur. Præmia decernuntur antequam operari nascantur, & operentur.

Et mox.

Non hoc iam queritur, An seruitus illa pertineat ad salutem, sed quo merito illi imponatur, qui non meruerat?

Deinde quod non de seruitute sola agat Moses, & quod rectè Paulus de salute æterna hunc locum intelligat, conuincitur ex ipso textu, sic enim habet oraculum in Mose, *Duo populi ex vtero tuo discedentur populis, que populum superabit, & Maior seruiet minori.* Hic manifestè duo populi discernuntur, Alter in gratiam Dei recipitur, licet minor, vt vincat maiorem, non viribus, sed fauente Deo: alioqui quomodo vincat minor maiorem, nisi sit Deus cum eo? Quum igitur minor futurus sit populus Dei, non solum ibi dominatio externa tractatur, aut seruitus, sed omnia quæ pertinent ad populum Dei, benedictio, verbum, Spiritus, promissio Christi, & regnum æternum: id quod etiam postea latius scriptura cõfirmat, vbi Iacob benedici, & promissiones & regnum accipere scribit, quæ omnia Paulus breuiter indicat, dum dicit, Maiorem seruiturum esse minori, nos ad Mosen remittens, latius hæc tractantem.

De

De loco Malachia Iacob dilexi, Esau autem odio habui. pag. 500. b.

Triplici industria torquet hunc locum Diatribæ. Prima est, Si literam urgeas, inquit, Deus non amat ut nos amamus, nec odit quenquam, quum in Deum non cadant affectus.

Et pagina 501. a.

Responsio: Quid audio? An quæritur quomodo Deus amet & odiat, ac non potius cur amet & odiat? Pulchrè scimus, quòd Deus non amat aut odit quemadmodum nos, siquidem nos mutabiliter, & amamus & odimus: Ille æterna & immutabili natura amat & odit. Sic non cadunt in illum accidentia, & affectus. Atque hoc ipsum est quod liberum arbitrium cogit nihil esse, Quòd æternus & immutabilis sit amor, æternum odium erga homines antequam mundus fieret, non solùm antè meritum & opus liberi arbitrij, omniàque necessariò in nobis fieri, secundum quod ille vel amat, vel non amat ab æterno, ut non solùm amor Dei sed etiam modus amandi, necessitatem nobis inferat, &c.

Sed esto ut amor Dei sit effectus amoris, & odium sit effectus odij: nunquid illi effectus citra & præter Dei voluntatem fiunt? Si nõ fiunt nisi volente Deo, iam quod vult Deus idèd vocarit Iacob antequam nasceretur, quia dilexerit eum, non autem dilectus sit prius à Iacob, aut merito eius vllò permotus, &c.

Altera industria est, quòd non videtur loqui de odio quo damnatur in æternum, sed de temporaria afflictione.

Responsio, Quid hoc ad rem? quum Paulus prober illam afflictionè sine merito, solòque Dei odio, illatam Esau? Quæ fuit enim causa amandi Iacob, & odio habendi Esau apud Deum, quum illi nondum essent? Iam illud falsum est Malachiam solùm loqui de temporaria afflictione, aut de destruenda Edomæa: sed Israëlitis exprobrat ingratitude, quod quum Deus illos dilexerit, illi tamen neque vicissim diligant, ut patrem: neque timeant ut Dominum. Dilixisse autè probat tum ex Scriptura, tum ex opere. Quum enim Iacob & Esau essent fratres, Gen. 25. tamen Iacob dilexit, & elegit, antequam nasceretur, Esau verò sic odit, ut regionem eius redegerit in solitudinem. Item Iacobum quidem reduxit è captivitate, & restituit. at Edumæos non sinit restitui, sed minabatur eis destructionem, &c.

Et mox pag. 501. b.

Quomodo stabit nunc quod Propheta de temporaria afflictione loquatur? quum evidentibus verbis testetur, sese loqui de duo-

bus populis à duobus Patriarchis natis: illum susceptum in populum, & seruatum: hunc vero relictum & tandem destructum. Suscipere in populum, non pertinet tantum ad temporalia bona vel mala: sed ad omnia. Neque enim Deus noster tantum temporalium Deus est, sed omnium, &c.

Tertia indulgentia est, Quod dicatur Deus odisse nondum natos, quia præscit illos gesturos odio digna. Iudeos itaque merito incredulitatis excisos, gentes vero merito fidei insertas. &c.

Responsio: Non disputamus de excisione aut insertione: sed an qui possint vel credere vel discredere vi liberi arbitrij: nec qui sint credentes, qui non: nec quid sequatur credentes & discredentes: sed quo merito, quo opere perueniant ad fidem, qua inseruntur, aut ad infidelitatem qua excinduntur, Paulus hic docet quod nullo nostro opere, sed solo amore, & odio Dei hoc contingat. Vbi vero contigerit exhortatur vt perseverent, ne excindantur. At exhortatio non probat quid nos possimus, sed quid debeamus.

De loco Pauli 2. Tim. 2. In domo magna esse vasa aurea

& lutea &c. pag. 502.

Tum sequitur similitudo, scilicet esse vasa diuersa, alia in contumeliam. His absoluitur doctrina quod vasa non seipsa parent, sed herus. Hoc vult & Rom. 9. quod figulus potestatem habet &c. & quod sequitur, *si quis se emundauerit ab istis*, non de sordibus intelligi, sed de vasis contumeliæ, vt sit sensus, si quis separatus manserit, ac non inter impios magistros misceatur, erit vas honoris &c.

Pag. 102. a.

Non enim sequitur quenquam ideo sese vi liberi arbitrij posse mundare. Summa, si ista elusio valet, tota disputatio Pauli nihil valet. Frustra enim induceret murmurantes aduersus figulum Deum, si culpa vasis, & non figuli esse videretur. Quis enim murmuret, si audiat damnari dignum damnatione? Hinc vero murmuratio humanæ, videlicet, quod non vasi, sed figulo sit imputandum, qui creet, & temperet lutum, si vas conicitur in ignem æternum quod nihil commeruit, nisi quod sui iuris non est. Id vero est quod Paulus dicere facit impios, Quid adhuc quæritur? voluntati eius quis resistit? Hoc est illud quod humana ratio neque capere, neque ferre potest. Vult enim Deum agere iure humano, vt faciat quod ipsi rectum videtur, aut rationem reddat cur sit Deus: & ita redigendus erit Deus in ordinem, & præscribendæ illi leges vt non damnent quenquam, nisi qui nostro iudicio id meruerit, & figulus faciat vas in contumeliam ex meritis præcedentibus, &c.

Verum

Verum si sic operatur Deus ut merita spectet, cur illi murmurant & exoptulant? Quod opus Paulo, illos compescere? Deinde ubi manet potestas figuli faciendi quod vult, si meritis & legibus subiectus, non sinitur facere quod vult, sed exigitur facere quod debet? Pugnat enim respectus meritorum, cum potestate ac libertate faciendi quod vult, ut ille probat Pater familias, qui operariis murmurantibus, & ius postulantibus, opposuit libertatem voluntatis in bonis suis Matth. 20.

Sed si agamus Deum talem esse oportere, qui merita respiciat in damnandis. Nonne pariter contendemus & concedemus, ut & in saluandis merita spectet? Si rationem sequi volumus equè iniquum est indignos coronari, atque indignos puniri. Deum igitur iniquum declarabimus, ut qui malis & impiis delectetur, & impietatem eorum præmiis inuitet & coronet. At vae nobis tunc miseris apud illum Deum. Quis enim saluus erit?

Vide nequitiam cordis humani, Deum, quum indignos sine meritis saluat, imò quum multis de meritis saluat impios, non accusat iniquitatis, non exoptulat cur hoc velit, quum sit iniquissimum etiam sese iudice: sed quia sibi commodum & plausibile est, æquum & bonum iudicat. At quum immeritos damnat, quia hoc incommodum sibi est, hoc iniquum, hoc intolerabile est, hinc exoptulatur, hinc murmuratur, hinc blasphematur.

Ratio ergo in hac causa non iudicat secundum æquitatem, sed secundum affectum. Si enim æquitatem spectaret, æque exoptularet cum Deo dum indignos coronat, atque dum immeritos damnat. Equè etiam Deum laudaret, & prædicaret dum damnat immeritos, atque facit dum indignos saluat. Utrobique enim par iniquitas, si sensum nostrum spectes: nisi non fuerit æque iniquum, si Cain ob homicidium laudes, regemque facias: atque si Habel innocentem in carcerem conicias, atque occidas.

Quum igitur ratio laudet Deum indignos saluantem, arguat verò immeritos damnantem, conuincitur non laudare Deum, ut Deum, sed ut suo commo seruientem: hoc est seipsum, & quæ sua sunt, in Deo quærere & laudare, non Deum, & quæ Dei sunt. At si placet Deus indignos coronans, non debet disciplicere immeritos damnans. Si illic iustus est, cur non hic iustus erit? Illic gratiam & misericordiam spargit in indignos, hinc iram, & seueritatem spargit in immeritos: utrobique nimis, & iniquos apud homines sed iustus & verax apud seipsum. Nam quomodo hoc iustum sit ut indignos coronet, incomprehensibile est modò: videbimus autem quum il-

luc venerimus, vbi iam non credetur, sed reuelata facie videbitur. Itaque quomodo hoc iustum sit vt immeritos damnet, incomprehensibile est modò, creditur tamen donec reuelabitur filius hominis.

Et pag. 524. b.

Conclusio tertius disputationis, de damnatione Impiorum, & Dei iustitia.

Si autem id mouet, quod difficile sit clementiam, & æquitatem Dei tueri, vt qui damnet immeritos, hoc est impios eiusmodi, qui in impietate nati, non possunt vlla ratione sibi consulere, quin impij sint, maneat, ac damnentur: coganturque necessitate nature peccare, & perire (sicut Paulus Dicit, *Eramus omnes filij ira, quemadmodum & ceteri*) quum tales creentur ab ipsomet Deo, ex semine vitiato, per vnus Adæ peccatum. *Resp.* Hic honorādus, & reuerendus est Deus clementissimus, in iis quos iustificat & saluat indignissimos, donandūque est non nihil Diuinæ eius sapientie, vt iustus esse credatur, vbi iniquus nobis esse videtur. Si enim talis esset eius iustitia, quæ humano captu non posset iudicari esse iusta, planè non esset diuina, & nihilo differret ab humana iustitia. At quum sit Deus verus & vnus, deinde totus incomprehensibilis, & inaccessibleis humana ratione, par est, imò necessarium est, vt & iustitia sua sit incomprehensibilis, sicut Paulus etiam exclamat, *dicēs, O altitudo diuinarum sapientia & scientia Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius!* Rom. II. Incomprehensibilia verò non essent, si per omnia capere valeremus, quare sint iusta. Quid est homo comparatus Deo? &c.

& pag. 25. a

Si fatemur, natura etiam Magistra, humanam potètiā, sapientiam, scientiam, & omnia nostra nihil esse, si ad diuinitatem conferantur, quæ est nostra peruersitas, vt solam iustitiam, & iudicium Dei vexemus? & iudicio nostro tantum arrogemus, vt diuino iudicium comprehendere, iudicare, & æstimare velimus? Quare non similiter & hîc dicimus, iudicium nostrum nihil est si diuino iudicio comparetur? Consule rationem ipsam, si non conuicta cogetur sese stultam, & temerariam confiteri, quod iudicium Dei non sint esse incomprehensibile, quum cætera diuina omnia fateatur incomprehensibilia. Scilicet, in omnibus aliis Deo concedimus maiestatem diuinam, in solo iudicio parati sumus id negare, nec tantisper possumus credere eum esse iustum, quum nobis promiserit, fore, vbi gloriam suam reuelarit, vt omnes tum videamus, & pal-

petemus;

pemus, eum fuisse, & esse iustum.

Dabo exemplum ad confirmandam hanc fidem, & cōsolandum illum oculum nequam, qui Deum suspectum habet de iniquitate. Ecce sic Deus administrat mundum istum corporalem, in rebus externis, vt si rationis humanæ iudicium spectes, & sequaris, cogaris dicere aut nullum esse Deum, aut iniquum esse (vt ille ait, Sollicitor nullos sæpe putare Deos) quod prosperrimè habeant mali, contrà infœlicissimè boni, testantibus prouerbiis & experientia. Iob. 19. Psalm. 73. Nonne omnium iudicio iniquissimum est malos fortunari, & bonos affligi? At ita fert cursus mundi. Etsi verò hic non solum summa ingenia eò lapsa sint, vt Deū esse negent & fortunam omnia temerè versare fingant, sed & Prophætæ Ier. Iob. Dauid, & alij pij, qui Deum esse crediderunt, magis de iniquitate Dei tentati fuerint: tamen hæc tentatio, & iniquitas Dei tollitur facillimè per lucem Euangelij, & cognitionem gratiæ, qua docemur, Impios quidem corporaliter florere, sed anima perdi: esseque vitam post hanc vitam, in qua quicquid hic non est punitum, & remuneratum, illic punietur, & remunerabitur, &c.

Sic igitur lux Euangelij, quæ solo Verbo & fide valet, tantum efficit, vt ista quæstio omnibus seculis tractata, & nunquam soluta, tam facillè dirimatur. Quid putas futurum vbi cessante lumine Verbi, & fidei, Maiestas diuina per sese reuelabitur? Annò putas quod tum lumen gloriæ hanc quæstionem facillimè soluere possit, quæ in lumine verbi, aut gratiæ est insolubilis: quum lumen gratiæ tam facillè soluerit quæstionem in lumine naturæ insolubilem? Tria mihi lumina pone, Lumen naturæ, lumē gratiæ, & lumen gloriæ, &c.

Pag 525. b.

In lumine naturæ est insolubile, hoc esse iustum, quòd bonus affligatur, & malus benè habeat. At hoc dissoluit lumen gratiæ. In lumine gratiæ est insolubile, quomodo Deus damnet eum, qui non potest vllis suis viribus aliud, facere quàm peccare, & reus esse. Hic tam lumen naturæ, quàm lumen gratiæ dicunt, culpam esse non miseri hominis, sed iniqui Dei: qui hominem impium gratis, sine meritis coronat, & alium non coronat, sed damnat, fortè minùs, vel saltem non magis, impium. At lumen gloriæ aliud dicat, & Deum, cuius iudicium modò est incomprehensibilis iustitiæ, tunc ostendit esse iustissimæ, & manifestissimæ iustitiæ tantum: vt interrim credamus, moniti & confirmati exemplo luminis gratiæ, quod simile miraculum in naturali lumine implet.

D.iiij.

Et mox.

Hic arbitror pio, & qui veritati sine pertinacia cedere volet, abundè satis esse factum. Si credimus verum esse, quod Deus præscit, & præordinat omnia, tum neque falli, neque impediri potest ipsius præscientia, & prædestinatione. Deinde nihil fieri, nisi ipso volente (id quod ratio ipsa cogitur concedere) simul vel ipsa ratione teste, Nullum potest esse liberum arbitrium in homine vel Angelo, aut vlla creatura.

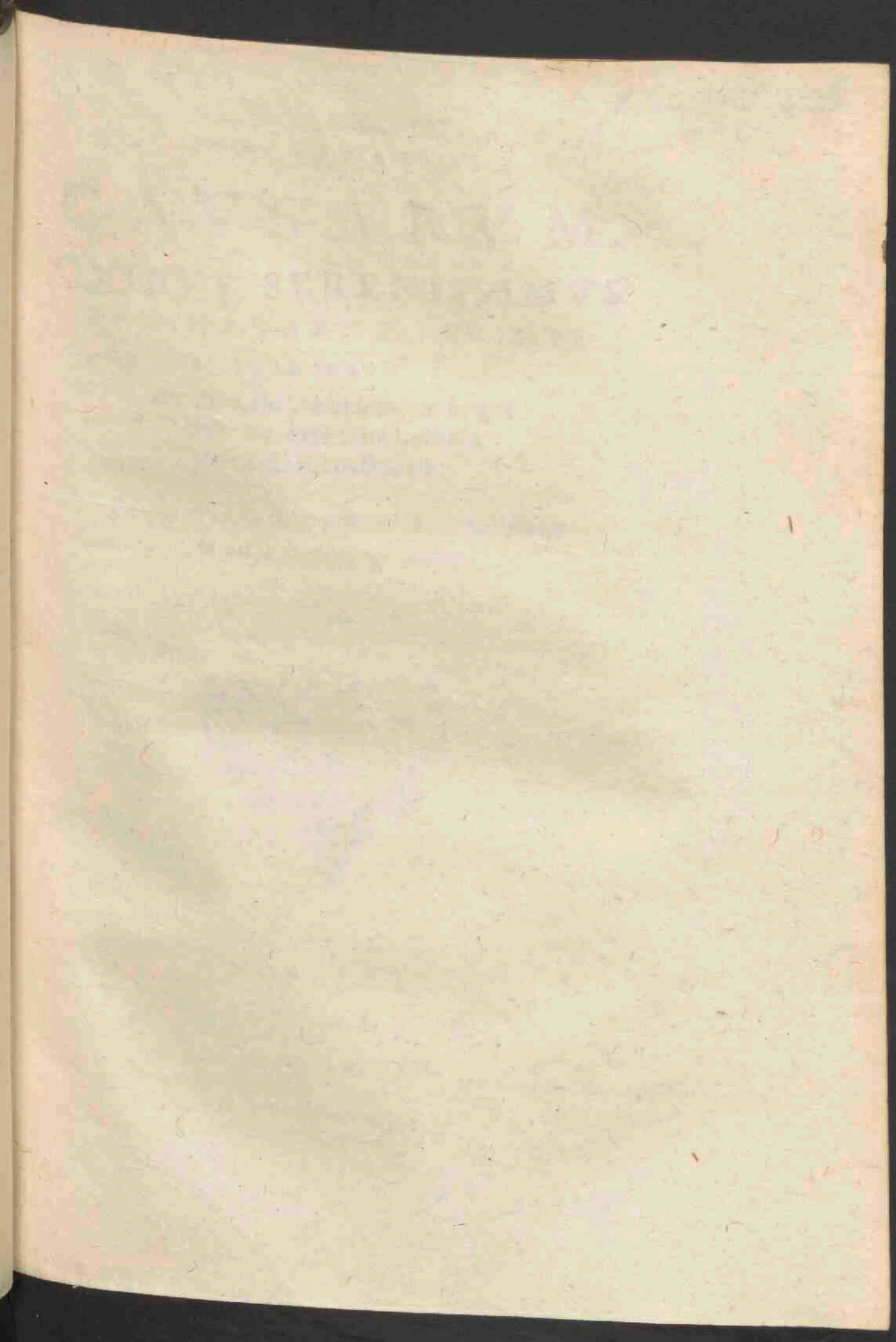
Hæc hætenus, ex Lutheri libello, De seruo Arbitrio, aduersus Erasmus, excerpta sunt.

F I N I S.

Errata sic corrigito.

Pagina 28. linea 24. fuisse, p. 38. l. 23. quoniam p. 46. l. 9. presentia l. 35. inficiari
 p. 51. lin. 10. sed humanitatem fuisse duntaxat p. 62. l. 30. postea? p. 68. l. 1. statueret.
 p. 69. l. 6. negari? p. 73. l. 25. in rerum corporalium p. 75. l. 27. sufficientia. p. 87. l. 31.
 ve: ipsas p. 89. l. 3. fuisse non subiectiue attributum. p. 91. l. 26. complexim. p. 92. l. 25.
 quam vocamus. l. 35. thesim. 9 p. 93. l. 8. unionem: eadem tam. p. 94. l. 36. Hunc. p. 96.
 l. 14. increatum. p. 97. l. 19. 40. l. 32 & 33. dele () p. 98. l. 28. dele ut, p. 107. l. 28. non
 pro neque. p. 111. l. 30. ab istis p. 112. l. 38. quo modo multa de. p. 113. l. 21. immensa &
 dimensa. p. 114. l. 19. propria ut nullum ad l. 38. Humanitati re ipsa sunt. p. 115. l. 10. in
 posteriore. l. 16. in priore. p. 120. l. 27. est d. h. v. p. 129. & l. 20. sed humana illa natu-
 ra cum hypostasi. p. 136. l. 2. 8. Rursum & l. 16. est? p. 140. l. 10. nire duas naturas ut
 p. 146. l. 7. simul. p. 152. l. 31. eius formæ. p. 153. l. 21. qua tamen. l. 22. non inerat. p. 160.
 l. 38. est Deitatis, p. 164. l. 36. posse, p. 170. l. 40. humana recipiunt, p. 171. l. 9. sed
 quatenus Deus est l. 12. non sit, l. 28. sunt hominis. p. 173. l. 13. attribuantur: p. 177. l. 12.
 Filij persona. l. 18. dele est, l. 24. & senec. l. 26. ris ad huc: ut p. 180. l. 13. Sessione, l. 22. car-
 ne) p. 185. l. 25. distinctum. l. 30. paribus? p. 186. l. 11. & ut per l. 14. facta Homo Deus,
 l. 34. Dei, in quo l. 35. Hic autem, p. 191. l. 12. quidem credimus, p. 194. l. 4. donec eum
 p. 195. l. 7. saluæ, p. 196. l. 25. esse verum, p. 197. l. 40. mihi sum, p. 198. l. 19. participes.

Numeros paginarum in iis quæ ex D. Luthero excerptæ sunt non est cur lector moretur, descriptoris culpa deprauatos, optima tamen fide excerptos.

OCN 43120618